

วิกฤตการณ์ ทางสังคมไทย

ที่ให้ตรง
ก็จะเลี้ยว
ที่ให้เลี้ยว
ก็จะตรง

ใช้รถตู้ช่องทาง
ช่วยแก้วิกฤตได้ 10%
www.doracoin.com

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
กระทรวงศึกษาธิการ

THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY

3961104401

วันที่ ๑๕ / ๒๓ / ๖๓
เลขทะเบียน ๕ ๕๕๗๗
เลขหมู่ ๕๗
๕๗๕๕
๕๗๕๕

การสัมมนาทางวิชาการ

วิกฤตการณ์ทางสังคมไทย

๒๐-๒๒ เมษายน ๒๕๓๘

ณ หอประชุมใหญ่ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย

สมบัติห้องสมุดรัฐสภา

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

๒๕๓๘-๒๕๔๐
ปีสืบสานวัฒนธรรมไทย

การสัมมนาระดับชาติ เรื่อง วิกฤตการณ์ทางสังคมไทย

วันที่ ๒๐-๒๒ เมษายน ๒๕๓๘

โดย

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
คณะกรรมการการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมแห่งสภาผู้แทนราษฎร
กองอำนวยการกลางรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ (กรป.กลาง)
สมาคมส่งเสริมและสร้างสรรค์งานวัฒนธรรมแห่งประเทศไทย
กระทรวงมหาดไทย
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
กระทรวงสาธารณสุข
กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม
องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย
กรมประชาสัมพันธ์

“งานด้านการศึกษา ศิลปะและวัฒนธรรมนั้น
คือ งานสร้างสรรค์ความเจริญทางปัญญาและจิตใจ
ซึ่งเป็นทั้งต้นเหตุ องค์ประกอบที่ขาดไม่ได้ของความ
เจริญด้านอื่นๆ ทั้งหมด และเป็นปัจจัยที่จะช่วยให้เรา
รักษาและดำรงความเป็นไทยไว้ได้สืบไป.....”

พระบรมราชโองการ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลปัจจุบัน

“ในยุคศตวรรษหน้า โลกจะมีความเปลี่ยนแปลงเร็วขึ้น วิถีชีวิตของชุมชนต้องปรับเปลี่ยนมากขึ้น การเสริมสร้างชุมชนให้เป็นสังคมของการเรียนรู้ จะเป็นพลังสร้างสรรคการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ตลอดจนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งก่อให้เกิดการพัฒนาที่ต่อเนื่อง.....”

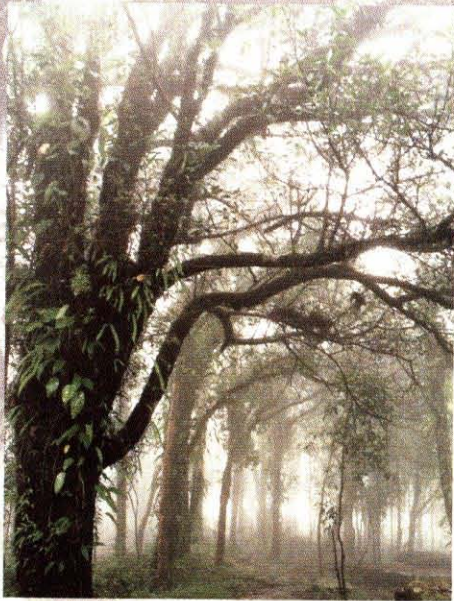
พระราชดำรัส

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ในการสัมมนา “การศึกษาชุมชน”

พิทยา จ.ชลบุรี

วันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๓๘

คำนำ

เอกสารฉบับนี้ได้จัดทำขึ้นเนื่องจากการสัมมนาในระดับชาติ เรื่อง “วิกฤตการณ์ทางสังคมไทย” โดยการร่วมระดมความคิดจาก ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ ประชาชน องค์กร สถาบันต่างๆ ทั้งภาครัฐ และเอกชน ทำการศึกษาวิเคราะห์ถึงผลของการพัฒนาประเทศที่มุ่ง เน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นสิ่งสำคัญ ทำให้ประเทศไทยก้าว ขึ้นสู่ความเป็นสากลในเชิงวัตถุ เทคโนโลยีที่ทันสมัยมีความสะดวก สบายกว่าอดีตที่ผ่านมาเป็นอันมากก็จริง แต่ปัญหาของคนและสังคม มิได้หมดไป กลับทวีความรุนแรงควบคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจยิ่งขึ้น ทุกขณะ ซึ่งจะก่อให้เกิดปัญหาที่วิกฤตได้ในสังคมไทย ทั้งนี้เพราะ สาเหตุจากการพัฒนาที่ขาดมิติทางวัฒนธรรม หรือพูดอีก นัยหนึ่ง ก็คือ การพัฒนาที่ขาดความสมดุลระหว่าง “มนุษย์ สังคม ธรรมชาติ” ซึ่งสะท้อนให้เห็นความย่อหย่อนประสิทธิภาพ ความบกพร่องใน จรรยาบรรณขององค์กรทางสังคม อันได้แก่ องค์กรชุมชน องค์กร ทาง กฎหมาย องค์กรทางวิชาชีพ องค์กรที่มีหน้าที่หล่อหลอมคุณธรรม จริยธรรม และการมีระเบียบวินัย

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ขอขอบคุณ หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่ร่วมกันจัดสัมมนาครั้งนี้ โดยเฉพาะ นักเรียน นักศึกษา และประชาชนที่เข้าร่วมสัมมนาได้ให้ข้อเสนอแนะ อันเป็นประโยชน์ต่อการแก้ปัญหาวิกฤตการณ์ทางสังคมไทย จึงหวัง เป็นอย่างยิ่งว่าเนื้อหาสาระต่างๆ ในเอกสารนี้จะก่อให้เกิดแนวคิดใน การแก้ปัญหาวิกฤตการณ์ของสังคมไทยที่เป็นรูปธรรมและเป็น นโยบายในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

(นายพยุงค์ศักดิ์ จันทรสุรินทร์)

เลขาธิการคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

	หน้า
รายละเอียดโครงการสัมมนา	๑
คำกล่าวรายงาน ของ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ นายสัมพันธ์ ทองสมัคร	๘
คำกล่าวเปิดและปาฐกถาพิเศษ ของรองนายกรัฐมนตรี นายบัญญัติ บรรทัดฐาน	๑๐
ปาฐกถาพิเศษ “ความคาดหวังของสังคมไทยในทศวรรษหน้า” ฯพณฯ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ องคมนตรีและรัฐบุรุษ	๑๔
ปาฐกถาพิเศษ “ความเสี่ยงและโอกาสของสังคมไทยและวัฒนธรรมไทย” ศาสตราจารย์ ดร.ลีปพนนท์ เกตุทัต	๒๑
บทความพิเศษเรื่อง “แนวความคิดในการพัฒนาวัฒนธรรม” นายพยุงค์ศักดิ์ จันทรสุนทร	๒๙
นิทรรศการ “วิกฤตการณ์ทางสังคมไทย”	๓๕
บทความ เรื่อง “วัฒนธรรมกับการพัฒนา”	๔๖
บทกวี “วิวัฒนาการ” นายเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์	๕๐
การอภิปราย “วัฒนธรรมกับการพัฒนา : มิติที่ถูกลืม”	๕๔
: นาย จอนิ โอโตเซา	๕๔
: นายเอนก นาคะบุตร	๕๕
: นายโสภณ สุภาพงษ์	๕๙
: ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล	๖๒
: ดร.อาพันธ์ กาญจนพันธุ์	๖๓
ดำเนินรายการ โดย นายบัณฑิต อ่อนดำ	
บทสรุปเชิงมติ	๗๑
การอภิปราย “สถาบันวิชาชีพกับความรับผิดชอบต่อสาธารณะ”	๗๔
: รศ.สุริชัย หวันแก้ว	๗๔
: นายลัก กอแสงเรือง	๗๘

: นายแพทย์ชูชัย ศุภวงศ์	๘๑
: นายสมหมาย ปารีจฉัตต์	๘๖
: นายไพโรจน์ สุขสัมฤทธิ์	๙๐
ดำเนินรายการ โดย นายถวัลย์ศักดิ์ สุขวรรณ	

บทสรุปเชิงมติ ๑๐๐

การอภิปราย “การศึกษาเกี่ยวกับการสร้างวินัย : ความคาดหวังและความเป็นจริง”	๑๐๓
: นายสมชัย วุฑฒิปรีชา	๑๐๔
: ศ.ดร.ดวงเดือน พันธุมนาวิน	๑๐๗
: ดร.พนม พงษ์ไพบูลย์	๑๐๙
: นายวัลลภ ตังคณานุก์ษ์	๑๑๒
: อาจารย์อาภา ถนัดช่าง	๑๑๕
: ศ. น.พ. ดร.ณัฐ ภมรประวัตติ	๑๑๖
ดำเนินรายการโดย พลตรี กิตติศักดิ์ รัฐประเสริฐ	

บทสรุปเชิงมติ ๑๒๓

การอภิปราย “กฎหมายไทย : จากมิติวัฒนธรรม”	๑๒๖
: ดร.กิตติศักดิ์ ปรกติ	๑๒๖
: นายวิชา มหาคุณ	๑๓๐
: พล.ต.ต. วันชัย ศรีนวลนัต	๑๓๒
: นายนิพนธ์ วิศิษฏ์ยุทธศาสตร์	๑๓๔
: นายทองใบ ทองเปาต์	๑๓๖
ดำเนินรายการโดย นายโคทม อารียา	

บทสรุปเชิงมติ ๑๔๑

การอภิปราย “ความเป็นชุมชนกับการอยู่รอดในสังคมไทย”	๑๔๔
: ผู้ใหญ่วิบูลย์ เข็มเฉลิม	๑๔๔
: นายสมพงษ์ พัดปุ๋ย	๑๔๖
: รศ.ดร. ม.ร.ว.อดิน รพีพัฒน์	๑๕๐
: นายสมพันธ์ เตชะอธิก	๑๕๓
: ดร.โกศล ศรีสังข์	๑๕๗
ดำเนินรายการโดย ดร.อานันท์ กาญจนพันธุ์	

	หน้า
บทสรุปเชิงมิติ	๑๖๗
ความเป็นจริงในปัจจุบันและแนวโน้มการปฏิบัติในอนาคต ๕ กรณี	๑๖๙
- วัฒนธรรมกับการพัฒนา : มิติที่ถูกลืม	๑๗๐
นายณรงค์ นิตยาพร	
- สถาบันวิชาชีพกับความรับผิดชอบต่อสาธารณะ	๑๗๓
นายไสว พราหมณี	
- การศึกษากับการสร้างวินัย : ความคาดหวังและความเป็นจริง	๑๗๖
ดร.เจริญ คັນธวงค์	
- กฎหมายไทย : จากมิติวัฒนธรรม	๑๗๙
นายวัชรินทร์ เกตะวันดี	
- ความเป็นชุมชนและการอยู่รอดของสังคมไทย	๑๘๒
นายบัณฑิต อ่อนดำ	
บทสรุปการประเมินผลภาพรวม	๑๘๙
: ฝ่ายติดตามและประเมินผล กองนโยบายและแผนวัฒนธรรม	
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ	
สรุปการประเมินผล	๑๙๓
: คณะกรรมการฝ่ายวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ	
สรุปข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เข้าสัมมนา	๑๙๖
: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ	
: กรมประชาสัมพันธ์	
: อ.ส.ม.ท.	
: กรป.กลาง	
สรุปสาระจากการอภิปรายของวิทยากรและผู้เข้าสัมมนา	๑๙๘
: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ	
ภาคผนวก	๒๐๙
: คำสั่งและอนุกรรมการการจัดสัมมนา	๒๑๐

**รายละเอียด
โครงการสัมมนา**

การสัมมนาในระดับชาติ

เรื่อง วิกฤตการณ์ทางสังคมไทย

เนื่องในโครงการสืบสานวัฒนธรรมไทย ปี ๒๕๓๘ วัฒนธรรมกับการพัฒนา

ผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ผ่านมา ทำให้ประเทศไทยมีทิศทางการพัฒนาไปสู่ความเป็นสังคมทันสมัย อย่างไรก็ตามในท่ามกลางกระแสของการพัฒนาประเทศได้มีผลกระทบบางประการเกิดขึ้น กล่าวคือ เกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างสังคมเมืองและสังคมชนบทอย่างมาก การขยาย ช่องว่างระหว่างคนรวยและคนจน การเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อม การทำลายทรัพยากรที่ไม่สามารถฟื้นฟูได้ โดยเฉพาะการสูญเสีย “ทุนทางวัฒนธรรม” อันได้แก่ **ภูมิปัญญาและภูมิธรรม** ซึ่งกลายเป็นการเพิ่มความแตกแยกระหว่างผู้คนในสังคมและเพิ่มความอ่อนล้าของสังคมในระดับท้องถิ่นด้วย

วิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นเหล่านี้สะท้อนให้เห็นได้ในความย่อหย่อน ประสิทธิภาพ และความบกพร่องในจรรยาบรรณขององค์กรทางสังคมต่างๆ อันได้แก่ องค์กรชุมชน องค์กรทางกฎหมาย องค์กรทางวิชาชีพและองค์กรที่มีหน้าที่หล่อหลอมคุณธรรม จริยธรรม และการมีวินัยในตนเองให้แก่สมาชิกของสังคม จากสถานการณ์ดังกล่าวมีข้อสังเกตที่สำคัญประการหนึ่งคือ ทั้งแนวนโยบายและการดำเนินงานตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ผ่านมา ยังขาดการให้ความสำคัญกับมิติทางวัฒนธรรมที่น่าจะมีส่วนสนับสนุนให้การพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม มีความราบรื่นและสามารถเกิดการปรับเปลี่ยนทางสังคมได้อย่างสมดุล ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นต้องมีการทบทวนบทเรียนเพื่อการปรับปรุงแนวความคิดและการปฏิบัติเกี่ยวกับการพัฒนาประเทศโดยรวม ในขณะที่รัฐพิจารณาว่าการให้บริการเพื่อส่งเสริมการลงทุนและการจัดสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคมและขนส่งเป็นการลงทุนทางเศรษฐกิจ และการ

จัดสรรงบประมาณสนับสนุนการศึกษาและสาธารณสุขเป็นการลงทุนทางสังคม แนวความคิดในทำนองเดียวกันนี้ทำให้ความจำเป็นที่จะต้องคำนึงถึง “**ต้นทุนทางวัฒนธรรม**” และ “**การลงทุนทางวัฒนธรรม**” เพื่อการพัฒนาประเทศด้วย ทั้งนี้ มิใช่เพียงเพื่อความมุ่งหมายให้เกิดการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมเท่านั้น แต่เพื่อใช้แนวทางวัฒนธรรมมาช่วยลดแรงเสียดทานที่อาจเกิดขึ้นระหว่างกลุ่มต่างๆ ในสังคม ในช่วงของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม รวมทั้งเพื่อการคัดสรรระบบคุณค่าทางวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาด้านอื่นๆ ของสังคมด้วย

ในฐานะที่มีบทบาทหน้าที่ส่งเสริมและประสานงานด้านวัฒนธรรม สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ จึงได้กำหนดโครงการสัมมนาขึ้นเพื่อประสานความร่วมมือระหว่างบุคคล หน่วยงานองค์กรภาครัฐและเอกชน ในการพิจารณาและเสนอแนวทางแก้ไขสภาพความอ่อนล้าของสถาบันทางสังคมไทย โดยใช้มิติทางวัฒนธรรมเป็นกลยุทธ์สำคัญในการผสมผสานแนวทางการพัฒนาของประเทศ เพื่อให้สถาบันทางสังคมไทยมีความเข้มแข็ง อันจะยังผลให้ประเทศชาติมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ การเมืองและสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อสร้างกระบวนการการมีส่วนร่วมกำหนดแนวทางการพัฒนาประเทศ โดยใช้มิติทางวัฒนธรรม
๒. เพื่อเปิดเวทีให้บุคคล หน่วยงาน ทั้งภาครัฐและเอกชนร่วมระดมแสดงความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์และเสนอแนะแนวทางแก้ไขสภาพปัญหาสังคมของประเทศ
๓. เพื่อนำข้อสรุปและข้อเสนอแนะจากการสัมมนาไปเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายด้านวัฒนธรรม

ผู้เข้าร่วมสัมมนา

ผู้รับเชิญร่วมสัมมนามีจำนวนประมาณ ๑,๕๐๐ คน ประกอบด้วย ผู้แทนจากองค์กรและกลุ่มบุคคลในสาขาอาชีพ ซึ่งประกอบด้วย

- หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย องค์กรชุมชนทางสังคม องค์กรวิชาชีพต่างๆ หน่วยงานทางการศึกษาการวัฒนธรรม หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่ดำเนินงานด้านการพัฒนา

กำหนดการ

วันหยุดสัปดาห์ที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๓๘

เวลา ๐๘.๐๐ - ๑๐.๐๐ น. - ลงทะเบียนรับเอกสาร

เวลา ๑๐.๐๐ - ๑๒.๐๐ น. - รองนายกรัฐมนตรี

(นายบัญญัติ บรรทัดฐาน) ประธานเปิด

ปีวัฒนธรรมกับการพัฒนาและเปิดสัมมนา

- รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

(นายสัมพันธ์ ทองสมัคร) กล่าวรายงาน

- เปิดสัมมนาและปาฐกถาพิเศษ

โดยรองนายกรัฐมนตรี

- อ่านบทกวี “วิวัฒนาการ”

โดย นายเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

ศิลปินแห่งชาติ ๒๕๓๖

- การนำเสนอภาพอนุทินทัศน์

เรื่อง “วัฒนธรรมกับการพัฒนา”

- รองนายกรัฐมนตรีและแขกผู้มีเกียรติ

ชมนิทรรศการ เรื่อง “วิกฤตการณ์ทางสังคมไทย”

เวลา ๑๒.๐๐ - ๑๓.๐๐ น. - พักรับประทานอาหารกลางวัน

เวลา ๑๓.๐๐ - ๑๔.๐๐ น. - ปาฐกถาพิเศษเรื่อง “ความเสี่ยงและโอกาส
ของสังคม และวัฒนธรรมไทย”

โดย ศ.ดร.ลีปพนนท์ เกตุทัต

เวลา ๑๔.๐๐ - ๑๔.๑๕ น. - พักรับประทานเครื่องดื่ม

เวลา ๑๔.๑๕ - ๑๗.๐๐ น. - การอภิปรายเรื่อง “วัฒนธรรมกับการพัฒนา :
มิติที่ถูกลืม”

โดย ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล

นายเอนก นาคะบุตร

นายจอห์น โอโดเฮา

นายโสภณ สุภาพงษ์

ดร. อาพันธ์ กาญจนพันธุ์

ดำเนินรายการโดย นายบัณฑิต อ่อนด้า

- อภิปรายทั่วไป

วันศุกร์ที่ ๒๑ เมษายน ๒๕๓๘

เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๑.๓๐ น. - การอภิปราย เรื่อง “สถาบันวิชาชีพกับความรับผิดชอบต่อสาธารณะ”

โดย น.พ.ชูชัย ศุภวงศ์

นายสีก กอแสงเรือง

ดร.ไพโรจน์ สุขสัมฤทธิ์

นายสมหมาย ปาโรจฉัตต์

รศ.สุริชัย หวันแก้ว

ดำเนินรายการโดย นายถวัลย์ศักดิ์ สุขวรรณ

- อภิปรายทั่วไป

เวลา ๑๑.๓๐ - ๑๒.๓๐ น. - พักรับประทานอาหารกลางวัน

เวลา ๑๒.๓๐ - ๑๕.๐๐ น. - การอภิปรายเรื่อง “การศึกษากับการสร้างวินัย : ความคาดหวังและความเป็นจริง”

โดย ศ.น.พ.ดร.ณัฐ ภมรประวัตติ

ศ.ดร.ดวงเดือน พันธุมนาวิน

นายสมชัย วุฑฒิปรีชา

ดร.พนม พงษ์ไพบูลย์

นายวัลลภ ตังคณานุรักษ์

อาจารย์อามา ถนัดช่าง

ดำเนินรายการโดย

พลตรี กิตติศักดิ์ รัฐประเสริฐ

- อภิปรายทั่วไป

เวลา ๑๕.๐๐ - ๑๗.๐๐ น. - การอภิปรายเรื่อง “กฎหมายไทย : จากมิติวัฒนธรรม”

โดย นายวิชา มหาคุณ

นายนิพนธ์ วิเศษญยุทธศาสตร์

พล.ต.ต.วันชัย ศรีนวลนัต

นายทองใบ ทองเปาด์

ผศ.ดร.กิตติศักดิ์ ประกิต

ดำเนินรายการโดย รศ.ดร.โคทม อารียา

- อภิปรายทั่วไป

วันเสาร์ที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๓๘

- เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๒.๐๐ น. - การอภิปรายเรื่อง “ความเป็นชุมชนกับการอยู่รอดในสังคมไทย”
 โดย ผู้ใหญ่วิบูลย์ เข็มเฉลิม
 นายสมพงษ์ พัดปุย
 ศ.ดร.ม.ร.ว.อศิน รพีพัฒน์
 ดร.โกศล ศรีสังข์
 นายสมพันธ์ เตชะอธิก
 ดำเนินรายการโดย ดร.อานันท์ กาญจนพันธุ์
- อภิปรายทั่วไป
- เวลา ๑๒.๐๐ - ๑๓.๐๐ น. - พักรับประทานอาหารกลางวัน
- เวลา ๑๓.๐๐ - ๑๕.๕๐ น. - การอภิปรายเรื่อง “ข้อสรุป : ความเป็นจริงในปัจจุบันและแนวโน้มการปฏิบัติในอนาคต”
 - กรณีวัฒนธรรมกับการพัฒนา : มิติที่ถูกลืม
 โดย นายณรงค์ นิตยาพร
 - กรณีสถาบันวิชาชีพกับความรับผิดชอบต่อสาธารณะ
 โดย นายไสว พราหมณี
 - กรณีการศึกษากับการสร้างวินัย : ความคาดหวังและความเป็นจริง
 โดย ดร.เจริญ คັນธวงค์
 - กรณีกฎหมายไทย : จากมิติวัฒนธรรม
 โดย นายวัชรินทร์ เกตะวันดี
 - กรณีความเป็นชุมชนและการอยู่รอดของสังคมไทย
 โดย นายบัณฑิต อ่อนดำ
 ดำเนินรายการโดย รศ.สุรัชย์ หวันแก้ว
- เวลา ๑๕.๕๐ - ๑๖.๑๐ น. - ปาฐกถาพิเศษ ปิดการสัมมนาเรื่อง
 “ความคาดหวังของสังคมไทยในทศวรรษหน้า”
 โดย ฯพณฯ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์
 องคมนตรีและรัฐบุรุษ

คำกล่าวรายงาน

ของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (นายสัมพันธ์ ทองสมัคร)

ในพิธีเปิดโครงการศึกษาสืบสานวัฒนธรรมไทย ปี ๒๕๓๘

วัฒนธรรมกับการพัฒนาและการสัมมนาระดับชาติ เรื่อง “วิกฤตการณ์ทางสังคมไทย”

กราบเรียน ท่านรองนายกรัฐมนตรี ที่เคารพอย่างสูง

กระผม นายสัมพันธ์ ทองสมัคร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ในนามของคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ รู้สึกยินดีเป็นอย่างยิ่งที่ท่านรองนายกรัฐมนตรีได้กรุณาให้เกียรติมาเป็นประธานในพิธีเปิดโครงการสืบสานวัฒนธรรมไทย ปี ๒๕๓๘ วัฒนธรรมกับการพัฒนา และการสัมมนาระดับชาติเรื่อง “วิกฤตการณ์ทางสังคมไทย” ในวันนี้ กระผมขอกราบเรียนถึงความจำเป็นมาของการดำเนินงานโครงการสืบสานวัฒนธรรมไทยและการจัดสัมมนา โดยสังเขป ดังนี้

หลังจากดำเนินงานปีรณรงค์วัฒนธรรมไทย ๒๕๓๗ ผ่านพ้นไป รัฐบาลเล็งเห็นว่าการส่งเสริมวัฒนธรรมนั้นจำเป็นต้องมีความต่อเนื่องสัมพันธ์กัน จึงได้ดำริให้มีการขยายการดำเนินงานออกไปจากปีพุทธศักราช ๒๕๓๘ จนถึงปีพุทธศักราช ๒๕๔๐ เรียกว่าโครงการสืบสานวัฒนธรรมไทย สำหรับในปีนี้ได้มุ่งเน้นเป็นพิเศษในด้านวัฒนธรรมกับการพัฒนา ทั้งนี้ เกิดจากการสรุปบทเรียนของการพัฒนาประเทศที่ผ่านมา

มาว่า การวางแผนงานโครงการพัฒนาโดยทั่วไปมักจะถูกกำหนดขึ้นโดยมองข้ามความสำคัญของมิติทางวัฒนธรรม จึงทำให้บังเกิดผลอันไม่พึงประสงค์หลายประการ อาทิ เช่น ความห่างเหินระหว่างผู้คนในสังคม การขาดวินัยและจรรยาบรรณในอาชีพแห่งตน การไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงทางสังคม การเอา رأตเอาเปรียบและการแสวงประโยชน์จากผู้ที่ย้อโอกาสกว่า การขยายช่องว่างระหว่างคนรวยและคนจน ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม ความอ่อนล้าของชุมชนชนบท เป็นต้น นอกจากนี้โดยที่การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศโดยรวมเจริญรุดหน้าไปอย่างรวดเร็วพร้อมกับการหลั่งไหลเข้ามาของวัฒนธรรมใหม่ๆ หากประชาชนในชาติขาดความเข้าใจในวัฒนธรรมของตนเองอย่างแท้จริง จะทำให้การปรับตัวตามกระแสของการเปลี่ยนแปลงนั้นไปในลักษณะสุม เสี่ยงยิ่งขึ้น

ดังนั้น การส่งเสริมให้คนในชาติเข้าใจและเห็นคุณค่าวัฒนธรรมของตน จึงมีความสำคัญควบคู่ไปกับการพัฒนาประเทศไปสู่ความยั่งยืน ด้วยเหตุนี้รัฐบาลจึงได้ประกาศให้ปี ๒๕๓๘ เป็นปีแห่งวัฒนธรรมกับการพัฒนาภายใต้โครงการสืบสานวัฒนธรรมไทย และเพื่อให้การกำหนดนโยบายด้านวัฒนธรรมมีความเหมาะสมและตอบสนองต่อสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชนทุกหมู่เหล่า จึงได้จัดการสัมมนาครั้งนี้ขึ้น เพื่อระดมความเห็นจากบุคคลในวงการต่างๆ ต่อสภาพปัญหาวิกฤตการณ์ในสังคมไทย รวมทั้งข้อเสนอแนะทางออกจากสภาพปัญหาเหล่านั้น ความพยายามทั้งหมดนี้สำเร็จลุล่วงมาได้ก็ด้วยความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน รวมทั้งจากประชาชนทุกฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ได้รับเกียรติเป็นเจ้าภาพร่วมในการสัมมนาครั้งนี้จาก จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะกรรมการการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมแห่งสภาผู้แทนราษฎร กองอำนาจการกลางรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ (กรป.กลาง) สมาคมส่งเสริมและสร้างสรรค์งานวัฒนธรรมแห่งประเทศไทย กระทรวงมหาดไทย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย และกรมประชาสัมพันธ์

บัดนี้ ได้เวลาอันสมควรแล้ว กระผมใคร่ขอกราบเรียนเชิญท่านรองนายกรัฐมนตรีได้กรุณาประกอบพิธีเปิดโครงการสืบสานวัฒนธรรมไทย ปี ๒๕๓๘ วัฒนธรรมกับการพัฒนา และการสัมมนาระดับชาติว่าด้วยเรื่อง “วิกฤตการณ์ทางสังคมไทย” และขอได้โปรดกล่าวปาฐกถานำ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานวัฒนธรรมกับการพัฒนาประเทศชาติสืบไป

ขอกราบเรียนเชิญครับ

คำกล่าวเปิดและปาฐกถาพิเศษ

ของ ฯพณฯ รองนายกรัฐมนตรี (นายบัญญัติ บรรทัดฐาน)

ในพิธีเปิดโครงการสืบสานวัฒนธรรม ปี ๒๕๓๘ วัฒนธรรมกับการพัฒนาและการสัมมนา
ระดับชาติเรื่อง “วิกฤตการณ์ทางสังคมไทย”

ท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ท่านผู้ร่วมสัมมนาและท่านผู้มีเกียรติที่เคารพ

เนื่องด้วยท่านนายกรัฐมนตรีท่านมีราชการอื่นที่ได้นัดหมายมาก่อนแล้ว ท่านจึงได้มอบหมายให้กระผมเข้าร่วมการสัมมนา กระผมรู้สึกยินดีและเป็นเกียรติที่ได้มีโอกาสมาร่วมพิธีเปิดโครงการสืบสานวัฒนธรรมไทยปี ๒๕๓๘ วัฒนธรรมกับการพัฒนา รวมทั้งการสัมมนาระดับชาติเรื่อง “วิกฤตการณ์ทางสังคมไทย” และได้มีโอกาสร่วมสนทนากับท่านทั้งหลายในวันนี้

ตั้งแต่คณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบกับข้อเสนอของกระทรวงศึกษาธิการที่ประกาศปีรณรงค์วัฒนธรรมไทย และท้ายสุดได้มีการต่ออายุปีสืบสานวัฒนธรรมไทย ต่อมาจนกระทั่งทุกวันนี้ เรื่องที่จะกล่าวดังนี้ เป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่ง กระผมอดที่จะห่วงหวั่นไหวไม่ได้ว่าจะสู้กับวัฒนธรรมอย่างอื่นได้ เพราะของอย่างอื่นที่วานี้ดูว่าจะเห็นได้จากสื่อต่างๆ มากกว่าการรณรงค์วัฒนธรรมของไทยเสียอีก วัฒนธรรมของเราค่อนข้าง

ข้างจะรับง่ายเลยกลายเป็นจุดอ่อน เรามักจะมองวัฒนธรรมไทยเน้นไปในทางรูปแบบ เช่น ในแง่ความสวยงาม ประณีต ความวิจิตร และที่จะมองในด้านเนื้อหาสาระ และด้านภูมิปัญญา นั่นคือแก่นแท้ของวัฒนธรรม

ในปี ๒๕๓๘ ปีสี่สานวัฒนธรรมไทย เป็นปีที่เน้นเกี่ยวกับเนื้อหา สาระภูมิปัญญา เป็นทิศทางที่ถูกต้อง วัฒนธรรมกับการพัฒนาต่างเป็นผลซึ่งกันและกัน การพัฒนาจะเป็นได้อย่างไรขึ้นอยู่กับพัฒนา การมุ่งเน้นจะพัฒนาแบบใดก็อาจเกิดการมุ่งเน้นในการพัฒนาสังคมว่าเป็นแบบใด ปีสี่สานวัฒนธรรมไทยก็ควรจะมีการต่ออายุออกไป ๓-๔ ปี เป็นผลสืบเนื่องมาจากการพัฒนา มี ๓ ประการ

๑. การพัฒนาประเทศไปสู่ความทันสมัย
๒. เร่งการขยายความเจริญทางเศรษฐกิจ
๓. สนับสนุนในทางเศรษฐกิจเสรี

ความเบี่ยงเบนของวัฒนธรรมไทยเป็นผลมาจาก ๓ ประการนี้ ในการพัฒนาประเทศไทยกำลังจะล้าหลังต่างประเทศ ในการแบ่งประเทศของตนจะได้รับเป็นประเทศที่ด้อยพัฒนา และได้คำใหม่มาว่าประเทศกำลังพัฒนาที่ดีกว่าประเทศด้อยพัฒนา พยายามพัฒนาให้ทันสมัย สากลมากขึ้น ซึ่งทำให้มีปัญหาตามมามากในเรื่องการพัฒนาประเทศจึงจะมีปัญหา แต่ก็หน้าคุ่มค่าและหน้าวิตก มีผลให้วัฒนธรรมที่เคยยึดถือปฏิบัติเปลี่ยนไป

การพยายามทำทุกทางเพื่อที่จะทำให้ทันสมัย ทำให้วัฒนธรรมที่เคยยึดถือ

เปลี่ยนไป ความซื่อสัตย์สุจริตที่เคยเชื่อถือเปลี่ยนไป เพราะความทันสมัยเป็นเหตุ ในการเร่งพัฒนาแผนเศรษฐกิจให้ประเทศร่ำรวยขึ้น ยิ่งร่ำรวยมากเพียงใดก็ยิ่งสะดวกสบายมากขึ้น นี่เป็นทฤษฎีความเชื่อทางการพัฒนาซึ่งผลบางครั้งอาจไม่ตรงกับทฤษฎี เช่น ผลความเจริญเติบโตของเศรษฐกิจอาจจะไม่กระจายสู่ส่วนต่างๆ ความร่ำรวยในทางเศรษฐกิจอาจร่ำรวยกับคนในบางอาชีพ บางระดับเท่านั้น ซึ่งมีปัญหา และต้องมีทฤษฎีความเชื่อใหม่เกิดขึ้นเพิ่มเติมในการพัฒนาเศรษฐกิจคือเรื่องของการกระจายรายได้ให้เป็นธรรมและทั่วถึงเป็นเรื่องที่รัฐบาลกำลังดำเนินการอยู่

ในประการที่สามที่ต้องส่งเสริมสนับสนุนการแข่งขันในระบบเสรี เพราะเชื่อในทฤษฎีของการแข่งขันและยังได้ผู้ผลิตที่สามารถมีประสิทธิภาพสูงสุดก็ย่อมจะเกิดผลผลิตมาก สังคมก็ยิ่งจะร่ำรวยมากขึ้นและทันสมัยมากขึ้น ทิศทางของการพัฒนาประเทศเพื่อนำไปสู่ความทันสมัย ด้วยทฤษฎีดังกล่าวนี้คงจะปฏิเสธไม่ได้ว่าได้ทำให้ประเทศเปลี่ยนไปในทางที่เจริญเติบโตขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็มีปัญหาเกิดขึ้นตามมา คือ ปัญหาทางสังคม ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ ซึ่งจำเป็นต้องเร่งแก้ไขกันทั้งนั้น

กล่าวถึงว่าแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๖ ประชุมรัฐมนตรีเมื่อปี ๒๕๒๘ ซึ่งมี ฯพณฯ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์เป็นนายกรัฐมนตรี ฯพณฯ ชวนได้ตั้งข้อสังเกตในที่ประชุมรัฐมนตรีต่อแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของสภาพพัฒนาฯ ว่าอันที่จริงชื่อเต็มๆ ของแผนพัฒนาชาติก็คือ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เท่าที่ดูจากเนื้อหาแล้วส่วนมากจะเป็นแผนเศรษฐกิจมากกว่า มีเรื่องของการพัฒนาสังคมน้อยมาก ไม่สมดุลกันเลย ความสมดุลนี้เป็นที่น่าเป็นห่วงว่าสังคมจะไม่ได้รับการพัฒนาและอาจมีปัญหาด้านสังคมติดตามมาในวันข้างหน้าได้ นี่เป็นเรื่องของการคาดการณ์ของ ฯพณฯ นายชวนเมื่อ ๑๐ ปีที่แล้ว นี่ก็เป็นเหตุการณ์ที่ถูกต้อง

เมื่อ ฯพณฯ นายชวนได้มาดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรีในทุกวันนี้ จึงได้ให้ความสำคัญในการแก้ไขพัฒนาสังคมเป็นพิเศษ จากการพัฒนาประเทศที่ผ่านมา เราได้ใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมมาแล้ว ๗ ฉบับ กำลังจะยกร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ ๘ กันในไม่ช้า ตลอดระยะเวลาที่ยกร่างแผนพัฒนามาใช้ ก็ได้มีการประเมินผลดีผลเสียและจุดอ่อนของแผนแต่ละฉบับมาโดยตลอด

ในการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๘ ที่ผ่านมามีได้ระดมความคิดเห็นจากบุคคลหลายกลุ่มหลายอาชีพในการสัมมนาหลายครั้งหลายหน จากความเห็นของผู้เข้าร่วมมีความเห็นกันว่าประเทศไทยของเราประสบความสำเร็จกับการพัฒนาเศรษฐกิจพอสมควร ซึ่งก็ได้ส่งผลให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ดีขึ้นแต่ว่าใน

ส่วนพัฒนาสังคมนั้นยังเป็นปัญหาติดตามมาคือ ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลาย ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ ปัญหาการแออัดเสื่อมโทรมของเมืองใหญ่ ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาโสเภณี ปัญหาช่องว่างระหว่างคนรวยและคนจน ปัญหาการเอาเปรียบเอารัดเอาเปรียบกัน ซึ่งจะมีความรุนแรงมากขึ้นและโดยเฉพาะปัญหาค่านิยมแบบไทย มีที่ท่าว่ากำลังจะถูกกลืนจากวัฒนธรรมบ้านอื่นเมืองอื่น ความผูกพัน ความร่วมมือใจก็มีที่ท่าว่าจะลดน้อยถอยลง ซึ่งอาจจะเรียกว่าเป็นวิกฤตการณ์ทางสังคมไทย ตามหัวข้อที่จะได้สัมมนากันในเวลาต่อไปความสับสนของสังคมไทยจะลดน้อยถอยลงไปมาก ถ้าจะผสมผสานวิถีชีวิตค่านิยมอันดีงามของไทยให้คู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจ เมืองศรัทธาทางสังคมที่เข้มแข็ง ทำให้ผู้คนในสังคมมีระเบียบ มีวินัย มีความรับผิดชอบและมีค่านิยมที่ถูกต้อง อย่างนี้ก็จะลดปัญหาที่เกิดขึ้นทางสังคมลงไปมาก ซึ่งก็เป็นเรื่องที่ท่านทั้งหลายจะได้ทำการสัมมนากันต่อไป

กระผมจึงขอถือโอกาสนี้แสดงความชื่นชมต่อสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการที่ได้จัดโครงการสืบสานวัฒนธรรมไทย ปี ๒๕๓๘ วัฒนธรรมกับการพัฒนาขึ้น รวมทั้งได้มีการจัดสัมมนาระดับชาติเรื่องวิกฤตการณ์ทางสังคมไทย โดยได้รับความร่วมมือจากสถาบันหลักถึง ๑๐ สถาบันด้วยกัน ในนามของรัฐบาล กระผมขอเรียนว่ารัฐบาลนี้ยินดีรับฟังความคิดเห็นของท่านทั้งหลายเพื่อที่จะได้นำไปปฏิบัติให้เกิดผลในการร่วมกันเสริมสร้างสังคมไทยให้มีความสัมพันธ์อันอบอุ่น มีความมั่นคงในสถาบันทางสังคมทุกระดับจากสถาบันครอบครัวจนถึงสังคม

บัดนี้ ได้เวลาอันสมควรแล้ว กระผมขออนุญาตจบการสนทนากับท่านทั้งหลายเพียงเท่านี้ และขอเปิดโครงการสืบสานวัฒนธรรมไทย ปี ๒๕๓๘ วัฒนธรรมกับการพัฒนา และเปิดการสัมมนาระดับชาติเรื่องวิกฤตการณ์ทางสังคมไทย ณ บัดนี้

ปาฐกถาพิเศษ

“ความคาดหวังของสังคมไทยในทศวรรษหน้า”

ฯพลฯ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ องคมนตรีและรัฐบุรุษ

ในพิธีเปิดโครงการสืบสานวัฒนธรรมไทย ปี ๒๕๓๘

วัฒนธรรมกับการพัฒนาและการสัมมนาในระดับชาติ

เรื่อง “วิกฤตการณ์ทางสังคมไทย”

วันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๓๘

ณ หอประชุมเล็ก ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย

ท่านผู้มีเกียรติครับ ก่อนอื่นผมต้องขอบคุณเลขาธิการคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ที่กรุณาเชิญผมมาพูดในวันนี้ ขอเรียนในเบื้องต้นว่า ผมเป็นทหาร เพราะฉะนั้นผมจึงไม่ใช่นักวิชาการ สาขาที่ผมจะพูดในวันนี้ เนื้อหาสาระที่ผมจะพูดในครั้งนี้ที่ผมได้มาจากประสบการณ์และด้วยความรักและห่วงหาอาทรความเป็นไทยของผมโดยสิ้นเชิง ผมรู้สึกเป็นเกียรติอย่างยิ่งที่ได้รับเชิญเพราะว่าการพูดของผมในวันนี้สืบเนื่องมาจากการที่สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้จัดให้มีการสัมมนาเรื่อง “วิกฤตการณ์ทางสังคมไทย” ขึ้น เพื่อตอบสนองนโยบายเรื่องของปีรณรงค์เพื่อวัฒนธรรมไทย ผมใคร่ขอเรียนเชิญท่านผู้มีเกียรติทั้งหลายกรุณาสนใจหัวข้อเรื่องที่ทางสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ จัดให้มีการสัมมนาในระดับชาติในครั้งนี้คือ

ชื่อเรื่อง “วิกฤตการณ์ทางสังคมไทย” ถ้าเราเปิดพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ปี ๒๕๒๕ คำว่า “วิกฤต” ตามพจนานุกรมให้ความหมายว่า เวลาหรือเหตุการณ์ขั้นอันตรายอยู่ในระยะหัวเลี้ยวหัวต่อขั้นแตกหัก จะเป็นทางดีหรือทางร้ายก็ได้ เช่น การเจ็บไข้ได้ป่วย การเมือง หรือการเศรษฐกิจ เพราะฉะนั้น การที่สำนักงานคณะกรรมการการวัฒนธรรมแห่งชาติจัดให้มีการสัมมนาเรื่อง “วิกฤตการณ์ทางสังคมไทย” ก็พอจะแปลได้ว่าสังคมไทยคงป่วยและค่อนข้างอยู่ในขั้นอันตราย หรืออยู่ในระยะหัวเลี้ยวหัวต่อหรือขั้นแตกหัก และน่าจะเป็นทางร้ายมากกว่าทางดี จึงได้จัดให้มีการสัมมนาขึ้นในส่วนตัวผมก็มีความเห็นคล้อยตามนิยามของพจนานุกรมฉบับที่ผมอ้างถึงนั้นด้วย เหตุที่ว่าสังคมไทยในปัจจุบันนี้ค่อนข้างจะให้คำนิยามยากกว่าเป็นอย่างไร ถ้าเรากลับมาดูพจนานุกรมเล่มนั้นซึ่งให้คำนิยามคำว่า “สังคม” ไว้ว่า สังคมคือ คนจำนวนหนึ่งที่มีความต่อเนื่องตามระเบียบ กฎเกณฑ์ โดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกันหรือแปลว่า วงการ หรือสมาคมของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เช่น สังคมของคนชั้นสูง อันนี้ผมขอเชิญให้พิจารณานิยามครั้งแรกที่ว่า สังคมหมายถึง คนจำนวนหนึ่งที่มีความต่อเนื่องกันตามระเบียบ กฎเกณฑ์ โดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกันและขอเชิญท่านผู้มีเกียรติทั้งหลายลองหันมาดูสังคมไทยในปัจจุบัน เราจะพบว่าค่อนข้างจะไม่มีระเบียบ กฎเกณฑ์ที่เราจะยึดไว้เป็นหลักฐานได้มากนัก แม้แต่วัตถุประสงค์ก็อาจจะไม่ร่วมกัน จึงเป็นเรื่องที่น่าคิดน่าเป็นห่วงว่าคนไทยในปัจจุบันนี้ได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ยิ่งกว่านั้นเราพูดถึงสังคมไทยให้แน่ชัดลงไปก็น่าจะขยายความลงไปได้ว่าสังคมไทยมีหลายระดับ หลายลักษณะ นับแต่สังคมเครือญาติคือ สังคมครอบครัว สังคมชนบท สังคมเมือง สังคมภูมิภาค เป็นต้น ยิ่งในภาวะปัจจุบันได้เกิดสังคมชนิดอื่นๆ ขึ้นเนื่องจากการพัฒนาทางเทคโนโลยี เช่น สังคมอุตสาหกรรม และสังคมข้อมูลข่าวสาร เป็นต้น แม้แต่ผู้ที่อยู่ในแวดวงการเมืองก็พอจะเรียกได้ว่า สังคมการเมืองและเป็นสังคมที่มีความสำคัญต่อชาติบ้านเมืองมากที่สุดทีเดียว ผมใคร่ขอเชิญชวนท่านผู้มีเกียรติทั้งหลายให้พิจารณาดูสังคมไทยที่เรากำลังจะพูดถึงกันในวันนี้ว่าเป็นอย่างไร ผมมั่นใจว่าท่านผู้มีเกียรติทั้งหลายคงจะมีความเห็นตรงกันว่าสังคมไทยในอดีตมีความแปลกและแตกต่างไปจากปัจจุบันค่อนข้างมาก ทั้งนี้เพราะมีสาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น คือการพัฒนาของชาติบ้านเมืองในด้านต่างๆ ทั้งในด้านสังคมเอง และทางด้านเศรษฐกิจ รวมทั้งในด้านการเมืองประการหนึ่ง และการที่สังคมไทยในปัจจุบันได้รับเอาวัฒนธรรมจากต่างประเทศมาประพฤติปฏิบัติในสังคมไทย สิ่งนี้ก็เกิดผลอีกประการหนึ่ง ยิ่งในทศวรรษหน้าสังคมไทยจะเปลี่ยนแปลง ส่วนจะวิกฤตหรือไม่ มากน้อยอย่างไรก็ขึ้นอยู่กับ

กับปัจจัยสองประการที่ผม อ้างถึง และเข้าใจว่ายากที่จะวิเคราะห์ล่วงหน้าให้ถูกต้องได้ ท่านผู้มีเกียรติครับ ก่อนที่ผมจะกล่าวถึงหัวข้อที่ท่านเลขาธิการคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กรุณากำหนดให้ผมมาพูด คือเรื่องความคาดหวังของสังคมไทยในทศวรรษหน้า ผมใคร่ขอเริ่มด้วยเรื่องที่ผมเห็นว่ามีความเกี่ยวข้องกับเรื่องที่เลขาธิการฯ กำหนดให้ผมพูดสักเล็กน้อยคือ เราคงจะยอมรับกันว่าถ้าสังคมไทยมีปัญหาหรือเกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคม ย่อมจะมีเหตุที่เป็นปัญหาและอุปสรรค ผมคิดว่าประเทศของเรามีปัญหาๆ หนึ่งที่ทุกคนและทุกรัฐบาลยอมรับกันว่าเป็นอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาประเทศทั้งทางด้านการเมือง การเศรษฐกิจและสังคม ปัญหาหนึ่งก็คือปัญหาความยากจนของคนในประเทศของเรา ปัญหาความยากจนนี้จะมีผลกระทบต่อสังคมไทยทั้งในปัจจุบันและในอนาคต ถ้าเราไม่สามารถจะแก้ปัญหาความยากจนให้ดีขึ้น ที่ผมนำปัญหาเรื่องความยากจนขึ้นมากล่าวก็เพราะว่าสังคมก็คือคนจำนวนหนึ่งที่มีความต่อเนื่องกันตามระเบียบ กฎเกณฑ์ ถ้าคนยากจน ความต่อเนื่องกันตามระเบียบ กฎเกณฑ์ย่อมทำได้ยากและจะพัฒนาได้ยาก ฉะนั้น ผมจึงคิดว่าสังคมไทยทั้งในปัจจุบันและทศวรรษหน้าจะมีรูปโฉมอย่างไรนั้น ตัวแปรที่สำคัญ คือ “ความยากจน” เพราะว่าเป็นคนก็คือส่วนหนึ่งของสังคม ถ้าเรามีความยากจนมาก สังคมของเราก็คงไม่น่ารื่นรมย์ ไม่มีความสุข และยังมีปัจจัยอีกสองประการที่ผมกล่าวมาแล้วนำมารวมด้วยก็ยิ่งทำให้สังคมของเราในทศวรรษหน้ายังมีแนวโน้มที่จะวิกฤตมากขึ้น มีเรื่องหนึ่งที่ผมใคร่ขอนำมาเรียนไว้ ณ ที่นี้ก็คือ เรื่องความมั่นคงแห่งชาติ พอพูดถึงความมั่นคงแห่งชาติ เรามักจะมองไปในเรื่องความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ทางการเมือง และการป้องกันประเทศ ที่จริงความมั่นคงแห่งชาติมีความเกี่ยวเนื่อง เกี่ยวข้องและเกี่ยวพันกันกับสังคมค่อนข้างมากทีเดียว เพราะผู้ที่ทำให้เกิดความมั่นคงแห่งชาติก็คือ “คน” ถ้าคนเราได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล เพียบพร้อมด้วยคุณธรรมและจริยธรรม ผู้บริหารประเทศหรือผู้นำและกลุ่มบุคคลเหล่านั้นก็จะได้รับการยอมรับ มีประสิทธิภาพและศักยภาพในการบริหารสูงตามไปด้วยจะเป็นประโยชน์ต่อความมั่นคงแห่งชาติโดยตรง ผมมีความยินดีอย่างยิ่งที่ได้ทราบมาว่าในเวลานี้ภาครัฐและเอกชนให้ความสำคัญ ให้ความสนใจในการพัฒนาทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรมนุษย์ เป็นอันมาก มองเห็นความสำคัญและให้ความสำคัญต่อทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาชาติบ้านเมืองและเป็นผลต่อเนื่องถึงสภาพสังคมของไทยของเรานับว่าเป็นเรื่องที่น่าสรรเสริญและยินดีมาก ในส่วนของวัฒนธรรมต่างชาติก็เป็นส่วนหนึ่งที่เราน่าจะทำความเข้าใจ อันที่จริงการเรียนรู้และวัฒนธรรมต่างชาติต่างๆ ในโลก

นี่เป็นสิ่งที่น่ากระทำและจะเป็นประโยชน์มาก เพราะการเรียนรู้วัฒนธรรมต่างชาติย่อมทำให้เกิดความคิดหลากหลายในการดำรงรักษาและสืบสานวัฒนธรรมของเรา การหลั่งไหลของวัฒนธรรมต่างชาติสู่ประเทศของเรา ทั้งในรูปแบบและทิศทางต่างๆ ทำให้เป็นผลกระทบต่อสังคมไทยมากพอสมควร ในปัจจุบันนี้คนไทยเป็นจำนวนมากได้ไปศึกษาต่อยังต่างประเทศและได้เรียนรู้สัมผัสกับวัฒนธรรมของชาตินั้นๆ และนำมาใช้กับประเทศของเรา วัฒนธรรมต่างชาติเข้ามาในรูปแบบของสื่อต่างๆ เหล่านี้เป็นผลกระทบต่อสังคมไทยทั้งสิ้น โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ซึ่งมักจะมีความรู้ดีกว่าการรับวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามาเป็นความทันสมัย อย่างที่ผมเรียนแล้วว่าการเรียนรู้และสัมผัสกับวัฒนธรรมต่างชาติเป็นเรื่องที่น่าสนใจมาก แต่การยอมรับที่จะนำมาประยุกต์ใช้ในสังคมไทยของเรา เป็นอีกเรื่องหนึ่ง คนสะประเด้นกับการหลั่งไหลของวัฒนธรรมที่เข้ามาในประเทศของเรา เพราะสิ่งนี้ก็สิ่งหนึ่งที่ทำให้วัฒนธรรมไทยของเราได้รับผลกระทบ เพราะฉะนั้นจึงเป็นความจำเป็นที่ผู้เกี่ยวข้องในเรื่องนี้ โดยเฉพาะสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ของเรา สถาบันการศึกษาทุกระดับของเรา ควรที่จะต้องศึกษาและค้นคว้าหามาตรการที่จะดำรงวัฒนธรรมไทย สังคมไทยในรูปแบบที่เราปรารถนา โดยทำความเข้าใจกับคนทั้งชาติ รู้จริงและรู้ชัดในประเด็นเหล่านี้ ท่านผู้มีเกียรติครับต่อไปนั้นจะเข้าสู่เรื่องที่ เสชาติการคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติกรุณากำหนดหัวข้อให้พูดคือเรื่อง “ความคาดหวังของสังคมไทยในทศวรรษหน้า” ถ้าเราเปิดพจนานุกรมฉบับที่ผมอ้างถึงดูคำนิยามของคำว่า “คาด” และคำว่า “หวัง” จะเห็นว่ามีส่วนคล้ายคลึงกันมาก กล่าวคือ “คาด” หมายถึง คิดไว้ หมายถึง มักใช้คู่กับคาดคะเน ความ หรือหมาย เช่นว่า คาดคะเน คาดหมายแปลว่า คาดว่าจะได้ หมายถึง ดังนั้นความคาดหวังก็คงจะแปลได้ว่า คล้ายกันว่า เราหวังว่า คาดว่าสังคมไทยในทศวรรษหน้าจะเป็นอย่างไร อาจจะสมหวัง สมคาดหมาย หรือไม่สมหวัง ก็ขึ้นอยู่กับพวกเราทุกคนที่เป็นคนไทย พวกเรามีหน้าที่ที่จะแต่้แต่่งสังคมไทยในทศวรรษหน้า และคำว่าพวกเราในที่นี้ผมหมายถึงพวกเรา เราคนไทย คนรุ่นใหม่ ผู้มีหน้าที่สืบต่อวัฒนธรรมไทย คือ กล่าวอีกอย่างหนึ่งก็กล่าวได้ว่า สังคมไทยในทศวรรษหน้าจะเป็นอย่างไร อาจจะสมหวัง หรือไม่สมหวัง ก็ขึ้นอยู่กับพวกเราทุกคนที่เป็นคนไทย พวกเรามีหน้าที่ที่จะแต่้แต่่งสังคมในทศวรรษหน้า และคำว่าพวกเราในที่นี้ผมหมายถึงพวกเราคนไทย คนรุ่นใหม่ ผู้มีหน้าที่สืบต่อวัฒนธรรมไทย คือ กล่าวอีกอย่างหนึ่งก็กล่าวได้ว่า สังคมไทยในทศวรรษหน้าจะเป็นอย่างไร เห็นจะต้องฝากความหวังไว้กับคนไทยรุ่นใหม่ต่อไป นี่คือการคาดหวังของผมคนรุ่นเก่าที่มีความคาดหวังต่อสังคมไทยในทศวรรษหน้า ผมคาดหวังไว้ดังนี้ครับ

๑. ผมคาดหวังว่าสังคมไทยจะดำรงความเป็นไทยไว้ได้ ผมหมายความว่าสังคมไทยจะดำรงความสำคัญในการใช้ภาษาไทยให้ถูกต้องตามพจนานุกรมและประเพณีปฏิบัติ ทั้งภาษาพูดและภาษาเขียนซึ่งเป็นของคนไทยโดยแท้จริง ไม่นำคำภาษาอื่นที่ไม่จำเป็นมาพูดทับศัพท์เพื่อให้คำเหล่านั้นกลายเป็นภาษาไทย อาจจะทำให้ความหมายคลาดเคลื่อน ผมหวังว่าสังคมไทยจะเป็นสังคมที่จะรักษาวัฒนธรรมไว้ได้อย่างเหนียวแน่น โดยเฉพาะวัฒนธรรมที่เป็นหลักของชาติของเรา เช่น การเคารพผู้ใหญ่ การให้ความเอื้ออาทรต่อผู้สูงอายุ ผู้ใหญ่จะประพฤติตนให้เป็นตัวอย่างที่ดีต่อผู้น้อย ครูจะเป็นครูที่ดีของเด็กเป็นครูที่เป็นตัวอย่างที่ดีของลูกศิษย์ คนรุ่นใหม่จะสำนึกและเห็นความสำคัญของสิ่งเหล่านี้ จะช่วยกันดำรงรักษาและพัฒนาสิ่งเหล่านี้ให้ก้าวหน้าไปอย่างมีระเบียบ ยึดประเพณีอย่างมีเหตุผลและคนไทยในสังคมต่างๆ จะสำนึกในความเป็นไทยตลอดไป

๒. ผมคาดหวังว่าคนไทยจะยึดมั่นในความรัก ความเคารพต่อผู้ใหญ่ ผู้มีพระคุณต่อตน ต่อคนในสังคมนั้นและจะยังยึดมั่นในการตอบแทนบุญคุณ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิ่งที่มีบุญคุณต่อสังคมไทยแก่คนไทยก็คือแผ่นดินไทยที่เราอาศัยเกิดมา ผมหวังว่าสังคมไทยในทศวรรษหน้าจะมีความสำคัญว่าแผ่นดินไทยแผ่นดินนี้ แผ่นดินแม่ของเรานี้คือ แผ่นดินที่มีบุญคุณมหาศาลต่อเรา ต่อสังคมเรา เรามีหน้าที่โดยตรงที่จะต้องตอบแทนบุญคุณของแผ่นดินนี้และวิธีที่ดีที่สุดคือ การตอบแทนบุญคุณของแผ่นดิน ทำให้สังคมไทยของเราเป็นสังคมที่ดี มีเกียรติ มีศักดิ์ มีความมั่นคงได้รับความนิยมนยกย่องและศรัทธา เพื่อระลึกถึงบุญคุณแผ่นดินไทยของเรา

๓. ผมคาดหวังว่าสังคมไทยจะพัฒนาไปเป็นแบบไทย คนรุ่นใหม่และรุ่นต่อๆ ไปจะไม่ลอกเลียนวัฒนธรรมของชาติอื่นมาประพฤติปฏิบัติโดยไม่คำนึงและตระหนักถึงความสำคัญไทย สังคมไทยควรจะพัฒนาไปในแนวทางที่คนไทยค้นคิดขึ้นเอง ด้วยความร่วมมือและสมัครใจ สังคมไทยจะพัฒนาไปในแนวทางที่คนไทยยอมรับได้แบบไทยที่ยังความสุขความสมบูรณ์ ความรู้จักสามัคคีมาซึ่งสังคมไทยของเรา

๔. ผมคาดหวังว่าโลกจะรู้จักว่าสังคมไทยดีขึ้น ความเป็นอยู่ของสังคมไทย จะได้รับการยอมรับและความสนใจเป็นอย่างดี สังคมไทยจะเป็นสังคมที่มีชื่อเสียงเป็นที่เรียกร้องความสนใจ ความอยากเรียนรู้จากต่างประเทศ สังคมไทยจะเป็นสังคมที่มีลักษณะโดดเด่นเป็นพิเศษไม่เหมือนสังคมของชาติอื่น สังคมไทยจะเป็นสังคมที่มีความเป็นไทยเด่นชัดและน่าสนใจยิ่ง

๕. ผมคาดหวังว่าสังคมไทยจะได้รับการพัฒนาการศึกษาจากทั้งภาครัฐและ

ภาคเอกชนทุกระดับ ทั้งในเรื่องของโอกาสและความต้องการเพื่อที่การศึกษาได้แพร่กระจายไปทั่วทุกสังคมในประเทศของเรา เพื่อที่คนไทยจะได้รับการรับรู้ ได้รับความรู้มากพอที่จะเราจะช่วยตนเองได้ ประกอบอาชีพเลี้ยงตัวเองและครอบครัวได้และเมื่อเราพูดถึงเรื่องการศึกษาแล้ว ผมขอเรียนว่าการศึกษาเป็นมาตรการที่สำคัญที่สุดที่จะพัฒนาสังคมของเรา โดยเฉพาะปัญหาความยากจนในสังคมให้หมดสิ้นไปได้ในระดับสูงทีเดียว

๖. ผมคาดหวังว่าสังคมไทยจะลดการเอารัดเอาเปรียบซึ่งกันและกัน จะกลับมาหันหน้าเข้าหากันช่วยกันคิด ช่วยกันสร้างมาตรการและประเพณีปฏิบัติ เพื่อให้สังคมได้มีโอกาสที่จะพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันเพื่อความรัก ความเข้าใจ เพื่อความเห็นอกเห็นใจกันมากขึ้น เพื่อเปิดโอกาสให้คนไทยทุกคนในสังคมปฏิบัติตนและปฏิบัติต่อสังคมเท่าเทียมกันในทุก ๆ เรื่องที่สังคมนั้นจะมีและพึงได้ ไม่ว่าคนในสังคมนั้นจะมีฐานะแตกต่างกันอย่างไร และสังคมไทยจะปลอดผู้มีอิทธิพล

๗. ผมคาดหวังว่าสังคมไทยเข้าใจและห่วงใยการถนอมรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้นชัดเจนยิ่งขึ้น ถ่องแท้ยิ่งขึ้น โดยคิดอยู่เสมอว่าเราจะต้องอยู่ร่วมกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยจะต้องพึ่งพาอาศัยธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อดำเนินชีวิตตามคนในสังคม เพื่อความเจริญพัฒนาของสังคมและชาติบ้านเมือง เข้าใจและเรียนรู้ว่าเราจะอยู่โดยปราศจากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไม่ได้

๘. ผมคาดหวังว่าสังคมไทยจะเป็นแกนหลักสำคัญในการดำรงไว้ซึ่งความเป็นชาติไทยเพราะว่าสังคมไทยก็คือส่วนหนึ่งของชาติไทย สังคมไทยจะต้องรักษา

วัฒนธรรมไทย สมบัติไทยและสิ่งอันประเสริฐยิ่งของเราของชาติไทย เพื่อให้ดำรงอยู่คู่คนไทยและชาติไทยต่อไป

๙. ผมคาดหวังว่าสังคมการเมืองของไทยจะพัฒนาไปในทิศทางที่เป็นประโยชน์ต่อชาติไทยต่อคนไทยมากยิ่งขึ้นกว่าเดิมมากกว่าในปัจจุบันนี้ ผมหวังว่าสังคมการเมืองไทยจะสำนึกในหน้าที่ของตนและมุ่งมั่นที่จะทำให้การเมืองของไทยเราบริสุทธิ์สะอาด มุ่งที่จะทำทุกอย่างเพื่อชาติ และประชาชนอย่างมีความสำคัญตลอดไปไม่เสื่อมคลาย รวมทั้งยึดมั่นมั่นคงในเรื่องของความเสียสละ กล่าวคือ รู้จักเสียสละ ทั้งสองประการคนรุ่นใหม่จะเข้าใจความสำคัญข้อนี้และช่วยกันพัฒนาสังคมการเมืองให้ประชาชนมีความรู้ มีสิทธิและเสรีในสังคมการเมืองมากยิ่งขึ้น

ท่านผู้มีเกียรติครับ ทั้งหมดที่ผมกล่าวมาแล้วเป็นแนวความคิดส่วนตัวของผม ที่อยากจะให้เกิดขึ้นกับสังคมไทยเราในทศวรรษหน้า ผมคิดว่าเรื่องที่สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ มุ่งมั่นในอันที่จะดำรงส่งเสริม สืบสานและพัฒนาวัฒนธรรมเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก จำเป็นมากและมีประโยชน์มาก ฉะนั้นจึงใคร่ขอวิงวอนท่านผู้มีเกียรติ ได้โปรดช่วยกันคิด ช่วยกันทำในสิ่งที่จะนำมาซึ่งความสุข ความร่มเย็น ความไม่เอารัดเอาเปรียบซึ่งกันและกัน การเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว ให้ความรัก ความเมตตาต่อสัตว์ เสียสละเพื่อประโยชน์ต่อสังคมและสำนึกอยู่เสมอว่า สังคมไทยคือส่วนหนึ่งของชาติของเรา トラบไตที่สังคมอยู่เย็นเป็นสุข ชาติของเราก็จะร่มเย็นเป็นสุข มั่นคงแข็งแรง มีเกียรติ มีศักดิ์ศรีตลอดไป ขอขอบคุณเลขาธิการคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติอีกครั้งหนึ่ง หวังว่าการพูดของผมในวันนี้คงจะเป็นประโยชน์บ้าง ขอขอบคุณและสวัสดิ์

คำปาฐกถาพิเศษ
“ความเสี่ยงและโอกาสของสังคมไทยและวัฒนธรรมไทย”
ศาสตราจารย์ ดร.สิปปนนท์ เกตุทัต

กราบเรียน

ท่านคุณหญิงนวลผ่อง เสนาณรงค์ ที่เคารพ
ท่านเลขาธิการคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
และท่านผู้มีเกียรติที่เข้าร่วมการสัมมนา ที่เคารพทุกท่าน

ในวันนี้ผมขอแสดงความคิดเห็นใน ๒ ประการหลักๆ ดังนี้
ประเด็นที่ ๑ เรื่องที่ผมได้เคยบรรยายเป็นปาฐกถาของสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร์
อดุลยเดชวิกรมพระบรมราชชนก ครั้งที่ ๓ ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อประมาณ
๒ เดือน ครั้งที่ผ่านมาเป็นการรวบรวมจากประสบการณ์ของผมทั้งในและต่างประเทศ
ประเด็นที่ ๒ เรื่องที่ผมได้ประมวลรวมมาจากคณะศึกษาไทยในยุค
โลกาภิวัตน์ ที่ธนาคารกสิกรไทยเป็นผู้สนับสนุน เป็นการฉลองครบรอบ ๕๐ ปี

ของธนาคารกสิกรไทย ในเรื่องของการศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์ที่ผมมีส่วนร่วมด้วยนี้ ที่จริงไม่ใช่แนวความคิดของคณะนักศึกษา ๒๐ คน ร่วมกับคณะผู้เชี่ยวชาญและผู้ช่วยอีก ๒๐-๓๐ คน และได้ประมวลรวมจากแนวความคิดจากการประชุมสัมมนาจากรายงานต่างๆ เมื่อ ๕ ปีที่แล้ว ซึ่ง ศ.สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ ได้รวบรวมขึ้นโดยวันนี้ผมจะพูดเกี่ยวกับสังคมวัฒนธรรมมากกว่าศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิตและสังคมนั้น หรือที่เราเรียกว่าวัฒนธรรมนั้นเปลี่ยนแปลงและปรับตัวเองอยู่ตลอดเวลา เมื่อมีแรงกระตุ้นจากภายนอกและภายใน โลกในปัจจุบันและอนาคตจะเปลี่ยนแปลงเร็วมากโดยเฉพาะจากแรงผลักดันทางเทคโนโลยี ประเด็นสำคัญจึงอยู่ที่ว่าทำอะไรเราจะเลือกใช้ประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงในแง่บวกที่ดี และพยายามลดผลกระทบที่ก่อให้เกิดผลเสียในสังคมและตัวเอง เราต้องช่วยกันปรับตัวเอง (ปัจเจกบุคคล) และสังคม

กระผมขอกราบเรียนโดยสรุป ตั้งแต่เริ่มมีมนุษย์ เริ่มมีบรรพบุรุษของเรามา ๒ ล้านปี เราเปลี่ยนแปลงค่อนข้างมาก ๒ ล้านปีที่แล้วเราอยู่ในป่าหาเลี้ยงชีพ โดยกินสัตว์ป่า ผีอก มัน ประมาณ ๑๐,๐๐๐ ปีที่แล้วมา เรารู้เรื่องของธรรมชาติดีขึ้นมาก บรรพบุรุษของเรารู้จักเอาของในป่าและมาอยู่ที่ทุ่งหญ้า เป็นเกษตรกร อยู่กันเป็นกลุ่ม วิถีชีวิตมนุษย์พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และพึ่งพากับธรรมชาติ กลมกลืนกับธรรมชาติ แต่ยุคนั้นยังมีมนุษย์อยู่เป็นจำนวนน้อย โรคภัยไข้เจ็บน้อยลงเพราะเราได้อยู่ในกลุ่มน้ำและมาอยู่ที่ทุ่งหญ้านั้น เรามีเวลามากขึ้น และเริ่มเรียนรู้สิ่งต่างๆ คนที่เรียนรู้มากมักจะเอาประโยชน์กับคนที่เรียนรู้น้อย จึงเกิดมีศาสนาต่างๆ เพื่อให้มนุษย์อยู่ด้วยกันอย่างสันติพอสมควรได้ เริ่มตั้งแต่ประมาณ ๔,๐๐๐-๕,๐๐๐ พันปีที่แล้ว ศาสนาฮินดูที่เราเรียก “ศาสนาพราหมณ์” สังคมค่อนข้างดีขึ้น มีศาสนาต่างๆ อยู่ปละปลายทั่วโลก เรื่องการเกษตรกรรมเมื่อ ๘,๐๐๐ ปีที่แล้วนั้น ประเทศไทยก็มีบริเวณถ้ำผี จ.แม่ฮ่องสอน และมีหลายแห่งทั่วโลกเกิดขึ้นพร้อมๆ กัน เพราะบรรยากาศของโลกในขณะนั้นเอื้ออำนวย เมื่อมีศาสนาฮินดูก็มีการเรียนรู้กลุ่มชนต่างๆ เช่น กลุ่มชนปกครอง กลุ่มชนชั้นที่เป็นปราชญ์ (พราหมณ์) กลุ่มชนที่ค้าขาย กลุ่มชนที่ทำการเกษตร พระพุทธเจ้าประสูติ เมื่อ ๒,๕๐๐ ปี ท่านพยายามที่จะหาวิถีชีวิตที่มีความสุขโดยการบำเพ็ญประโยชน์ต่างๆ และได้สั่งสอนบรรพบุรุษของพวกเรา มาจนถึงปัจจุบันนี้ ประชาชนเรียนรู้ชีวิตจิตใจดีขึ้นและได้เกิดมีศาสนาขึ้นมา เรียกว่า “พระพุทธ” พยายามให้มนุษย์ได้มีความเกื้อกูลซึ่งกันและกัน โดยอธิบายว่าความรักของเราต่อบุคคลอื่น ความรักของเราต่อพระผู้เป็นเจ้า เป็นหัวใจที่อยู่ด้วยกันอย่างสันติ ถือเป็นความรู้ในจิตใจเช่นเดียวกับศาสนาพราหมณ์ เช่นเดียวกับศาสนาพุทธเน้นใน

เรื่องความรู้ ไม่ใช่รู้เรื่องท่องจำ รู้ด้วยคิดด้วยสมอง รู้ที่รู้ด้วยใจรักจะรู้ รู้ด้วยการปฏิบัติธรรม นี่คือศาสนาพุทธ

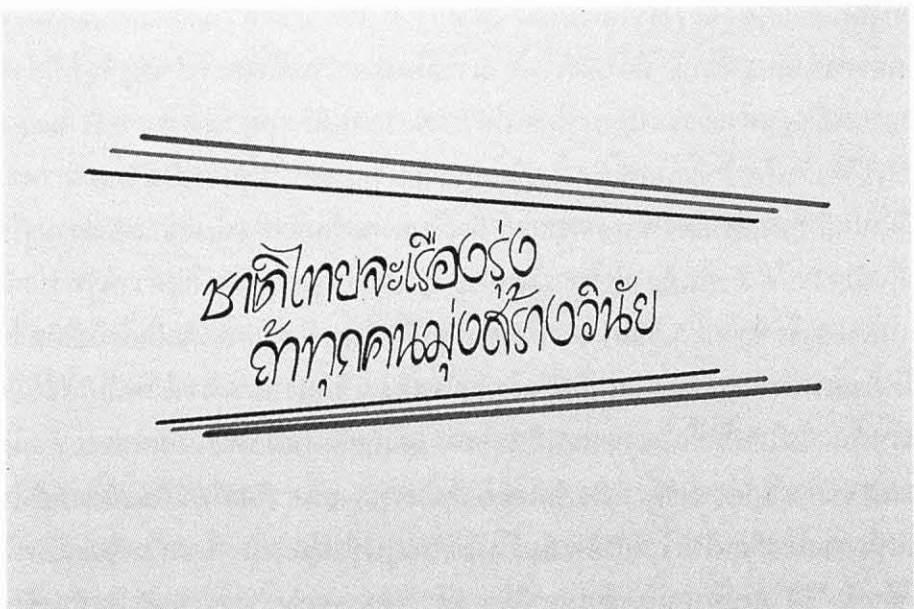
ต่อมาเมื่อประมาณ ๑,๕๐๐ ปี (ในตะวันออกกลาง พระโมฮัมหมัดท่านได้เดินทางไปที่ต่างๆ ท่านได้สั่งสอนประชาชนให้รับใช้พระเจ้า) ฉะนั้น ศาสนาหนึ่งเน้นเรื่องรู้ ศาสนาหนึ่งเน้นเรื่องรัก ศาสนาหนึ่งเน้นเรื่องรับใช้พระเจ้าซึ่งเป็นของประเสริฐ ส่วนศาสนาอื่นคุณนั้นพระเยซูเป็นเจ้า ถือเป็นหนึ่งแล้ว ซึ่งมีความรักความเอื้ออาทรเผื่อแผ่กัน นั่นเป็นความรู้อันเกี่ยวกับเรื่องในจิตใจของเรา นับจากนั้นมาเมื่อมนุษย์เริ่มอยู่ด้วยกันอย่างนี้ นักปราชญ์ทั้งหลายเริ่มคิด รู้หลักเกณฑ์ เริ่มมองถึงกฎเกณฑ์ทางธรรมชาติ เริ่มทำการทดลอง (ลัทธิธรรมชาติ) การคิดริเริ่มตั้งแต่กาลิเลโอ คือเป็นการเรียนรู้ภายนอกกาย เมื่อประมาณ ๒๐๐-๓๐๐ ปีมานี้ นักปราชญ์ทั้งหลาย โดยเฉพาะในโลกตะวันตกเริ่มมองเห็นและเข้าใจ สามารถทำเลียนแบบธรรมชาติได้ เริ่มรู้หลักเกณฑ์ธรรมชาติ นำหลักเกณฑ์ธรรมชาติมาใช้เพื่อผ่อนแรงมนุษย์ เช่น ประดิษฐ์เครื่องจักรไอน้ำ และอื่นๆ ถือเป็นยุคที่นำความรู้จากธรรมชาติมาใช้ ที่เรียกว่าเทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์เป็นความรู้สากล โลกได้เปลี่ยนแปลงขึ้นเรื่อยๆ จากการที่มนุษย์อยู่ในลุ่มน้ำท่วมขังนั้น มนุษย์ไม่สามารถทำอุตสาหกรรมต่างๆ ได้ จึงมาระจุกตัวอยู่ในเมือง ฉะนั้นวิถีชีวิตของมนุษย์ได้เปลี่ยนไปอีก การเอื้ออาทร ความเป็นอยู่แบบเครือญาติอยู่ในวงการเกษตร จะเปลี่ยนไปเป็นลักษณะเจ้าของเงิน หรือที่เรียกว่า นายทุนกับกรรมกรผู้รับใช้ มีการซื้อขายกันต้องมีการเซ็นสัญญา แทนที่จะมีความรักความผูกพันเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน กลายเป็นความผูกพันเชิงสัญญาซึ่งกันและกัน นี่คือนโยบายของอุตสาหกรรม วิถีชีวิตเปลี่ยนไปแนวความคิดเปลี่ยนไป กลายเป็นยุคข้อมูลสารสนเทศ คนๆ หนึ่งพูดอย่างหนึ่งกระจายออกไปได้ทั่วโลก มีปรากฏการณ์หนึ่งเกิดขึ้นในโลก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องพฤษภามิพเมื่อ ๓ ปีที่แล้ว ก็กระจายไปทั่วโลก เรื่องดีไม่กระจายเรื่องไม่ดีมักกระจายไปได้ง่าย วิถีชีวิตของคนได้เปลี่ยนไปและเปลี่ยนไปค่อนข้างมาก ในอดีตมีการเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน แต่ในปัจจุบันและอนาคตความเป็นระเบียบในสังคมอยู่ที่กฎหมาย อยู่ที่การปฏิบัติตามกฎหมาย อยู่ที่วินัย ที่กราบเรียนมานี้เพื่อให้เห็นว่าเมื่อนำเทคโนโลยีต่างๆ มาใช้ วิถีชีวิตมนุษย์ วิถีสังคมเปลี่ยนไปโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศไทย ซึ่งเป็นสังคมเปิดมาเป็นเวลา ๗๐๐ ปี เป็นสังคมเปิดมานาน ในสังคมเปิดเป็นสังคมที่มีผลกระทบจากภายนอกทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ดังนั้น เราจะเป็นตัวเองอย่างไรเป็นเรื่องที่เราจะต้องรู้เท่าทันให้ได้ ถ้ามองสภาพสังคมไทยในอนาคต ถ้าเราไม่ทำอะไรเลย สังคมไทยจะเป็นอย่างไร ปัจจุบัน

เป็นโลกไร้พรมแดนทางเศรษฐกิจ ซื้อขายกันด้วยเงิน ไร้พรมแดนทางการค้า ไร้พรมแดนทางการเงินด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ สารสนเทศ ฉะนั้น ประเทศไทยจะเผชิญอย่างไร เทคโนโลยีสารสนเทศไม่ใช่จะไม่ดีไปเสียหมด อาจจะทำให้พวกเราอยู่บนผิวโลกได้อย่างยืนนาน ขณะเดียวกันก็มีผลเสียจากโลกที่เรามองเห็นในอนาคต จะเป็นโลกที่มีผู้ผลิตกับผู้ซื้อ ถึงได้โดยตรงรวดเร็ว โดยไม่ต้องผ่านคนกลาง โดยการผ่านทางจดหมายสั่งซื้อ ในต่างประเทศเพียงแค่อัดจอยคอมพิวเตอร์ก็สามารถสั่งซื้อสินค้าได้ นอกจากนี้สั่งซื้อของด้วยวาจา โดยการยกหูโทรศัพท์ คอมพิวเตอร์ก็ส่งของมาให้เราซึ่งเกิดขึ้นแล้วในหลายประเทศ รับข่าวสารจากสื่อหลากหลายก็มากมาย การศึกษาอาจจะถึงบ้านถึงมหาวิทยาลัยได้โดยง่าย ในมหาวิทยาลัยในประเทศไทยก็มีใช้บ้างแล้ว ปัญหาอาจเกิดขึ้นได้โดยเฉพาะในประเทศที่มีการบริหารรวมศูนย์กลาง เพราะรัฐบาลไม่สามารถควบคุมข่าวสารข้อมูลได้ อำนาจข่าวสารข้อมูลอาจเหนืออำนาจรัฐ อีกอย่างหนึ่งคือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น แต่ละประเทศอยู่โดดเดี่ยวไม่ได้ ก็พยายามที่จะผนึกกำลังร่วมกันในประเทศที่อยู่ใกล้เคียงกัน เช่น สหภาพยุโรปซื้อขายสินค้าโดยไม่มีภาษีศุลกากร แต่ถ้าใครจะขายเข้ามาก็ต้องเสียภาษีศุลกากร ประเทศต่าง ๆ ในยุโรปหรือประเทศไทยในกลุ่มอาเซียน อำนาจรัฐบางอย่างต้องยอมยกให้ ให้เป็นอำนาจของกลุ่ม หรือเรียกว่ารัฐภูมิภาค เป็นภาพที่จะเกิดขึ้นในอนาคต มีทั้งข้อดี/ข้อเสีย ข้อดีคือเกิดความรู้ความร่วมมือระหว่างประเทศ มีกติกาสากลเกิดขึ้น เพราะทั้งโลกนี้ประชากรเพิ่มขึ้น ในขณะนี้ทรัพยากรในโลกมีจำกัด ดังนั้นการมีกติกาสากลจะช่วยทำให้มนุษย์อยู่กับเพื่อนมนุษย์ได้ มนุษย์อยู่กับธรรมชาติได้

ค่านิยมสากลที่เป็นค่านิยมที่ดีก็คือค่านิยมกระแสประชาธิปไตย ค่านิยมสิทธิมนุษยชน มนุษย์มีสิทธิอำนาจของปัจเจกบุคคลในสังคมขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมใดๆ แตกต่างกันอย่างใด ถ้าเป็นวัฒนธรรมตะวันออกขงจื้อเป็นหลักอำนาจรัฐสูงกว่าอำนาจปัจเจกบุคคล เช่น ประเทศจีน สิงคโปร์ ในบางสังคมบางวัฒนธรรม อำนาจประชากรอยู่เหนืออำนาจรัฐ แต่ละคนมีสิทธิ ถ้าผลักดันสิทธิมนุษยชนแบบสุดโต่ง บนโลกนี้อาจจะมีประเทศเพิ่มขึ้นถึง ๔,๐๐๐ ประเทศก็เป็นได้ ฉะนั้นต้องหาความพอดีระหว่างอำนาจรัฐและอำนาจปัจเจกบุคคล

ค่านิยมที่ดีอีกค่านิยมหนึ่ง ก็คือ ความกลมกลืนระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ซึ่งไม่เคยมีมาในอดีต ประเทศไทยเกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมขึ้นในช่วง ๓๕ ปี มีการพัฒนาเศรษฐกิจมาก จึงทำให้เกิดปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมตามมา เกิดขึ้นทั่วโลก จึงได้ประชุมกันเมื่อ ๒ ปีที่แล้ว จะทำอย่างไรที่จะมีการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ ถือเป็นกระแส

โลกาภิวัตน์ในแง่ดี แต่มีผลกระทบทำให้เกิดการแข่งขัน เกิดความกดดันกันในระบบเศรษฐกิจระหว่างกลุ่มการค้าอยู่มาก เกิดการแข่งขันอย่างรุนแรง ขาดการเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ไม่มีการพึ่งพาอาศัยกัน ในวงธุรกิจก็เช่นเดียวกัน ไม่ใช่เป็นการแข่งขันกันอย่างเอาเป็นเอาตาย แต่มีการแข่งขันและร่วมมือกันบางอย่าง ยกตัวอย่างในประเทศไทย เช่น ในเรื่องการค้าขายผลิตภัณฑ์น้ำมัน ปตท. และเชลล์ แข่งขันกันอย่างดุเดือดในเรื่องการบริการในสถานี แต่ ปตท. กับเชลล์ ก็ร่วมมือกันอย่างดีในเรื่องชุดเจาะและสำรวจ ในบางเรื่องก็ต้องร่วมกันเป็นพันธมิตรเชิงยุทธศาสตร์ ถ้ามีการแข่งขันกันผลประโยชน์ก็คือผู้บริโภคได้ราคาต่ำ คุณภาพดีแต่ผลประโยชน์เชิงลบก็คือ ทำลายสิ่งแวดล้อม การแข่งขันเอาเป็นเอาตายระหว่างกลุ่มการค้า ถ้าทำไม่ดีอาจจะเกิดความขัดแย้งอย่างหนักจนเกิดสงครามใหญ่ได้ เพราะการกีดกันในทางการค้าหรือการคลัง วัฒนธรรมอย่างที่เราเห็นอยู่ในหลายประเทศ เช่น ยูโกสลาเวีย ซึ่งเป็นกระแสต่อต้านเป็นกระแสเผ่าพันธุ์นิยม เป็นกระแสชาตินิยมวัฒนธรรม ถ้าเราผลักดันแนวความคิดของเราอย่างสุดโต่ง อาจจะเกิดปัญหาในลักษณะที่เป็นวิสัยทัศน์ ผลด้านลบของกระแสโลกาภิวัตน์ เพราะกลุ่มคนบางกลุ่มไม่เชื่อในเรื่องของโลกาภิวัตน์ เพราะฉะนั้นการต่อต้านนี้ถือเป็นเผ่าพันธุ์นิยม เป็นชาตินิยมวัฒนธรรม เป็นต้น กระแสทางลบเช่น มีปฏิภูมทางวัฒนธรรมผ่านสื่อบันเทิงมากมาย กระแสที่อิสระเสรีโดยไม่มีวินัยควบคุมตัวเองหรือควบคุมกลุ่มชนทำให้ออก่อให้เกิดปัญหาทั้งนั้น ทำอย่างไรจะใช้โอกาสผลด้านบวกและหลีกเลี่ยงภัยคุกคามจากผลด้านลบ เราต้องปรับตัวเองแต่ละปัจเจกชน สังคม

ก็ต้องปรับตัวเองเหมือนกัน ไม่ใช่จะต้องปรับตามโลก เพียงแค่รู้เท่าทันโลก แต่ละบุคคลแต่ละชุมชนและกำลังคนที่เป็นกลุ่มก้อนต้องมีขีดความสามารถสูงในการเรียนรู้ และในการปรับตัวเอง ถือเป็นโจทย์ได้อย่างดี ในการศึกษาของไทย การศึกษาจะต้องไม่จำกัดเฉพาะในกระทรวงศึกษาธิการหรือในทบวงมหาวิทยาลัย แต่เป็นการศึกษาที่หลากหลาย โดยที่ครอบครัวจะต้องช่วยดูแลลูก หัวใจอยู่ที่คุณภาพชีวิตของเด็ก ความอบอุ่นในครอบครัว เพราะพ่อแม่ถือเป็นครูคนแรก แต่ในอนาคตไม่เป็นเช่นนั้น ปัจจุบันครูคนแรกในเมือง คือ พี่เลี้ยง ครูคนแรกในชนบทคือยายและย่า ซึ่งท่านเป็นคนดี แต่ท่านอยู่ในโลกมีด ๔๐ - ๕๐ ปีแล้ว เด็กไม่เข้าใจยายและย่า ยายและย่าก็ไม่เข้าใจเด็ก ครูคนที่ ๒ คือหนังสือการ์ตูนที่แปลมาจากต่างประเทศในปัจจุบัน แต่ครูคนที่สองในอดีตคือ วัด พระภิกษุ ครูคนที่สามในอดีตคือครูที่เป็นปูชนียบุคคล แต่ครูคนที่ ๓ ในปัจจุบันเป็นเทปที่อัดเปิด เป็นผู้ชายเสียง ผู้ชายเสียงต่างกับครู ครูมีความรักเอื้ออาทรต่อศิษย์ ผู้ชายเสียงขอให้ขีดถูกขีดผิดมา ก็ถือว่าสอบผ่าน เพราะฉะนั้นเราต้องการชุมชน ต้องการกำลังคนที่มีขีดความสามารถสูง เราจำเป็นต้องปรับตนเอง

เมืองไทยไม่เป็นเมืองปิด เราต้องเป็นทั้งพลเมืองไทยและเป็นทั้งพลโลก ต้องเข้าใจ ต้องรู้เขา รู้เรา เวลาเราเรียนหนังสือเรารู้จักประเทศสหรัฐอเมริกา อังกฤษ ญี่ปุ่น เพราะเราซื้อสินค้าจากประเทศเหล่านี้ มีข้อความว่าเรารู้จักเพื่อนบ้านเรา มีลาว เขมร เวียดนาม พม่า มากน้อยขนาดไหน เรารู้จักน้อยมาก แต่เราต้องคบกันอยู่เป็นเพื่อนบ้าน ดังนั้นถ้าเราไม่รู้จักเพื่อนบ้านเราจะเกิดความขัดแย้งสูง แต่ถ้ารู้จักกันดี รู้จักอุปนิสัยใจคอ รู้จักพื้นฐานทางวัฒนธรรม รู้เขารู้เรา จะลดความขัดแย้งลงได้ มีการเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ต้องมีความสามารถในการปรับตัวและที่สำคัญที่สุดที่ท่านอาจารย์เจ้าคุณพระธรรมปิฎก ที่ท่านได้รับรางวัลสันติภาพยูเนสโกปลายปี ๒๕๓๗ ท่านชี้ให้เห็นชัดว่าทั้งโลกนี้มีความรู้ร่างกายมากมาย ไม่ว่าจะเป็นวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ถือเป็นความรู้ร่างกายทั้งนั้น แต่มีความรู้ในจิตใจน้อยมาก ดังนั้นต้องทำความเข้าใจระหว่างความรู้ทางจิตควบคู่ความรู้ทางกาย ท่านพระธรรมปิฎกท่านชี้ชัดว่าความขัดแย้งที่เกิดขึ้น สงครามที่เกิดขึ้นไม่ใช่เกิดขึ้นเพียงในสนามรบเท่านั้น แต่เกิดขึ้นในจิตใจของเรา ก่อน สงครามโลกที่เกิดขึ้นในยุโรปนั้น ไม่ใช่เกิดขึ้นในสนามรบในยุโรป แต่เกิดขึ้นในจิตใจของฮิตเลอร์ ดังนั้นฮิตเลอร์น่าจะแก้ความขัดแย้งในจิตใจของเขาระหว่างชนชาติอารยันกับชนชาติยิวได้ โลกนี้อาจจะเปลี่ยนไป แต่ถ้าฮิตเลอร์ไม่ได้เป็นผู้นำในขณะนั้น โลกนี้อาจจะเป็นอีกแบบหนึ่งก็ได้ ดังนั้นบทเรียนของเราก็คือ รู้ทางจิตควบคู่รู้ทางกาย คนที่เป็นผู้นำต้อง

ทั้งเก่งและทั้งดี ถ้าเรามีคนประเภทนี้เราต้องช่วยสนับสนุน ในขณะที่ท่านและผมเป็นทั้งพ่อและแม่ ครูและนักเรียนในขณะเดียวกันเป็นทั้งเพื่อนร่วมงาน แต่ละคนมีบทบาทต่างกันจะปฏิบัติตนอย่างไร

หลักที่ ๑ ต้องเรียนรู้ตลอดเวลา ต้องมุ่งพัฒนาให้แต่ละปัจเจกชนได้เรียนรู้ ให้ครอบครัวอบอุ่น ให้ชุมชนได้เข้มแข็ง ให้สังคมได้สันติ สันติภายในสังคม สันติกับสังคมอื่น และสันติกับธรรมชาติ เพื่อธรรมชาติยั่งยืน คนไทยในเชิงวัฒนธรรมและในเชิงการเรียนรู้ ต้องมีการเรียนรู้จากตัวเองได้ตลอดเวลา เรียนรู้จากพ่อแม่ วัด ชุมชน โรงเรียน จะเป็นขั้นหนึ่งที่สามารถปรับตัวเองให้อยู่ในสังคมได้ เมื่อจบมหาวิทยาลัยก็ถือว่าเป็นเพียงพื้นฐานให้เราสามารถเรียนต่อได้ ถ้าเราไม่สามารถปรับตัวเองได้แล้วเราไม่สามารถที่จะอยู่ในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้

ปัญหาทางสังคมไทย เรามักจะเป็นผู้ซื้อมากกว่าเป็นผู้ผลิต เรามักจะเสพมากกว่าสร้าง ปัจจุบันเราไม่ได้สร้างความรู้ แต่ในอดีตเราสร้างความรู้ สร้างวัฒนธรรม สร้างภูมิปัญญาชาวบ้าน ทางเดียวกันภูมิปัญญาชาวบ้านที่เรามีไม่ว่าจะเป็นเรื่องสมุนไพร การกินอยู่ร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเกษตรผสมผสาน ใช้เวลาสะสมค่อนข้างนานหลายชั่วอายุคน คือเป็นวิถีชีวิตที่เราเรียนรู้ แต่โลกในอนาคตเปลี่ยนแปลงเร็วมาก ดังนั้น การปรับตัวเอง การเรียนรู้ต้องเรียนรู้ตลอดเวลา จึงเป็นสิ่งสำคัญและต้องเป็นผู้สร้างความรู้มากกว่าเป็นผู้เสพความรู้ การเรียนรู้จึงน่าจะเป็นลักษณะที่ว่าใครเรียนอะไรก็เรียนได้ ทั้งที่เป็นรูปของโรงเรียนช่วยจัด ทั้งการศึกษานอกโรงเรียน จะต้องไม่ปฏิเสธสิ่งที่จะทำให้เราเรียนรู้ได้เร็ว ไม่ว่าจะเป็นระบบดาวเทียม คอมพิวเตอร์ เราต้องเปิดใจให้กว้างและเลือกสิ่งที่เราประสงค์ได้ เราต้องทำให้ไม่มีผู้แพ้ในระบบการศึกษาของเราในประเทศไทยมีผู้แพ้อยู่มากเพราะต้องผ่านระบบการคัดเลือก โดยเฉพาะประชาชนชาวชนบทเพราะระบบการศึกษายังห่างไกล จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องสร้างเครือข่ายไปสู่ชาวชนบทให้ได้ ศาสตร์ต่างๆ ในระบบการศึกษาจะต้องผสมผสานกับวิถีชีวิต การดำเนินชีวิตของคนในสังคม การเรียนรู้เกิดขึ้นในชุมชน คนในชนบทก็ไม่จำเป็นต้องออกมาทำงานในเมือง เราต้องสร้างเครือข่าย กำลังคน ตลอดถึงการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับคนในสังคมตลอดชีวิตให้ได้ ผลงานที่เกิดขึ้นจากการกระทำของเรา ไม่ใช่เกิดจากโชค เราต้องฝึกแบบนี้ให้ลูกหลานของเรา ลูกหลานที่เกิดขึ้นจากครอบครัวที่อบอุ่นถือเป็นทุนมหาศาล เราคงต้องเข้าถึงวัฒนธรรมของเราเองและวัฒนธรรมของเพื่อนบ้านด้วย การที่เราได้อยู่ในชุมชนที่มีสันติกับธรรมชาติ ไม่แตกแยกกับธรรมชาติ เราต้องหาความพอดีในเรื่องของการแข่งขันและความร่วมมือ เราต้องหาความพอดีใน

การรู้เขารู้เรา รู้จักทำงานเป็นทีม ถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน เราต้องมีการวางแผนระยะยาว และเสนอแนะต่อกลุ่มต่างๆ ต่อกลุ่มพ่อแม่ ต่อกลุ่มวิชาการ ต่อกลุ่มชุมชน และต่อรัฐบาล บทบาทของหน่วยงานต่างๆ จะได้ช่วยกันจรรโลงวิถีชีวิต ต้องหาความพอดีผสมผสานความเป็นไทยและความเป็นพลโลกให้ได้ ผมขอคัดคำของ คุณสุนันต์ วงษ์เทศ ในคำที่ว่า “สังคมไทยต้องเข้าใจเขา เข้าใจเรา เข้าใจโลก เข้าใจสุข เข้าใจศก โลกทั้งหมดเมื่ออดีต ปัจจุบัน อนาคตด้วยสังจาปราภวสันติธรรม” เราต้องอยู่ด้วยกันอย่างสันติ ทำประโยชน์ต่อประชาคมโลกและต่อเพื่อนบ้าน เป็นโอกาสอันสูงที่ทำได้ ถ้าเราสามารถจัดการศึกษาให้หลากหลายโดยระดมเงินกำลังจากส่วนต่างๆ ของสังคมจากพ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย เสริมสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ทั้งในชนบทในเมือง ทั้งเครือข่ายที่เป็นชุมชนเป็นชาวบ้าน รัฐบาลต้องคอยสนับสนุน ช่วยให้เขาได้เรียนรู้ตลอดเวลา ให้ทุกคนมีโอกาสมีทางเลือกได้ ให้ทุกคนเป็นผู้ชนะ การศึกษาและวัฒนธรรมต้องช่วยกันสร้างสมดุลระหว่างเศรษฐกิจทันสมัยที่แข่งขันกันกับคุณธรรม จริยธรรมของสังคมไทย มีความกินพอดีอยู่พอดีที่กลมกลืนกับธรรมชาติ ท่านพระธรรมปิฎกกล่าวไว้ว่าเราต้องปรับกระบวนการทัศนคติของสังคมไทย จากมองแคบ คิดใกล้ ใฝ่ต่ำ เป็นแบบมองกว้าง คิดไกล ใฝ่สูง เราต้องช่วยกันสร้างเด็กและเยาวชนเป็นคนเก่งและคนดี มองโลกเชิงรุกบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมไทย ต่อประชาคมโลก มีสันติกับประชาคมโลก มีสันติกับธรรมชาติ ถ้าเราผนึกกำลังช่วยกันได้ เราคงต้องก้าวทันโลก โดยไม่ต้องวิ่งตามกระแสการเปลี่ยนแปลงโดยขาดการกลั่นกรองและเลือกสรร

แนวความคิดในการพัฒนาวัฒนธรรม
โดย
เลขาธิการคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
(นายพยุหศักดิ์ จันทรสุรินทร์)

ในการพัฒนาวัฒนธรรมในอนาคต ซึ่งมีความหมายรวมถึงการพัฒนาสังคม โดยส่วนรวมจะต้องเป็นไปเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและถาวร ทั้งนี้จำเป็นต้องคำนึงถึง มิติทางสังคมและทางวัฒนธรรมเป็นสำคัญมากกว่าการพัฒนาที่มุ่งเน้นกิจกรรมทาง เศรษฐกิจและเงินตามกระแสหลักการพัฒนาในปัจจุบัน ซึ่งการพัฒนาวัฒนธรรมนั้น ต้องคำนึงถึงหลักการสำคัญ ๕ ประการคือ

ประการที่ ๑ การพัฒนาประเทศไทยในปัจจุบันมุ่งเน้นการพัฒนา เศรษฐกิจ มุ่งเน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ โครงการพัฒนาต่างๆ ได้ ก่อให้เกิดปัญหาและสร้างความเดือดร้อนให้คนและสังคมอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด โดยไม่มีแผนการแก้ปัญหาและไม่มีแผนกำหนดไว้เลยว่าวัฒนธรรมที่มีอยู่ของแต่ละ

พื้นที่นั้นเป็นอย่างไร และจะพัฒนาไปอย่างไร ซึ่งจะไม่ก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนถาวรได้เลย ดังนั้นต่อไปนี้การพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจ การก่อสร้างโรงงาน และอื่นๆ รวมทั้งการสร้างโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ จะต้องพิจารณาถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับคน สังคมและวัฒนธรรมเป็นสำคัญ กล่าวคือในการจัดทำแผนงานและโครงการพัฒนาใดๆ ก็ตามจะต้องวิเคราะห์ให้เห็นถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับคน ชุมชน สังคม และวัฒนธรรมด้วย และจะต้องมีแผนงานวัฒนธรรมในการพัฒนาคน ชุมชน สังคมและวัฒนธรรมที่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนานั้นๆ โดยให้ถือเป็นตัวต้นทุนในการพัฒนาด้วย ทั้งนี้ให้รวมถึงแผนและจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม ให้ทุกคนที่เกี่ยวข้องและได้รับผลกระทบจากการพัฒนานั้นๆ ได้มีกิจกรรมที่ทำงานร่วมกันเอื้อเพื่อเอื้อแก่กัน มีงานประเพณีร่วมกัน เป็นต้น

ประการที่ ๒ การพัฒนาวัฒนธรรมจะต้องให้เกิดความมั่นคงทางสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งเมื่อพิจารณาองค์กรที่จะทำให้เกิดความมั่นคงทางสังคม สิ่งที่ต้องทำอย่างเร่งด่วนคือจะต้องให้สังคมและชุมชนเป็นผู้มีส่วนสำคัญในการดำเนินการของตนเอง ซึ่งจะเห็นว่ามีส่วนสำคัญอยู่ ๓ องค์กร คือ **องค์กรชุมชนทางสังคม องค์กรทางกฎหมาย และองค์กรวิชาชีพต่าง ๆ**

สภาพที่เป็นปัญหาในปัจจุบัน คือ สังคมปัจจุบันอ่อนแอ ทั้งนี้เกิดจาก

๑. องค์กรชุมชนทางสังคมอ่อนกำลังลง ขาดความร่วมมือที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ความโน้มเอียงของสังคม ทำให้สังคมไทยเป็นสังคมปิดที่แยกคนให้ห่างกันออกไปทุกขณะ ต่างคนต่างอยู่ ซึ่งทำให้ไม่ใส่ใจในความเป็นอยู่เป็นไปของกันและกัน ซึ่งทำให้พลังทางสังคมอ่อนกำลังลง เป็นจุดที่นำไปสู่การล่มสลายของสังคมได้ในที่สุด

๒. องค์กรทางกฎหมายหย่อนยานลง การบังคับใช้กฎหมายขาดประสิทธิภาพ ไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่อย่างจริงจัง เจ้าหน้าที่และผู้มีหน้าที่ทุกระดับปล่อยปละละเลย จนไม่สามารถใช้เป็นหลักในการเสริมสร้างวินัยและควบคุมพฤติกรรมของสังคมไทย

๓. องค์กรทางวิชาชีพยังไม่ได้รับการจัดตั้งขึ้นอย่างเพียงพอ ในขณะที่เดียวกันที่ได้จัดตั้งขึ้นแล้วก็ยังไม่สามารถดำเนินการสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรทั้ง ๓ นี้ก็จะทำให้สังคมไปไม่รอด เกิดวิกฤตการณ์ต่างๆ ได้ ดังนั้นการพัฒนาวัฒนธรรมโดยรวมจะต้องทำให้สังคมมั่นคงขึ้น โดยสร้างความเข้มแข็งให้กับทั้ง ๓ องค์กร ซึ่งเป็นองค์กรประกอบสำคัญนี้

ประการที่ ๓ การเสริมสร้างให้สถาบันทางสังคมทั้ง ๓ องค์การดังกล่าวนั้นเข้มแข็งขึ้นแล้ว ยังเป็นเพียงปัจจัยภายนอกเท่านั้น สิ่งที่ต้องเสริมสร้างให้บังเกิดขึ้นอย่างยั่งยืนที่สุด และจะมีผลดีที่สุด คือ การเสริมสร้างวินัยในตนเอง ซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญมาก

ในปัจจุบันสังคมไทยได้ใช้โรงเรียนระบบการศึกษาเป็นสถานที่อบรม เพื่อเสริมสร้างให้เกิดความเข้าใจและประพฤติปฏิบัติในการเสริมสร้างวินัยให้ตนเอง ให้แก่นักเรียน แต่ยังมีปัญหาในทางปฏิบัติอยู่บ้าง กล่าวคือ

๑. ครูโดยทั่วไปมักเข้าใจว่า การปลูกฝังและเสริมสร้างวินัยในตนเอง แก่นักเรียนนั้น เป็นหน้าที่เฉพาะของครูฝ่ายปกครอง ซึ่งมีอยู่จำนวนน้อยมากในโรงเรียน ความจริงแล้วการปลูกฝังและสร้างเสริมวินัยในตนเองให้แก่นักเรียนนี้ เป็นหน้าที่ของครูทุกคนที่จะต้องดำเนินการร่วมกันอย่างจริงจัง

๒. การเรียนการสอนในโรงเรียน มักจะสนใจความรู้ใน **เนื้อหา** เป็นหลัก โดยละเลยในส่วนของ **จิตพิสัย** ซึ่งมีความสำคัญมาก ดังนั้นจะต้องปฏิรูประบบการศึกษาให้สามารถเป็นเครื่องมือสำคัญในการปลูกฝังและเสริมสร้างวินัยในตนเองให้แก่นักเรียนด้วย

ประการที่ ๔ งานวัฒนธรรมเป็นงานที่ละเอียดอ่อน มีตัวแปรสูงมาก ต้องการความเข้าใจจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย งานวัฒนธรรมเป็นงานที่ต้องร่วมกันดำเนินงานหลายฝ่าย เมื่อพิจารณาจากหน้าที่ขององค์กรต่างๆ แล้วจะเห็นว่า **ทุกองค์กรล้วนมีหน้าที่ในการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมทั้งสิ้น** เช่น มหาวิทยาลัยมีหน้าที่ถึง ๑ ใน ๔ ของงานทั้งหมด เทศบาล สุขาภิบาล และอื่นๆ ล้วนมีหน้าที่ในการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมทั้งสิ้น ซึ่งเป็นหน้าที่ของ สวช. ที่จะต้องสร้างความเข้าใจจากหน่วยงานและองค์กรต่างๆ เหล่านี้ต่อไป โดยต้องสร้างความร่วมมือให้เกิดขึ้นทุกฝ่ายเหล่านี้

ในส่วนของการจัดสรรเงินไปให้จังหวัดต่างๆ ในปีนี้โดยเฉลี่ยจังหวัดละ ๔๐๐,๐๐๐ บาท นั้น เจตนาจะให้เงินกันถึงที่จะเป็นจุดเริ่มให้เกิดกิจกรรมทางวัฒนธรรม ในเรื่องของการส่งเสริม เผยแพร่ ศึกษา ค้นคว้า วิจัย อนุรักษ์ เลือกสรร พัฒนา และอื่นๆ ในทำนองนี้ ซึ่งจะเป็กิจกรรมที่ทำให้เกิดความตระหนักและซาบซึ้งในเรื่องของวัฒนธรรม รวมทั้งก่อให้เกิดการเฝ้าระวังทางวัฒนธรรมของชุมชนด้วย

งานวัฒนธรรมเป็นงานที่ต้องทำอย่างต่อเนื่องไม่มีวันจบ จึงจำเป็นจะต้องหาทางให้ประชาชนคนไทยมีเงินและคิดหาทางใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ ดังนั้น จึงควรจะมี

กองทุนเพื่อการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมของจังหวัดๆ ละ ๑๐ ล้านบาท โดยเริ่มต้นขอปีละ ๒ ล้านบาท เป็นเวลา ๕ ปี และไม่จำเป็นเร่งรัดรัฐบาลมากนัก ในแต่ละปีจะมีดอกผลงอกเงยขึ้น ซึ่งจะทำให้จังหวัดรู้ว่าจะต้องสร้างอะไร จะพัฒนาวัฒนธรรมอะไรบ้าง โดยคิดและตัดสินใจกันเอง และเขาอาจจะหาเงินมาเป็นทุนเพิ่มเติมขึ้นได้

ประการที่ ๕ แนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมที่ยั่งยืนประการหนึ่งคือ **ต้องถือว่าวัฒนธรรมดำรงอยู่ในวิถีชีวิตทางเศรษฐกิจ** เราสามารถนำวัฒนธรรมมาส่งเสริมและเผยแพร่ได้ เช่น

๑. เราต้องส่งเสริมให้νώวัฒนธรรมไทย เช่น อาหารไทย บรรยากาศแบบไทย ในภัตตาคารอาหารไทย ซึ่งกำลังได้รับความนิยมในหลายประเทศ หลายภูมิภาค ซึ่งการขายอาหารไทยมีสิ่งที่จะตามมาโดยตรงกับวัฒนธรรมอาหารไทยอีกจำนวนมาก เช่น พืชผักพื้นบ้านไทย ผ้าไทย หัตถกรรมไทย ทิว เครื่องใช้ไฟฟ้าที่ทำในประเทศไทย ก็จะสามารถขายได้ดีด้วย

๒. การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการถ่ายทอดวัฒนธรรม ถ้าเราให้คนต่างประเทศได้เข้ามาเรียนอย่างเรา กินอย่างเรา คิดอย่างเรา ทำงานอย่างเรา ซึ่งก็เป็นการขายวัฒนธรรมไทยนั่นเอง จะทำให้คนเหล่านั้นซาบซึ้งวัฒนธรรมไทยไปด้วยในตัว ซึ่งก็จะส่งผลถึงสินค้าไทยไปด้วย

๓. การใช้วัฒนธรรมเป็นตัวเชื่อมในการสร้างความสัมพันธ์ทางการเมือง และการค้าระหว่างประเทศซึ่งจะทำให้ง่ายต่อการติดต่อสัมพันธ์กัน และจะมีผลไปถึงการ

ค้าขาย ระบบเศรษฐกิจและความสัมพันธ์ในด้านต่างๆ ตามมาอีกด้วย

๔. ในประเด็นปัญหาที่บางประเทศมองประเทศไทยในภาพที่เป็นลบ เราจะต้องแสดงความเป็นเลิศ ความเป็นอารยะของเราให้เขาเห็น ซึ่งจะทำให้เขาเข้าใจในความเป็นไทย ซึ่งเป็นประเทศที่มีวัฒนธรรมสูงมาแต่ในอดีตได้ โดยจำเป็นต้องเลือกสรรสิ่งดีงาม สิ่งสวยงาม ออกเผยแพร่สายตาของชาวโลกด้วย

การดำเนินงานวัฒนธรรมในอนาคตจำเป็นต้องคำนึงถึงหลักสำคัญ ทั้ง ๕ ประการนี้ ซึ่งจะต้องเร่งดำเนินการอย่างเร่งด่วน ไม่เช่นนั้นบ้านเมืองจะเกิดวิกฤตจนนำไปสู่ความล่มสลายได้

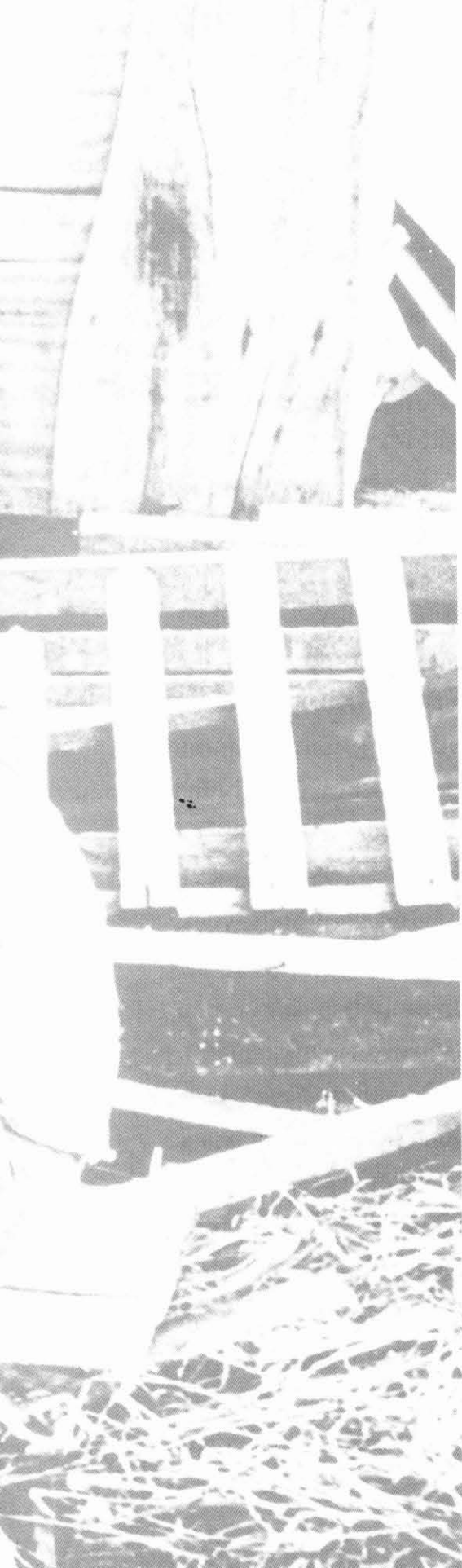

นิทรรศการ “วิกฤตการณ์ทางสังคมไทย”

วัฒนธรรม หากจะพิจารณาความหมายในเชิงชีวิตวัฒนธรรมแล้ว น่าจะถือได้ว่าเป็นองค์รวมของวิถีคิด คุณค่า และอุดมการณ์ของสังคมที่มนุษย์สร้างสรรค์และสั่งสมขึ้นมา เพื่อแสดงออกถึงจิตวิญญาณของความเป็นมนุษย์และการปรับตัวกับสังคมและธรรมชาติ ซึ่งมีความหลากหลายซับซ้อน แตกต่างกันออกไปในแต่ละท้องถิ่น

วัฒนธรรมในลักษณะดังกล่าวข้างต้น จะมีพลังและความเคลื่อนไหวตลอดเวลา มีการปรับตัวเปลี่ยนแปลงไปตามสภาวะแวดล้อมอยู่เสมอ เพราะไม่มีวัฒนธรรมใดอยู่อย่างโดดเดี่ยว แต่ต้องสัมพันธ์กันอย่างซับซ้อนหลายระดับตั้งแต่ท้องถิ่นจนถึงระดับโลก ในส่วนของประเทศไทย เรามีวัฒนธรรมเป็นมรดกเก่าแก่ที่สืบทอดกันมายาวนาน มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีที่ปรากฏชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นหลุมขุดค้นที่บ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี ภาพเขียนที่ผาแต้ม จังหวัดอุบลราชธานี หรือที่จังหวัดกระบี่ ที่จังหวัดกาญจนบุรี และที่อื่นๆ อีกหลายแห่ง ร่องรอยของอาณาจักรล้านนา ทวารวดี ศรีโคตรบูรณ

อาณาจักรไทยสมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา สมัยกรุงธนบุรี จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ วิถีชีวิตของชนชาติไทยได้ก้าวผ่านมาแต่ละยุคสมัยและมีวิวัฒนาการมาอย่างต่อเนื่องไม่ขาดสายมาจนถึงปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม ในช่วง ๓ ทศวรรษที่ผ่านมา สังคมไทยได้เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วมาก ส่วนหนึ่งเกิดจากการขยายตัวของเศรษฐกิจที่มีอัตราการเจริญเติบโตอยู่ในระดับสูง อันเป็นผลมาจากแนวทางการพัฒนาประเทศตามกระแสหลักของโลก โดยมีเป้าหมายสำคัญอยู่ที่ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและความทันสมัย ดังปรากฏอย่างชัดเจนในนโยบายและแผนพัฒนาประเทศของรัฐบาลตลอดช่วงเวลาดังกล่าว ซึ่งมุ่งเน้นการเพิ่มทางวัตถุในด้านต่างๆ ท่ามกลางการเร่งรัดพัฒนานี้ปรากฏว่าประชาชนบางส่วนในชนบทยากจนลง ช่องว่างของรายได้กว้างขึ้น พร้อมๆ กับเกิดความขัดแย้งในสังคมมากขึ้น

สิ่งสำคัญยิ่งอีกประการหนึ่งก็คือ ยุคนี้เป็นยุคแห่งข้อมูลข่าวสาร “Information Age” ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีโทรคมนาคมทำให้การติดต่อสื่อสารเป็นไปอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง กระแสวัฒนธรรมจากต่างประเทศจึงหลั่งไหลเข้าสู่สังคมไทยอย่างต่อเนื่องและไม่หยุดยั้ง เป็นผลให้ประชาชนและเยาวชนไทยจำนวนมากไม่ยอมปล่อยปละละเลยแบบแผนค่านิยมและวิถีชีวิตอันดีงามของสังคมเดิม หันไปหลงไหลชื่นชมกับวัฒนธรรมต่างชาติอย่างขาดการเลือกสรรให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตไทย ทำให้สูญเสียเอกลักษณ์และความเป็นปึกแผ่นมั่นคงของสังคมไทย ก่อให้เกิดปัญหาทางวัฒนธรรมจนถึงขั้นวิกฤตหลายประการ

ประกอบกับกระแสนิยมในการพัฒนาสมัยใหม่ที่มุ่งเน้นการเร่งรีบสร้างความเจริญและความมั่งคั่งทางวัตถุเป็นปัจจัยหลัก ทำให้สูญเสียดุลยภาพแห่งระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สังคม และสิ่งแวดล้อม กลายเป็นบ่อเกิดของปัญหารุนแรงนานัปการ ระบบเศรษฐกิจทุนนิยมอุตสาหกรรมได้ผลักดันแรงงานออกจากชุมชนหมู่บ้าน สังคมชนบทถูกทอดทิ้ง สังคมในเมืองขนาดใหญ่แออัดและขัดแย้งรุนแรง ความสมบูรณ์ของธรรมชาติถูกทำลายสภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมและเป็นอันตรายต่อการดำรงชีวิต สิ่งเหล่านี้ส่งผลให้ผู้คนถอยห่างจากระบบคุณธรรม จริยธรรม สูญเสียจิตวิญญาณแห่งความเป็นมนุษย์ สังคมขาดสันติสุข มนุษยชาติขาดสันติภาพ วิกฤตทางวัฒนธรรมกำลังขยายขอบเขตไปทั่วทุกมุมโลก องค์การยูเนสโกจึงได้ประกาศให้ช่วงปี ๒๕๓๑ - ๒๕๕๐ เป็นทศวรรษโลกเพื่อการพัฒนาวัฒนธรรม โดยมีวัตถุประสงค์หลักในแต่ละประเทศ เน้นความสำคัญของวัฒนธรรมและความเข้าใจระหว่างชุมชน

ต่าง ๆ ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติ

ดังนั้น เพื่อให้สังคมไทยอยู่รอดได้และสามารถดำรงรักษาไว้ซึ่งความเป็นเอกราช เอกสิทธิ์ คัดค้าน เราจึงจำเป็นต้องศึกษาถึงปัญหาต่างๆ ที่กำลังรุมล้อมเข้ามาในทุกๆ ด้านเพื่อนำไปสู่การป้องกันการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น อันถือเป็นฐานรากสำคัญของสังคมไทยในประเด็นหลักๆ ดังต่อไปนี้

๑. วัฒนธรรมกับการพัฒนา : มิติที่ถูกกลืน

ดังได้กล่าวแล้วว่า แนวทางการพัฒนาประเทศที่ผ่านมา รัฐบาลให้ความสำคัญเพียงบางด้าน โดยเฉพาะด้านวัตถุ แต่กลับละเลยด้านจิตใจ ซึ่งหมายถึงมิติทางวัฒนธรรม ความเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วของเศรษฐกิจไม่ได้ช่วยให้สังคมหลุดพ้นจากสภาวะของความด้อยพัฒนาและเป็นตัวอย่างของความสำเร็จที่น่าชื่นชมได้มากนัก ปัญหาของการพัฒนาที่ขาดมิติทางวัฒนธรรมเห็นได้ชัดใน ๓ ลักษณะ คือ

ลักษณะที่ ๑ การขัดแย้งทางโครงสร้าง การพัฒนาที่ไม่สมดุลก่อให้เกิด

- ความเหลื่อมล้ำระหว่างส่วนต่างๆ ของสังคม เช่น เมืองกับชนบท ภาคอุตสาหกรรมกับภาคเกษตรกรรม
- การแย่งชิงทรัพยากรระหว่างภาคเศรษฐกิจและสังคมก่อให้เกิดปัญหารูปธรรมจำนวนมากให้แก่ชุมชนท้องถิ่น โดยเฉพาะในชนบท เช่น การเอาที่ดินเอาเปรียบต่างๆ การสูญเสียที่ดินทำกิน หนี้สิน ความยากจน การล่มสลายของระบบการผลิตภาคเกษตรกรรม และองค์การในระดับต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นครอบครัวหรือชุมชน เพราะเกิดการอพยพย้ายถิ่นเพื่อการรับจ้างแรงงาน

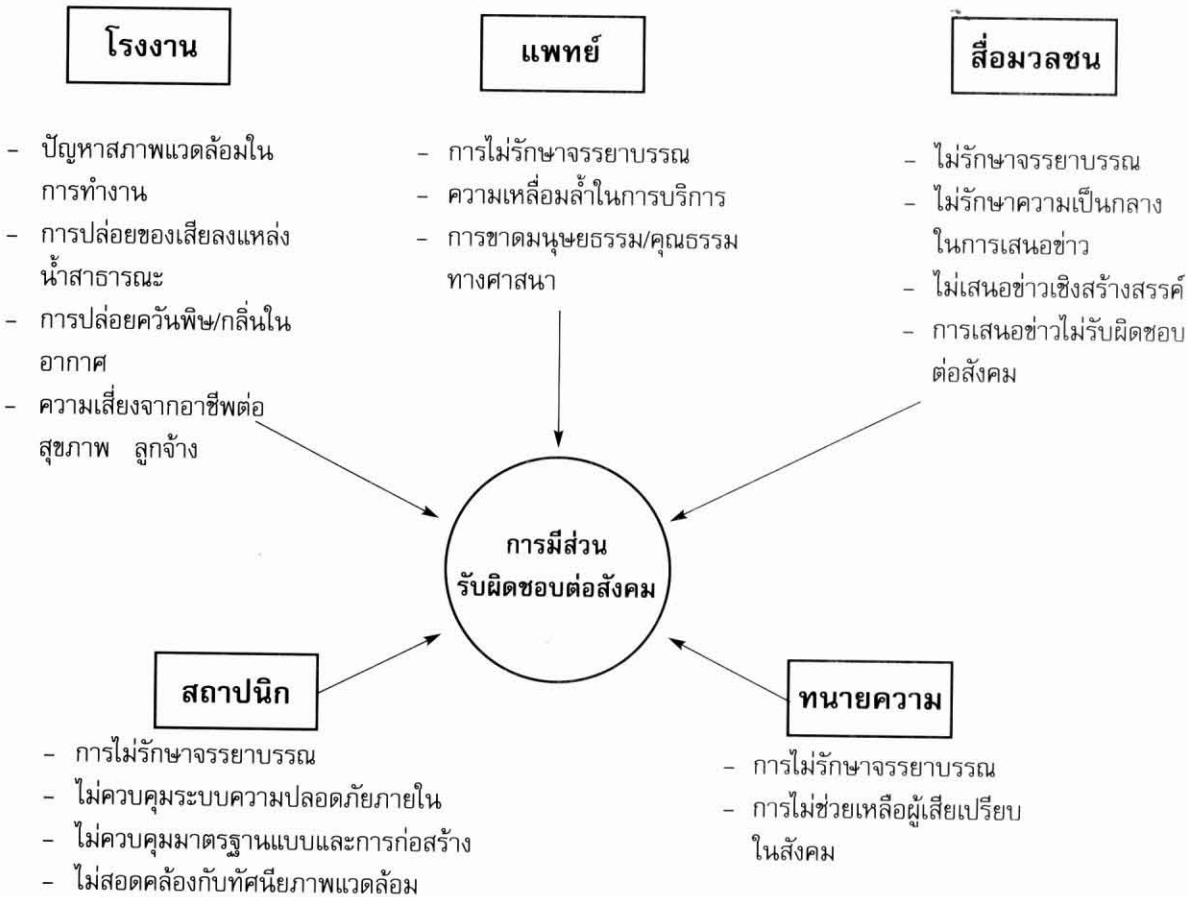
ลักษณะที่ ๒ การเป็นอัมพาตทางโครงสร้าง การพัฒนาประเทศของรัฐทำให้ชุมชนไร้อำนาจในการตัดสินใจเพื่อกำหนดและจัดการกับวิถีชีวิตของตนเอง รัฐได้ดึงเอาอำนาจในการจัดการศึกษาของชุมชนที่เคยทำเองในวัดไปจัดการเองที่ส่วนกลาง และขยายไปสู่การจัดการด้านอื่นๆ เกือบทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการรักษาพยาบาล การจัดการทรัพยากร เช่น ดิน น้ำ ป่า ตลอดจนการปกครอง ทั้งๆ ที่การจัดการด้านต่างๆ นั้นเคยอยู่ในวิถีชีวิตของชาวบ้านทั้งหมด ปัจจุบันยังคงเหลือการจัดการด้านประเพณีที่ชาวบ้านจัดการเอง แต่ปัจจุบันรัฐก็เข้าไปแทรกแซงหลายแห่งด้วยข้ออ้างว่าเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว เหล่านี้ทำให้ชาวบ้านไม่สนใจเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนา ไม่รู้สึกผูกพันเป็นเจ้าของทรัพยากรส่วนรวม เกิดการแบ่งและทำลายทรัพยากรอย่างกว้างขวาง

ลักษณะที่ ๓ วิฤตวัฒนธรรม ได้แก่ วิถีคิดที่วางอยู่บนผลประโยชน์ของ

ตัวเองเป็นที่ตั้งโดยขาดความรับผิดชอบต่อชุมชน สังคมและแม้แต่วัฒนธรรมของตนเอง และจะใช้วิธีการทุกอย่างรวมทั้งอำนาจและความรุนแรงเพื่อให้ได้มาและรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์ของตนเอง จนถึงกับทำให้ดูถูกวัฒนธรรมของตนเองและสามารถขายทุกสิ่งทุกอย่างได้ วิธีคิดดังกล่าวกำลังระบาดไปทั่วสังคมไทยและปรากฏอยู่ในทุกระดับของปัญหา นับตั้งแต่เรื่องเล็กๆ น้อยๆ เช่น ปัญหาจรรยาบรรณไปจนถึงปัญหาใหญ่ๆ ที่กระทบกระเทือนจิตใจของผู้คนจำนวนมาก เช่น ปัญหาพ่อแม่ขายลูกสาวเพื่อการค้าประเวณี ปัญหาวิกฤตวัฒนธรรมยังปรากฏในอีกหลายรูปแบบ เช่น การไม่เคารพสิทธิของผู้อื่น การละเมิดสิทธิของชุมชนและทรัพยากรส่วนรวม เช่น การปล่อยสารพิษในแม่น้ำของโรงงานอุตสาหกรรม เป็นต้น

๒. สถาบันวิชาชีพกับความรับผิดชอบต่อสาธารณะ

ปัจจุบันกลุ่มอาชีพต่างๆ ที่ได้รับการยอมรับว่ามีสถานภาพเป็นวิชาชีพมีหลากหลาย รัฐมีบทบาทสำคัญเกี่ยวข้องกับการที่อาชีพหนึ่งอาชีพใดได้รับการยอมรับ สถาบันวิชาชีพกับความรับผิดชอบต่อสาธารณชน ในกรณีที่เป็นสภาพปัญหา

จากสังคม สถาบันวิชาชีพจึงเป็นงานบริการที่ต้องอาศัยความชำนาญเป็นพิเศษและสามารถอ้างเหตุผลได้ว่าการให้บริการนั้นต้องมีการใช้วิจารณ์ญาณทางจริยธรรมและความเป็นกลาง การจัดตั้งองค์กรวิชาชีพหากจะต้องการความชอบธรรมยิ่งขึ้นไปอีก จำเป็นต้องมีการกำหนดจรรยาบรรณของการปฏิบัติวิชาชีพนั้นๆ พร้อมทั้งมีบทลงโทษและส่งเสริมกำกับดูแลเหล่าสมาชิกผู้ประกอบวิชาชีพนั้นๆ ด้วย

จะเห็นได้ว่าสิ่งสำคัญที่สุดสำหรับสถาบันวิชาชีพกับความรับผิดชอบสาธารณะ คือ การรักษาจรรยาบรรณ การละเลยจรรยาบรรณ ซึ่งอาจจะเพื่อประโยชน์ส่วนตัวและพวกพ้องบริวาร จึงนำความเสียหายมาสู่บุคคล กลุ่มบุคคล จนถึงประเทศชาติได้มากที่สุด

๓. การศึกษากับการสร้างวินัย : ความคาดหวังและความเป็นจริง

วินัยเป็นมิติทางวัฒนธรรมที่เป็นพื้นฐานของการพัฒนาทุกๆ ด้าน และเป็นยุคศาสตร์สำคัญในการพัฒนาประเทศ ความหมายของวินัยมิได้หมายถึงเฉพาะแต่รูปแบบอันสะท้อนถึงความมีระเบียบแบบแผนและกฎเกณฑ์เท่านั้น แต่ยังหมายถึงความหมายของวินัยตามเนื้อหาอันได้แก่การคิดอย่างมีเหตุผลครอบคลุมถึงหลักวิถีปฏิบัติ ความคิด ความสวยงาม ความสุนทรีย์ ความดีงาม ความสงบสุข ความเป็นประชาธิปไตย ความคิดอย่างมีเหตุผล ใช้หลักวิทยาศาสตร์ในความคิดและการดำเนินชีวิต การเคารพสิทธิของบุคคล การใช้วิถีทางประชาธิปไตยในการอยู่ร่วมกันในสังคม การเคารพทางเลือกของชุมชนที่เหมาะสมสำหรับเป็นวิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมของตนเอง การเคารพต่อกฎเกณฑ์และประเพณีทางสังคมจะเป็นการพิทักษ์ทรัพยากรของส่วนรวมตามสภาพแวดล้อมชุมชน รวมทั้งการปฏิบัติตามกฎหมายและการระวังจรรยาบรรณขององค์กรวิชาชีพ

แต่ในสภาพปัจจุบัน ความคาดหวังในเรื่องของวินัยยังเป็นสิ่งที่อยู่ห่างไกลจากความเป็นจริง คนไทยยังประพฤติปฏิบัติตามใจตัวเองหรือตามความสะดวกสบายอันเป็นความเคยชินมาตั้งแต่อดีต เห็นได้ชัดจากการไม่ปฏิบัติตามกฎจราจร การแย่งกันขึ้นรถเมล์ การใช้บริการสาธารณะอย่างไม่มีระเบียบ ไม่รักษามลประโยชน์ส่วนรวม การสร้างมลภาวะทางอากาศ เสียง ขยะ ภูมิทัศน์ ฯลฯ นอกจากนี้ในสังคมปัจจุบันเป็นสังคมเปิด ทุกคนสามารถรับรู้ข่าวสารได้กว้างขวางโดยไม่มีขอบเขตจำกัดสัมพันธ์ภาพของบุคคลในสังคม โดยเฉพาะสังคมเมืองเป็นไปอย่างเหมาะสม ตัวใครตัวมัน หากบุคคลนั้นยังมีวุฒิภาวะทางจิตใจและปัญญาไม่สูงพอจะยิ่งทำให้เกิดการใช้สิทธิเสรีภาพในทางที่ผิดได้ง่ายขึ้น เหล่านี้ล้วนแล้วแต่นำความเดือดร้อนมาสู่สังคมทั้งสิ้น

๔. กฎหมายไทย : มุมมองทางด้านนิติวัฒนธรรม

กฎหมาย คือ กติกาที่กำหนดแนวทางในการอยู่ร่วมกันของสมาชิกในสังคม แต่ในสภาพความเป็นจริงปรากฏว่าการใช้กฎหมายจะส่งผลกระทบต่อทั้งในด้านบวกและด้านลบ

ในด้านบวก กฎหมายเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความเข้มแข็ง มั่นคง ความชอบธรรมและความสงบสุขให้แก่สังคม

แต่ในด้านตรงกันข้าม กฎหมายกลายเป็นเครื่องมือในการกดขี่ข่มเหง แสวงหาผลประโยชน์ของผู้มีอำนาจ หรือผู้ที่ใช้กฎหมายนั้นที่สามารถสร้างทั้งความหายนะและความเดือดร้อนวุ่นวายให้แก่สังคมได้เช่นกัน ดังคำกล่าวที่ว่า

“กฎหมายก็เปรียบเสมือนใยแมงมุม

สัตว์เล็กสัตว์น้อยจะถูกจับกุม

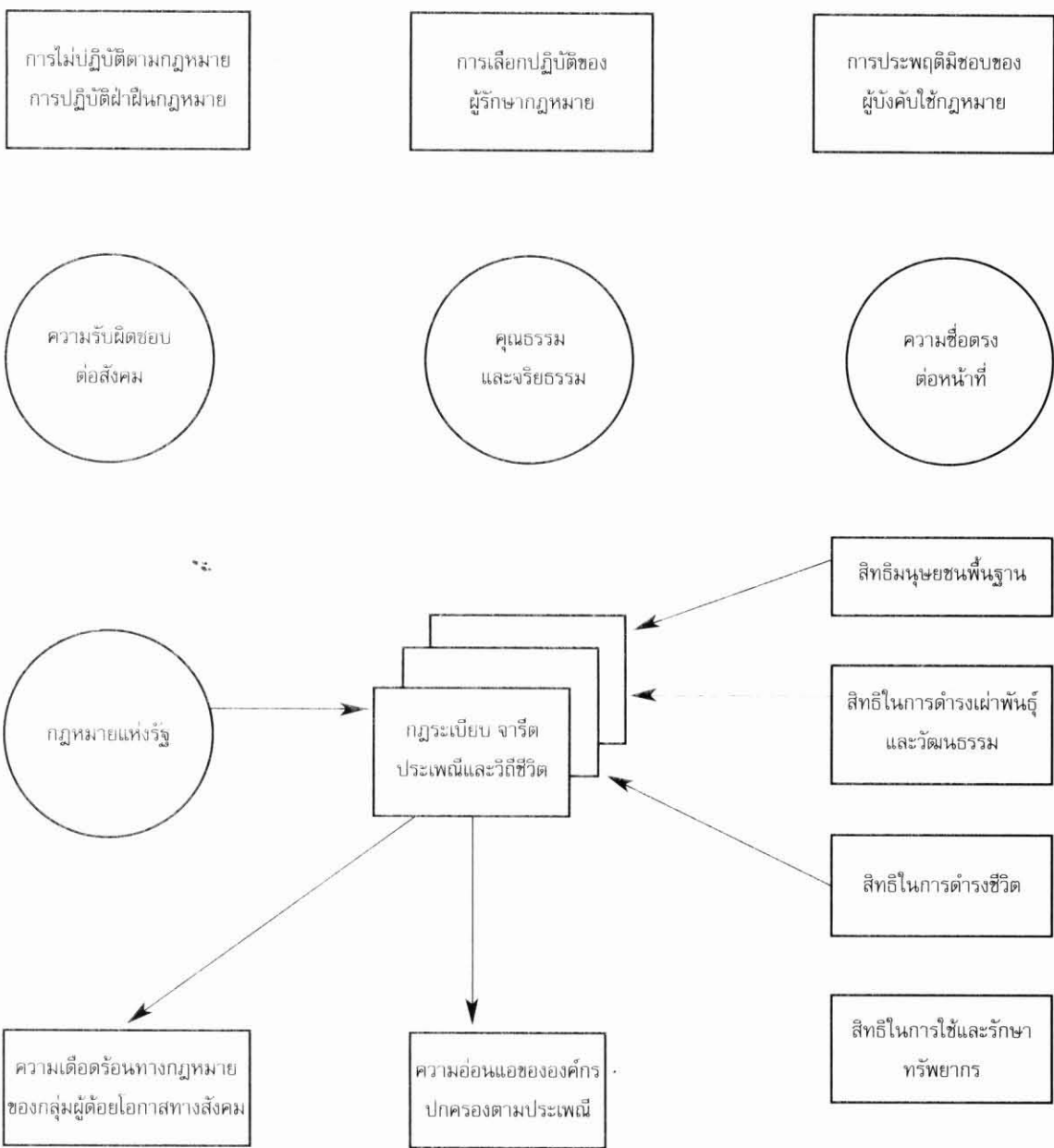
แต่สัตว์ใหญ่สามารถทะลุทะลวงผ่านไปได้”

ลำพังกฎหมายแต่เพียงอย่างเดียวไม่สามารถสร้างความเข้มแข็ง มั่นคงและความสงบสุขให้แก่สังคมได้ ต้องอาศัยกฎศีลธรรมเป็นพื้นฐานประดับประดา ซึ่งกฎศีลธรรมจะปรากฏตัวออกมาในรูปของกฎระเบียบ จารีตประเพณี ขนบธรรมเนียม และวิถีชีวิตในชุมชนท้องถิ่น

ในความเป็นจริงพบว่า ถ้าพลังกฎหมายเข้มแข็ง พลังของกฎศีลธรรมจะอ่อนล้าลง แต่ถ้าพลังของขนบธรรมเนียม จารีตประเพณีเข้มแข็ง พลังของกฎหมายก็จะลดบทบาทลง ในลักษณะที่สวนทางกัน

เราจะประสานสังเคราะห์พลังทั้งสองให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการรักษาความเป็นสังคมไทยได้อย่างไร ?

กฎหมายไทย : มุมมองทางด้านนิติวัฒนธรรม

๕. ความเป็นชุมชนกับการอยู่รอดทางสังคม

คำว่า “ชุมชน” เป็นคำใหม่ในสังคมไทย โดยแปลมาจากคำในภาษาอังกฤษว่า Community ในระยะที่มีอิทธิพลทางสังคมศาสตร์ตะวันตกได้เริ่มแพร่เข้ามาในประเทศไทยเพื่อศึกษาสังคมชนบท โดยนัยดังกล่าวจึงทำให้การมองเรื่องความเป็นชุมชนในวงวิชาการและวงการปกครองมีหลายลักษณะ เช่น

๑. ในช่วงก่อนปี พ.ศ. ๒๕๐๐ เป็นการมองภาพของชุมชนในเชิงอุดมคติที่ดี ว่าเป็นหน่วยอิสระที่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพราะมีวัฒนธรรมของตนเองที่ให้ความสำคัญกับจิตใจ และเน้นคุณค่าของการร่วมมือกันอย่างแน่นแฟ้นกลมกลืนบนพื้นฐานของความสัมพันธ์ระบบเครือญาติ ซึ่งทำให้ชุมชนค่อนข้างมีอิสระจากอิทธิพลภายนอกรัฐ

๒. เป็นการมองชุมชนที่ตรงกันข้ามกับข้อแรกว่า ไม่มีความเป็นกลุ่มก้อน ไม่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีความสัมพันธ์กันในลักษณะที่เป็นโครงสร้างหลวมๆ ให้ความสำคัญกับการเป็นปัจเจกชนสูง ไม่ยึดมั่นต่อพันธะทางสังคม และมีความผูกพันกับครอบครัวและเครือญาติน้อย

๓. ความเป็นชุมชนไม่ได้จำกัดเฉพาะอยู่ในขอบเขตของหมู่บ้าน ที่จริงแล้วไม่มีหมู่บ้านเป็นหน่วยการปกครองพื้นที่ในอดีต หากความเป็นชุมชนหมายถึงลักษณะเครือข่ายของความสัมพันธ์ที่กว้างขวางบนพื้นฐานของความสัมพันธ์แบบเครือญาติและอุปถัมภ์

๔. ความเป็นชุมชนไม่ใช่เป็นเพียงเรื่องของระบบคุณค่าที่ชุมชนมีอยู่อย่างอิสระ หากแต่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ที่สลับซับซ้อนกับรัฐและระบบทุนนิยม ซึ่งแสดงออกมาในรูปของความขัดแย้ง การแยกแยะทางชนชั้น การผลิตใหม่ทางอุดมการณ์และการสร้างความชอบธรรมในการใช้อำนาจ

จะเห็นได้ว่าภาพของการเป็นชุมชนในมุมมองของนักวิชาการและนักพัฒนาสะท้อนถึงวิธีการของปัญหาและทฤษฎีทางสังคมของแต่ละแนวคิด แต่หากจะหันมามองถึงวิถีคิดของชาวบ้านในความเป็นชุมชน (ชุมชนในสังคมล้านนา) จะเห็นว่าวางอยู่บนพื้นฐานของความสัมพันธ์ทางสังคมอย่างน้อย ๕ ประการ คือ

๑. อุดมการณ์เกี่ยวกับอำนาจความคิดว่าด้วยการนับถือผี ได้แก่ ความคิดเรื่องปู่ย่า ผีเสื้อบ้าน ใจบ้าน และผีปาย ชาวบ้านจะสืบความสัมพันธ์กับผ่านทาง การนับถือผี โดยถือว่าหน่วยของการรวมกลุ่มพื้นฐานคือ กลุ่มที่นับถือผีปู่ย่าเดียวกัน

๒. พิธีกรรมการสืบทอดอุดมการณ์ เช่น **พิธีระดับชุมชน** ได้แก่ สงกรานต์

ยี่เป็ง ปอยหลวง ดานก้วยสลาภ **พิธีในครอบครัวและญาติ** เช่น พิธีบวช

๓. อำนาจในการจัดการทรัพยากรร่วมกันบนพื้นฐานความคิดเรื่องหน้าหมู่ หน้าหมู่ถือว่าเป็นมรดกตกทอดของปู่ย่าตายายที่ชาวบ้านจะต้องร่วมกันรักษาและจัดการใช้ประโยชน์ เป็นสิทธิอำนาจตามประเพณีของชุมชน เช่น วัด ป่าช้า โรงเรียน เหมือง ฝาย ป่า

๔. ภูมิปัญญาหรือความรู้ในเรื่องต่างๆ เช่น ตำรายา คาถาอาคม ศิลปะ สถาปัตยกรรม ฯลฯ ความรู้เหล่านี้ถือเป็นศักดิ์ศรีของชาวบ้านและสะท้อนการรวมพลังของการเป็นชุมชน

๕. องค์กรและเครือข่ายของความสัมพันธ์แสดงลักษณะการรวมหมู่บ้านที่มองเห็นได้ โดยผ่านบทบาทของผู้นำ เช่น ผู้ทำพิธีกรรม ปู่อาจารย์ ตั้งข้าวแก้าผี พ่อบ้าน และ แก่ฝาย เป็นต้น

อย่างไรก็ดี ความเป็นชุมชนในสังคมไทยจะอยู่รอดได้หรือไม่ เป็นคำถามซึ่งท้าทายให้พวกเราทุกคนได้ตระหนักถึงสภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน เพราะปรากฏว่า ภาวะทางสังคมและสถาบันทางสังคมต่างๆ ได้เกิดความอ่อนแอขึ้น และอาจจะนำไปสู่ปัญหารุนแรงในอนาคตได้ เนื่องจากเกิดปัญหาที่กระทบต่อความเป็นชุมชน ได้แก่ การที่คนไทยแบ่งเป็น ๒ ชั้น ซึ่งห่างกันมากขึ้นทุกวัน ระหว่างคนรวยผู้กุมอำนาจและคนจนผู้ไร้อำนาจ ความพยายามเป็นประเทศอุตสาหกรรม ซึ่งได้ล้างผลาญทรัพยากรธรรมชาติและทำลายสิ่งแวดล้อมจนเกิดมลพิษมหาศาล ทั้งในดิน น้ำ อากาศ และภาวะการล่มสลายทางวัฒนธรรมในระดับหมู่บ้าน เป็นต้น

ทิศทางการพัฒนาประเทศ : ทางเลือกที่ท้าทาย

จากสภาพปัญหาวิกฤตดังกล่าวนี้ สังคมไทยจะต้องเพิ่มขีดความสามารถสร้างสมรรถนะของประเทศไทยในประชาคมโลก โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคนเป็นหลัก ดังนั้น ทิศทางการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในทศวรรษหน้าจะต้องทำให้เกิดการพัฒนาที่มั่นคงและยั่งยืน โดยเร่งดำเนินการในแนวทางต่างๆ คือ

๑. ยกระดับความรู้ และคุณภาพชีวิตของประชาชนชาวไทย ชุมชนและกำลังคนในทศวรรษหน้า โดย

- : ปฏิรูประบบการศึกษา - ขยายโอกาสการศึกษาพื้นฐาน
- อุดหนุนนักเรียนด้อยโอกาส

- ส่งเสริมด้านเอกชนให้จัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ
- ปรับเปลี่ยนขบวนการเรียนรู้

: พัฒนาทักษะทรัพยากรมนุษย์และกำลังแรงงานของประเทศให้สอดคล้องกับการปรับเปลี่ยนทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

: ปฏิรูประบบสาธารณสุขเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของคนไทยให้สูงขึ้น

: ปฏิรูปการบริหารและจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๒. ยกระดับการแข่งขันของประเทศไทยในระบบเศรษฐกิจนานาชาติ

๓. กระจายความเจริญออกไปสู่ชนบทโดยกระทำควบคู่ไปกับการกระจาย

อำนาจการปกครองออกไปสู่ส่วนท้องถิ่น

๔. ปฏิรูประบบการบริหารงานของรัฐและระบบราชการ

กล่าวโดยสรุป หากได้มีการพัฒนาประเทศตามทิศทางดังกล่าวข้างต้น ประเทศไทยจะมีโอกาสพัฒนาเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืนมากขึ้น รากฐานสำคัญอยู่ที่การเสริมสร้างศักยภาพความเข้มแข็งของคนในครอบครัว ของชุมชน และการเสริมกำลังคน ผนึกกำลังร่วมกันสร้างสังคมไทย ทั้งในเมืองและชนบทที่เชื่อมโยง กระจุกตัวกัน มีความสามารถไตร่ตรอง เลือกรสรร แก้ปัญหาและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นสภาพอันพึงประสงค์ทั้งในเชิงประสิทธิภาพของระบบเศรษฐกิจ เชิงความมั่นคงและการสืบทอดเยื้อใยทางสังคม ทุกคนที่เกิดมาบนผืนแผ่นดินไทยพึงมีชีวิตที่มั่นคงและสันติได้ในชุมชนบ้านเกิดของตน มิต้องหลุดลอยจากรากเหง้าไปเผชิญโชคในเมืองหรือในต่างประเทศเช่นที่เป็นอยู่อย่างในปัจจุบัน

บทความ

เรื่อง

วัฒนธรรมกับการพัฒนา

ณ จุดบรรจบแห่งการเร่งรัดพัฒนาที่ วิถีชีวิตอันงดงามของไทยไม่อาจดำเนินได้เพียงการพัฒนาในด้านใดด้านหนึ่งเท่านั้น

วัฒนธรรม คือผลรวมของวิถีชีวิตไทย ซึ่งเป็นความเจริญงอกงามของสังคมเท่าที่มีมาถึง และมีอยู่ในปัจจุบัน

ดังนั้นการพัฒนาประเทศ จึงต้องกระทำควบคู่ไปกับการพัฒนาที่ยั่งยืนและถาวร โดยคำนึงถึงมิติทางสังคมและวัฒนธรรมมากกว่าการมุ่งเน้นกิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างเช่นในปัจจุบัน

การพัฒนาด้วยวัฒนธรรม จึงหมายถึง การนำประสบการณ์ ความชัดเจน ภูมิธรรมและ ภูมิปัญญาที่สั่งสมสืบกันไว้ในสังคมของตนออกมาใช้เป็นเครื่องมือในการเผชิญและสร้างสรรค์ จัดทำสิ่งใหม่ๆ ให้เข้ากันและบังเกิดคุณค่าอันทวีประโยชน์แก่ชีวิตและสังคมอย่างยิ่ง การพัฒนาโดยมิติทางวัฒนธรรมเป็นพื้นฐานสำคัญ จึงนับเป็นยุทธศาสตร์สำคัญที่จะนำประยุกต์สู่การพัฒนาอันมั่นคง

จากความสำเร็จในการดำเนินการด้านวัฒนธรรมที่ผ่านมา คณะรัฐมนตรีจึงได้กำหนด

ให้ขยายโครงการปรัณรงศ์วัฒนธรรมไทยเป็นโครงการสืบสานวัฒนธรรมไทย โดยกำหนดให้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และกำหนดให้ปี พ.ศ. ๒๕๓๘ เป็นปีวัฒนธรรมกับการพัฒนา

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานได้บรรลุถึงวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้กำหนดแนวนโยบาย โดยมุ่งเน้นเนื้อหาสำคัญการดำเนินการ ๒ ประการ คือ

๑. การส่งเสริมองค์กรชุมชนให้เข้มแข็ง และ
๒. การเสริมสร้างวินัยของคนในชาติ

เมื่อพิจารณาถึงสภาพปัญหาในปัจจุบัน ล้วนเกิดจากความอ่อนล้าขององค์กรทางสังคม ทั้งจาก

- องค์กรชุมชนขาดพลังทางสังคม
- องค์กรทางกฎหมายขาดประสิทธิภาพและหย่อนยาน
- องค์กรทางวิชาชีพ ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างทั่วถึง

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ จึงมุ่งส่งเสริมให้มีการรวมตัวกันในสังคม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดกิจกรรมของกระบวนการคิด ความสัมพันธ์ และการทำประโยชน์ของสังคมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ให้สังคมและวัฒนธรรมมีความเข้มแข็ง เอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ตามแนวทางการดำเนินการ ดังนี้คือ

- ส่งเสริมและพัฒนาประสิทธิภาพ การดำเนินการขององค์กรชุมชน องค์กรวิชาชีพให้เข้มแข็ง และเกิดศักยภาพในการพัฒนาองค์กรเพื่อการพึ่งตนเองและเผื่อระวังกตึกาของชุมชน
- ส่งเสริมและประสานความร่วมมือ เพื่อแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างองค์กร โดยใช้ศูนย์วัฒนธรรมชุมชนหรือสภาวัฒนธรรมของจังหวัดหรือท้องถิ่นนั้นๆ
- ส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนตระหนักถึงคุณค่าของตนเอง คุณค่าของการมีส่วนร่วมและการรวมกลุ่มในการดำเนินกิจกรรมทางวัฒนธรรมและประเพณีอันเป็นเอกลักษณ์ที่ดีของชุมชน
- ส่งเสริมองค์กรชุมชนด้านวัฒนธรรมในหมู่บ้านให้เข้มแข็งโดยกรรมการฝ่ายการศึกษา และวัฒนธรรมในคณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม เป็นต้น

การสร้างวินัยของคนในชาติ

ถือเป็นมิติทางวัฒนธรรมที่เป็นพื้นฐานของการพัฒนาทุกๆ ด้าน ทั้งยังเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการพัฒนาประเทศ

ดังนั้น ความหมายของวินัยจึงมิได้ครอบคลุมเฉพาะแต่รูปแบบอันสะท้อนถึงความมีระเบียบและกฎเกณฑ์เท่านั้น หากแต่ครอบคลุมถึงหลักวิธีปฏิบัติ ความคิด เหตุผล การเคารพสิทธิของบุคคล การใช้ประชาธิปไตยในการอยู่ร่วมกัน การเคารพต่อกฎเกณฑ์และประเพณีของสังคม ตลอดจนรวมถึงการปฏิบัติตามกฎหมายและรักษาจรรยาบรรณขององค์กรวิชาชีพ

วินัย จึงดำรงอยู่ในทุกส่วนของมิติทางวัฒนธรรม ซึ่งมีแนวทางดำเนินการดังนี้

- เสริมสร้างและส่งเสริมให้ประชาชนเคารพสิทธิของบุคคลและชุมชน เสมือนหนึ่งเป็นกฎหมายร่วมกัน โดยใช้กิจกรรมทางวัฒนธรรมและศูนย์วัฒนธรรม ชุมชนเป็นเครื่องมือ

- เสริมสร้างให้ประชาชนเกิดจิตสำนึกและตระหนักในคุณค่าความสำคัญของกฎหมาย ระเบียบกฎเกณฑ์ แบบแผนประเพณี ด้วยความรู้ที่รับผิดชอบ โดยพัฒนาบุคลากรจากองค์กรชุมชน องค์กรวิชาชีพและสื่อมวลชน

- ยกย่อง เชิดชูเกียรติบุคคลในองค์กรที่ปฏิบัติอย่างมีวินัย

- ส่งเสริมการสร้างวินัยให้กว้างขวางทุกระดับ โดยให้ชุมชนแต่ละระดับเฝ้าระวังวินัยในกลุ่มของตนเอง

- ส่งเสริมสถาบันหลัก อันได้แก่ วัด ครอบครัว โรงเรียน และองค์กรชุมชน ที่เหมาะสมอบรมและถ่ายทอดวินัย เป็นต้น

นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ จะได้ดำเนินการในเนื้อหาที่สืบเนื่องของการรณรงค์วัฒนธรรม ได้แก่

- การส่งเสริมสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

- วิถีครอบครัว และชุมชนไทย

- การปลูกฝัง และสร้างพันธะการปฏิบัติในขนบธรรมเนียมประเพณีอย่างถูกต้อง เหมาะสม

- การใช้ภาษาไทยในฐานะเครื่องมือสืบทอดวัฒนธรรม

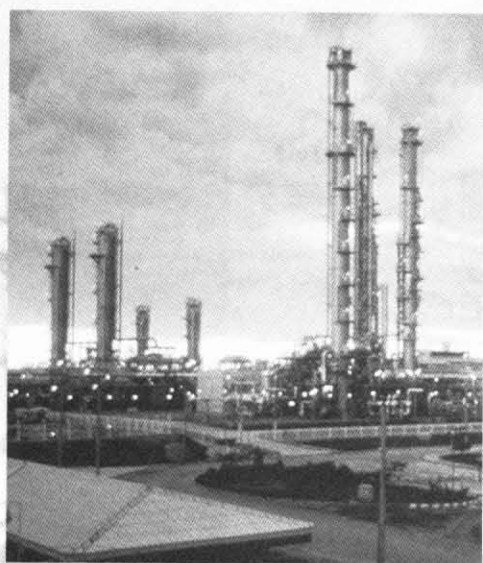
- การใช้ค่านิยม คุณธรรมและจริยธรรม เป็นเครื่องมือยึดเหนี่ยวสังคม

- การผสมผสานวิถีชีวิตและภูมิปัญญาไทย เพื่อพัฒนาแนวทางในการดำรงชีวิต

- การส่งเสริมการแต่งกายให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตไทย

- การถ่ายทอดและอนุรักษ์ศิลปะไทย

ท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรม จะมีสิ่งใดเล่าที่เหมาะสมและควรคู่กับวิถีชีวิตของคนไทยได้ เช่นวัฒนธรรมไทย การพัฒนาและดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมไทย จึงเป็นหน้าที่สำคัญที่เราคนไทยทุกคนพึงยึดและปฏิบัติให้เกิดความเจริญงอกงามอย่างดีของประเทศชาติสืบต่อไป

บทกวี “วิวัฒนาการ”

ผงเข้าตา - เรื่องเล่า

นาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

ดวงจันทร์

๑ คือดวงจันทร์ที่สด
 ใสส่องประกายในคืน
 ๒ ดุจดวงจันทร์ที่สดใส
 ของพี่ที่รักพี่
 ๓ เดี่ยวดั่งนกที่โฉบเดี่ยวไป
 ของนกที่มีแม่ที่รัก
 ๔ ห่วงจืดจางที่รักพี่
 ที่ดวงจันทร์ที่รักพี่
 ๕ ดวงจันทร์ที่รักพี่
 ที่ดวงจันทร์ที่รักพี่
 ๖ ดวงจันทร์ที่รักพี่
 ที่ดวงจันทร์ที่รักพี่
 ๗ ดวงจันทร์ที่รักพี่
 ที่ดวงจันทร์ที่รักพี่

ดวงจันทร์ที่รักพี่
 ส่องประกายในคืน
 เดี่ยวดั่งนกที่โฉบ
 ห่วงจืดจางที่รัก
 ดวงจันทร์ที่รักพี่
 ดวงจันทร์ที่รักพี่
 ดวงจันทร์ที่รักพี่
 ดวงจันทร์ที่รักพี่
 ดวงจันทร์ที่รักพี่
 ดวงจันทร์ที่รักพี่
 ดวงจันทร์ที่รักพี่

ดวงจันทร์ที่รักพี่

การอภิปราย

“วัฒนธรรมกับการพัฒนา : มิติที่ถูกลืม”

- : นายจอห์น โอโตเซา
- : นายเอนก นาคะบุตร
- : นายโสภณ สุภาพงษ์
- : ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล
- : ดร.อาพันธ์ กาญจนพันธ์

ดำเนินรายการโดย นายบัณฑิต อ่อนดำ

นายจอห์น โอโตเซา

ผลกระทบที่เกิดจากความเจริญ ประเทศที่พัฒนาเพราะความเจริญ ค่าของคนมันน่าจะแพงกว่านี้ แต่สภาพสังคมปัจจุบัน ความเจริญทำให้ค่าของคนถูกลง เช่น พ่อสามารถฆ่าลูก ลูกสามารถฆ่าพ่อได้

วัฒนธรรมนั้นมีทั้งตัวจริงและตัวปลอม วัฒนธรรมสามารถพูดกันได้ทุกคน แต่ว่าจะเป็นตัวจริงหรือตัวปลอมนั้นเป็นอีกเรื่องหนึ่ง คนส่วนใหญ่จะเข้าใจในตัวปลอม ส่วนตัวจริงนั้นจะไม่เข้าใจ จะมองที่มิติที่ถูกลืมมี ๓ มิติ เช่น วัฒนธรรมของชาวบ้านโดยการมีผ้าเดียวเมียเดียว

ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติ และความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งนอกเหนือธรรมชาติ จะเป็นวัฒนธรรมชุมชน การอนุรักษ์ดิน น้ำ ป่า และสัตว์ เพราะว่าถ้าสิ่งเหล่านี้มันขาดจากเราไปหรือถูกทำลายไป สิ่งมีชีวิตและเราก็ตายไปด้วย

สรุป

อยากเสริมเรื่องอำนาจ ควรแบ่งเรื่องอำนาจให้ชาวบ้านให้ชัดเจน แบ่งเรื่องสิทธิชุมชน การศึกษาควรให้มีหลายรูปแบบต้องเข้าใจธรรมชาติ ต้องมองคุณค่าของผู้หญิงและผู้ชายว่ามีคุณค่าหลาย ๆ เผ่าพันธุ์ ส่วนใหญ่ที่ผ่านมามักจะมองชนกลุ่มน้อยว่าเป็นภัยต่อสังคม น่าจะเลิกคิดได้ ไม่ว่าจะเป็ภาคเหนือ ภาคใต้ ควรจะมีกลุ่มรองรับชุมชน เราเป็นผู้ดูแลป่าชุมชนมานานแล้ว เหมือนที่แต่ก่อนกรุงเทพฯ ก็มีป่า แล้วมาขายหมด สร้างตึกแล้วมาบอกว่าชาวเขาทำลายป่า ไม่ว่าจะอยู่ไหนก็ควรดูแลเพราะจะทำให้มีป่าไม่ว่าจะในกรุงเทพฯ หรือที่ไหน

นายเอนก นาคะบุตร

กระผมได้นำเอามุมมองของชาวบ้านและบวกกับสิ่งที่ผมสังเคราะห์ มาสะท้อนในเชิงตั้งคำถามในหัวข้อที่ว่าอะไรที่เราลืมไปในเชิงวัฒนธรรมในช่วง ๓๐ - ๔๐ ปี แต่ประเด็นที่สำคัญและที่หายไปในปัจจุบัน คือในเรื่องของธรรมชาติ และมิติของคนที่มีวัฒนธรรมสืบทอดหลากหลายกันมาบวกกับธรรมชาติ มิติทางด้านจิตวิญญาณ มิติด้านกายภาพ และมิติวิทยา ห่อหุ้มคนเหล่านี้ นี่คือพื้นฐานที่คนไทยสืบทอดกันมายาวนาน เมื่อเราเริ่มมีแผนพัฒนาฯ เราเอาพัฒนาเป็นตัวตั้งและวัฒนธรรมเป็นตัวตามเอาคน ทรัพยากร เป็นปัจจัยให้ไปหนุนเรื่องการพัฒนา เมื่อเราเริ่มแผนพัฒนาในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจฯ ช่วงหลังเรากลับเอาความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจเป็นตัวตั้ง และในทางกลับกันเราเอาตัวสามสิ่งนี้เป็นแค่ปัจจัยการผลิต ทำให้เราเสียสมดุลไปหลายเรื่อง

เรายังมีวิกฤตการณ์อีกหลายอย่างที่เราต้องเผชิญ ซึ่งเราต้องหาความคลี่คลาย สิ่งเหล่านี้หายไป สิ่งที่เหลือคือระบบการเมืองที่เรากำลังปวดหัวกันอยู่ และระบบการเติบโตทางเศรษฐกิจที่รวมศูนย์กับคนกลุ่มนิดเดียว สิ่งที่เราหายไปจากการที่เราเอาพัฒนาเป็นตัวตั้งและวัฒนธรรมเป็นตัวรองโดยเป็นวัฒนธรรมคนละส่วน คนส่วนน้อยคือคนที่รับผลพวง ผลกระทบที่หนักคือคนส่วนใหญ่

คนส่วนน้อยจะปรับตัวได้มากกว่าคนส่วนใหญ่ ในยุคโลกาภิวัตน์นับแต่รูปธรรม ส่วนนามธรรมที่เป็นมิติสำคัญของชุมชนไทยนั้นได้หายไป เหลืออยู่แค่วัฒนธรรมปลอม วัฒนธรรมที่เป็นแก่นได้หายไป สิ่งที่เหลืออยู่ของการพัฒนา คือเงินเป็นกระแสหลัก เป็นคุณค่าหลักถือว่า เป็นสุดยอดของการแข่งขัน ในทางกลับกัน

จิตวิญญาณของคนจะแข็งแรงยิ่งจะสงบสุขสูงกว่าและมีความพอดีมากกว่าในสังคมเมือง
 สมองคนถูกเน้นมาก เน้นเรื่องเทคโนโลยี เน้นเรื่องการจัดการให้คนเป็นตัว
 ประสิทธิภาพในการผลิต การจัดการในองค์กรรวม การเอื้ออาทรในเชิงสังคมได้หายไป
 การแข่งขันเชิงเอาต์เอาเปรียบเข้ามาแทนที่ ที่หายไปคือการมองให้ครบทั้งองค์รวม
 (Holistic) ได้หายไปในระบบคิด ระบบวัฒนธรรม เป็นการพัฒนาที่เลียนแบบตะวันตก
 ระบบคิดที่เป็นหัวใจสำคัญได้หายไปและถูกลืม ที่สืบทอดมาจากภูมิปัญญาไทย
 ภูมิปัญญาชาวบ้าน ความรู้สึกที่ไล่ตามฝรั่ง ไล่กวตสังคมตะวันตกตั้งแต่ยุคมิชชันนารี
 ที่เข้ามาประเทศไทย มาสอนเชื่อพระเจ้า มาตั้งโรงเรียนมิชชันนารี จนกระทั่งส่งปัญญาชน
 คนไทยไปเรียนจนถึงปัจจุบัน ถึงแม้เราไม่เสียเอกราช แต่เราได้สูญเสียอะไรบางอย่าง
 ไป ในสังคมสมัยใหม่นอกจากอยู่กับเครื่องคอมพิวเตอร์แล้ว ยังไม่ใช่ของที่ผลิตใน
 ประเทศไทยเลย ใช้ของที่ผลิตจากเมืองนอกทั้งหมด วิทยุของเราแม้กระทั่งการกิน
 ต้องนั่งห้องแอร์ ผมเพียงอยากชี้ให้เห็นว่าฐานคิดที่เรากลัวเสียเอกราช ได้สืบทอดมา
 จนถึงปัจจุบัน ทำให้เราละเลยระบบคิดที่เป็นฐานหลัก ที่เรียกว่าภูมิปัญญาไทยหรือ
 ภูมิปัญญาที่หลากหลาย เสริมให้เราเข้มแข็ง การเสียสมดุล การแปลกแยกจนต่อไม่ติด
 เช่นนี้ เพราะเราไล่กวตต่างประเทศ เปรียบได้ตั้งต้นไม่ในการทาบกิ่งเรามีรากแก้วที่
 แข็งแรงแต่ถ้าเราเอายอดจากลำต้นเข้ามาเราทาบไม่ติด เราไม่ให้ความสำคัญต่อรากแก้ว
 ซึ่งเป็นพันธุ์พื้นเมือง พันธุ์ไทยแท้ เมื่อต่อไม่ติดไม่ได้ สิ่งที่เราเอาเข้ามามันก็ล่องลอย
 ยกตัวอย่าง การยกเครื่อง เราขาดการประยุกต์กับสภาพสังคมไทย วัฒนธรรมเป็นหัวใจใหญ่
 เราไม่สามารถติดต่อดจากรากเดิมของเราซึ่งเป็นรากแก้วและรากแขนง ซึ่งแตก
 ออกไปหลายชุมชนหลายวัฒนธรรมย่อย ฉะนั้น เราถึงได้สูญเสียความภาคภูมิใจ และ
 ความรู้จักตนเองไป เรา รู้สึกว่าเราต้องเป็นกึ่งฝรั่ง เราไม่รู้ทัน ไม่มีฐานของเรา ไม่ทราบ
 ว่าเราจะวิ่งไปไหน เป็นอันตรายแน่นอน

องค์ความรู้ จิตวิญญาณที่มีอยู่ ได้ถูกสั่นคลอน ถูกลดค่าลง เราได้สูญเสียไป
 ไม่น้อย ถ้าเปรียบเหมือนสมอง เราเน้นสมองซีกซ้ายของเราค่อนข้างมาก คิดวิเคราะห์
 คิดเชิงตรรกะ คิดเชิงกลไก แต่สังคมไทยได้ต้องมาจากสมองซีกขวาและบรรพบุรุษ
 ของเราที่สั่งสมมา ขณะนี้วิกฤตที่เห็นชัด ไม่ได้เกิดแค่ปัญหาโรคเอดส์ ไวรัสบุกเข้าไปใน
 ร่างกายของคน ภูมิตำนานของสังคมไทยก็มีอาการของไวรัสเกิดขึ้นไม่น้อย ดูจาก
 ระบบคิด ค่านิยม เริ่มมองไม่ออกว่าตัวเราอยู่ที่ไหน ในภาพรวมของคนกลุ่มหนึ่งยัง
 เห็นคุณค่า เห็นทางออก แต่ภาพรวมน่าเป็นห่วง เรากำลังสูญเสียภูมิตำนานของ
 ระบบสังคมใหญ่ สังคมย่อยซึ่งหมายถึงชุมชนเล็กๆ ปัญญาของเราเริ่มลดน้อยถอยลง

ขณะที่ความซับซ้อน ความรุนแรงของกระแสภายนอกเข้ามากระทบกระทั่งมาก มีตัวอย่างมากมายที่บอกว่า ปัญญาของเราไม่พอสถานการณ์ใหม่เหล่านั้น ในขณะที่ปัญญาของเรากำลังแตกย่อย จับมาต่อคิดกันค่อนข้างยาก ไม่ว่าจะเป็นปัญญาของชาวบ้าน นักวิชาการ เราถูกแยกส่วนในการคิด การปฏิบัติวิกฤตอีกข้อหนึ่งก็คือ เราให้คุณค่าของไวรัสทางสังคม คือคุณค่าทางด้านเงิน ซึ่งเงินในสังคมไทย คนที่รวยมากคือคนที่มียอำนาจ และไวรัสทางสังคมทำให้ภูมิด้านทานที่มีอยู่ไม่สามารถกำจัดหรือปกป้องคุ้มครองได้เท่าที่ควร ดังเห็นว่า มีการแพร่กระจายเร็วมากในหลายๆ เรื่อง ปัญหาโสเภณี ปัญหาโรคเอดส์ ปัญหาเรื่องยาเสพติด ปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อม เพราะไวรัสของความร่ำรวย ค่านิยมนี้กำลังเข้ามาในสังคมไทย มีอำนาจรัฐเป็นตัวเกราะกำบังโดยทางอ้อมและทางตรง ทำให้ภูมิด้านทานของสังคมไทยไม่สามารถเข้าไปปกป้องคุ้มครองความคิดและค่านิยมแบบนี้ได้

ขณะนี้ภูมิปัญญาและกระแสความคิดไม่อยู่ที่ศูนย์กลาง ถ้ามองจากข้างล่างขึ้นมา กระแสการตอบโต้ของชุมชนมีมากมายเพื่อการอยู่รอด กระแสเหล่านี้ที่เกิดจากการพัฒนาและอยู่รอดโดยการเกาะฐานทรัพยากรและวิถีชีวิตชุมชน มีการปรับเปลี่ยนเรียนรู้ใหม่ ของปัญญาชนมีไม่น้อย ขณะนี้ภูมิด้านทานของเขอ่อนมากถ้านโยบายของรัฐความคิดสามารถเปลี่ยนใหม่ได้ อาจจะทำให้เราสามารถขยายตัวได้และมิติที่ถูกลืมไปในตอนนี้เป็นมิติของคน มิติของทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกผูกติดกับคน และตัววัฒนธรรมที่หล่อหลอมหุ้มห่อคน ซึ่ง ๓ ตัวนี้ได้ขาดหายไปในยุคที่เราเรียกว่าการพัฒนาเศรษฐกิจแผนใหม่

สรุป

อยากให้รัฐ สาธารณชน ลดทูลึงลงเพื่อจะมองเห็นว่าชาวบ้านมีศักยภาพ มีขบวนการรักษาป่าชุมชน ลุ่มน้ำ ให้เกิดทุกภาค หนุนให้กระแสวัฒนธรรมของชาวบ้านมีจริง ป่าชุมชนมีมากกว่า ๓๐ ปี กระแสของชาวบ้านแสดงออกถึงความเป็นยุคใหม่เพราะเขารู้ว่าถ้าตัดป่า ต้นน้ำก็หาย ขณะนี้คนที่อยู่ฐานล่างมีสามัญสำนึกใหม่เกี่ยวกับต้นน้ำท้องถิ่นมีมากขึ้น ถ้ามีใครช่วยหนุนจะช่วยให้เกิดทางทั้ง ๔ คือ

๑. เขาได้ปรับภูมิปัญญาของเขา จากเดิมอาศัยผี มาสู่การปรับใหม่อาศัยภูมิปัญญาทางป่าไม้ปรับเข้าหากัน ขณะนี้ชาวบ้านได้ปรับแล้วแล้วเอาภูมิปัญญาทั้งสองมารวมกัน มาปรับใหม่ เกิดขบวนการก่อตัวทางปัญญาชาวบ้าน เป็นพลังปัญญา นี่เป็นทางหนึ่ง

๒. เกิดเป็นขบวนการจัดการใหม่ สร้างเวทีชาวบ้าน เกาะตัวกันหลายๆ หมู่บ้าน หลายๆ ป่าคือเรามีพื้นที่จากการเรียนรู้จากเผ่าเดียวกลายเป็นหลายๆ เผ่า เป็นลุ่มน้ำเดียวกัน อย่างภาคอีสานมีขบวนการรักษาป่าชุมชนและเจ้าหน้าที่ที่มองว่านี่คือมีอบแต่จริงแล้วคือการรักษาป่า เพราะมันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ตกทอดกันมา ถ้าเรามีทิวทัศน์ในทางที่ถูกมันจะกิดขบวนการสร้างสรรค์ได้

๓. มีการปรับกฎชุมชนใหม่ มีการสร้างเครือข่ายถึง ๓ ชั้น เป็นทรัพยากรที่มีค่ามาก กรมป่าไม้หรือทุนต่างๆ ไม่พอ ต้องอาศัยคนที่มีความสำคัญและที่ผูกติดอยู่กับป่ากับทรัพยากรเหล่านี้ แต่เดี๋ยวนี้รณรงค์กันว่าคนกรุงเทพฯ คนที่มีทุนควรปลูกป่า แต่ทางเหล่านี้แก้ไม่ได้เพราะไม่ได้เข้าไปสัมผัส เดี่ยวนี้พลังที่ ๓ เกิดขึ้น

๔. พลังประชาธิปไตยเกิดขึ้นอย่างน้อยในระดับกลุ่มที่มีสามัญสำนึก มีความร่วมมือฉีกพลังเป็นองค์กรรวม เดี่ยวนี้คนเดียวจะหวงแหนรักษาป่าทำไม่ได้ ต้องรวมกันเป็นเบญจภาคีที่มีความสำคัญต่อป่าชายหาด แม่น้ำอย่างจังหวัดน่านก็มีกลุ่มรักเมืองน่านด้วยรักในกลุ่มลำน้ำน่าน เขาทำได้กลุ่มหนึ่ง แต่ยังไม่ทั้งจังหวัดน่าน แต่สำนึกนี้กำลังขยายตัว เพราะพวกเขาต้องอยู่ร่วมกัน หนีไปไหนไม่ได้

ถ้ารัฐปรับขบวนการคิดใหม่ ปรับฐานข้างล่างจะเป็นบุญแจกจ่ายไปสู่หลายๆ เรื่อง ชุมชนก็ไม่สลาย ลูกหลานก็ไม่ต้องเข้าเมือง ขบวนการนี้จะไม่มีการคลี่คลาย ถ้าฝ่ายที่เป็นอำนาจรัฐไม่ยอม มองว่าเป็นมิติที่เป็นการออกมาต่อต้าน แต่เป็นแสดงสิทธิที่เป็นการปรับตัวของการพัฒนา

นายโสภณ สุภาพงษ์

การพัฒนา คือ การพัฒนาด้านความนึกคิด พัฒนาที่สำคัญ ที่แล้วมาเราพยายามที่จะเหมือนหรือใกล้เคียงให้ทันฝรั่ง ในการพัฒนาประเทศเราจะต้องพัฒนาจากตัวคน จากรากฐาน อันนั้นถึงเรียกว่าการพัฒนา การทำให้เหมือนไม่ใช่การพัฒนา เรียกว่า การเลียนแบบ ที่ผ่านมารถยนต์ในประเทศไทยมีมากมาย แต่เราไม่สามารถประกอบขึ้นเป็นรถยนต์คันแรกของเรา ได้แต่ประกอบแต่เราไม่เคยผลิตได้สำเร็จ ไม่เคยพัฒนา เราแค่อยากจะใช้ ฉะนั้น การพัฒนาไม่ใช่แค่เรื่องการพัฒนาคน แม้แต่เรื่องเทคโนโลยีเราก็ไม่ได้พัฒนา เพียงแต่เราซื้อมาใช้เท่านั้นเอง ช่วงที่ผ่านมาเราใช้แรงงานราคาถูกและใช้ทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งประเพณีวัฒนธรรมก็ถูกใช้เพื่อให้ได้เงิน และเพื่อนำไปซื้อของ เพื่อความร่ำรวย วัฒนธรรมกับการพัฒนาเป็นวัฒนธรรมที่เป็นวิถีชีวิต การเป็นอยู่ของกลุ่มชนนั้นๆ เป็นวิถีชีวิตของคนในชาตินั้น วิธีการดำเนินชีวิตก็เป็นวัฒนธรรมของคนกลุ่มนั้น วัฒนธรรมคือวิถีชีวิตที่สัมพันธ์กับเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม สังคม แต่ถ้าวิถีชีวิตของเรา กับสิ่งแวดล้อมกับเศรษฐกิจและสังคมไปข้างหน้า ก็เป็นวัฒนธรรมของเราในวันข้างหน้า ถ้าถามว่าปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นนี้วิกฤตไหม ก็คงต้องตอบว่าวิกฤต เพราะเราไม่สามารถแยกออกว่า อะไรจริง อะไรปลอม เรามองวัตถุ วิชาความรู้ที่สอนในวงการศึกษา ส่วนใหญ่เป็นวิชาหาเงินทั้งนั้น รายการทีวีทุกรายการเป็นรายการแย่งเงิน เพราะฉะนั้นเรามีภาพเดียวคือเรื่องเงิน เราไม่สามารถมองได้ว่าอะไรสุข อะไรทุกข์ ความดี ความชั่ว เราแยกไม่ออก ดังนั้นเราวิกฤตกระทั่งความสัมพันธ์ความคิดของแม่จำนวนมากที่มีต่อลูกเปลี่ยนแปลงไป เมื่อก่อนนี้มูลนิธิเด็กจะช่วยเด็กออกมาเพราะถูกล่อลวง เดียวนี้เด็กไม่ได้ถูกล่อลวง แต่จะถูกขายและเต็มใจทั้งนั้น เป็นวิถีคิดที่อันตรายเพราะความสัมพันธ์กับแม่ต่อลูก วิถีคิดของแม่กับลูก กำลังถูกกระทบสิ่งที่มนุษย์รักที่สุด มนุษย์กลับทำลาย วิถีคิดของเราวิกฤต รวมถึงวิถีคิดของคนอื่นต่อเราก็มีปัญหาด้วย เช่น ประเทศอื่นๆ ที่มองเมืองไทยเป็นเมืองโสเภณี เป็นต้น วัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิต เป็นวิถีคิดซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้และกระบวนการกระทำ ถ้ากระบวนการพัฒนาดี กระบวนการความคิดดี วัฒนธรรมก็จะดีไปด้วย ฉะนั้นการพัฒนาคนถือเป็นเรื่องที่ดี การพัฒนาของคนไทยจะต้องกำหนดเสียใหม่ จะต้องมีการเอื้อให้เกิดขึ้นการพัฒนาในตัวคนหรือการพัฒนาเรื่องของเศรษฐกิจและการเลี้ยงชีวิตที่ดี เราควรสนใจเรื่องกระบวนการให้มาก เพราะกระบวนการเป็นวัฒนธรรม การได้ไม่ใช่วัฒนธรรม ตัวกระบวนการต่างหากที่เป็น วัฒนธรรม ถ้าเรา

สนใจกระบวนการให้มากกว่าวัฒนธรรมของเราก็จะกลับมาสู่ชีวิตเรา เราก็จะมีความสุขขึ้น
อยากจะมีชีวิตอยู่ทุกๆ วันมากขึ้น

สรุป

วิถีชีวิตที่ถ่ายทอดทางบรรพบุรุษ เป็นวิถีชีวิตที่ดี จะต้องมีการพัฒนา

๑. ในช่วง ๓๐ ปีที่ผ่านมา คนรวยมีรายได้เพิ่มจากเดิม ๔๙% แต่เดี๋ยวนี้อีก ๖๐% แต่คนจนจะจนลงเรื่อยๆ ๑๐% ของเกษตรกรแต่ก่อนมีรายได้ ๓๓% ปีนี้เหลือ ๑๑% ต้องหารายได้เสริม ขายทุกอย่าง อีกด้าน คนที่มีเงินเยอะก็ซื้อทุกอย่าง มีคนจำนวนน้อยมีโอกาสครบสมบูรณ์ มีจำนวนมากที่ไม่ได้รับโอกาสมีการทำงานที่ต้องพลัดพรากจากครอบครัว แล้ววัฒนธรรมที่เราอยากให้เกิดจะไปตั้งอยู่ที่ไหน ต้องมาเริ่มต้นใหม่ ถ้าจะสร้างวัฒนธรรมที่ดีต้องสร้างวิถีชีวิตที่ดี วิถีคิดที่ดีขึ้นมา แต่คนอ่อนแอก็มีจำนวนมาก ยุทธศาสตร์ของการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเป็นเรื่องใหญ่ อยากรู้ก็ต้องทำ เพราะว่าคนที่คนทั้ง ๓๐% จะทำอะไรด้วยตนเองมันไม่ได้เพราะอ่อนแอ มันต้องจัดกลุ่มรวมกลุ่มเพื่อให้กำลังใจ ปัญหาแข็งแรง รวมกัน กลุ่มเป็นกระบวนการที่สำคัญของวัฒนธรรมเพราะจะควบคุมเรื่องจริยธรรม เพราะการทำอะไรกับคนหมู่ความระมัดระวังเรื่องจริยธรรมนี้จะสูง และการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเราก็ต้องหนุน รัฐก็ต้องยอมรับกลุ่ม เพราะกลุ่มจะไปช่วยครอบครัวอีกทีหนึ่ง

๒. มีกลุ่ม ต้องมีเศรษฐกิจ รัฐต้องมองถึงความสำคัญของเศรษฐกิจกลุ่มเล็กกว่า มีอะไรที่คนจนทำได้บ้าง ออกกฎหมายให้คนจนทำได้ คิดอะไรคนจนก็หมดสิทธิ์ทุกที่ การค้าขนาดเล็กสำคัญ การกระจายอุตสาหกรรมไปต่างจังหวัดน่าจะใช้คำว่าส่งเสริม

อุตสาหกรรมในต่างจังหวัด การที่จะทำการค้าควรให้ชาวบ้านเขามีส่วนบ้าง มีทุนตลาด การจัดการ แต่ชาวบ้านมีแรงจะทำแข่งกับใครก็ได้ ควรให้องค์กรท้องถิ่นได้ทำอะไรบ้าง ให้เป็นเจ้าของ อย่างการก่อสร้างของรัฐบาลก็ควรให้ชาวบ้านได้รับเหมาไปทำบ้าง ควรจะเริ่มต้นได้แล้ว

๓. การค้าขนาดเล็กนั้นจำเป็นเพราะเป็นเครือข่ายของการค้าขนาดใหญ่ เราจะดูแลเรื่องการจัดการทุน แล้วให้เขาทำเองบ้าง เมื่อเก่งเขาก็จะทำเองได้ ควรให้โอกาส กระบวนการนี้จะสร้างวัฒนธรรมที่ดี สภาพัฒน์และกระทรวงการคลังได้เริ่มส่งเงินไปยังองค์กรชุมชน เริ่มมองเรื่องระบบภาษี กฎหมาย ตั้งกองทุน ต่างก็มุ่งให้องค์กรชุมชนโดยตรง

๔. สิ่งแวดล้อม เห็นด้วยที่ชาวบ้านต้องเป็นผู้ดูแล ชาวบ้านต้องมีสิ่งแวดล้อมด้วย มิฉะนั้นเขาก็อยู่ไม่ได้

๕. ระบบการศึกษาแต่เดิมการศึกษาเป็นก้อนๆ แต่ชีวิตเราเป็นกระบวนการ ต้องสอนทั้งระบบให้ได้อย่างเช่น นึกว่ามีเงินแล้วก็มีป่า มันคนละเรื่อง มีส่วนประกอบอีกเยอะซึ่งเป็นกระบวนการ

๖. ระบบข้อมูลจะสร้างความสัมพันธ์มากมาย ไม่ใช่ข้อมูลแบบข่าวสาร แต่เป็นข้อมูลที่ติดต่อกันได้ อยากเห็นข้อมูลจากผู้ผลิตเล็กถึงตลาดเล็กๆ ไม่ใช่ผู้ผลิตเล็กถึงพ่อค้าคนกลาง จะทำให้เกิดการค้าแบบธุรกิจขึ้น

๗. ศาสนา ซึ่งจะเกี่ยวกับทุกข้อ กระบวนการเหล่านี้ถ้าสร้างให้ดีจะสร้างวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่คงอยู่ได้ด้วยตนเอง การด้อยโอกาสส่วนมากจะเกิดจากคนฉวยโอกาส

๘. วัฒนธรรมเฉยๆ เกิดขึ้นในสังคมไทยเพิ่มมากขึ้น เราไม่ค่อยช่วยคนดี

ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล

กระแสด้านเศรษฐกิจและกระแสด้านวัฒนธรรม จะทำอย่างไรจึงจะเอาสองสิ่งนี้ผสมผสานกลมกลืนกัน ความสุขเกิดขึ้นได้จากความพอดี ที่แล้วมาเรามองเป็นด้านๆ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านวัฒนธรรม วัฒนธรรมไม่ใช่ข้อบังคับ ซึ่งจะอยู่ที่จิตสำนึก จิตสำนึกคือวัฒนธรรมของเรา วิธีคิด วิธีการมองเห็นภาพเพราะเรามีประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ศีลธรรม เรามีความรู้สึกต่างๆ อยู่เบื้องหลัง คนดียังมีเป็นส่วนมากของประเทศ แต่ส่วนน้อยเป็นกระแสที่แรงกว่า เปรียบเสมือนกับกระแสเศรษฐกิจ สิ่งต่างๆ เหล่านี้บัดนี้ควรจะต้องมองส่วนประกอบส่วนรวม ถ้าจะคิดว่าพัฒนาวัฒนธรรมส่วนเดียว โดยการละทิ้งในส่วนอื่น คงจะเป็นไปไม่ได้ ในขณะที่ห้องหิวโหยจะพัฒนาในเรื่องวัฒนธรรมก็เป็นไปไม่ได้ ความสมดุลและความสมบูรณ์ของทุกสิ่งทุกอย่าง เราต้องเป็นองค์รวมคือมองเป็นหนึ่ง อย่ามองแยกมันไม่สามารถมองตัวไหนอยู่เพียงโดดเดี่ยวได้ จะต้องอยู่ผสมผสานกัน เราจะต้องสร้างกระแสให้เกิดขึ้นได้ โดยเฉพาะด้านสื่อจะมีอิทธิพลต่อประชาชน คือ ประชาชนต้องรู้จักแยกแยะข่าวสารและข้อมูล การเผยแพร่ข่าวสารข้อมูลแล้วจะต้องเข้าร่วมกระบวนการด้วยสิ่งต่างๆ เหล่านี้ เราควรจะต้องคิดถึงคนต่อไป สิ่งแวดล้อมทางการลงทุนจะต้องปรับให้คนเป็นผู้ตัดสินใจอย่างแท้จริง แต่อย่างไรก็ตามอย่าหวังพึ่งสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพียงแห่งเดียว แต่เป็นหน้าที่ของพวกเราทุกคนจะเห็นพร้อมกันว่ากระแสและทิศทางจะต้องช่วยกันโอบอุ้มประคับประคองให้ไปสู่ความสำเร็จนั้นได้ ยังไม่สายที่จะแก้ไขปัญหามันเมือง ขอฝากความหวังไว้ทุกท่านด้วยครับ

สรุป

อยากขอเตือนสติในการแก้ปัญหา เราต้องเผชิญกับความเป็นจริง ไม่ว่าเราจะต้องการหรือไม่เพราะได้เกิดขึ้นแล้ว ต้องคำนึงถึงความเป็นจริง เป็นไปได้ในขณะนี้ด้วยหลักของความเป็นกลาง ความพอดีเป็นทางแก้ที่ดี โดยเฉพาะเรื่องการศึกษาและการจัดการ การศึกษาไม่ใช่หมายความว่าเฉพาะในโรงเรียนเท่านั้นในแผนฯ ๘ พยายามพัฒนาในส่วนการศึกษาเพราะคนที่ด้อยการศึกษาอย่างต่อเนื่องและไม่มีทางสิ้นสุด ไม่มีทางแก้ได้ ชาวสารก็ขอใช้เครื่องย่อยข่าวสาร เพราะมันมากับสิ่งดีและสิ่งที่ไม่ดีพร้อมกัน เรามักจะสนใจในรูปแบบ แต่เรามักจะไม่สนใจสาระ เช่น การเลือกตั้งเราน่าจะเตรียมคนไปเลือกตั้งให้พร้อม ให้รู้จักคิดที่จะไปเลือก เรื่องประชาธิปไตยเป็นสิ่งที่สำคัญในชีวิต เหมือนกับอาหารแป้งที่ต้องกินทุกวัน อย่างเช่น ขนมปังยังไม่เหมือนกัน ข้าวก็ยังไม่เหมือนกัน มันต้องปรับปรุงให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนแต่ละแห่ง

ดร.อานันท์ กาญจนพันธ์

เราจะมองวัฒนธรรมอย่างไรเพื่อให้เกิดพลัง ในการปรับปรุงสังคมให้ก้าวหน้าไปได้ คนทั่วไปมักมองว่านักวิชาการทำสิ่งที่มันง่ายให้ยาก ปัญหาอยู่ที่ว่า ทำอย่างไรเราถึงเข้าใจได้เป็นระบบ เมื่อเราค่อยๆ เอาไปคิดเราคงเข้าใจในสิ่งต่างๆ ได้ดีขึ้น ต้องสามารถทำให้คนคิดได้ว่าเราจะทำอย่างไรต่อไป วัฒนธรรมกับการพัฒนาในหัวข้อเรื่องมิติที่ถูกลืม จริงๆ แล้วเป็นปัญหาของวัฒนธรรมสามกระแสด้วยกัน กระแสหลักทำหน้าที่ผลักดันการเปลี่ยนแปลงสิ่งที่เป็นนามธรรมให้เป็นวัตถุ เราเปลี่ยนคนให้เป็นวัตถุ ใช้คนให้เป็นเครื่องจักร ส่วนกระแสที่สองคือกระแสที่พยายามเปลี่ยนอุดมคติให้เป็น รูปธรรม การเปลี่ยนแปลงที่ผ่านมามีทำให้อุดมคติเป็นมาตรฐาน ถ้าเราเปลี่ยนคำว่าศิลปวัฒนธรรมเป็นชีวิตวัฒนธรรม คือวัฒนธรรมไม่ใช่สิ่งที่ใครคนใดคนหนึ่งมา กำหนดให้คนอื่นทำได้ วัฒนธรรมต้องเริ่มจากความหลากหลายและแตกต่าง ดังนั้นความแตกต่างและหลากหลายเหล่านี้มันจึงเป็นพลัง เพราะถ้าเราทำอย่างเดียวการเผชิญต่อการเปลี่ยนแปลงจะทำได้ยาก เพราะเราไม่สามารถมีทางเลือก การที่เราเปลี่ยนการมองวัฒนธรรมจากความหลากหลายมามองไปในทางเดียว ทิศเดียว จึงเป็นต้นเหตุของปัญหาที่เราเผชิญอยู่ในขณะนี้ เพราะว่าเรามองวัฒนธรรมเฉพาะสิ่งที่เป็นมาตรฐานทั้งวัฒนธรรมอุดมคติ ทั้งวัฒนธรรมที่เปลี่ยนอุดมคติเป็นวัตถุ ก็ทำหน้าที่อย่างเดียวกัน ถ้าเราจะพูดถึงการพัฒนาวัฒนธรรมให้เกิดเป็นพลังอย่างแท้จริง เราจำเป็นต้องมองวัฒนธรรมในลักษณะเป็นชีวิต ซึ่งหมายถึง พลังที่สร้างสรรค์เมื่อก่อนเราไม่ได้ใช้คำว่าวัฒนธรรม แต่คนในสมัยก่อนใช้คำว่า จาริต ประเพณี คำนี้จะสะท้อนคุณค่าในชีวิตอยู่เสมอ แต่เมื่อเราเปลี่ยนมาใช้คำว่า วัฒนธรรม เราจึงไม่มีความหมายที่แน่ชัด

คำว่าจาริต ประเพณี ประกอบด้วย ๓ ส่วน คือ ระบบคุณค่า ระบบภูมิปัญญา ระบบนี้คือ สิ่งที่เราคิดค้นขึ้นมาเป็นการจัดการ ทุกคนมีความสามารถในการจัดการไม่ว่าอยู่ในระดับไหนก็ตาม เป็นสิ่งที่สำคัญซึ่งผนวกและผูกติดมากับวัฒนธรรม และระบบที่สามคือ ระบบที่ถูกลืมจริงๆ คือวัฒนธรรมจริงๆ แล้วมันเกี่ยวข้องกับอุดมการณ์ อำนาจ หรือที่เราเรียกว่าศักดิ์ศรีของความเป็นคน ปัจจุบันเรียกว่า สิทธิ เมื่อเราทราบแล้วว่าวัฒนธรรมไม่ได้มีแต่คุณค่าภูมิปัญญา แต่มันมีเรื่องศักดิ์ศรีอำนาจ และศักดิ์ศรีของความเป็นคนอยู่ด้วย ตรงนี้เองคือมิติที่ขาดหายไป ซึ่งถือได้ว่าเป็นส่วนที่สำคัญอย่างยิ่งในการผลักดันการพัฒนาในทางที่เหมาะสม คนส่วนมากมองการ

พัฒนาว่าหมายถึง การใช้เงิน นับว่าเป็นความเข้าใจคลาดเคลื่อนกับความเป็นจริงอย่างยิ่ง การพัฒนาที่แท้จริงแล้วจะเกี่ยวข้องกับการปรับเปลี่ยนสังคม ปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์ในเรื่องของอำนาจ ถ้าคนสามารถปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของความเป็นคนได้ อันนี้เราเรียกว่าพัฒนา แต่ถ้าเราตามเขา เดินตามเขา อันนี้เรียกว่า ต่อยพัฒนา

เรามองการพัฒนาเพียงด้านเดียวคือ ด้านบวก แท้จริงแล้วการพัฒนาที่เราพูดกันมาตลอดเวลา มีด้วยกัน ๒ เรื่อง เรื่องที่หนึ่งคือ การเดินทางเข้าสู่ระบบทุนนิยมคือทำให้คนที่เคยปลูกไวกินก็เปลี่ยนเป็นปลูกเพื่อไว้ขายหรือเรื่องการสร้างรายได้ เรื่องที่สองคือ เรื่องการสร้างการเป็นรัฐชาติ นั่นก็คือการขยายอำนาจของรัฐออกไปในลักษณะต่างๆ ดังนั้น เวลาเราพูดถึงวัฒนธรรมกับการพัฒนานั้น เราต้องมองดูในลักษณะที่ว่าในสามระบบนี้ที่จริงวัฒนธรรมประกอบด้วยสามส่วน ถ้าเราไม่เข้าใจความหมายแล้ว วัฒนธรรมจะยังไม่มีส่วนผลักดันรัฐบาลจนกว่าจะเข้าใจส่วนต่างๆ ของวัฒนธรรม เพราะวัฒนธรรมยังเป็นเรื่องของระบบคิด วิธีคิดที่ประกอบขึ้นเป็นองค์รวมคือ มองอย่างเชื่อมโยงและมีบริบท คือมองอย่างเชื่อมโยงภายใต้เงื่อนไขอย่างใดอย่างหนึ่ง ไม่ใช่ว่ามองว่าทุกอย่างเป็นอุดมคติ เพราะมนุษย์เราเปลี่ยนแปลงตามบริบทของความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงในเชิงวัตถุ นอกเหนือจากการมองวัฒนธรรมที่เป็นระบบคิดแล้วก็ต้องมองวัฒนธรรมที่เป็นกระบวนการ กระบวนการนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งในมิติทางวัฒนธรรมเพราะว่าเป็นการมองวัฒนธรรมในลักษณะที่เคลื่อนไหว ขณะที่การมองศิลปวัฒนธรรมเป็นวิธีการมองที่หยุดนิ่งเน้นรูปแบบเป็นหลัก เราจึงต้องเปลี่ยนเป็นมาเน้นการมองด้านชีวิตวัฒนธรรมมากขึ้น เพราะชีวิตคือ การเคลื่อนไหว ดังนั้นกระบวนการวัฒนธรรมนั้นแสดงให้เห็นถึงความเข้าใจเรื่องของชีวิตวัฒนธรรม ซึ่งหมายถึง ๔ อย่างด้วยกัน คือ การเรียนรู้ การสร้างสรรค์ การนำมาผลิตใหม่ และการปรับตัว ดังนั้นถ้าเราพูดถึงวัฒนธรรม เราก็ต้องเน้น ๔ อย่างนี้ เป็นอย่างน้อย เป็นจุดเริ่มต้น

วัฒนธรรมจะมีสามส่วนเป็นหลัก แต่ถ้าเราพูดถึงมิติของวัฒนธรรมจะประกอบด้วยอีกสามส่วน คือ ความหมาย ระบบคิด และ กระบวนการ มิติของวัฒนธรรมนั้นจะมีส่วนอย่างไรในการกำหนดทิศทางของการพัฒนา อย่างน้อย ๓ ด้าน คือ

๑. การกำหนดเป้าหมายของการพัฒนา การพัฒนาจะต้องมีเป้าหมาย มิติวัฒนธรรมจะช่วยกำหนดเป้าหมายให้ชัดเจนนั่นคือจะต้องเกี่ยวข้องกับสามเป้าหมายของการพัฒนา จะต้องเชื่อมโยงกัน คือ เศรษฐกิจในคุณค่าและศักดิ์ศรีของการเป็นมนุษย์ การเสริมความเป็นธรรมในสังคม และความยั่งยืนของธรรมชาติแวดล้อม

๒. วัฒนธรรมมีส่วนกำหนดทิศทางการพัฒนา เพราะการพัฒนาไม่สามารถไปในทิศทางเดียวได้ ความเป็นมนุษย์ต้องการความหลากหลายและแตกต่าง แต่การพัฒนาที่ผ่านมาเรากลับมุ่งไปทิศทางเดียวกันหมด สิ่งเหล่านี้ขัดต่อธรรมชาติของความเป็นมนุษย์

๓. นอกเหนือจากมิติวัฒนธรรมจะมีส่วนในเรื่องของเป้าหมายและทิศทางแล้ว ที่สำคัญที่สุดเรื่องของการพัฒนาอันหมายถึงว่ากระบวนการพัฒนาจะต้องส่งเสริมการเรียนรู้ การสร้างสรรค์ผลิตใหม่และการปรับตัว ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญทางวัฒนธรรม

ถ้าเรามองในสังคมไทยเราทำเรื่องนี้เพื่อการผลักดันการพัฒนามากน้อยแค่ไหน เราไม่มีกระบวนการเรียนรู้อะไรเลย ไม่ได้สร้างองค์ความรู้เลยในระดับวงการที่เป็นวิชาการ องค์ความรู้เราลอกเขาทั้งสิ้น สิ่งเหล่านี้มันอยู่ในพื้นฐานของปัจเจกบุคคลทั้งสิ้น ซึ่งความเป็นปัจเจกบุคคลก็เป็นปัญหาอย่างหนึ่งของมิติวัฒนธรรม อันที่จริงแล้วมนุษย์เราเป็นสัตว์สังคม ธรรมชาติของมนุษย์ต้องอยู่ร่วมกัน แต่กระแสทางวัฒนธรรมปัจจุบันทำให้คนเป็นปัจเจกมากขึ้น ซึ่งเรื่องทั้งหมดที่เกิดขึ้นเกิดมาจากกระบวนการพัฒนาที่ผ่านมาทั้งสิ้น

ถ้าเราอยากจะรู้ปัญหาที่เราอยู่ในขณะนี้ก็ต้องมองกระบวนการพัฒนาที่ผ่านมา แต่ต้องใช้มิติทางวัฒนธรรมเพื่ออธิบายกระบวนการพัฒนาที่ผ่านมาเราทำอยู่ ๒ อย่างเท่านั้น คือ สร้างอุดมการณ์ทุนนิยมและการสร้างความเป็นรัฐชาติ อุดมการณ์ทั้งสองอย่างนี้สร้างความเป็นมาตรฐาน ทุกอย่างเหมือนกันหมด เช่น เวลาที่กรุงเทพฯ รดตติต จังหวัดเชียงใหม่จะติดตาม กรุงเทพฯ มีอะไร เชียงใหม่ ก็มีแบบนั้น

การพัฒนาที่ผ่านมาเราเน้นกัน ๔ ด้าน คือ ด้านแรกพัฒนาเพื่อให้เกิดระบบทุนนิยม ทำให้เกิดระบบทุนนิยมแบบกรรมสิทธิ์เอกชนขึ้นนั่นคือการทำให้ทุกอย่างให้เป็นของปัจเจกบุคคล ซึ่งตรงนี้เป็นรากฐานสำคัญที่เราต้องเผชิญอยู่ในขณะนี้ ไม่ว่าจะ เป็นปัญหาเรื่องที่ดิน สปก.๔-๐๑ มันเป็นเรื่องเดียวกันทั้งนั้น แต่ก่อนเราเน้นเรื่องการจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้เป็นของส่วนรวม แล้วจัดการโดยใช้หลักสิทธิการใช้ ไม่ใช่ ใครก็สามารถเป็นเจ้าของได้ ต้องใช้ร่วมกัน ทุกคน มีสิทธิใช้เท่ากัน หลักการมันเป็นหลักการใช้ร่วมกัน แต่ระบบทุนนิยมมันทำหน้าที่สำคัญคือ มันเปลี่ยนของส่วนรวมให้กลายเป็นของปัจเจกบุคคล ซึ่งตรงนี้จะ เป็นหลักฐานที่สำคัญเป็นผลทำให้เกิดปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาด้านสังคม ระบบสุดท้ายที่ได้จากการพัฒนาสังคมนั้นหาใช่เป็นรากฐานของการผลิตที่แท้จริงไม่ ในเมืองไทย ทุนนิยมไม่ได้เกิดจากฐานการ

ผลิตแท้จริง ดังนั้นจึงกลายเป็นเศรษฐกิจแบบฟองสบู่ เราจะเห็นการเป็นเจ้าของของส่วนรวม

ด้านที่ ๒ ปัญหาที่ผ่านมา เราเห็นเรื่องของอำนาจรัฐ อำนาจรัฐใช้กฎหมายเป็นหลัก กฎหมายคืออำนาจ แต่ปัญหาเราลิมิตีของอำนาจในวัฒนธรรม เมื่อใช้หลักกฎหมายเป็นอำนาจแล้ว แต่เราลิมิตไปว่าในสังคมไทยเรายังมีอำนาจอื่นหลายอย่าง กฎหมายเขียนกันไปแต่ไม่ได้ใช้ ถึงใช้ก็เลือกปฏิบัติ แท้จริงแล้วที่เราใช้เราใช้อธิพลกันทั้งนั้น อธิพลหลายระดับอธิพลกฎหมายไม่สามารถทำอะไรได้ ดังนั้นเวลานี้ อธิพลเป็นตัวขับเคลื่อนของสังคมไทย ทำให้คนเสียเปรียบ จะใช้ได้ดีกับคนบางกลุ่มเท่านั้น ดังนั้นปัญหานี้จึงเป็นปัญหาหลัก ขณะเดียวกันสิ่งที่เป็นอำนาจสังคมอีกคือจารีตประเพณี สิ่งเหล่านี้ไม่ถูกนำมาใช้ แล้วเราก็ใช้กฎหมายมาแทน ประเพณี สังคมอยู่ได้ด้วยหลักประเพณี จารีต แต่สิ่งเหล่านี้ไม่ได้ถูกมาประมวลเป็นกฎหมาย ดังนั้นคนจึงไม่เคารพกฎหมาย สิ่งเหล่านี้จึงเกิดขึ้นในสังคมเพราะว่าอีกคนใช้อำนาจ อีกคนหนึ่งไม่เคารพกฎหมาย

ด้านที่ ๓ การพัฒนาการศึกษาของเราเน้นความรู้จากภายนอกแต่ละเลยบริบทของสังคม ก่อให้เกิดผลเสีย โดยที่ไม่ได้เข้าใจระบบพื้นฐานของสังคม ระบบนิเวศน์ การที่เน้นความรู้จากภายนอกโดยที่ไม่ได้เอาพื้นฐานจากทางสังคม เลยไม่เข้าใจ เพราะว่าเทคโนโลยีสามารถเอาชนะธรรมชาติได้ ท้ายสุดเราก็พบกับสิ่งที่ป็นภัยธรรมชาติ สิ่งเหล่านี้ก็สอนให้เราเรียนรู้แล้วว่าสิ่งที่นำความรู้จากภายนอกมาด้านเดียวทำให้เราไม่ประสบความสำเร็จในการพัฒนา

ด้านที่ ๔ การพยายามจะสร้างวัฒนธรรม ซึ่งการสร้างวัฒนธรรมชาตินี้มันขัดต่อธรรมชาติ เพราะการที่เราสร้างวัฒนธรรมชาติขึ้นมา เราหาได้เอามาจากสิ่งที่เป็นองค์ประกอบของสังคมทั้งหมดไม่ สังคมไทยเป็นสังคมที่มีความหลากหลาย อะไรกันแน่ที่เป็นวัฒนธรรมที่แท้จริง เพราะฉะนั้นการที่เราบังคับและพยายามที่จะบอกว่าสิ่งนี้เป็นเอกลักษณ์ ทำให้เป็นมาตรฐานอันเดียวกัน สำหรับการพัฒนาทางวัฒนธรรมเป็นปัญหามากที่สุด ทำให้การพัฒนาวัฒนธรรมนั้นไม่อาจเป็นไปได้จริง แล้วปัญหาทั้งหมดส่งสภาพออกมาสามด้านด้วยกัน ก็ทำให้เกิดการขัดแย้งในเชิงโครงสร้าง ซึ่งเราเน้นเฉพาะบางกลุ่ม เราเน้นภาคอุตสาหกรรมขณะที่มือคติดต่อภาคเกษตรกรรม สิ่งเหล่านี้เป็นปัญหาที่สืบเนื่องกันมาตลอด ประการที่ ๒ คือ ก่อให้เกิดอัมพาตในการเป็นโครงสร้าง เมื่อขยายรัฐมากยิ่งขึ้นอำนาจต่างๆ ทางชุมชนก็หายไป ไม่สามารถทำงานได้ คนในชุมชนไม่สามารถทำอะไรเองได้ ต้องรอให้รัฐเข้าไปจัดการ ประการที่ ๓

ก่อให้เกิดวิกฤตการณ์ทางวัฒนธรรม คนที่เป็นโสเภณีเดี๋ยวนี้นั้น ส่วนน้อยที่ถูกหลอก ส่วนมากจะมาด้วยความเต็มใจ

จากหลักการที่เกิดการเปลี่ยนแปลง ๓ ประการ นำมาสู่ปัญหาบูรณธรรมที่ชัดเจน ได้แก่

๑. ทำลายธรรมชาติ
๒. ทำลายสถานภาพความเป็นคน
๓. ทำลายศักยภาพองค์กรในสังคม
๔. ทำลายวิถีชีวิตคนในท้องถิ่น

กรุงเทพฯ ก็เป็นชุมชนที่ไม่มีใครอยากเป็นเจ้าของ มีแต่จะใช้กันอย่างเดียว เหมือนของที่เป็นสาธารณะ ไม่เคยสนใจว่าของนั้นเป็นของส่วนรวม สิ่งเหล่านี้ก็เกิดขึ้นกับท้องถิ่นเช่นกัน สิ่งที่ควรพูดถึงก็คือ ว่าแล้วเราจะไปทางไหน มิติทางวัฒนธรรมช่วยให้เราคิดได้อย่างไรในการเปลี่ยนแปลง มิติทางวัฒนธรรมนั้นไม่จำเป็นต้องไปทางเดียว แต่มีทางเลือก สิ่งที่ได้รับการเรียนรู้มิติวัฒนธรรมที่ผ่านมา การวิพากษ์วิจารณ์ปัญหาที่เกิดขึ้น ต้องยอมรับว่าเป็นปัญหา ถ้าเราไม่ยอมรับว่า สิ่งที่ผ่านมาเป็นปัญหาเราก็ไม่สามารถแก้ไขได้ และหาทางเลือกได้ ที่จริงแล้วการพัฒนาที่ผ่านมาเกิดจากการหวังดี แต่ก่อให้เกิดสิ่งที่ไม่พึงปรารถนา การพัฒนาจะต้องทำให้เกิดทางเลือกอย่างน้อย ๔ อย่างด้วยกันคือ

๑. ต้องเสริมสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรม คือ มนุษย์ในปัจจุบันขาดพื้นที่ที่แสดงออกถึงความเป็นมนุษย์ ดังนั้นต้องการพื้นที่ไม่มีโอกาสทำอะไรร่วมกัน ถ้าขาดพื้นที่ทางวัฒนธรรม หรือการทำกิจกรรมร่วมกัน ก็ยากที่จะหาทางเลือกได้ เรียนรู้ได้

เป็นเรื่องที่สำคัญ เพราะบางท่านคิดว่าวัฒนธรรมเป็นนามธรรม ไม่รู้ว่าจะเอามาใส่ในแผนฯ ได้อย่างไร พื้นที่วัฒนธรรมยังขาดในเรื่องสิทธิและอำนาจ พื้นที่ทางวัฒนธรรมรัฐเองก็ต้องยอมรับพื้นที่ทางวัฒนธรรมให้มีสิทธิชอบธรรมทางกฎหมาย เรื่องสิทธิทางภูมิปัญญา อย่างชาวบ้านเองก็มีภูมิปัญญา แต่ถูกคนเอาไปใช้แล้วเราไม่ได้ปกป้อง เพราะดูภูมิปัญญาของเรา

๒. ในเรื่องที่จะเสนอหาภูมิปัญญาทางเลือกในวัฒนธรรม คือ ต้องเสริมสร้างประชาสังคมของที่เป็นส่วนรวมทุกคนต้องช่วยกันปกป้อง มิฉะนั้นจะมีคนเอามาเป็นทรัพย์สินส่วนตัว ซึ่งเป็นปัญหาสังคมในปัจจุบัน

๓. ส่งเสริมความเข้มแข็งทางองค์กรชุมชน

๔. การเคารพในสิทธิของความแตกต่างหลากหลายของสังคม (พหุสังคม) เช่น ความแตกต่างทางฐานะ อาชีพ หากว่าเราไม่เคารพในศักดิ์ศรีที่อยากที่จะหาทางเลือกได้ ถ้าเราเคารพในสิทธิ์ ศักดิ์ศรี ทำให้ค้นพบทางเลือกมากขึ้น ที่ผ่านมามีปัญหาการพัฒนาทางเลือกทางเดียวกันหมด เราจำเป็นต้องให้มีความหลากหลาย ความเป็นมนุษย์มากขึ้น เพราะได้หายไปในมิติทางวัฒนธรรมที่ผ่านมา การพัฒนานั้นไม่จำเป็นต้องเกิดจากการทำลาย ต้องเกิดจากการสร้างสรรค์เพราะจะยั่งยืนกว่าการทำลาย เช่น ๓๐ ปี ของการพัฒนาของเราหมดป่าไป ๓๐% แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาที่ผ่านมา มาจากการทำลาย อยากเห็นการพัฒนาจากการสร้างสรรค์มากขึ้น

สรุป

การที่เราจะพูดถึงวัฒนธรรมกับการพัฒนานั้นมีความหลากหลาย วัฒนธรรมเป็นต้นทุนที่สำคัญ ปัจจุบันเราได้ใช้ต้นทุนอันนี้เกือบจะหมดแล้ว แต่เราก็ไม่ได้พัฒนาให้ก้าวหน้าต่อไป เราพูดถึงความหลากหลายแต่เรายังไม่มีเครื่องประกันในเรื่องสิทธิของความหลากหลาย เรามักเอาความคิดของเราไปกำหนดคนอื่นแล้วคิดว่าคนอื่นเขาอยู่ได้ จึงเกิดปัญหา เช่น ความคิดเรื่องการทำไร่หมุนเวียนของชาวเขา แต่การที่ชาวเขาทำ ป่ามันอยู่ได้เป็นพันๆ ปี ภูมิปัญญาในเรื่องนี้คือ เป็นต้นทุนที่สำคัญทางวัฒนธรรมมาก การที่ชาวไร่เลิกปลูกพืชหมุนเวียน ทำให้เราสูญเสียพันธุ์พืชที่ดีไปอีก ๑๐๐ กว่าพันธุ์ เพราะพืชของชาวบ้านนี้เป็นทั้งยาและอาหาร ภูมิปัญญาของชาวบ้านที่มีอยู่เป็นการรักษาความหลากหลายที่มีอยู่มาก ซึ่งเป็นความหลากหลายหลายอย่าง ทั้งทางพันธุ์พืชชีวภาพ มิติทางวัฒนธรรมสอนให้รู้ว่าเราต้องหาประกันจากสังคม ทั้งทางกฎหมาย วัฒนธรรมไม่ใช่เฉพาะเรื่องภูมิปัญญา แต่เป็นเรื่องของสิทธิด้วย ควรมีการประกันสิทธิของวัฒนธรรมของสังคมให้อยู่ได้ด้วย ซึ่งจะเป็นพลังที่สำคัญในอนาคต

อภิปรายทั่วไปของผู้เข้าสัมมนา

นายภาชิต นิตยสารศิลปวัฒนธรรม

ได้ทราบข่าวจากวิทยุเรื่องวิกฤตการณ์ทางสังคมไทย เราควรจะหาสาเหตุมาพูด ในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ข้าวสาร ๒๗ บาท ปูเค็มห้าตัวบาท แต่ปัจจุบันปูเค็มตัวละ ๕ บาท ปลาทูตั่วละ ๑๐ บาท วิกฤตการณ์อันนี้ไม่ทราบว่ามีมาจากไหน เมื่อก่อนทำไม่ถูก เพราะปัจจุบันเห็นความทันสมัยในอุตสาหกรรม เช่น เดิมใช้ควายไถนา แต่ปัจจุบันใช้รถไถ ค่าลงทุนมันสูง รถสามล้อก็สามารถใช้หาเงินได้โดยไม่ต้องลงทุน แต่รถตุ๊กตุ๊กต้องใช้น้ำมัน มันเกิดวิกฤตเพราะความนิยมในเทคโนโลยี โรงสีเมื่อก่อนใช้กลบเป็นเชื้อเพลิง ซึ่งก็เป็นผลพลอยได้จากการสีข้าว ซึ่งสามารถนำไปทำได้อีกหลายอย่างเช่น ปลูกต้นไม้ แต่เดี๋ยวนี้ไม่มี อย่างบัตรเอทีเอ็มเราก็หลงมัวเมาในความทันสมัย

นายพุทธจรัส สถาบันการศึกษา IC ประเทศฮอลแลนด์

เรื่องของจิตเป็นประณมภูมิของชีวิตทุกชีวิต จิตหมายถึงสิ่งหนึ่งซึ่งคิด มนุษย์เราก็มองไม่ใช้ความคิด มนุษย์คือ ผู้ที่คิด ความคิดเป็นจิต เมื่อถูกกระตุ้นมันก็จะแก้ปัญห

ได้หมด เป็นภูมิปัญญาที่สมบูรณ์ที่สุด มีวิชาความรู้เต็มรอบ การเข้าไปสู่จิตนั้นการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญที่สุด ในสภาวะจิตบริสุทธิ์จะเต็มไปด้วยภูมิปัญญาที่สร้างสรรค์ที่บริสุทธิ์ เต็มไปด้วยปัญญาจัดการ ปัญญาบริหารที่มีขอบเขตจำกัด ปัญญาอันนั้นจะบริหารจักรวาล จะทำให้โคลนเป็นดอกบัวที่สวยงาม จากดินเป็นทอง ถ้าเข้าถึงปัญญาได้เมื่อไรก็จะสู่ความสำเร็จของชีวิตในชุมชน ถ้าเราไม่สำนึกเรื่องจิตสำนึกบุคคลของคนในชาติที่เป็นผู้บริหารประเทศชาติ เพราะจิตสำนึกของคนทั้งชาติไม่ใช่องค์รวีที่ที่จะแก้ปัญหามาของชาติ ต้องแก้ที่จิตสำนึกรวม เมื่อมีความเข้าใจในปัญหาอันนี้ ปัญหาก็คะหมดไป

บทสรุปเชิงมติ
“วัฒนธรรมกับการพัฒนา : มิตที่ถูกกลืม

ข้อ	ข้อความ	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่ตอบ
๑.	ปัญหาการเอาวัดเอาเปรียบ การขาดน้ำใจ การพลัดพรากจากครอบครัว/ชุมชน ยาเสพติด โสเภณี โรคนเอดส์ ฯลฯ เป็นผลของการพัฒนาที่เน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจ การเน้นพัฒนาวัตถุ และการส่งเสริมบริโภคนิยมซึ่งสะท้อนให้เห็นการพัฒนาที่ขาดมิติทางวัฒนธรรม	๙๐.๙	๖.๖๙	๒.๓๙
๒.	รัฐพึงเคารพสิทธิของชุมชนในการกำหนดทางเลือกของตนเอง แม้ว่าจะเป็นการทวนกระแสโลกก็ตาม	๗๕.๘๒	๒๐.๖๑	๓.๕๕
๓.	การพัฒนาใดๆ ต้องคำนึงถึง “ทุนทางวัฒนธรรม” ที่สมาชิกในสังคมมีส่วนร่วมกัน เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น	๙๑.๔๖	๖.๓๙	๒.๑๓
๔.	รัฐพึงมีหน้าที่สนับสนุนให้เจ้าของวัฒนธรรมพัฒนากระบวนการเรียนรู้ สร้างสรรค์ ผลิตรายใหม่และปรับตัวทางวัฒนธรรมอย่างเป็นอิสระจากอำนาจครอบงำภายนอก	๘๖.๙๖	๑๐.๙๐	๒.๑๓
๕.	รัฐพึงตระหนักและสนับสนุนความหลากหลายของกลุ่มสังคม-วัฒนธรรม ให้สามารถพัฒนาตามศักยภาพแก่ตน	๙๐.๗๕	๖.๘๗	๒.๓๖
๖.	รัฐพึงกำหนดให้มีมาตรการทางกฎหมาย เพื่อคุ้มครองและส่งเสริมวิถีชีวิตตามประเพณีที่ไม่ขัดต่อศีลธรรมและการสืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีลักษณะสร้างสรรค์	๘๗.๒๐	๙.๙๕	๒.๘๕
๗.	เสริมสร้างศักยภาพและส่งเสริมให้ชุมชนมีอำนาจในการจัดการศึกษาให้แก่สมาชิก	๙๑.๒๓	๖.๓๙	๒.๔๖
๘.	สนับสนุนกระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายชุมชนในการสืบทอดและพัฒนาวัฒนธรรม	๙๒.๑๖	๕.๒๒	๒.๖๑
๙.	ส่งเสริมการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนา และการนำผลงานวิจัยมาประยุกต์ใช้	๙๑.๑๖	๖.๒๐	๒.๖๒

ข้อ	ข้อความ	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่ตอบ
๑๐.	ให้หน่วยงานของรัฐจัดทำระบบข้อมูลเพื่อให้บริการแก่ประชาชนเกี่ยวกับแหล่งทรัพยากรทางวัฒนธรรมและประสบการณ์ในการนำวัฒนธรรมมาใช้ในการพัฒนา	๕๐.๕๕	๖.๑๖	๒.๘๔
๑๑.	สนับสนุนให้ภาคธุรกิจ-อุตสาหกรรมนำคุณค่าทางวัฒนธรรมมาประยุกต์ใช้กับกระบวนการผลิต เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานมากยิ่งขึ้น	๕๐.๐๐	๕.๕๗	๒.๓๘
๑๒.	สนับสนุนและสร้างแรงจูงใจให้ภาคธุรกิจ-อุตสาหกรรม อุทิศผลประโยชน์บางส่วนกลับคืนสู่ชุมชน	๕๒.๓๕	๕.๕๐	๑.๖๐
๑๓.	เผยแพร่แนวความคิดในการนำระบบคุณค่าทางวัฒนธรรมมาใช้ปรับปรุงชีวิต โดยผ่านสื่อมวลชนและศิลปินสาขาต่างๆ	๕๘.๕๗	๗.๓๕	๒.๖๒

การอภิปราย

“สถาบันวิชาชีพกับความรับผิดชอบต่อสาธารณะ”

- : รศ.สุริชัย หวันแก้ว
- : นายลัก กอแสงเรือง
- : นายแพทย์ชูชัย ศุภวงศ์
- : นายสมหมาย ปารีจฉัตต์
- : นายไพโรจน์ สุขสัมฤทธิ์

ดำเนินรายการโดย นายถวัลย์ศักดิ์ สุขวรรณ

รศ. สุริชัย หวันแก้ว

จากการพูดเรื่องมิติทางวัฒนธรรม ทำให้ทราบว่าเราต้องการการสร้างบรรยากาศทางปัญญา ไม่ใช่การลงทุน สภาพปัญหาวัฒนธรรมไทยที่มีอยู่ในสังคมไทยมีมากมายจนถึงขั้นวิกฤต ปัญหาก็คือว่า เราทราบหรือไม่ว่ามันเป็นปัญหาวิกฤต ปัญหาที่เราจะบอกว่ามาจากฝรั่ง และมาจากคนชั่ว เรากำลังเผชิญปัญหาที่ยังหาตัวการร้ายไม่ได้ สภาพปัญหาที่เราเผชิญนั้นมันซับซ้อนและยุ่งยากมาก ดังนั้นจึงควรช่วยกันสร้างบรรยากาศทางปัญหาร่วมกัน อันนี้เราต้องช่วยกันชี้ชัดให้ได้ว่าคำตอบมันมี แต่ไม่รู้ว่าจะอยู่ที่ไหน แต่เดิมสถาบัน

วิชาชีพเป็นสถาบันที่ไม่ได้เป็นเอกเทศและมีความหมายชัดเจน คือ เป็นสังคมสมัยใหม่ สถานการณ์ในสังคมไทย ปัจจุบันมองถึงวิกฤตทางวัฒนธรรมนั้นเป็นอย่างไร

๑. สังคมไทยพัฒนาไปอย่างรวดเร็วและเร่งรัด ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ ไม่ว่าจะแ่งดีหรือไม่ คนเราปฏิบัติตนกันไปตามแบบแผนและบรรทัดฐานในแบบเก่าที่เราเคยใช้กันอยู่

๒. สังคมปัจจุบันทวีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น อย่างน้อยในแง่องค์ประกอบของเราก็มีแค่องค์ประกอบของรัฐ มันไม่เพียงพอ แต่ต้องพิจารณาองค์ประกอบอื่นอีก เช่น องค์กรภาคธุรกิจต่างๆ ที่เกิดขึ้น มีกลไกการสื่อสารและการเมืองเป็นตัวเชื่อมที่ดี

๓. ปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นในปัจจุบันมีความแตกต่างจากเดิมมาก เช่น การกระทำความผิดทางสังคมที่หาตัวคนผิดไม่ได้และก็หาผู้ที่ทำร้องเรียนไม่ได้ ก็มีมากทุกขณะ เช่น การค้าประเวณี ยาเสพติด คนชื้อก็ได้ประโยชน์ คนขายก็ได้ประโยชน์ และอีกลักษณะหนึ่งความผิดที่หาผู้ที่กระทำไม่ได้ เช่น ชาวบ้านที่ทำอะไรที่แม่เมาะจะไปเรียกร้องกับใคร ลักษณะนี้ต้องไปศึกษา เพราะผู้กระทำความผิดสมัยนี้ดูจะสลับซับซ้อน

๔. การวิเคราะห์ปัญหาจะมองว่ารัฐต้องเป็นผู้แก้ไขปัญหา หรือประชาชนเป็นผู้แก้ไขปัญหาคงจะไม่เพียงพอ ต้องยอมรับว่าสถาบันใหม่ กลุ่มวิชาชีพมีบทบาทมากขึ้น เช่น ผู้ที่ใช้แรงงานเดี่ยวนั้นเป็นผู้ที่อยู่ในกลุ่มวิชาชีพ ฉะนั้นกลุ่มวิชาชีพสื่อสารมวลชนเป็นกลุ่มที่เราต้องให้ความสนใจ ปัญหาการเสื่อมโทรมของสถาบันที่คอยดูแลปัญหาไม่ให้มันเสื่อมหายไป ความเสื่อมอีกทางเกิดขึ้นจากการบังคับ คนบางกลุ่มหวังว่าบางสถาบันจะช่วยแก้ไขปัญหาได้ แต่เมื่อไม่ได้ กลับไปแก้ปัญหาเอง และบางครั้งก็กลายเป็นเครื่องมือหาผลประโยชน์ของคนบางกลุ่มไป

๕. กลไกการปรับตัวต่อสภาพปัญหาที่เปลี่ยนแปลง ปรับไม่ทัน วัฒนธรรมช่วยให้เราปรับตัวต่อสิ่งแวดล้อมได้ แต่สถาบันบางสถาบันจะปรับตัวไม่ทัน ทำให้เกิดวิกฤตค่านิยม คีลธรรม ปราบกฏเป็นรูปธรรมต่างๆ มีอยู่ในวงการ ในการเมืองก็เกิดวัฒนธรรมอันหนึ่งคือ วัฒนธรรมด้านได้ อายอด กลายเป็นวิถีชีวิตของคนบางคน ซึ่งมันมีรากฐานที่เราต้องพิจารณา

๖. สภาวะโลกกว้าง จิตแคบของสถาบัน องค์กรหรือสถาบันที่ควรรับผิดชอบต่อสาธารณะ มีความรับรู้มีความคำนึงถึงประโยชน์ของสถาบันมากกว่าของสาธารณะ กฎเกณฑ์ที่มีอยู่กลายเป็นภูมิคุ้มกันคนในสถาบัน สภาพแบบนี้กลายเป็นแรงจูงและแรงต้านความสามารถทางวัฒนธรรมที่จะแก้ปัญหา ผลร้ายแรงเกิดขึ้นสถาบันอาจจะเอาตัวรอดไปได้ รักษาหน้าสถาบันไว้ได้ แต่สาธารณชนไม่มีที่พึ่ง สาธารณสมบัติไม่มีใครดูแล

๗. การพิจารณาปัญหาพฤติกรรมของสถาบันวิชาชีพสถาบันต่างๆ มักจะมองพฤติกรรมส่วนบุคคล เช่น กรณีตีกล่มที่โคราชใครเป็นผู้รับผิดชอบ บางกลุ่มก็มองหาเงินทุนโหดที่สร้างคือใคร ปัญหานี้ไม่ใช่ปัญหาพฤติกรรมส่วนบุคคล แต่เป็นปัญหาของพฤติกรรมสถาบันวิชาชีพว่าปล่อยให้เรื่องราวเหล่านั้นผ่านขั้นตอนต่างๆ มาได้อย่างไร ทั้งวิชาชีพเดือดร้อนกันหมด นำไปสู่การเรียกร้อง สถาบันวิชาชีพวิศวกรรมมีกลไกดูแลตนเอง แต่ก็ยังไม่มีอำนาจเพียงพอที่จะลงโทษได้ชัดเจน ไม่มีองค์กรทางกฎหมายรองรับที่จะควบคุมจรรยาบรรณวิชาชีพได้อย่างจริงจัง

๘. สภาพการเปลี่ยนแปลงข่าวสารมีผลต่อชาวบ้าน เมื่อเปรียบเทียบกับคนที่ใกล้ชิดกับข่าวสารมากกว่าสภาพความเสี่ยงที่มีผลต่อสภาพสังคมขยายใหญ่ เช่น มีการก่อสร้างโครงการขนาดใหญ่ ต้องศึกษาผลกระทบด้วยแต่ก็ไม่มีเผยแพร่ข่าวสารให้ทราบ สภาพนี้กับสภาพเร่งรัดมีผลต่อความเสี่ยงใดๆ กลไกสถาบันวิชาชีพก็ควบคุมไม่ทัน ทำให้เกิดโศกนาฏกรรม

๙. การเติบโตของการห่วงใยสำนึกของสาธารณะได้เกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง รัฐเองก็ไม่ได้รับผิดชอบให้มีการควบคุมดูแลกันเอง การตื่นตัวของทุกอาชีพในการะสร้างสำนึก การเติบโตทางมิติสาธารณะ เป็นกฎเกณฑ์เงื่อนไขที่สำคัญ การเกิดขึ้นทางองค์กรสังคมวิชาชีพที่จะพัฒนาตนเองให้รับผิดชอบทางวิชาชีพนี้ เป็นการตื่นตัวขององค์กรชั้นกลางอีกแบบ องค์กรพัฒนาเอกชนก็มีส่วนช่วยให้เกิดมิติสาธารณะหรือการตรวจสอบปัญหาของสังคมที่เกิดขึ้นจากองค์กรต่างๆ สภาพแรงงาน สภาพนายจ้าง สภาพอุตสาหกรรมต่างๆ ก็มีศักยภาพที่ยังไม่ได้ใช้ไปเพื่อการเหล่านี้ มั่วหมกมุ่นเรื่องค่าจ้าง การเมืองในองค์กร ส่วนเหล่านี้ควรได้รับการส่งเสริมให้พิจารณาร่วมกันให้มีมิติต่อความรับผิดชอบต่อสาธารณะร่วมกันมากขึ้นด้วย

สรุป

๑. มีปัญหามากมายที่เกิดขึ้นมา เช่น ปัญหาคนรุ่นใหม่ ประเด็นนี้เป็นอาการที่สะท้อนว่าปัจจุบันนี้ไม่มีใครที่ช่วยชี้ว่าอะไรเป็นปัญหาที่สำคัญที่สุด

๒. เราถูกกลืนโดยวัฒนธรรมตะวันตก มีการตั้งสมาคมวิชาชีพ เช่น ทนายความ เนติบัณฑิต ไม่เป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมเหมือนสมัยพ่อขุนรามคำแหงของไทย อันนี้เป็นสิ่งที่เราประดิษฐ์ร่วมกับโลกที่เป็นประชาคมเรามีปัญหาของการครอบงำ การที่เราไม่รู้สึกรู้ตัวว่าเราจะต้องพัฒนารากฐานของเราเชื่อมต่อให้ดีได้อย่างไร จุดอ่อนคือเราไม่ได้เชื่อมต่อกับรากฐานของเราให้ดี

๓. ปัญหาที่ซับซ้อน ไม่ใช่เราจะหลีกเลี่ยงปัญหา เราจะต้องพูดให้ชัด เราควรยอมรับว่าหน่วยงานต่างๆ พอที่จะมีแรงรองรับปัญหาที่เกี่ยวข้องได้โดยลำพังหรือไม่ เราต้องการการประสานพลังระหว่างสถาบันต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

๔. มิติวัฒนธรรมคือ มิติของการเชื่อมโยงพลังของมิติหรือของวัฒนธรรม เราควรจะพิจารณาร่วมกันสร้างสรรค์ร่วมกัน คงเป็นสิ่งเดียวที่ทำให้เราเชื่อมต่อกันได้ วิถีปฏิบัติที่สำคัญอีกอย่างคือวิถีการขัดแย้งซึ่งกันและกัน เราควรแบ่งปันความรู้สึกร่วมทุกข์ เราควรพันผูกการตำหนิผู้อื่น ถ้าสังคมเราพยายามใช้สติต่อสถานการณ์ซึ่งเราเผชิญอยู่ขณะนี้ร่วมกัน สติทางวัฒนธรรมเราควรพิจารณาร่วมกันว่าถ้าเราตำหนิใคร ปัญหามันไม่หมดอยู่แล้ว เราลงโทษใครไม่ใช่เป็นการแก้ไขปัญหา เราต้องพิจารณาอย่างรอบคอบร่วมกัน ความเสี่ยงและโอกาสคู่กันโอกาสคือโอกาสของสติ โอกาสของการใช้ปัญญาร่วม แต่ถ้าเราไม่ใช้สติปัญญาร่วมกันเราก็ยังคงจะมีแต่ปัญหา

นายสัก กอแสงเรือง

วิกฤตการณ์ทางสังคมที่เชื่อมโยงหรือเกี่ยวข้องกับสถาบันวิชาชีพ ในส่วนของ ทัศนคติที่สัมพันธ์กับกฎหมายค่อนข้างมาก ปัญหาต่างๆ ในบ้านเรานั้น ส่วนหนึ่ง มาจากกฎหมาย ระบบกฎหมายของเราเริ่มต้นขึ้นมาจากรัฐ ทบวง กรม ต่างๆ เป็นผู้ เสนอ ส่วนใหญ่จะให้อำนาจกับเจ้าหน้าที่มาก ซึ่งจริงๆ แล้วเราควรที่จะกำหนดหน้าที่ ก่อน เช่น ให้อำนาจตำรวจค้นจับกุมได้ทันทีโดยไม่กำหนดหน้าที่ว่าจะต้องไปหา หลักฐาน สืบสวนไต่สวนเบื้องต้นให้ชัดเจนเสียก่อนถึงจะมีอำนาจไปจับได้ ระบบ ข้าราชการของเรานั้นในความเป็นจริงและทางปฏิบัติ ถ้าในกรณีใดก็ตามที่เจ้าหน้าที่ เข้าไปละเมิดสิทธิของประชาชนหรือผู้ใดก็ตาม ก็ยังมีบางส่วนที่ปกป้องช่วยเหลือซึ่งกัน และกันแม้แต่ในกระบวนการยุติธรรมเอง บางส่วนก็ยังมีความรู้สึกว่าเกื้อหนุนราชการ ด้วยกัน ในส่วนของวิชาชีพที่มีองค์กรหรือสถาบันดูแลวิชาชีพ ขณะนี้เรามีอยู่ ๒ ส่วน บางส่วนที่อยู่ในอำนาจรัฐกำกับดูแลโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ อีกส่วนหนึ่งเป็นสภาวิชาชีพ อิสระปกครองตนเอง เช่น แพทย์สภาหรือสภานายความ ส่วนนี้จะเป็นของเอกชน- ทั้งหมด ไม่มีส่วนเชื่อมโยงอำนาจจากรัฐ ความแตกต่างส่วนนี้มาจากการกำกับดูแล ของรัฐ เช่น วิศวกรรมสถาน หรือสถาบันทางบัญชี คณะกรรมการ ก.บ.ช. หน้าที่การ กำกับดูแลในส่วนสภาวิชาชีพที่เป็นเอกชนเราสามารถฟ้องร้องเรียกความเสียหายได้ เช่น กรณีตึกถล่มที่จังหวัดนครราชสีมา ในกรณีเรื่องของ ก.บ.ช. มีผู้สอบบัญชีที่เป็น ผู้ใหญ่ตรวจสอบงบดุลของบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์รายใหญ่ๆ ที่มีเจ้าหน้าที่ปลอมเกิดขึ้น นับร้อยราย เมื่อตรวจสอบแล้วไม่ผิดไม่ถูกลงโทษ แต่ถ้าเป็นบริษัทเล็กๆ และเป็น ผู้ตรวจสอบรายเล็กอาจถูกลบชื่อไปแล้ว ขณะนี้ผู้ตรวจสอบบัญชีก็พยายามเรียกร้องให้ สภานักบัญชีให้เป็นอิสระเป็นเอกชน ตรงนี้อาจจะเป็นข้อเปรียบเทียบในเรื่องสถาบัน วิชาชีพที่กำกับดูแลโดยภาครัฐหรือภาคเอกชน ในส่วนของสถาบันวิชาชีพของรัฐหรือ เอกชนนั้นจากประสบการณ์หรือการติดตามทั้งหมดรู้สึกว่าส่วนที่เป็นภาคเอกชน ใน ส่วนที่เป็นภาคเอกชนปกครองกันเอง ดูแลกันเอง จะมีความรักความหวงแหนใน สถาบันในวิชาชีพของตนเองมากกว่าที่ดูแลโดยหน่วยงานของรัฐ ในส่วนของแพทย์ สภามีความเข้มแข็งมาก สภานายความถึงแม้จะเป็นสภาวิชาชีพที่เกิดมาเพียง ๑๐ ปี การควบคุมยากหรือการตรวจสอบจรรยาบรรณทนายความที่ทำโดยสภานายความ นั้น เราเอาจริงเอาจังมากกว่าสมัยที่อยู่กับเนติบัณฑิตยสภา เพราะเรารู้ว่าปลาเน่า เพียงตัวเดียวสามารถทำให้เหม็นไปหมดได้รู้ถึงสภาพของวิชาชีพได้ดีกว่าคนที่อยู่นอก

องค์กร เพราะฉะนั้นการควบคุมมันยากหรือจรรยาบรรณของวิชาชีพนั้น สถาบันวิชาชีพ เอกชนอิสระที่ปกครองตนเองจะทำได้ดีกว่า การลงโทษเรื่องจรรยาบรรณของสถาบันวิชาชีพมีหลายระดับและมีโทษต่างกัน ถ้าโทษที่ถูกจำคุกก็จะถูกลบชื่อ หมดสภาพเป็นสมาชิก แต่ถ้ายังไม่ถึงขั้นนั้นก็อาจจะถูกลงโทษน้อยกว่านั้น ขณะนี้ความล่าช้าอยู่ที่พนักงานสอบสวน ในเรื่องการรักษาประโยชน์ระหว่างผู้ที่อยู่ในสถาบันวิชาชีพกับประโยชน์ของสาธารณะตรงนี้เป็นหัวข้อสำคัญและเป็นสิ่งสำคัญค่อนข้างมากในส่วนของการดูแลสิทธิประโยชน์ของสถาบันวิชาชีพโดยเฉพาะทนายความนั้น ทนายสภาก็มีจุดแบ่ง สภาทนายมีหน้าที่โดยตรงในการให้ความรู้ในด้านเกี่ยวกับกฎหมาย อีกส่วนหนึ่งเราก็จัดทนายความคอยช่วยเหลือผู้ยากไร้ ผู้ไม่ได้รับความเป็นธรรม ความรับผิดชอบของสถาบันวิชาชีพต่อสาธารณะนั้นหน้าที่ที่สำคัญก็คือการดูแลเรื่องมาตรฐานขั้นต่ำของวิชาชีพที่จะบริการแก่ประชาชนหรือผู้บริโภคว่าเขาควรจะได้รับการมาตรฐานขั้นต่ำอย่างไรในเรื่องประโยชน์และบริการที่ดี ตรงนี้เป็นหน้าที่ของสถาบันวิชาชีพ หน้าที่อีกอย่างคือการควบคุมให้อยู่ในกรอบของจรรยาบรรณหรือวินัยของวิชาชีพหน้าที่ของการออกใบอนุญาตให้ประกอบวิชาชีพได้นั้น เพื่อเป็นหลักประกันว่าประชาชนที่ใช้บริการการป้องกันควรจะได้รับการคุ้มครองจากผู้ที่มีความรู้ความสามารถที่จะทำหน้าที่ต่อวิชาชีพนั้นได้ สิ่งที่สถาบันวิชาชีพที่มีความสำคัญอีกอันหนึ่งก็คือเป็นตัวแทนวิชาชีพทั้งภายในและภายนอกประเทศที่จะดูแลสิทธิประโยชน์ของวิชาชีพทั้งหมด และอีกเรื่องหนึ่งคือการดูแลสิทธิประโยชน์ของประชาชนส่วนรวม

ในส่วนของสภาพนายความนั้นมีการทำหน้าที่ค่อนข้างมาก มีกฎหมายออกมากกระทบสิทธิเสรีภาพของประชาชน เราควรสะท้อนความไม่เป็นธรรมในเรื่องของอัตราดอกเบี้ยของธนาคารส่วนต่างระหว่างเงินฝากและเงินกู้สูงถึงเกือบเท่าตัว ตรงนี้เองที่สถาบันวิชาชีพควรดูแลในเรื่องนี้ด้วย

สรุป

จากคำถามที่ถามว่าในคดีการปาฐกถาฉะนั้นได้มีการตรวจสอบหรือไม่ ในคดีการปาฐกถาฉะนั้น ได้มีการตรวจสอบจริงและได้ให้รายงานเรื่องต่างๆ ๒ เดือน แต่ในขณะนี้ยังไม่ทราบผลที่แน่ชัด ในเรื่องของการจับกุม ถ้าเป็นความผิดซึ่งหน้าจะต้องถูกจับกุมโดยทันที อย่างคดีบั้นหุ่นรายใหญ่ เจ้าหน้าที่ได้บอกกับสื่อมวลชนว่ายังไม่มีหลักฐาน หลายครั้งที่เราเข้าไปช่วยประชาชน มีการจับไปขังเพื่อไปต่อรองในคดีทางแพ่ง ตรงนี้คือภาพรวมที่รัฐและทุกคนให้ความสำคัญ จนกระทั่งขณะนี้คณะกฤษฎีกาได้ยกร่างการจับกุม ควรจะผ่านกระบวนการได้ส่วนของศาลเสียก่อน เพื่อที่จะคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน เหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดจากการที่ไม่กล้าตัดสินใจและไม่รับผิดชอบในระบบราชการ

นายแพทย์ชัชย ศุภวงศ์

ขอให้มองว่าสภาพวิกฤตการณ์ในสังคมนี้เป็นอย่างไร วิกฤตของสังคมถ้าจะมองผ่านเรื่องสุขภาพของคนในสังคมไทย อย่างชาวเวียดนาม คนที่นั่นนมโรค เป็นมาลาเรีย วัณโรค กันมาก แต่ก็หาสถานพยาบาลยากเพราะในสภาวะที่บ้านเมืองไม่สันติภาพ สุขภาพของคนก็เป็นไปด้วยความลำบาก คนอ่อนแอไม่สามารถมองอนาคตประเทศชาติให้เจริญได้ สำหรับประเทศไทยนั้นคนไทยมีสุขภาพดีกว่ามากเมื่อเทียบกับเขมร พม่า มีตัวชี้วัดว่าสุขภาพคนไทยมี ๒ ทาง คือ วัดจากอายุคนไทยยืนยาวขึ้นหรือไม่ อัตราการตายของทารกและเด็กแรกเกิด ๐-๑ ปี ค่าใช้จ่ายที่รัฐบาลลงทุนในการแพทย์ สาธารณสุข ลงไปกับสุขภาพของผู้คนพบว่าเราใช้จ่ายประมาณ ๕.๙% ของการหาได้ ๑๐๐ %

ประเทศไทยใช้จ่ายเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล ใช้จ่ายเกี่ยวกับการผลิตแพทย์ เฉพาะทางมากกว่าจะสนับสนุนแพทย์เวชปฏิบัติทั่วไป สนับสนุนผู้ที่รักษาพยาบาล ผู้เจ็บป่วยมากกว่าการส่งเสริมการรักษาสุขภาพหรือการป้องกันโรคในคนที่ยังไม่เจ็บป่วย นั่นเป็นปัญหาที่ประเทศไทยหรือรัฐต้องหาทางคลี่คลายต่อไปว่าจะทำอย่างไรกับปัญหาเช่นนี้ การนำเข้าเทคโนโลยีที่ราคาแพง เครื่องไม้เครื่องมือแพทย์ที่ราคาแพง ไม่ได้สะท้อนให้เห็นว่า ถ้ามีเทคโนโลยีที่ราคาแพงแล้วสุขภาพของคนจะดีขึ้น ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศตัวอย่างที่ดีในประเศยุโรปตะวันตก เช่น ประเทศอังกฤษ เนเธอร์แลนด์ และกลุ่มประเทศสแกนดิเนเวีย ทุกอย่างเต็มไปด้วยเทคโนโลยี แต่ว่าชีวิตผู้คนไม่ได้ดีเท่าประเทศอื่น ซึ่งประเทศอื่นไม่ได้เน้นเรื่องนี้มาก ประเทศไทยกำลังเดินตามประเทศสหรัฐอเมริกาไปเรื่อยๆ ประธานาธิบดีของสหรัฐอเมริกาได้มีการประกาศปฏิรูประบบการแพทย์สาธารณสุขในสหรัฐอเมริกา แต่ก็ไม่สำเร็จ เพราะว่ามีกลุ่มผลประโยชน์คัดค้านเป็นจำนวนมากตั้งแต่บริษัทฯ นักกฎหมาย แพทย์เฉพาะทาง บริษัทเครื่องมือแพทย์ ฯลฯ เมื่อสุขภาพสาธารณสุขของไทยเราเป็นเช่นนี้ สถาบันวิชาชีพมีบทบาทต่อตรงนี้อย่างไร ปัญหาในขณะนี้เราต้องพบคือ ปัญหาเรื่องรูปแบบของโรคที่เราประสบอยู่ในตอนนี้คือโรคที่เกิดจากความยากจน เช่น โรคอุจจาระร่วง โรคขาดสารอาหาร โรคติดเชื้อ และโรคโลหิตจาง ยังเป็นปัญหาอยู่ ถึงแม้ว่าปัญหาจะลดน้อยลง ขณะที่ประเทศไทยยังต้องเผชิญกับโรคของความมั่งคั่ง คือ โรคอ้วน โรคเบาหวาน โรคของความเสื่อม โรคเรื้อรังที่มีในคนชราเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ในทศวรรษข้างหน้า แม้จะขาดคนดูแล โรคของการบาดเจ็บจากการทำงาน ชีวิต

สุขภาพของคนงาน อัตราค่าจ้างราคาถูก ที่รัฐได้ใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในการส่งเสริมอุตสาหกรรมส่งออก ผลกระทบที่เกิดขึ้นก็คือ สุขภาพของแรงงานไทยมีปัญหาทั้งการบาดเจ็บ ทั้งการเจ็บป่วย ประเทศไทยยังต้องเผชิญปัญหาภัยพิบัติธรรมชาติซึ่งจะต้องเป็นปัญหาต่อทศวรรษหน้าคือ เรื่องโรคเอดส์ ปัญหานี้ได้แพร่กระจายเข้าสู่ครอบครัว ปัญหาเชิงพฤติกรรมอื่นๆ เช่น อุบัติเหตุ การจราจรก็ยังเป็นปัญหา โรคพยาธิ สภาพทางสังคมที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทางสังคม ปัญหายาเสพติด ความเครียด ปัญหาเรื่องยาฆ่า โรคความเสื่อมโทรมจากสิ่งแวดล้อม คนไทยที่อาศัยอยู่ในเมืองกรุงที่ต้องเจอกับฝุ่นละอองเกินค่ามาตรฐานปกติ ปัญหาต่างๆ เหล่านี้รัฐหรือองค์กรที่รับผิดชอบโดยตรงหรือองค์กรสาธารณสุขจะต้องก้าวเข้ามารับผิดชอบ รวมทั้งทบวงมหาวิทยาลัยที่ผลิตบุคลากรต่างๆ ที่จะต้องเข้ามาแก้ปัญหาเหล่านี้ ปัญหาที่ผลสะท้อนฉายภาพที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตและผู้คนนั้น คงจะบอกได้ว่าสภาพสุขภาพทางสังคมของคนไทยในขณะนี้เป็นอย่างไรสภาพต่างๆ เหล่านี้สถาบันหรือสมาคมวิชาชีพจะเข้าไปมีบทบาทในการที่จะเสริมรัฐหรือเสริมองค์กรต่างๆ ในสังคมได้อย่างไร

อ.สุริชัย หวันแก้ว ได้พูดถึงกลุ่มอยู่ ๒ กลุ่มคือ รัฐกับประชาชน ได้แก่ ผู้ปกครองกับผู้ถูกปกครอง ลักษณะเช่นนี้เป็นลักษณะบรรยากาศเมื่อ ๒๐๐ ปีที่แล้ว คนในสังคมจะมี ๒ ชั้น คือ รัฐในฐานะผู้ปกครอง ประชาชนในฐานะผู้ถูกปกครอง หรือเป็นเจ้านายและพวกบ่าวไพร่ ชั้นชั้นกลางไม่มี แต่ในยุคนี้ สมัยนี้ ชั้นชั้นกลางได้เข้ามา

มีบทบาทในสังคม สังคมจึงแบ่งเป็น ๓ ภาค คือ ภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชน ปัญหาที่ผ่านมาระบบราชการเติบโตมากจนไม่สามารถที่จะปรับตัวได้ในยุคโลกาภิวัตน์ ใน ๑๐ ปีที่ผ่านมาภาคธุรกิจเอกชนเติบโตใหญ่มาก มีกำลังเงินสูงสามารถกดดันให้ภาครัฐต้องทำตามที่ธุรกิจเอกชนต้องการ ส่วนภาคประชาชนยังเล็กอยู่ คำถามอยู่ที่ว่าสถาบันวิชาชีพจะอยู่ตรงส่วนไหนของสังคม จะรับใช้ภาครัฐที่เติบโตและมีอำนาจ จะรับใช้ภาคธุรกิจการค้าเพื่อค้ากำไร หรือจะรับใช้ภาคประชาชนภาคสังคมที่ด้อยโอกาสและถูกเอารัดเอาเปรียบ เป็นคำถามใหญ่ที่สถาบันวิชาชีพจะต้องตอบ ถ้ามองไปถึงเจตนารมณ์ของสถาบันวิชาชีพจะพบว่าต้องการควบคุมวิชาชีพให้วิชาชีพมีคุณภาพ ยกย่องฐานะคุณภาพวิชาชีพ นั่นก็หมายถึงว่า เป็นการคุ้มครองสวัสดิภาพประชาชนโดยอ้อม สภาวิชาชีพในยุคต่อมาได้มีการพัฒนาบทบาทมากขึ้น ในเรื่องของการให้การศึกษาแก่ประชาชน ในเรื่องการให้ข้อเสนอแนะต่อรัฐบาล โดยธรรมชาติของสภาวิชาชีพเองจะมองเรื่องสมาชิกของวิชาชีพเป็นสำคัญ ด้วยเหตุผลที่ว่ากรรมการส่วนหนึ่งจะต้องมาจากการเลือกตั้งโดยสมาชิกและกรรมการอีกส่วนหนึ่งมาจากตำแหน่ง ซึ่งกรรมการนี้ท่านรับราชการมานาน ท่านมองจากผู้บริหารระดับสูงลงมา ด้วยเหตุนี้ในการให้ความรู้แก่ประชาชนและข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลที่ผ่านมา ทุกสภาวิชาชีพยังแสดงบทบาทได้ไม่เต็มที่ นอกจากนี้สภาวิชาชีพยังมีข้อจำกัดอย่างอื่น รัฐไม่ได้มองสภาวิชาชีพในลักษณะที่ให้ความเกื้อหนุนสนับสนุน ไม่ได้มองว่าสภาวิชาชีพที่มีความสำคัญในการแสดงความคิดเห็น จากประสบการณ์ของผมได้เสนอเรื่อง มติของการประชุมของคณะกรรมการแพทยสภาเกี่ยวกับการแพทย์และสาธารณสุข ส่งไปที่เลขาธิการคณะรัฐมนตรีเพื่อเสนอให้คณะรัฐมนตรีได้พิจารณานั้น ไม่เคยได้รับการตอบสนองว่าได้นำเรื่องเหล่านี้เข้าไปพิจารณาหรือไม่ อีกทั้งการเสนอเรื่องต้องผ่านรัฐมนตรีกระทรวงสาธารณสุข หากรัฐมนตรีไม่เห็นชอบเรื่องนั้นก็ไม่สามารถผ่านไปถึงเลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้ ตรงนี้เป็นจุดที่สะท้อนให้เห็นถึงอำนาจและบทบาทของราชการว่าเข้ามาครอบงำสภาวิชาชีพได้เพียงใด ถ้าสภาวิชาชีพขาดซึ่งความอิสระ หากรัฐไม่เห็นความสำคัญของสภาวิชาชีพ ไม่ให้ความสนับสนุนงบประมาณที่สามารถแสดงบทบาทต่องานได้เต็มที่ สภาวิชาชีพก็ไม่สามารถรับใช้หรือเกื้อหนุนได้เต็มที่

สรุป

ประเด็นที่เสนอว่ามีข้าราชการชั้นผู้ใหญ่หรือแพทย์ที่ไปต่างประเทศบ่อย ไม่ใช่เฉพาะกระทรวงสาธารณสุขเท่านั้น แต่จะเป็นในระบบราชการทั้งหมด รวมทั้งพรรคการเมืองที่ใช้ภาษีของราษฎรไป โดยมีประโยชน์น้อยเพราะว่าระบบราชการขาดการตรวจสอบ

ประเด็นที่สองคือการเบี่ยงเบนทางเพศนั้น ทางกรมแพทย์พบว่าช่วงเวลาที่เสี่ยงดูตั้งแต่ ๐-๖ ปี เป็นช่วงที่สำคัญที่สุดในชีวิต เป็นการเจริญเติบโตทางสติปัญญา และจิตวิญญาณ ถ้าสถาบันครอบครัวมีความเข้มแข็งปัญหาต่างๆ ก็จะลดน้อยลง เรื่องของภูมิปัญญารัฐควรจะต้องดำเนินเรื่องนี้อย่างจริงจังที่จะให้องค์กรท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๘ ต่อไปจะต้องสนับสนุนทุกทางเพื่อให้เกิดความจริงขึ้นมาได้

ประเด็นที่สาม บทบาทของสถาบันวิชาชีพ

๑. จะต้องเป็นอิสระจากรัฐจะต้องให้ความสนับสนุนทางด้านงบประมาณอย่างเต็มที่ โดยทำโครงการที่รับใช้สังคม และมีการตรวจสอบสภาวิชาชีพว่ามีการทำงานจริงหรือไม่

๒. องค์กรวิชาชีพจะต้องแสดงบทบาทในเชิงรุก ในการให้ความรู้คุ้มครองสุขภาพของตนเองให้มากกว่าที่เป็นอยู่ ข้อมูลข่าวสารสภาวิชาชีพมีความหมาย มีความเป็นกลาง ผ่านสื่อมวลชนและถูกส่งข้อมูลไปยังชาวบ้าน

๓. สภาวิชาชีพต้องให้ข้อเสนอเชิงนโยบายต่อรัฐบาล รัฐบาลจะฟังหรือไม่ก็ตาม แต่เป็นหน้าที่ของสภาวิชาชีพที่ต้องสร้างกระแสความคิดที่ถูกต้องในสิ่งที่ตนเองรับผิดชอบอยู่

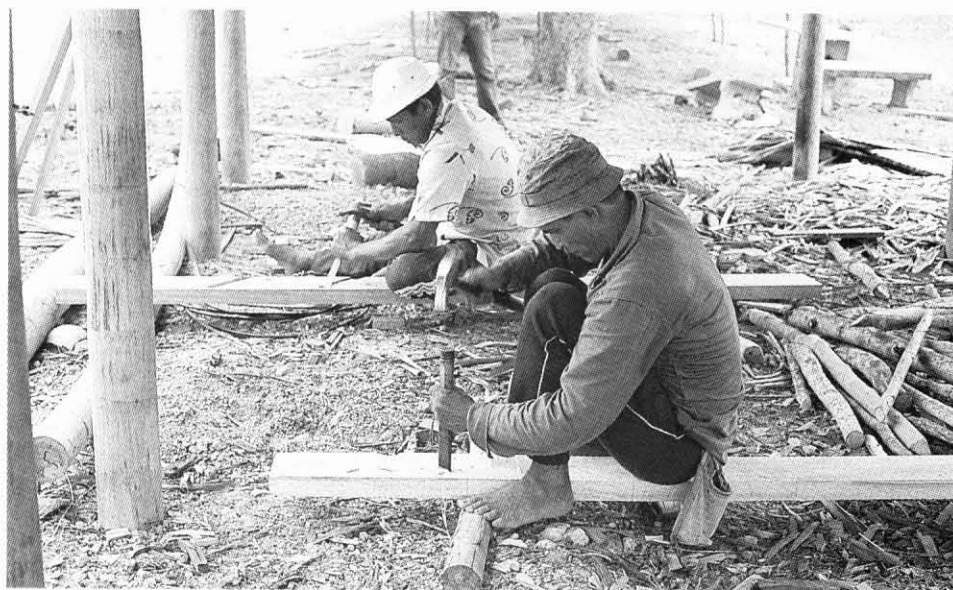
๔. สภาวิชาชีพต้องทำการตรวจสอบและประเมินระบบราชการและการเมือง ซึ่งขาดการตรวจสอบจะทำให้บ้านเมืองนำไปสู่ความลำบากได้ในอนาคต

๕. ย่อยได้ไว้วางใจสภาวิชาชีพ ประชาชน องค์กร หรือกลุ่มชมรมสมาคมต่างๆ จะต้องทำการตรวจสอบสภาวิชาชีพ ถ้าทำได้แบบนี้สังคมจะเข้มแข็งขึ้น

ในการที่จะส่งเสริมสถาบันวิชาชีพให้เข้มแข็งนั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะส่วนหนึ่งของสถาบันวิชาชีพอิสระสามารถจะถ่วงดุลอำนาจหน้าที่บางส่วนได้ ถ้ารัฐเห็นว่าองค์กรเอกชนหรือสถาบันวิชาชีพจะช่วยทำหน้าที่ตรวจสอบกำกับดูแล ควรจะให้ความสำคัญสถาบันวิชาชีพ ควรมีกฎหมายรับรองสถานะของวิชาชีพเพื่อที่จะทำหน้าที่ส่งเสริมวิชาชีพและสามารถดูแลประโยชน์ของสาธารณะได้

ผู้ดำเนินรายการสรุปดังนี้

คุณลัก กอแสงเรือง พยายามที่จะสะท้อนสังคมที่ว่า ในกระแสแห่งความ ยุติธรรม ยากจะหาความเกษมเปรมใจ ดูไปข้าราชการจะได้เปรียบมากกว่าประชาชน ทั่วไป ซึ่งเรื่องนี้สภาพนายความก็ให้ความรับผิดชอบก็พยายามดูแลเรื่องสิทธิประโยชน์ แก่ประชาชน ปัจจุบันในเรื่องของสถาบันกับมวลชน เป็นที่กล่าวถึงกันมากทั้งในแง่ บวกและลบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อมวลชนเป็นตัวชี้หน้าที่สำคัญของสังคม หรือบางครั้ง ก่อให้เกิดความแตกแยกซึ่งตรงนี้สื่อมวลชนมองอย่างไร มองผลประโยชน์ส่วนรวม และเรื่องจิตสำนึก จรรยาบรรณต่างๆ มีมากนักน้อยเพียงใด

นายสมหมาย ปาริงฉัตร

สถาบันวิชาชีพกับความรับผิดชอบต่อสาธารณะ สถาบันวิชาชีพทุกอาชีพย่อมมีข้อบกพร่อง จุดอ่อนที่ต้องเปลี่ยนไปตามสภาพความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ส่วนใหญ่หรือเกือบทั้งหมดจะรับผิดชอบต่อสังคมต่อสาธารณะ ประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากบุคคลในสถาบันวิชาชีพและสถาบันวิชาชีพนั้นๆ มีส่วนน้อยที่มีปัญหา ปัญหาส่วนน้อยนี้ ก็จะทำให้ไปกระทบต่อส่วนใหญ่คือ เกิดขึ้นจากคนส่วนน้อยแต่จะกระทบกระเทือนถึงคนส่วนใหญ่ สภาพปัญหาที่ทำให้คนส่วนน้อยไม่รับผิดชอบต่อหรือทำให้เสื่อมเสียถึงสถาบันวิชาชีพ เป็นสิ่งที่เราพูดกันมาตลอดและสืบเนื่องจากความเปลี่ยนแปลงทุกด้านทุกทาง ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ ทางด้านสังคม วัฒนธรรม และการแข่งขันซึ่งดีซึ่งเด่น การบูชาพระเจ้าเงินตรา วัฒนธรรมการบริโภคต่างๆ เหล่านี้ คนมีเงินมีวัตถุเป็นใหญ่สิ่งต่างๆ เหล่านี้เราพูดถึงเสมอเพราะการชิงดีชิงเด่นเห็นแก่ตัว เกิดขึ้นเพราะมีสิ่งจูงใจ คนส่วนน้อยในวิชาชีพทำเป็นกระแสเข้ามา จนกลายเป็นวิกฤตการณ์ทุกอย่างการวิชาชีพ เราควรแก้ไขที่วัฒนธรรมหรือมิติวัฒนธรรมและช่วยแก้วงการวิชาชีพต่างๆ ให้ดีขึ้น ถ้าเรามองทางด้านวัฒนธรรมอย่างเดียวก็คงแยกไม่ออก เพราะว่าวัฒนธรรมคือวิถีชีวิตทั้งหมดของเรา ฉะนั้นเราจะแยกแคะมิติทางวัฒนธรรมอย่างเดียวไม่ได้ เพราะวัฒนธรรมมันคือทั้งหมดของชีวิต มันเกี่ยวข้องทั้งสภาพการณ์ทางสังคมทางการเมือง ทางเศรษฐกิจ ทางการศึกษา เราต้องแก้ไขทั้งหมด ทั้งระดับโครงสร้างและระดับปัจเจก เราจะทำอย่างไรเพื่อให้แก้ไขปัญหาดังนี้ให้ได้สาเหตุกระบวนการทำอย่างไรให้เกิดขึ้นได้จริง เราต้องแก้ไขพร้อมๆ กันทั้งในระดับโครงสร้าง ระดับปัจเจก องค์กรแต่ละองค์กร การส่งเสริมองค์กรวิชาชีพต่างๆ ให้ก้าวหน้ามากขึ้น โดยทางรัฐหรือภาคเอกชนต่างๆ ก็ตามควรดำเนินการ สิ่งต่างๆ เหล่านี้เราควรมีมาตรการเพื่อที่จะให้บรรลุหลักการต่างๆ เหล่านี้ การเมืองจะเป็นประชาธิปไตยมากขึ้นอย่างไร พรรคการเมืองควรมีประสิทธิภาพขึ้นอย่างไร สื่อมวลชนจะอย่างไรให้มีคุณภาพ มีจิตสำนึกต่อวิชาชีพมากขึ้นอย่างไร สิ่งต่างๆ เหล่านี้เมื่อเปิดเผยได้รับการพัฒนาแล้วมันก็จะเกิดพลังทางสังคม มีการตรวจสอบซึ่งกันและกัน และติดตาม ปัญหาในทางแก้ไขต้องแก้ไขพร้อมกันทั้งองค์กรของรัฐ ทั้งสมาคมวิชาชีพ ทั้งสถาบันวิชาการ ทั้งผู้ประกอบการธุรกิจต่างๆ ในฐานะวิชาชีพ เราพูดถึงแพทยสภา สภานายความ สื่อมวลชน โดยเฉพาะสภานั่งสื่อพิมพ์น่าเป็นห่วงมากกว่าทางด้านแพทยสภาและด้านสภานายความ เพราะสภาทางด้านสื่อมวลชนและหนังสือพิมพ์นั้นเป็นสภาที่ค่อนข้าง

จะอิสระและเป็นของภาคเอกชน ทำอย่างไรที่จะส่งเสริมการรวมตัวของสถาบันวิชาชีพสื่อมวลชนให้มีความคล่องตัวในการดำเนินการต่างๆ มากขึ้น มุมมองต่อสถาบันวิชาชีพของสื่อมวลชน ให้มองในแง่บวกบ้าง ถ้าเรามองแต่ด้านลบที่จะต้องดูแล และควบคุมตลอดเวลา มันอาจจะสวนทางกับโลกปัจจุบัน ในโลกแห่งความเป็นจริง จะทำอย่างไรให้มีการส่งเสริมซึ่งกันและกัน การจัดตั้งสภาหนังสือพิมพ์ขึ้นมาสภาหนึ่ง ต้องมาดูว่าภาครัฐมีส่วนมีกี่คน สัดส่วนของภาคสื่อมวลชนมีกี่คน ทำอย่างไรเพื่อภาครัฐจะได้เข้าไปควบคุมคะแนนเสียงสภาหนังสือพิมพ์ สภาสื่อมวลชนได้แบบนี้มันไม่เกิดความอิสระเท่าที่ควร มุมมองในเชิงลบ ในเชิงควบคุม กำกับตรวจสอบข้อมูล พวกนี้ก็คอยจะจ้องทำลายตลอดเวลาเราต้องเปลี่ยนแปลงไป ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมนี้มีมากมายมหาศาลเกิดขึ้นจากผลกระทบการทำหน้าที่ของสื่อมวลชน อย่างในกรณีของ ส.ป.ก. ๔-๐๑ ถ้าสื่อมวลชนไม่ได้นำเสนอเรื่องนี้ ความเคลื่อนไหวของภาครัฐคงจะไม่เกิดขึ้นเร็วอย่างนี้ ท่านรัฐมนตรีท่านอาจจะออกหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจก็ได้ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะบทบาทของสื่อมวลชน สื่อมวลชนทำหน้าที่ปกป้องสิทธิของสาธารณะ นี่มุมมองในด้านบวกของสื่อมวลชน ข้อบกพร่องต่างๆ ในวงการของสื่อมวลชนก็ยังคงมีอยู่ แต่ผมอยากจะให้เสนอในแง่เรามองสถาบันวิชาชีพหรือสื่อมวลชนหรือวิชาชีพอื่นๆ มองโดยองค์รวม มองโดยความเป็นสถาบัน เพราะสถาบันมีความจำเป็นไม่ว่าจะเป็นหมอ ทนายความ หรือสื่อมวลชน มันเป็นวิชาชีพที่เกี่ยวพันซึ่งกันและกัน สื่อมวลชนทำให้สังคมโปร่งใส ทำหน้าที่ตรวจสอบวิพากษ์วิจารณ์ ท่านสามารถวิพากษ์วิจารณ์สื่อมวลชนได้ตลอดเวลา ในส่วนสถาบันวิชาชีพก็เป็นไปตามที่

เราอภิปรายไปบ้างแล้ว สิ่งแรกที่เราต้องย้ำเน้นในเรื่องของทำอย่างไรให้เกิดมาตรฐานขั้นต่ำในสิ่งที่เราทำออกไปสู่ประชาชนผู้บริโภคที่ได้รับรู้ข่าวสาร ทำอย่างไรให้นักข่าวเป็นนักหนังสือพิมพ์ที่มีคุณภาพ มีมาตรฐานทางวิชาชีพและมีสำนึกจรรยาบรรณในการดำเนินงาน ซึ่งสมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทยได้มีการจัดฝึกอบรมกันเป็นประจำ เรามีการเน้นหนักในการฝึกอบรมอยู่เสมอ และอีกสิ่งที่เน้นตลอดคือให้ทุกคนตรวจสอบดูตัวเราเองในการทำหน้าที่ของเรา วิชาชีพของเราหรือใครก็ตาม นอกจากเราจะสร้างมาตรฐานขั้นต่ำที่ประชาชนควรจะได้รับจากวิชาชีพของเราแล้ว ข่าวที่นำเสนอควรจะเป็นจริง เป็นกลาง ให้เกิดผลกระทบต่อส่วนรวมอย่างแท้จริง มีคำอธิบายที่ชัดเจน มาตรฐานหรือมาตรฐานวัดในวิชาชีพของเราควรจะอยู่ตรงไหน ไม่ได้อยู่ตรงฐานะ ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น อันนี้คือปลายเหตุ ทำอย่างไรเราจะมีข่าวสารที่ตรงไปตรงมา ข่าวสารที่เกิดผลกระทบต่อสังคม ข่าวสารที่ประชาชนยอมรับ และข่าวสารที่ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมในสังคมต้องถูกขุดคุ้ยออกมา ความเสียหายที่เกิดขึ้นมากมายส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากสื่อมวลชนได้อาความจริงในเรื่องนั้นๆ มาตีแผ่มากกว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นจากความไม่เป็นจริง เราควรพิจารณาเป็นกรณีไป ส่วนใหญ่ผู้เสียหายมักเกิดจากเรื่องที่ปกปิดเอาไว้หรือเรื่องที่เขาผลประโยชน์ ซึ่งนักข่าวไปพบเจอเข้าก็มาตีความเสนอออกมา อาจจะมีการพาดหัวข่าวแรงไปบ้าง หรือข้อความอาจบิดเบือนไปบ้าง ซึ่งสิ่งนี้ผู้อ่านสามารถวิพากษ์วิจารณ์กันได้ตลอดเวลาและขณะเดียวกันระดับโครงสร้างต่างๆ ควรปรับปรุงแก้ไขด้วย เมื่อเป็นเช่นนั้นสังคมของเราจะเกิดการโปร่งใสและเปิดเผย สถาบันวิชาชีพทุกสถาบันจะมีส่วนร่วมกันมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ซึ่งจะสะท้อนความรับผิดชอบของสถาบันวิชาชีพ

สรุป

ประเด็นแรกที่เกิดจากภาพพจน์ที่เสียหายคือ สื่อมวลชนจะต้องเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายชี้แจงในทันทีกรณีที่มีการพาดหัวผิด ข่าวไม่ตรงประเด็น

ประเด็นที่สอง การแก้ข่าว การลงคำขอโทษต่างๆ ก็จะมีเกิดขึ้นมาตามลำดับ การปรับปรุงแก้ไขหนังสือพิมพ์ได้ โฉมนักข่าวที่มีพฤติกรรมไม่ถูกต้องแต่มีจำนวนเป็นสิบเป็นร้อยได้ ควรมีการจัดการฝึกอบรมต่างๆ เป็นระยะ ความรู้ความเห็นเป็นสิ่งที่สำคัญ แต่จุดที่สำคัญของเราคือทำอย่างไรให้ความจริงในเรื่องนั้นปรากฏขึ้นมา เมื่อความจริงปรากฏแล้ว ความรู้ ความเห็น จะเป็นตัวเสริมระดับประคอง แต่ถ้าความจริงยังไม่ปรากฏจะเป็นปัญหาอยู่ตลอด สื่อมวลชนทำหน้าที่หาความจริงมาเปิดเผย

แต่องค์กรไม่สามารถเปิดเผยออกมาด้วย เพราะกลัวความไม่ปลอดภัยของตนเอง ด้วยระเบียบข้อบังคับต่างๆ ทำอย่างไรให้ความจริงปรากฏมาแต่เบื้องต้น เขาจะต้องเปิดเผยว่าใครได้ ส.ป.ก. ๕-๐๑ บ้าง ตามระเบียบกฎหมายระบุไว้ชัด เมื่อความจริงเหล่านี้ยังไม่ปรากฏขึ้นมา สื่อมวลชนก็ต้องรายงานเป็นเดือนโดยไม่จบสักที ทำให้ความจริงถูกเปิดเผยทุกๆ วงการนี้เป็นประเด็นที่สำคัญ สิ่งที่เกิดขึ้นถ้าเรามีความจริงเป็นที่ตั้งเปิดเผยทุกๆ องค์กร ปัญหาต่างๆ ก็คงจะลดน้อยลงทำอย่างไรให้สังคมของเราโปร่งใส มีการตรวจสอบซึ่งกันและกัน วิพากษ์วิจารณ์ซึ่งกันและกัน อย่าได้หวั่นไหวว่ามันจะกระทบกระเทือนผลประโยชน์ของตนจนปกปิดความเป็นจริงที่เป็นสิ่งที่สูงสุดที่เราจะยอมรับกัน

ผู้ดำเนินรายการสรุปดังนี้

สถาบันวิชาชีพทุกสถาบันที่มีอยู่ในปัจจุบันไม่ได้เลวร้ายหรืออยู่ในขั้นวิกฤต เพียงแต่ว่าทุกฝ่ายควรจะต้องช่วยกัน โดยเฉพาะองค์กรของรัฐ สถาบันวิชาชีพ และที่สำคัญคือประชาชนต้องมีสิทธิคิดตามสิ่งต่างๆ ซึ่งในภาวะปัจจุบันเรียกว่า สื่อสารไร้พรมแดน หรือข่าวสารหมุนเวียนอย่างเสรี ทุกสิ่งทุกอย่างซึ่งตรวจสอบได้และความโปร่งใส ความเป็นอิสระ สามารถจะดูแลกันได้ สามารถตรวจสอบเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมได้ เราต้องช่วยกันเยียวยา ไม่ปกปิดความจริง นี่คือการรับผิดชอบที่สถาบันวิชาชีพในภาคราชการช่วยกันเข้าช่วยในสังคมที่ถึงขั้นวิกฤต ในภาคราชการก็เป็นหน้าที่ของราชการที่จะให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริงต่อประชาชนให้เป็นธรรม เป็นกลาง

นายไพโรจน์ สุขสัมฤทธิ์

ในยุควิกฤตการณ์ทางสังคมของไทย สถาบันวิชาชีพในภาคราชการจะเข้ามา มีส่วนรับผิดชอบอย่างไรบ้าง ภาคราชการเป็นภาคที่มีความรับผิดชอบต่อผู้กับสังคมมานาน สังคมไทยที่อยู่รอดได้ทุกวันนี้เพราะส่วนหนึ่งของภาคราชการได้เข้ามาสืบบทบาทสำคัญ ถ้าหากไม่มีภาคราชการแล้วสังคมทุกวันนี้ก็ยิ่งวิกฤตมากขึ้น ภาคราชการมีความรับผิดชอบต่ออย่างไร อยู่ ๒ ลักษณะ

๑. เป็นความรับผิดชอบขั้นพื้นฐาน จะต้องมีความรับผิดชอบต่อสาธารณชน ให้สาธารณชนมีความรู้สึกที่ภาคราชการเป็นที่พึ่งได้ สถาบันราชการที่ทำหน้าที่นี้มีหลายแห่ง เป็นต้นว่า โรงพยาบาลของรัฐ ที่ว่าการอำเภอหรือตำรวจ ทั้งสามสถาบันนี้เวลามีคนมีปัญหาจะนึกถึงก่อน

๒. มีความรับผิดชอบที่จะต้องปรับปรุงในเรื่องของการให้บริการประชาชน และสาธารณะบริการที่อยู่ในยุคของวิกฤตการณ์ทางสังคม คงไม่ใช้การบริการอย่างทุกวันนี้ สิ่งที่เห็นว่าการบริการที่เป็นเลิศในสายตาของประชาชนมีความหลากหลาย แต่ในความรู้สึกของสามัญชนธรรมดา เขาบอกว่า

- เวลาไปติดต่องานไม่ควรต้องมีขั้นตอนมาก ควรมีความรวดเร็วและสะดวก
 - ไม่ต้องการบริการจากเจ้าหน้าที่ที่ค่อนข้างเจ้าระเบียบ ถึงแม้ว่าจะมีกฎเกณฑ์อยู่บ้าง ก็ขอให้มีการผ่อนปรนยืดหยุ่นกันบ้าง
 - ราชการต้องมีความทันสมัยพอควร ตัวอย่าง เป็นต้นว่า เวลาเราไปติดต่องานที่ธนาคารจะฝากหรือถอนก็ได้ ควรมีการฝากในสาขาไหนก็ได้ เพื่อความสะดวก
- ประเด็นที่สำคัญคือ ข้อมูลขั้นพื้นฐานของหน่วยงานภาครัฐจะต้องมีอย่างน้อย ๔ อย่างคือ

๑. ความทันสมัยของระบบราชการ
๒. การให้บริการ ซึ่งเป็นความรับผิดชอบต่อขั้นพื้นฐานที่น่าจะมีในสังคมที่วิกฤต
๓. ความรับผิดชอบต่อที่จะต้องสร้างสรรค์พัฒนาสังคมในรูปของการให้ข่าวสารข้อมูลแก่ประชาชน

๔. ให้ความคุ้มครองและปกป้องแก่สาธารณชน ซึ่งเป็นหน้าที่ของรัฐ

ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมในบ้านเมืองเรา ในภาพสังคมไทยในเวลานี้เป็นภาพซ้อนกันหลายภาพอย่างน้อยก็มี ๓ ภาพ คือ

๑. เป็นสภาพสังคมเกษตรดั้งเดิม
๒. เป็นยุคอุตสาหกรรมสมัยใหม่

๓. เป็นยุคของการสังคมสื่อสาร

ภาพทั้งสามภาพนี้มักจะเกิดผลกระทบต่างๆ นานาคือ จะเกิดความขัดแย้งในสังคม เวลาที่สังคมไทยกำลังขัดแย้งกันทางด้านความคิด แยกออกเป็น ๒ อย่างคือ ถูกหรือผิด ปัญหาคือคนที่ได้รับข่าวสารที่มีความเป็นอยู่อย่างสมัยใหม่ ก็ย่อมมีความรู้สึกว่าตัวเองถูก เช่น ในกรณี ส.ป.ก. ๔-๐๑ ต่างฝ่ายก็คิดว่าตัวเองถูก กรณีชุมชนบ้านครัว กรณีปลัดแรมโบ้ ต่างฝ่ายก็คิดว่าตัวเองถูก นับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้น ฉะนั้นสถาบันของรัฐจะต้องเข้ามามีส่วนที่จะแสดงความรับผิดชอบที่จะช่วยลดปัญหาความขัดแย้งทางสังคมด้วย ไม่ใช่ปล่อยให้เกิดขึ้นความคิดที่แตกต่างกัน กรณี ส.ป.ก. ๔-๐๑ ภาคราชการประจำควรจะรับผิดชอบต่อที่ไม่มีข่าวสารข้อมูลชี้แจงให้ประชาชนได้เข้าใจ นี่คือการรับผิดชอบต่อสังคมที่ต้องแสดงต่อสาธารณชน วิธีที่จะลดความขัดแย้งทางสังคมซึ่งเป็นความรับผิดชอบต่อทางภาคราชการที่นอกเหนือจากสถาบันอื่นรับผิดชอบต่อแล้ว ราชการต้องให้ข้อมูล ให้ความรู้ในยุคที่การสื่อสารกำลังเฟื่องฟู เราสามารถใช้เครื่องมือสื่อสารให้ความรู้ข้อมูลกับประชาชนอย่างถูกต้องได้

การแสดงความรับผิดชอบต่อสถาบันวิชาชีพของรัฐอีกเรื่องหนึ่งก็คือ จะต้องช่วยรักษาสุขภาพจิตของสาธารณชนด้วย ในเวลานี้มันสืบเนื่องมาจากประเด็นแรกที่มีการขัดแย้งของความคิดต่างๆ การแข่งขันทางเศรษฐกิจที่มีการแข่งขันมากขึ้น จริงๆ แล้วสิ่งที่เรากำลังพูดกันทั้งหมด เรื่องวิกฤตการณ์ทางสังคมจริงๆ แล้วมันคือการเปลี่ยนแปลงทางสังคม สังคมย่อมมีการขัดแย้งกันเป็นธรรมดา แล้วในที่สุดสังคมมันก็จะปรับตัวมันได้เอง ในการประชุมที่ต่างประเทศมีหลายประเทศที่ภาวะสังคมแยกแวกเรามาก ไม่ว่าจะเป็นประเทศในทวีปเอเชีย ยุโรป หรือแม้แต่ประเทศสหรัฐอเมริกา เพราะฉะนั้นภาวะอย่างนี้เป็นภาวะที่ธรรมดา ซึ่งไม่น่าจะต้องถึงกับมาช่วยกันทำให้เรารู้สึกตื่นเต้นจนเกินเหตุ ควรมีการเยียวยา ไม่ปกปิดความจริง นี่คือการรับผิดชอบต่อสถาบันวิชาชีพในภาคราชการต้องช่วยกันเข้ามาในช่วงที่สังคมถึงขั้นวิกฤต

สรุป

ความขัดแย้งในสังคมเป็นวิกฤตที่สำคัญ การเกิดความขัดแย้งทำให้สังคมเกิดการพัฒนา นี่เป็นแค่ความคิดบางส่วนเท่านั้น เมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้นนั้น บทบาทของรัฐบาลต้องเข้าไปจัดการความขัดแย้งขึ้น เพื่อให้ความขัดแย้งนั้นเป็นความขัดแย้งที่มีเหตุผลและนำไปสู่สังคมที่เจริญ การรวมตัวกันทางสังคมจะทำให้สังคมมีความสุขในอนาคต

การมองพวกราชการในด้านลบ ราชการเป็นภาคที่ล่าหลังและเต็มไปด้วยกฎเกณฑ์ ในสภาวะที่สังคมวิกฤตในขณะนี้ สถาบันราชการควรให้โอกาสในการปรับปรุงตัวเอง ไม่ว่าจะเป็นการเข้ามารับผิดชอบการส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจแก่ประชาชนในยุคข่าวสาร อยากให้สังคมให้โอกาสกับทางราชการได้มีโอกาสรับตัวเพื่อที่จะเข้ารับผิดชอบในเรื่องการแก้ไขปัญหาทางด้านสังคมได้

ผู้ดำเนินรายการสรุปดังนี้

วัฒนธรรม คือ สิ่งที่มีพลัง มีชีวิตจิตใจ เพื่อให้เรามีพลัง ในการอภิปรายเพื่อสิ่งที่ตั้งงามให้แก่สังคมเรา

นายพยุหศักดิ์ จันทรสุรินทร์

อยากเรียนเจตนาารมณ์ของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ยก ประเด็นสถาบันวิชาชีพด้วยสำนึกว่าสถาบันวิชาชีพต่างๆ นั้นมีประโยชน์ต่อบ้านเมือง และประเทศชาติเป็นอย่างยิ่ง จะเห็นได้ว่าในสังคมเราสถาบันครูเป็นปูชนียบุคคล สิ่ง ต่างๆ ที่ตั้งามควรมอบหมายไว้ให้ครู ลูกหลาน หมออีกเช่นเดียวกัน เราจะไม่เข้าไปยุ่ง เกี่ยวกับสภาพของสังคม เพราะฉะนั้นในเรื่องของการบำบัดรักษาต่างๆ เราก็มีความ เชื่อของเราอย่างนั้น สถาบันสงฆ์ ทนายความ เรามีความเชื่อมั่นอย่างนั้น แต่สิ่งที่ กระทบกระเทือนในสภาวะสังคมปัจจุบันก็คือว่า สิ่งที่มีมันเกิดขึ้นมาในคณะทำงาน คณะศึกษาในสถาบันวิชาชีพ เราพบว่ามีความแปรที่พบขึ้นในสถาบันเหล่านี้ เมื่อมี เหตุการณ์เกิดขึ้น หน้าที่ของสถาบันเหล่านี้มีอยู่ ๓ ประการคือ

๑. ทำหน้าที่ส่งเสริมความรู้ในวิชาชีพให้สูงขึ้นไปเรื่อยๆ
๒. ควบคุมจรรยาบรรณของบุคคลสมาชิกในวิชาชีพ
๓. จะต้องอุทิศงานวิชาชีพให้กับสาธารณะ

สามประการนี้ที่เรามีความหวังไว้ว่า ในตอนที่สมาชิกของสถาบันเหล่านี้ นั้นได้เกิดการเบี่ยงเบนไปจากที่สังคมได้คาดหวัง และอาจมีการย่อหย่อนของสถาบันที่ ไม่ได้มีการแสดงตัวของสถาบันวิชาชีพอย่างเพียงพอ หรือไม่ได้แสดงความรับผิดชอบ ที่จะดูแลสมาชิกสถาบัน แต่กลับไปปกป้องสมาชิกสถาบันเหล่านั้น แม้ว่ามีความ เบี่ยงเบน สิ่งต่างๆ เหล่านี้เป็นความคับข้องใจของคนในสังคม คนในสังคมไม่กล้า เข้าไปล่วงล้ำสถาบันวิชาชีพต่างๆ เพราะว่ามีความรู้ความสามารถเฉพาะ ความหวัง ของคนในสังคมยิ่งซับซ้อนเท่าไร ความวางใจในการมอบให้สถาบันวิชาชีพยิ่งมากขึ้น ส่วนรัฐควรจะลดภาระที่จะเข้าไปในกลุ่มวิชาชีพเหล่านั้น ทำอย่างไรถ้ามอบไปแล้วจะมี อะไรเป็นข้อประกันให้คนในสังคมมีความเชื่อมั่น แต่ยังหาข้อยุติที่ชัดเจนไม่ได้ ในกรณี ที่การรักษาผลประโยชน์ของสมาชิกกับการรักษาผลประโยชน์ของสาธารณะ

ผู้ดำเนินรายการสรุปดังนี้

ผมคิดว่าเป็นความพยายามที่จะทำให้การสัมมนาบรรลุเป้าหมายตามที่ คณะทำงานได้ตั้งไว้ ซึ่งก็จะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้เป็นแนวทางปฏิบัติต่อไป

อภิปรายทั่วไปของผู้เข้าสัมมนา

คุณเสาวภา (สถาบันราชภัฏเลย)

ขอบคุณ ๑๐ หน่วยงานที่ได้จัดงานครั้งนี้ โดยเฉพาะที่เห็นป้าย “ทำอะไรมีวินัยคือไทยแท้” เป็นความหมายที่ได้เปลี่ยนไปแล้ว

ข้อแก้ไข

๑. วัฒนธรรมกับการพัฒนา ความหมายหน้าที่ ๕ วัฒนธรรมคือภูมิปัญญา แต่หน้าที่ ๖ วัฒนธรรม คือ ภู-มิ-ปัญญา ก็ไม่ทราบว่ามันไหนแน่

๒. คำนำ โดยให้ดำเนินการต่อเนื่องระหว่าง พ.ศ. ๒๕๓๘-๔๐ มีจุดเน้นถึงปี ๒๕๓ เต็มเองว่า ๘-๙-๑๐ ไม่ทราบว่าจะถูกหรือไม่

จากข้อคิดของคุณโสภณ นิตยสารสกุลไทย คนประกอบด้วยกายและใจ ต้องดูแลจิตใจให้ดีเสียก่อนรับรู้ว่าเป็นคนเท่าๆ กันมีความรู้สึกทุกข์เท่าๆ กัน อย่างเมื่อนาน ท่านรัฐมนตรี มาช้า ๑๐.๑๕ เลิก ๑๗.๑๐ ที่จริงน่าจะมีการทดเวลา ขอฝากแค่นี้

นายสุวิทย์ รุ่งวิสัย (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่)

มีคำถาม ท่านสุดท้ายที่กล่าวถึง ระบบราชการเป็นที่พึ่งของสังคม มนุษย์เราเองก็มีความคิดเห็นหลากหลาย สถาบันราชการอย่าได้มองว่าเป็นความขัดแย้ง แล้วท่านบอกว่ามันลำบากแก่การปกครองจริงอยู่ท่านพูดถึงสถาบันที่ประชาชนเดือดร้อน

แล้วไปหา กระทรวงมหาดไทย แต่ปัจจุบันอยากให้สถาบันราชการรวดเร็วและกระชับ
อย่าหลงใหลกับระบบราชการที่ครองตนมาได้ยาวนาน ควรหาทางแก้ไขให้รวดเร็ว

นายเสถียรพงษ์ พงษ์สำราญ (ตัวแทนเขตบางเขน)

ผมเสียใจที่การจัดงานนี้เกิดมีคนมาขนาดนี้ การสัมมนาที่ใช้ผู้อภิปรายที่
เชี่ยวชาญแต่ละสาขา ท่านเหล่านี้ทั้ง ๓ วัน เราเองก็รู้เพราะได้ยินบ่อยจนเบื่อ เพราะ
ฉะนั้นทั้งประเทศที่มาในวันนี้ อยากให้ท่านที่มีประสบการณ์ของแต่ละท้องถิ่น ซึ่งเป็น
ภูมิปัญญาที่ท่านยกย่องเหลือเกิน เขาเห็นปัญหาแต่ละแงแต่ละมุม แต่ในที่สุดเขา
ก็ถูกพวกท่านเกณฑ์มาฟังพวกท่าน ทำไมท่านไม่ให้บุคลากรที่มีค่าเหล่านี้จัดกลุ่ม
สัมมนาย่อย เพื่อให้เกิดความหลากหลายในความคิด ความคิดของท่านคิดมาก็ปี แล้ว
ได้อะไรมานอกจากคิดเรื่องวัฒนธรรมเราก็ทราบว่าเรากำลังจะถูกกลืน แต่ท่านก็พูด
วกไปวนมา อย่างวันวาเลนไทน์ วันมาฆบูชา ท่านบอกได้หรือไม่ว่าเยาวชนให้ความ
สำคัญวันไหนมากกว่ากัน ศวท. และ สวช. จากกระทรวงมาเป็นกรม ท่านได้ทำหน้าที่
ขณะนี้อย่างไรเพื่อให้เห็นว่าประเทศชาติเรามีวัฒนธรรมไม่ได้มาจากป่าเขา เมื่อ
ประเทศชาติวิกฤต รัฐบาลวิกฤต ข้าราชการวิกฤต แล้วหน่วยงานที่จะมาจัดก็วิกฤต
แล้วสังคมมันจะไม่วิกฤตอย่างไร

นายบุญลือ จันทประสงฆ์ (ชาวบ้านจันทบุรี)

บ้านเราเป็นเมืองพุทธ แล้วทำไมเราไปหยุดวันเสาร์ วันอาทิตย์ แล้ววันพระ
ไปไหน ทุกคนเกิดมาบางคนก็โชคดี ผมก็โชคดีที่จันทบุรีเป็นแผ่นดินที่มีผลไม้ ชาวซึ่ง
ในพระมหากษัตริย์คุณทุกพระองค์ การพัฒนาพูดกันก็ยุคมันก็แก้กันไม่ได้เพราะจิตใจ
ของคนเรานั้นเสื่อมลง พระก็ฟัง ข้าราชการก็ฟัง

๑. ก็อยากให้หยุดวันพระ ลูกหลานจะได้ไปวัด ข้าราชการก็จะเกิดการละอายใจ
๒. ให้ไทเป็นไท แล้วไททำไมใส่ ย.ย.กษ งบประมาณน่าจะมาหน้าฝน มา
ทำไมหน้าแล้ง อะไรก็ล้าหลัง

นายศุภชัย วาหนนท์

วิกฤตการณ์ทางสังคม ซึ่งจะยกขึ้นมาใน ๒ วันแรก ซึ่งเป็นวิกฤตการณ์ ทางสังคมหรือยัง

๑. เรื่องแรกคือเรื่อง เคา เราเป็นห่วงเรื่องโสเภณีเด็ก เรื่องโสเภณี แต่เรื่องโสเภณีไม่เคยคิด บุตรีคู่กับบุตรา โสเภณีกับโสเภณี อันนี้ไม่เคยมีใครหยิบยกขึ้นมา ไม่มีใครเป็นห่วงอย่างชัดเจน

๒. เรื่องที่สองคือ เรื่องที่มีการตั้งบาร์ผู้ชายขึ้น คือ บริการเป็นผู้ชาย ผู้รับบริการเป็นผู้หญิง เป็นผู้หญิงในระดับบริหาร ก็อ้างว่าเป็นที่ผ่อนคลายความเครียด คนที่ให้การบริการคือเด็กผู้ชายที่จบการศึกษาเบื้องต้น คนที่ไปรับบริการนั้นอย่าคิดว่าความลับตัวถูกเก็บ และคนที่ไปใช้บริการนี้ไม่รู้ว่าคุณลับของตัวถูกเปิดเผย เพราะว่าเวลานี้ผู้หญิงท่านกำลังเรียกร้องสิทธิสตรีมากขึ้น อีกหน่อยก็จะมีบริการที่เป็นผู้หญิง และถูกผู้หญิงหิ้วไปเหมือนกัน

ผมขอถามท่านนี้ซึ่งใครจะตอบก็ได้ แล้วก็คิดจะป้องกันแก้ไขกันอย่างไร ผมถือว่าเป็นวิกฤตการณ์แล้วเพราะเมื่อก่อนนี้ไม่มีชนิดนี้ แล้วเวลานี้ผู้หญิงที่มาจากต่างประเทศ เขาถามถึงการบริการอย่างนี้

นายวสเดช

เอกสารที่แจก เป็นคุณูปการของพระพุทธศาสนาต่อการพัฒนาแบบยั่งยืน ซึ่งเป็นบทประชุมของพระเดชพระคุณพระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต) จะมีตัวอย่างเรื่องการพัฒนาโดยใช้มิติวัฒนธรรมที่จะมาพัฒนา แบบยั่งยืนที่แท้จริงในด้านจิตใจ วัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ศึกษา ทั้งของไทยและของโลกเป็นตัวอย่างที่รวมจากหนังสือของพระเดชพระคุณ ประมาณ ๒๐-๓๐ ปีด้วย หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา สถาบันต่างๆ ที่มีวิกฤตการณ์มากมายหลายอย่าง นี่คือการปรากฏ ซึ่งพระเดชพระคุณก็บรรยายไว้ แต่ในเอกสารเล่มเลื่องนี้ยังไม่มี สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้พิมพ์แจกไปแล้ว ตอนงานสัปดาห์เชิดชูเกียรติพระเดชพระคุณ ได้รับรางวัลการศึกษาสันติภาพของยูเนสโก วัฒนธรรมสู่ยุคเป็นผู้นำและผู้ให้ซึ่งได้พูดถึงพื้นฐานวัฒนธรรม ตอนนี้มีบทความ ๒ เรื่อง คือ เรื่องการสืบสานวัฒนธรรม กับเรื่องพระยาอนุมานราชชน ๑๐๐ ปี เปิดปรัณรงค์วัฒนธรรม ทศวรรษโลกเพื่อการพัฒนาวัฒนธรรมปี ๒๕๓๑ ท่านบอกว่าวัฒนธรรมเป็นปลายเหตุ โดยเรามีพื้นฐานที่สำคัญอีก ๒ อย่าง คือ สัจธรรมและจริยธรรม และมาถึงวัฒนธรรม สัจธรรมก็คือตัวหลักธรรม หลักความจริงของธรรมชาติ จริยธรรมก็คือสิ่งที่มนุษย์จะต้องเรียนรู้สัจธรรม เพื่อที่จะประพฤติปฏิบัติให้เหมาะสม เพื่อที่จะได้เกิดผลดีกับตนเอง และสังคมมนุษย์ และวัฒนธรรมก็เป็นรูปแบบวิถีชีวิตของแต่ละสถาบันของวิชาชีพแต่ละคน จะทำให้ถูกต้องตามสัจธรรม ซึ่งเป็นพื้นฐานที่รองรับอย่างแท้จริง เพราะฉะนั้นปัญหาปัจจุบัน คือความคิดที่ผิด ๓ ประการ คือ

๑. มนุษย์จะต้องเอาชนะธรรมชาติ
๒. มนุษย์เห็นเพื่อนมนุษย์เป็นเครื่องมือที่เอาผลประโยชน์จากเขา
๓. เห็นว่าความสุขของตัวเองขึ้นอยู่กับวัตถุ

การพัฒนาคือต้องพัฒนาทั้ง ๔ ด้าน คือ พัฒนากาย พัฒนาศีล พัฒนาจิตใจ และปัญญา พัฒนาความสำคัญของเราต่อเพื่อนร่วมในสังคม นอกจากนี้ยังต้องพัฒนาครบทุกวงจร ถ้าเราพัฒนาได้มนุษย์เราก็จะเป็นสุขงานก็จะได้ผล

นายมนตรี (ประธานนักเรียนวัดสุทธิวราราม)

ในการอภิปรายวันนี้ สถาบันวิชาชีพต่างๆ ได้ให้ความคิดหลากหลายเป็นส่วนมาก เช่น ทนาย หมอ ราชการ ทุกส่วนยอมรับข้อบกพร่องและข้อเสนอต่างๆ โดยการหาวิธีการแก้ไข เช่น หมอพูดถึงการแก้ไขพัฒนาสุขภาพของประชาชนมากขึ้น แทนการรักษา แต่ทางด้านหนังสือพิมพ์ก็พูดถึงแต่ความดีในส่วนดี ไม่ว่าในกรณีห้วงจักรหรือกรณี ส.ป.ก. ๔-๐๑ คำถามคือที่บอกว่าส่วนเสียก็มี แต่ไม่ได้กล่าวถึง ควรแก้ไขอย่างไร อยากให้ตอบว่าทำไมไม่กล้ายอมรับ

ชมรมสตรีดาบอดและกรรมการมูลนิธิส่งเสริมอาชีพคนตาบอด

เท่าที่ได้ฟังการอภิปรายเรื่องวิชาชีพ เวลาที่แพทย์สภาได้รับทุนต่างประเทศ หมอซึ่งเป็นข้าราชการผู้ใหญ่ นั้นมักจะไปสัมมนาประชุมกันซ้ำๆ เพราะบางคนไม่ได้มีความรู้เรื่องนี้เฉพาะ ควรจะให้คนรุ่นใหม่ที่จะเป็นบุคลากรที่เป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่ไปบ้าง จะช่วยพัฒนาบุคลากรได้มาก

สำหรับกระทรวงแรงงานกับกระทรวงศึกษาธิการ นั้นควรจะมีมือกันที่จะบอกว่าแรงงานต่างๆ ที่มาก็ยังไม่ได้คุณภาพ เราควรจะต้องแก้ทัศนคติที่เรียกว่า สถาบันการศึกษาที่จบออกมาหลายแห่งจะมีภาคีการรับเลือกเข้าทำงาน แต่อีกหลายๆ สถาบันที่ไม่มีชื่อก็มักจะไม่ได้รับการคัดเลือก ถ้าเราแก้ทัศนคติในรูปที่ว่าขอให้พิจารณาที่ตัวบุคคลที่มีฝีมือมากกว่าชื่อของสถาบัน

บทสรุปเชิงมติ

“สถาบันวิชาชีพกับความ : รับผิดชอบต่อสาธารณะ”

ข้อ	ข้อความ	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่ตอบ
๑.	ในปัจจุบันมักจะพบว่ามีปัญหาในสังคมไทยซึ่งสืบเนื่องจากผู้ประกอบวิชาชีพสาขาต่างๆ ขาดจรรยาบรรณ	๘๘.๔	๑๐.๑	๑.๔
๒.	องค์กรที่ทำหน้าที่เป็นผู้แทนวิชาชีพพบพร่องต่อหน้าที่ในการเสริมสร้างและดูแลจรรยาบรรณของสมาชิกเพราะมุ่งปกป้องผลประโยชน์ของวิชาชีพตนเอง	๘๗.๒	๑๐.๑	๒.๗
๓.	รัฐมีหน้าที่ควบคุมสอดส่องให้ผู้ประกอบวิชาชีพมีการปฏิบัติเพื่อผลประโยชน์ของสาธารณะ	๘๒.๔	๑๕.๗	๑.๙
๔.	รัฐต้องจัดให้มีการรับรองและส่งเสริมสิทธิของผู้บริโภครวมทั้งองค์กรประชาชน ในการเฝ้าระวังให้ผู้ประกอบวิชาชีพปฏิบัติตามจรรยาบรรณ	๙๕.๗	๒.๗	๑.๖
๕.	รัฐพึงมีส่วนในการส่งเสริมการยกระดับมาตรฐานในการประกอบวิชาชีพต่างๆ	๙๖.๗	๒.๔	๐.๙
๖.	รัฐพึงส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มของผู้บริโภคเพื่อเข้าร่วมมือกันปกป้องผลประโยชน์ของตนเอง	๙๒.๒	๖.๗	๑.๐
๗.	รัฐพึงสนับสนุนการรวมกลุ่มขององค์กรประชาชนอาสาสมัครในการเฝ้าระวังผลประโยชน์สาธารณะ	๙๕.๑	๓.๓	๑.๖
๘.	รัฐพึงกำหนดให้สถานศึกษาและสถานฝึกวิชาชีพต่างๆ สอดแทรกกิจกรรมที่เน้นให้เกิดจรรยาบรรณทางวิชาชีพไว้ในหลักสูตรการฝึกอบรม	๙๔.๕	๓.๔	๒.๑
๙.	รัฐพึงกำหนดให้มีการคุ้มครองและปกป้องสิทธิประโยชน์ของกลุ่มผู้เสียเปรียบทางสังคมอันเป็นผลมาจากการดำเนินงานของรัฐหรือองค์กรวิชาชีพ	๙๔.๘	๓.๐	๒.๒
๑๐.	รัฐพึงวางเงื่อนไขให้องค์กรวิชาชีพมีแผนการเสริมสร้างจรรยาบรรณให้แก่บุคลากร	๙๒.๗	๔.๙	๒.๔

ข้อ	ข้อความ	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่ตอบ
๑๑.	รัฐต้องถือเป็นหน้าที่ในการสนับสนุนให้มีการศึกษาเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน ในระบบการศึกษาทุกระดับ	๙๔.๖	๓.๐	๒.๔
๑๒.	ประชาชนควรมีสิทธิเข้าถึงข่าวสารข้อมูลของทางราชการได้ โดยไม่มีเงื่อนไขโดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ของตนเอง	๘๙.๖	๘.๑	๒.๔
๑๓.	รัฐต้องมีหน้าที่ในการกระจายข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ของประชาชนและผู้บริโภค ให้ทั่วถึงด้วยวิธีการที่เหมาะสม	๙๖.๐	๑.๓	๒.๖
๑๔.	รัฐต้องส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มอาสาสมัครหรือกลุ่มสนใจ เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของกลุ่มและตนเอง ตลอดจนผลประโยชน์ของสาธารณะ	๙๔.๐	๓.๖	๒.๔
๑๕.	รัฐพึงส่งเสริมให้สมาคมวิชาชีพต่างๆ เข้าเป็นสมาชิกขององค์กรวิชาชีพระดับสากล เพื่อยกระดับมาตรฐานในการปฏิบัติวิชาชีพ	๙๔.๒	๓.๑	๒.๖
๑๖.	รัฐพึงสนับสนุนการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัญหาการย่อหย่อนจรรยาบรรณในวิชาชีพต่างๆ	๙๔.๒	๓.๑	๒.๖
๑๗.	หน่วยงานที่รับผิดชอบในการอนุญาต ควบคุม ตรวจสอบ และส่งเสริมการลงทุนจัดวางเงื่อนไขให้องค์กรวิชาชีพมีแผนและดำเนินการเสริมสร้างจรรยาบรรณแก่บุคลากร	๙๒.๑	๓.๑	๔.๗
๑๘.	รัฐพึงสนับสนุนให้สื่อมวลชนเผยแพร่ข่าวเกี่ยวกับสภาพปัญหาอันเกิดจากการขาดจรรยาบรรณในวิชาชีพ	๙๑.๘	๔.๕	๓.๗
๑๙.	รัฐพึงส่งเสริมให้องค์กรกลาง/องค์กรตัวแทนของกลุ่มวิชาชีพมีบทบาทและทำหน้าที่ในการสอดส่องดูแลจรรยาบรรณของสมาชิก	๙๔.๖	๑.๙	๓.๔
๒๐.	รัฐพึงเพิ่มบทลงโทษให้รุนแรงขึ้นในกรณีที่ผู้บริโภคหรือสาธารณชนได้รับความเสียหายอันเกิดจากการขาดจรรยาบรรณทางวิชาชีพขององค์กรวิชาชีพต่างๆ	๙๑.๖	๔.๖	๓.๖
๒๑.	รัฐพึงจัดให้มีการให้รางวัลแก่องค์กรวิชาชีพที่มีส่วนร่วมเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ	๙๒.๑	๓.๗	๔.๑

การอภิปราย

“การศึกษากับการสร้างวินัย : ความคาดหวังและ
ความเป็นจริง

- : นายสมชัย วุฑฒิปรีชา
- : ศ.ดร.ดวงเดือน พันธุมนาวิน
- : ดร.พนม พงษ์ไพบูลย์
- : นายวัลลภ ตังคณานุรักษ์
- : อาจารย์อาภา ถนัดช่าง
- : ศ.น.พ.ดร.ณัฐ ภมรประวัติ

ดำเนินรายการโดย พลตรี กิตติศักดิ์ รัฐประเสริฐ

ร่วมมือกันสร้างวินัย
เป็นการร่วมใจกันสร้างชาติ

พลตรี กิตติศักดิ์ รัฐประเสริฐ

ผู้ดำเนินรายการ

อยากให้ทุกท่านพูดอยู่ในกรอบของเรื่องในการสัมมนา คือ วิกฤตการณ์ทางสังคมไทย เราจะมาพูดเรื่องวินัยและความคาดหวังว่าจะเป็นไปได้อย่างไร วินัยในที่นี้คือวินัยของคนทุกคน เป็นวินัยที่มีทั้งภายนอกและภายใน ภายนอก คือเรื่องของ กฎ กติกา ระเบียบ ประเพณี วินัยภายใน คือ เรื่องการกระทำพฤติกรรมของมนุษย์ที่เป็นไปตามกฎระเบียบที่ทำให้คนเป็นคนดีหรือเป็นคนเก่ง การศึกษา คือ การฝึกอบรม

คนทุกเพศทุกวัยให้เจริญเติบโต ซึ่งมีการกระทำพฤติกรรมที่จะต้องดำเนินไปตลอดชีวิต จุดที่จะพูดคือ การที่เราจะเอามาการศึกษาไปสร้างวินัย ว่ามีเป้าหมายอย่างไรที่จะให้สิ่งนั้นเป็นจริง เพื่อให้เราช่วยกันระดมความคิด

นายสมชัย วุฒิปรีชา

ระยะนี้เป็นช่วงเวลาที่คับขันในเรื่องวัฒนธรรมของประเทศเรา เพราะความเปลี่ยนแปลงในโลกยุคไร้พรมแดน สังเกตดูจากลูกหลานซิมซั้ววัฒนธรรมต่างชาติ เข้าไปได้ถึงห้องนอนโดยไม่ต้องอยู่ในกลไกและการดูแลของรัฐ รัฐสามารถควบคุมได้ โดยเฉพาะสื่อทางทีวีช่อง ๓, ๕, ๗, ๙, ๑๑ แต่อีก ๔๐ กว่าช่องรัฐไม่สามารถควบคุมได้ ถ้าคนไทยในปัจจุบันและอนาคตไม่มีความสามารถในการเลือกสรรวัฒนธรรม ไม่มีความสามารถที่จะพิทักษ์รักษาวัฒนธรรมของชาติได้ อะไรจะเกิดขึ้นในวัฒนธรรมไทยอีกไม่นานเกินรอ เพราะฉะนั้นการสัมมนาครั้งนี้จึงถูกกับระยะเวลาเป็นอย่างยิ่ง หัวข้อที่เราจะทำให้กระจ่างขึ้นก็น่าจะทราบเรียน ๓ เรื่อง คือ

๑. จะใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือการสร้างวินัยในชาติ
๒. ตั้งเป้าหมายนี้ไว้ในกลุ่มใด เท่าไร
๓. จะดำเนินการให้เป็นจริงด้วยวิธีการอย่างไร

ตัวอย่างเช่น เด็กที่มาโรงเรียนสาย เราจะยังไม่ให้เข้าห้องเรียน จะให้เข้าแถวต่างหาก ปรากฏว่าเด็กคนหนึ่งมาสายเป็นประจำ เด็กนักเรียนคนนี้เกิดสภาพไม่ปกติทางจิต เพราะอับอายครูและเพื่อน ครูได้ปรึกษาหมอบอกว่าสาเหตุน่าจะเกิดจากจิตใจ ครูจึงถามเด็กทำไมมาสาย เด็กบอกว่าพ่อตื่นสายทุกวัน ครูจึงเชิญพ่อมาพบและบอกว่าถ้าคุณรักลูก คุณควรตื่นให้เช้ากว่านี้ และต่อมา โรงเรียนนั้นสามารถสร้างวินัยในการตรงต่อเวลาได้ทั้งลูกและพ่อ ชี้ให้เห็นว่าในการเริ่มต้นว่าการศึกษาไม่ใช่จะให้แต่เฉพาะลูกเท่านั้น แต่ยังรวมถึงคุณพ่อ คุณแม่ด้วย วินัยมีความสำคัญสำหรับประเทศชาติ ถ้าตั้งคำถามง่าย ๆ ว่าถ้าท่านคิดถึงประเทศต่าง ๆ ในโลกประเทศไหนที่ได้ชื่อว่าคนมีวินัยมากที่สุด คงจะเป็นประเทศเหล่านี้ คือ เยอรมัน ญี่ปุ่น อิสราเอล สิงคโปร์ ชื่อเสียงของประเทศต่าง ๆ เหล่านี้เป็นที่กล่าวขวัญและยอมรับทั่วโลก คุณสมบัติเด่นในชาติเหล่านี้ได้มีส่วนสร้างสรรค์ให้คนในชาติพัฒนาให้กับประเทศมาก ถ้าจำกัดความคำว่า วินัย ก็หมายถึง ข้อจำกัดและข้อบังคับควบคุมวินัย คือ การที่จะอยู่ในระเบียบ แบบแผนข้อบังคับ เราลองตั้งคำถามซ้ำ เราจะใช้การศึกษาเป็น

เครื่องมือในการสร้างระเบียบวินัยให้กับคนในชาติได้อย่างไร และการศึกษาในระดับใดที่ถือว่าเป็นเป้าหมายหลอมคนทั้งชาติหมายถึงว่าคนทั้งชาติยากที่จะหลุดพ้นจากเป้าหมายหลอมได้ ในการหลอมให้คนทั้งชาติมีวินัยเราจะสามารถสร้างวินัยให้คนในชาติได้ส่วนหนึ่ง ถ้าถามว่าจะทำอย่างไร ต้องลองวิเคราะห์ว่าตัวประกอบของคำว่าการศึกษาประกอบด้วยอะไรบ้าง Input ทางการศึกษา คือ เริ่มต้นด้วยนโยบาย แผนงาน โครงการ งบประมาณที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร บุคลากรได้แก่ผู้บริหารและครู เกี่ยวข้องกับอุปกรณ์ได้แก่แบบเรียนและอุปกรณ์ต่างๆ เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนการสอน เกี่ยวข้องกับกิจกรรมบริหารและการจัดการ ได้แก่ การติดตามและประเมินผล หมายความว่า Input ทุกตัว ได้รับความสนใจและเอาใจใส่ที่จะให้บรรลุความสำเร็จ ความสัมฤทธิ์ผลในการศึกษานั้นอะไรเป็นหัวใจสำคัญ อยู่ที่ว่าสร้างพฤติกรรมของคนเราจะสอนอะไรก็แล้วแต่ ถ้าไม่สามารถนำสิ่งที่สอนนั้นมาเป็นพฤติกรรมของผู้ที่เราสอนแล้ว เรียกว่าไม่บรรลุความสำเร็จ เพราะฉะนั้นในเรื่องวินัยก็เช่นกัน ถึงแม้จะสอบได้คะแนนเต็มในข้อเขียน แต่ถ้าไม่สามารถนำไปเป็นข้อปฏิบัติหรือนิสัยแล้ว ก็ไม่สามารถถือว่าเป็นความสำเร็จ มีกลวิธีใดๆ ที่จะทำให้เกิดเป็นพฤติกรรมถาวรได้ ถ้าเรา

๖. ดูในระดับประเทศ เช่น ประเทศสิงคโปร์ ก็เริ่มด้วยการใช้การบังคับทางกฎหมายเป็นเครื่องมือ เป็นบทเริ่มต้น ก่อนที่จะทำให้คนทั้งชาติเกิดจิตสำนึกสูงขึ้น แต่ต่างกับเยอรมันและญี่ปุ่น ซึ่งใช้สามัญสำนึกของสถาบันครอบครัวในการสร้างพฤติกรรมและต่างกับอิสราเอลใช้สำนึกเรื่องความมั่นคงปลอดภัยของประเทศเป็นการสร้างนิสัยให้กับคนทั้งประเทศ สิ่งเหล่านี้คือกล วิธีที่สร้างจิตสำนึกขึ้น แต่จะใช้อะไรก็แล้วแต่ ท้ายที่สุดก็ควรให้เกิดจิตสำนึกให้ได้ เมื่อก่อนเด็กถือธงแดงกลับบ้าน แต่เดี๋ยวนี้ไม่มากเหมือนก่อน ทั้งนี้เพราะความย่อหย่อนและไม่สม่ำเสมอในการติดตาม การทำซ้ำๆ ก็จะทำให้ติดแน่นเป็นนิสัยได้ หากเริ่มกับนักเรียน สุข. ต้องร่วมกับกรมที่เป็นเจ้าของเรื่อง และต้องใช้ยุทธศาสตร์โดยการนำรัฐมนตรีมามีส่วนร่วมในแง่การสร้างนิสัย ท่านต้องตั้งกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจน สุข. อาจจะเริ่มกับเยาวชนในสถานศึกษา เพราะกลุ่มก่อนนั้นชัดเจน ท่านต้องกำหนดว่า เรื่องวัฒนธรรมในการสร้างให้เป็นรูปธรรมนั้นวินัย ท่านจะเอาเรื่องใด ผมเคยมีประสบการณ์ โดยตั้งกลุ่มเป้าหมายไว้ที่ ๓ กลุ่มได้แก่

๑. นักเรียน นักศึกษา ทำอย่างไรให้นักเรียนเดินไปกลับอย่างเรียบร้อย ถึงตรงหน้าหน้าเพื่อความปลอดภัย
๒. ข้าราชการ ในวันสำคัญของชาติ ทำอย่างไรให้บ้านข้าราชการประดับ

องชาติโดยพร้อมเพรียงกัน

๓. ประชาชน ทำอย่างไรให้คนยื่นเคารพองชาติพร้อมเพรียงกัน เวลา ๘.๐๐ น.

ทั้ง ๓ กลุ่มนี้ กลุ่มที่พอจะเห็นผลคือกลุ่มแรก เพราะมีเจ้าของเรื่องชัดเจน แต่กลุ่มที่ ๒, ๓ เป็นกลุ่มกว้างหาเจ้าของเรื่องในการที่นำไปสู่ความสำเร็จที่ชัดเจนไม่ได้ประการแรก เมื่อท่านกำหนดเรื่องที่จะทำชัดเจนแล้วท่านต้องเอาเรื่องที่จะทำมา กำหนดนโยบาย สร้างแผนงานและโครงการขึ้น กำหนดผู้รับผิดชอบ ชักซ้อมวิธีปฏิบัติ ที่สำคัญที่สุดคือต้องติดตามผลอย่างสม่ำเสมอ จะต้องมียุทธศาสตร์ว่า ผู้บังคับบัญชาสูงสุดนั้นเห็นด้วยหรือเปล่า หากเห็นด้วยงานก็จะมีแนวร่วมมาก หากไม่เห็นด้วยเพื่อนร่วมงานก็จะทำแบบเสียไม่ได้

ผู้ดำเนินการอภิปราย สรุปดังนี้

ความชัดเจนในเรื่องที่เราจะอภิปรายกัน งานนี้จะสำเร็จหรือไม่จะต้องขึ้นอยู่กับผู้นำ ถ้าผู้นำเป็นแบบอย่างที่ดี ความสำเร็จย่อมเกิดขึ้นแน่นอน วินัยเป็นตัวสร้างชาติ พฤติกรรมเป็นเครื่องชี้วัดที่ชัดเจน กำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน ถ้าสิ่งที่พูดมาทั้งหมด หากว่ามีการดำเนินการอย่างจริงจัง การสร้างวินัยคนในชาติต้องประสบความสำเร็จ

ศ.ดร.ดวงเดือน พันธุมนาวิน

การสร้างวินัยของคนไทยนั้นอาจเป็นปัญหาถ้าเปรียบเทียบกับประเทศสิงคโปร์ เพราะประเทศสิงคโปร์มีประชากรน้อยย่อมทำได้ง่ายกว่า คนไทยมีสุขภาพจิตดี แต่จะอย่างไรให้เกิดวินัยเกิดขึ้น คำถามที่ว่า การศึกษาของไทยจะสร้างวินัยได้มากแค่ไหน ความคาดหวังเรามีมาก แต่จะได้อย่างไรให้ไปถึงสิ่งที่คาดหวังไว้จะคาดหวังอย่างไรให้เป็นไปได้และสืบเนื่องกับสภาพที่เป็นจริง การศึกษาห่างไกลจากการสร้างคนให้มีวินัยและยิ่งห่างไกลจากการที่จะให้คนมีวินัยในระดับที่เราคาดหวัง เราควรติดเครื่องยนต์การศึกษาได้แล้ว การศึกษารสร้างคนให้มีความรู้ สร้างคนให้มีทักษะในด้านต่างๆ การศึกษาภาคบังคับก็จะสร้างคนให้เป็นคนที่อ่านออกเขียนได้ ถ้าระดับสูงก็สร้างคนให้เป็น แพทย์ พยาบาล ฯลฯ แต่การศึกษายังไม่สามารถทำให้คนเหล่านั้นใช้ความรู้ความสามารถของตนที่จะสร้างประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติอย่างเต็มที่ ไม่สามารถสร้างคนให้เป็นคนดีได้อย่างที่เราต้องการ การศึกษาได้ทำมาอย่างดีแล้ว แต่ยังขาดความรู้ความสามารถ และหลักการในการพัฒนาจิตใจของนักเรียน ของนิสิต นักศึกษา การใช้วิธีการลงโทษเป็นเพียงการเริ่มต้นของการสร้างวินัย แต่ทำลายจิตใจของคน เราจะหยุดอยู่แค่ตรงการลงโทษไม่ได้ ทางศาสนาได้มีการสร้างคนให้มีคุณธรรม จริยธรรมทั้งดงาม แต่ศาสนายังเข้าไปสู่คนส่วนใหญ่ไม่ได้ ศาสนาจะเข้าไปสู่ผู้ที่มีความพร้อมที่จะรับการฝึกฝนอบรมเป็นส่วนใหญ่ ส่วนคนที่ไม่พร้อม ก็หาว่าศาสนาเป็นเรื่องของความล้าหลัง คนเหล่านี้ไม่ได้รับการฝึกฝนอบรมเท่าที่ควร ซึ่งขณะนี้เราได้มีการค้นคว้าวิจัย เราจะใช้ศาสนา ครอบครั้ว โรงเรียน สื่อมวลชน เพื่อการพัฒนาจริยธรรมแก่ประชาชนได้อย่างไรบ้าง และทำอะไรให้ได้ผลดีที่สุดเร็วที่สุดและประหยัดที่สุด นี่คือน้ำที่ของนักวิจัย ด้าน คณะรัฐมนตรี ได้ลงมติอนุมัติให้มีคณะกรรมการแห่งชาติขึ้นเป็นคณะแรก ชื่อว่าคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการพัฒนาระบบพฤติกรรมไทย มีคณะวิจัยมาก แต่ไปอยู่คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งไม่ได้พัฒนาคนแต่ไปพัฒนาเครื่องยนต์ เครื่องจักร วัตถุ เพิ่งมีการพัฒนาคนขึ้นเป็นครั้งแรกในปี ๒๕๓๗ ที่ได้ตั้งคณะกรรมการนี้ขึ้นมาและกำลังจะขยายเป็นศูนย์ระดับชาติต่อไป การระดมนักพัฒนาเพื่อพัฒนาแก่ประชาชนซึ่งรวมไปถึงคนชราให้มีความเป็นวินัยให้เป็นคนดีและคนเก่งไปจนตลอดชีวิตในเรื่องของการสร้างคนให้เป็นคนดีและคนเก่งนั้นเป็นสิ่งที่ควรจะผนวกเข้ากับระบบการศึกษาในปัจจุบัน เพื่อให้คนที่ได้ความรู้จากการเรียนการสอนจากสถาบันการศึกษา เพื่อที่จะช่วยชาติให้มากขึ้น จะเป็นคนที่

จริยธรรม คุณธรรมมากขึ้น และมีความซื่อสัตย์เพื่อที่จะทำงานให้ส่วนรวม เราจะให้การศึกษแก่คนในระดับมัธยมศึกษา อุดมศึกษา และให้การศึกษ้างานนอกโดยใช้สื่อต่างๆ อย่างเป็นระบบและครบวงจร เรามีเทคนิควิธีการในการพัฒนาคนเพื่อให้เขาสามารถควบคุมตนเองได้ จะต้องทำเป็นขั้นตอนตั้งแต่เด็กจนเป็นผู้ใหญ่ การพัฒนาข้าราชการนั้นจะต้องมีการพัฒนาในลักษณะมุ่งอนาคตและความสามารถในการควบคุมตนเองควบคู่กันไปด้วย ซึ่งเป็นแนวทางสากลที่ทั่วโลกยอมรับ เมื่อคนมีวิจรรณญาณว่าอะไรเป็นสิ่งที่เราต้องทำให้ได้ ควรทำถ้าสิ่งนั้น เราทำได้ เราจะพัฒนาคนได้มาก จุดมุ่งหมายที่มาภายในวันนี้มี ๒ ประการ คือ

๑. เพื่อขอความร่วมมือจากท่านซึ่งมาจากหน่วยงานต่างๆ ทั้งทางฝ่ายการศึกษา ฝ่ายวัฒนธรรมและฝ่ายอื่นๆ ที่จะมาร่วมกันในคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการวิจัยและพัฒนา ระบบพฤติกรรมไทย

๒. เมื่อเราได้ตั้งคณะกรรมการแห่งชาติครั้งนี้แล้ว ต่อไปเราจะมีบริการมีการสร้างดัชนีเครื่องชี้วัดที่ชัดเจนด้านจิตใจ พฤติกรรม และสภาพแวดล้อมว่าคนไทยมีวินัยพอเพียงหรือไม่และถึงจุดวิกฤตแล้วหรือยัง เราต้องมีการวิจัยเพื่อกำหนดนโยบายการพัฒนาเยาวชนและประชาชน และสร้างต้นแบบพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้คนของเรา

ผู้ดำเนินรายการ สรุปดังนี้

เรื่องที่พูดจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับข้อสังเกตความห่วงใย ถ้าเราไปเน้นทางด้านวินัยมากไปอาจมีปัญหาได้ เช่น ประเทศญี่ปุ่น คนส่วนใหญ่เป็นโรคบ้ำงาน เพราะทำงานมากไป ของเราผู้นำบางคนก็เป็นต้นแบบที่ไม่ดีเมื่อแบบอย่างไม่ดีแล้วจะทำให้เราดีได้อย่างไร ระบบต่างๆ มีอยู่แล้ว เพียงแต่เราได้ใช้หรือยัง เรามีแต่การพูดแต่ไม่มีการทำ การพัฒนาจึงยังไม่ดีขึ้น

ดร.พนม พงษ์ไพบูลย์

การศึกษาและการสร้างวินัย วิกฤตการณ์ทางสังคมไทยเราเริ่มวิกฤต วิกฤตที่เห็นได้ชัดคือ วิกฤตทางวินัย ทำไมสังคมไทยจึงเกิดวิกฤตการณ์เช่นนี้ เพราะว่าการทำงานที่เรากำลังทำคือ วิกฤตการณ์ที่เกี่ยวข้องกับวินัยทางสังคมนั้น เราต้องรู้ต้นสายปลายเหตุของที่มาแห่งวิกฤตการณ์นั้น ถ้าเราหาต้นเหตุไม่พบ เราจะแก้ด้วยวิธีใดก็ตามก็ไม่สามารถแก้วิกฤตได้ ปัญหาวิกฤตการณ์ทางสังคมเราก็เหมือนกับวิกฤตการณ์ของสังคมโลกในยุคโลกาภิวัตน์ โลกที่เน้นการบริโภคมากกว่าเน้นการดำรงชีวิตอย่างเรียบง่าย จะเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจมากกว่าการพัฒนาทางสังคม ทำให้ประชากรพึ่งพาอาศัยทางเศรษฐกิจ มองเห็นเรื่องเงินเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่นำมาซึ่งเป็นภาวะวิกฤตของสังคมไทย การพยายามไขว่คว้าหาสิ่งที่เกินความจำเป็นมันสร้างภาวะปัญหาทำให้เราย่อหย่อนทางวินัยขึ้น เราไม่มีวินัย การย่อหย่อนหรือมีภาวะวิกฤตทางด้านวินัย ถ้าเราศึกษาวินัยของสังคมไทย เราเป็นสังคมที่มีพุทธศาสนาเป็นแกนนำของการดำรงชีวิตของคนไทยมาโดยตลอด ประวัติศาสตร์ของไทยเรา คนไทยนับถือพุทธศาสนามาก่อนที่จะเป็นประเทศไทย เราเป็นประเทศไทยที่นับตั้งแต่สมัยอาณาจักรสุโขทัย เรานับถือศาสนาพุทธมานาน เราอยู่กับอย่างสงบสุขและเรียบง่าย พึ่งพาอาศัยเป็นสังคมที่ร่วมมือกัน การที่เรามีสังคมที่ร่วมมือกันมาตลอด หมายความว่า เป็นสังคมที่มีระเบียบวินัย การทำให้สังคมมีความสงบ ก็ถือว่าสังคมเรามีวินัยขึ้นมาแล้ว ภาวะที่เรา

เกิดการพัฒนาประเทศอย่างเร่งด่วนในการพัฒนาที่ขาดสมดุลมากกว่า ที่ทำให้เกิดภาวะวิกฤตทางด้านวินัย ถ้าเราจะแก้ปัญหาเรื่องนี้จริงๆ เราต้องแก้ที่ปัญหาการพัฒนาประเทศให้อยู่ในสภาวะที่สมดุล ถ้าเราพัฒนาให้เกิดความสมดุลในทุกๆ ด้านแล้วพร้อมๆ กัน ไม่เน้นเพียงด้านเดียว เรื่องวิกฤตการณ์ทางสังคม ทางด้านวินัย จะไม่เกิดขึ้นอย่างรุนแรงขนาดนี้ ปัญหาที่เกิดขึ้นน้อยมาก น้อยกว่าที่ควรจะเป็น มีคนเกาหลีมาคุยกับผมว่า ทำไมประเทศไทยถ้าเทียบระดับการพัฒนาและอัตราเร่งในการพัฒนากับประเทศอื่นๆ ในโลกประเทศพัฒนาอย่างไทย เขามีปัญหากระทบรุนแรงทุกประเทศ แต่ประเทศไทยมีปัญหาสังคมรุนแรงน้อยกว่า เช่น ปัญหาโสเภณี อาชญากรรม ปัญหาความขัดแย้งทางสังคม ในสังคมไทยน้อยกว่าประเทศอื่น ทำไมเป็นเพราะเรามีเครื่องช่วยเหลือนหรือเปล่า ความแตกต่างของประเทศไทยกับต่างประเทศก็คือ พุทธศาสนา เรามีพุทธศาสนาที่ประชาชนของเรานับถือและเชื่อมั่น ศาสนาเป็นเครื่องมือกล่อมเกลามาให้เราเป็นคน เป็นคนที่มีวินัย สร้างเสริมคนให้มีระเบียบวินัย วินัยหมายถึงชีวิตจิตใจ ความเชื่อการกระทำ ความรับผิดชอบ ทั้งหมดที่ผสมผสานรวมกัน ทำให้คนมีพฤติกรรมที่ทำตนให้มีประโยชน์กับสังคมส่วนรวมโดยขั้นต้น เน้นถึงกติกาสังคมเป็นหลักทำตัวให้เป็นประโยชน์ เพื่อเป็นหลักธรรม เพื่อความเมตตา ความช่วยเหลือ ถ้าเรามองกันอย่างนี้แล้ววินัยก็จะเกิดขึ้นมาเองในตัวคนแต่ละคนไม่ใช่สร้างวินัยขึ้นมา วินัยจะเป็นผลพลอยได้ที่ได้จากการสร้างส่วนอื่น คุณลักษณะ คุณสมบัติให้เกิดขึ้นในตัวของมนุษย์ การศึกษากับวินัย การศึกษาคือกระบวนการพัฒนาคน ถ้าเราจัดการศึกษาที่ดีแล้ว วินัยก็จะเกิดขึ้น การศึกษาจะสร้างพฤติกรรมต่างๆ สร้างความเป็นคนให้เกิดขึ้นกับคน แล้ววินัยก็จะเกิดขึ้นจากตัวของมันเอง การที่จะมีวินัยได้เขาต้องรู้ว่าเขาเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ทำให้ตนให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมต่อสังคม การให้การศึกษา ให้ทั้งปัญญา ความคิด ความรู้ ความเข้าใจต่างๆ รู้จักริเคราะห์ สังเคราะห์ให้เกิดประโยชน์ได้ เรียกว่าปัญญา การศึกษารสร้างความรู้สึก ความเชื่อ ที่เป็นคุณสมบัติที่เหมาะสมให้เกิดขึ้น เช่น ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ การตรงต่อเวลา คุณสมบัติอื่นๆ ให้เกิดขึ้น คุณสมบัติเหล่านี้จะต้องมีปัญญาประกอบด้วยอีกเรื่องหนึ่งคือ การดูแลสุขภาพอนามัยต่างๆ นี้เป็นปรัชญาของการศึกษาที่เราจะสร้างคนให้สมบูรณ์ทุกอย่าง ความมีวินัยจะเกิดขึ้นมาเอง โรงเรียนจะต้องเป็นคนสร้างและจะเป็นคนที่ดีมีวินัย มีความพร้อม เป็นคนที่ได้รับการศึกษาอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ การสร้างและพัฒนาต้องเริ่มจากเด็กจนกระทั่งตลอดชีวิต ใครจะเป็นคนสร้างเรื่องนี้ตั้งแต่เริ่มต้น คือ พ่อ แม่ ครู โรงเรียน เป็นผู้

สร้าง แต่ถ้าเราฝากความหวังไว้แค่กับ ครู โรงเรียน ฝ่ายเดียว โดยที่พ่อแม่ไม่ช่วยดูแล แล้ว เราจะประสบความล้มเหลว เพราะฉะนั้นการให้การศึกษาก่อสร้างวินัยก็ต้องให้ทั้งหมด ทั้งที่บ้าน ที่โรงเรียน และเวลาจบการศึกษา ทุกฝ่ายต้องช่วยกัน และวัดก็เป็นผู้สร้างที่สำคัญ วัดเป็นศูนย์กลาง วัดอาจจัดการศึกษาตั้งแต่แรกเกิด จนกระทั่งถึงวัยผู้ใหญ่ จนวัยชรา แต่วัดก็เป็นเพียงที่จะทำหน้าที่ให้ในตอนท้ายเท่านั้นคือให้คนชราวัยชรา เราต้องหาทางให้คนเข้าวัดมากขึ้น คนที่เข้าวัดก็ไม่จำเป็นต้องให้ผู้ชายเข้าไปบวช ผู้หญิงก็เข้าไปโดยไม่ต้องบวชก็ได้ วัดเป็นศูนย์กลางความสงบ ความร่มรื่นถึงเรายึดเป็นศูนย์กลางได้ ประเทศของเราจะมีความสงบ ร่มเย็นและการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างมีความหมายมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

ผู้ดำเนินรายการ สรุปลดงนี้

คนไทยไม่ขาดวินัย บ้านเราเป็นเมืองพุทธ คนต่างชาติมองว่าคนไทยมีการพัฒนาแล้ว บ้านเราที่มีวิกฤตการณ์ไม่ถึงขั้นจุดที่บ้านอื่นเขาเป็นกัน เพราะจริงๆ แล้ว เมืองเรามีธรรมะ ในเรื่องของการศึกษาจะเป็นเรื่องของทุกๆ องค์กร ทุกสถาบัน เริ่มจากสถาบันครอบครัวไป ไม่ใช่จะไปมอบภาระให้กับกระทรวงศึกษาธิการในโรงเรียนเท่านั้น

นายวัลลภ ตังคณานุก์

การสร้างการศึกษาและการสร้างวินัย การคาดหวังและความเป็นจริง คำว่าวินัย ถ้าจะมองในแง่ของวินัยเป็นเรื่อง ระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคม ความหมายเช่นนี้ไม่ครบถ้วนและสมบูรณ์ เป็นความหมายเฉพาะเจาะจงของการใช้อำนาจกับการรับใช้อำนาจ ถ้าเราตีความวินัยว่าเป็นระเบียบกฎเกณฑ์จะพบว่ามักจะนำไปใช้กับคนที่ต่ำกว่าเราหรือด้อยกว่าเรา เราควรมองวินัยในแง่ของพุทธศาสนา วินัยมีอยู่ ๒ นัยที่ไปคู่กัน นัยหนึ่งเป็นเรื่องหยาบ ก็คือการมองว่าเป็นเรื่องของกฎเกณฑ์เป็นระเบียบ และอีกนัยหนึ่งคือ เป็นวิถีชีวิตคือ เป็นวิถีชีวิตคือระเบียบภายในของชีวิต ถ้าเรามองวินัยไปในทางวิถีชีวิตและระเบียบในสังคมควบคู่กันไป เราจะมองคำว่าวินัยสมบูรณ์ยิ่งขึ้นค่อนข้างมาก จะพูดวินัยโตๆ ก็ไม่สมบูรณ์เหมือนกัน เพราะวินัยที่มีขึ้นจะต้องเป็นเครื่องมือที่นำมนุษย์ไปสู่ความถูกต้อง คือวินัยจะต้องตามหลังคำว่า ธรรมะ การศึกษาเป็นคำว่าวินัยคือระเบียบของชีวิตการเคารพระเบียบของสังคมซึ่งอยู่บนพื้นฐานที่ดีงามเป็นความหมายประการหนึ่ง การศึกษาเป็นการพัฒนามนุษย์ให้ไปสู่ความดี ความงามและสมบูรณ์ ถ้าความหมายของคำว่าการศึกษากับการสร้างคือการพัฒนาคน การรู้จักจัดระเบียบและเคารพกฎกติกา ระเบียบของสังคม การศึกษาต้องทำให้มนุษย์สู่ความรู้และรู้สึกถึงความผิดชอบชั่วดี

การศึกษาไม่ใช่มิติหนึ่งในโรงเรียนเท่านั้น แต่หมายถึงมิติอื่นด้วย เช่น ครอบครัว โรงเรียน ศาสนา การสื่อสารมวลชนและสังคม ครอบครัวในปัจจุบันเรามีครอบครัวอยู่ ๔ ลักษณะ ซึ่งทำให้ระเบียบชีวิตของเด็กสับสนวุ่นวาย และมีความทุกข์อยู่ในจิตใจ วินัยสามารถเกิดได้ยาก

ครอบครัวมี ๔ ลักษณะ ได้แก่

๑. ครอบครัวดาวกระจาย เกิดขึ้นมากในชนบท คือ พ่อไปทาง แม่ไปทาง เด็กๆ ที่เกิดขึ้นมาในภาวะของครอบครัวแบบนี้ ระเบียบของชีวิตจะเต็มไปด้วยความสับสนและวุ่นวาย วินัยก็จะเปลี่ยนไป

๒. ครอบครัววิปซี คือ การอพยพครอบครัวย้ายเข้ามาภายในกรุงเทพฯ ผู้คนย้ายถิ่นเข้ามามากมาย เช่น ครอบครัวที่เคลื่อนย้ายตลอดเวลา เด็กจะเกิดสับสนไม่มีโอกาสได้รับการศึกษา การเรียนรู้เรื่องกฎเกณฑ์ระเบียบมีน้อยมาก

๓. ครอบครัวรุนแรง คือ จะเกิดขึ้นกับทุกชั้นและมีแนวโน้มจะสูงขึ้นมาก คือผู้ชายทำร้ายภรรยาตนเอง หรือการข่มขืนลูกตนเอง เด็กจะไม่มีความสุขและระเบียบชีวิตจะไม่เกิด

๔. ครอบครัวยุคใหม่ คือ การเลี้ยงลูก การเลือกลูกระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย ระเบียบของคนมันยุ่งเหยิง ในอดีตการเลี้ยงลูกเพื่อให้ลูกอยู่รอดในสังคมได้ ความคิดเรื่องลูกเปลี่ยนไปคิดว่าถ้าได้ลูกผู้หญิงจะได้ราคาเท่าไรเห็นเด็กเป็นสินค้า ระเบียบชีวิตของคนมันยุ่งเหยิง เด็กเกิดขึ้นมาพร้อมกับความยุ่งเหยิง

โรงเรียนและการศึกษา เรามีครู ๔ ลักษณะ คือ

๑. ครูทั้งเด็ก เป็นครูที่รับผิดชอบน้อย วินัยจึงไม่เกิด ใช้เวลาหากินมากกว่าการสอน

๒. ครูกึ่งกันเด็ก เป็นครูที่ไม่ยอมรับเด็กที่มีปัญหาเข้ามาเรียน เพราะครูไม่มีสำนึกในการรับผิดชอบ

๓. ครูรังแกเด็ก เป็นครูที่เด็กผิดหน่อยไล่เด็กออกสถานเดียว เช่น เด็กไทยมีปัญหาพฤติกรรมมากขึ้นพฤติกรรมที่วิกฤตมากคือพฤติกรรมการหยิบฉวยสิ่งของ แต่มาตรการโรงเรียนไล่ออก ไม่ฟังเหตุผล

๔. ครูที่ทารุณฆมชนเด็ก วินัยเกิดน้อยมากเพราะเป็นครูที่อคติต่อเด็ก

สังคมและการเมือง

สังคมและการเมืองจะมีวินัยได้หรือไม่ สังคมเป็นสังคมการใช้อำนาจ เด็กจะเรียนรู้อินทรีย์ที่ผิดมากกว่าการเรียนรู้วินัยที่ถูกต่อง วินัยสามารถสร้างได้ คือ

๑. การสร้างการศึกษาสามารถสร้างวินัยได้ คือ จะต้องมีความรู้ที่ดี การมีแบบอย่างที่ดีของในชีวิตมากเท่าไรเด็กก็ยิ่งเรียนรู้สิ่งเหล่านั้นได้มากเท่านั้น

๒. การพยายามจะบอกสิ่งผิดชอบชั่วดีในสังคม การละเลยจากสิ่งผิดเป็นสิ่ง
ที่ผิดมาก เราจะทำอย่างไรเพื่อให้เกิดจรรยาบรรณทางสังคม คือ ต้องสนับสนุนสิ่งที่
ถูกต้องเด็กจะเข้าใจและไม่สับสนในความผิดถูกของสังคม

๓. ในขณะที่ภาวะครอบครัว โรงเรียน สังคม กำลังวิกฤติ ทำอย่างไรให้
สถาบันเหล่านี้เข้มแข็งขึ้นมาได้ถ้าสิ่งเหล่านี้เข้มแข็งได้ วินัยของเด็กก็จะเกิดขึ้นได้
โรงเรียนถ้าทำหน้าที่ดีเมื่อไหร่เด็กก็จะเกิดวินัย สังคมถ้ามีความสงบสุขเมื่อไหร่ เด็กก็
จะเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้ดี

ผู้ดำเนินรายการ สรุปดังนี้

วินัยเป็นความหมายที่ชัดเจน รวมทั้งการศึกษา การศึกษาไม่ใช่การอบรม
เพียงแคในโรงเรียน แต่เป็นการฝึกอบรมคนในทุกๆ ด้าน ทุกเพศ ทุกวัย ใน
พฤติกรรมของทุกๆ ด้าน ปัญหาที่สำคัญที่สุดคือ ปัญหาในเรื่องของสถาบันต่างๆ จะ
ทำอย่างไรให้สถาบันเหล่านี้ร่วมรับผิดชอบร่วมกัน

อาจารย์อาภา ถนัดช่าง

การศึกษาและการสร้างวินัย ความคาดหวังและความเป็นจริง อยากจะเปลี่ยนความเป็นจริงเป็นความฝันมากกว่า ปีนี้เป็นปีรณรงค์ให้คนไทยมีวินัย **“ทำอะไรมีวินัยเป็นไทยแท้”** เมื่อก่อนเป็นทำอะไรตามใจคือไทยแท้วินัยดูได้จากบุคคลสำคัญ คือ พระภิกษุ ตำรวจ ครู แพทย์ และครอบครัว ชีวิตเราอยู่ได้ด้วยความฝัน ถ้าเราพัฒนาคนด้านคุณธรรมและจิตใจของคนให้ถึงขั้นก้าวหน้าทันเทคโนโลยีแล้วสังคมก็จะอยู่ได้ ปัจจุบันปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นวิกฤตหรือที่เรียกว่าเป็นยุคโลกาภิวัตน์มากกว่ายุคโลกาภิวัตน์ เทคโนโลยีมีทั้งประโยชน์และโทษ แต่เทคโนโลยีที่ดีจะต้องขึ้นอยู่กับผู้ใช้ เราต้องใช้อย่างฉลาด การพัฒนานั้นต้องนึกถึงความสมดุลในทุกด้าน คือ วัตถุประสงค์ใจ เทคโนโลยีกับสิ่งแวดล้อม เมืองกับชนบท การสร้างวินัยที่ดีในยุคนี้จะต้องขึ้นอยู่กับ ๔ ข้อ คือ

๑. สิ่งแวดล้อม
๒. สิทธิส่วนบุคคล ส่วนรวม
๓. การเมืองการปกครอง
๔. เศรษฐกิจ

ใน ๔ ข้อนี้เราจะเอาข้อไหนเป็นข้อเร่งด่วนในการพัฒนา เราต้องมีการแบ่งกลุ่มกันในอนาคต อนาคตที่จะต้องกำหนดประเด็นให้ออกมาชัดๆ ว่าข้อไหนจะเป็นจุดเน้นที่ทาง สวช. จะใช้ในการรณรงค์ต่อไป ในการรณรงค์ เราจะใช้เทคนิคอะไร ขึ้นอยู่กับ การเข้าใจมูลเหตุที่แท้จริงของการผิดวินัยแค่ไหน มูลเหตุของการผิดวินัยมีหลายอย่าง เหตุก็คือคน ความคิด ความรู้ สติปัญญา ส่วนที่เป็นหัวใจ คือ ค่านิยม จริยธรรม สุขภาพจิต ส่วนล่างก็คือ การถูกฝึกอบรมจนกระทั่งมีการยับยั้งชั่งใจ และต้องมีหลายๆ องค์ประกอบเพื่อควบคุมตนเองมีวินัยในตนเอง คือ คนต้องมีหลัก มีระเบียบ ในการดำเนินชีวิต และสามารถควบคุมตนเองให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบอันดีงามและเข้าใจ (ปัญญา) การอบรมที่ดีเริ่มมาจากกระบวนการต่างๆ ที่ทำให้มีจิตสำนึกและมีสุขภาพดี กับกระบวนการของการให้การศึกษา ซึ่งประกอบด้วยหลักสูตรต่างๆ เป็นต้น

ศ.บ.พ.ดร.ณัฐ กมลประวัต

การศึกษาและการสร้างวินัย ระดับอุดมศึกษาจะต้องมีการเสริมสร้างวินัย ให้แก่นิสิต นักศึกษาต่อไปความหวังในอุดมศึกษา ต้องยอมรับว่าสถาบันหลักคือ บ้าน โรงเรียน หรือสถาบันครอบครัว จะต้องสร้างให้นักเรียนขึ้นมาก่อนคือเรื่องของวินัย เป้าหมายที่สำคัญอีกอย่างคือพฤติกรรม การศึกษาที่ได้รับที่เราจัดให้ต้องมีพฤติกรรม ที่แสดงออก สำหรับในมหาวิทยาลัยสิ่งที่สำคัญคือ การพยายามที่จะสร้างสภาวะผู้นำ สำหรับบัณฑิตของมหาวิทยาลัยของตน ถึงแม้ทฤษฎีของสภาวะผู้นำจะแตกต่างกัน มาก เราอาจคิดว่าผู้นำมีความคิด ความสามารถพิเศษ แต่ในระบอบประชาธิปไตย สภาวะผู้นำมีอยู่ในทุกคน อาจจะอยู่ในสภาวะที่แฝง แต่ต้องเอาออกมาให้ได้ อาจจะ เป็นผู้นำในด้านใดด้านหนึ่ง นี่คือเป้าหมายที่สำคัญในระดับอุดมศึกษา

พฤติกรรมที่มีความสำคัญ ได้แก่

๑. พฤติกรรมของผู้ที่ใช้วิชาชีพในด้านต่างๆ เช่น แพทย์ วิศวกร นักวิทยาศาสตร์ นักสาธารณสุข เราจะหวังว่าเป็นผู้ที่ใช้วิชาชีพ ความรู้ การปฏิบัติได้เป็น อย่างดี และมีจริยธรรมและคุณธรรมของวิชาชีพนั้นด้วยพฤติกรรมของผู้ที่มีหน้าที่การ ให้บริการผู้อื่น เช่น แพทย์ พยาบาล ควรมีความสนใจในการให้บริการ ควรมีความประพฤติ อย่างนี้ รวมถึงการเข้าใจความทุกข์ของผู้อื่น มันอาจจะเกี่ยวข้องกับปัจจัยการเสีย เวลา เราอยากให้นักเรียนของเราจัดระบบงานโดยความสำนึกของน้ำใจ การที่จะเป็นผู้ ให้บริการ

๒. พฤติกรรมที่ทำให้บัณฑิตเรียนรู้ไปตลอดชีวิต ให้ความสำคัญในระบบ ข้อมูลข่าวสารต่างๆ การเรียนรู้ไปตลอดชีวิตจะต้องมีพัฒนาชบวนการเรียนรู้ คือถ้าเรา เรียนรู้มาแล้วเราต้องเขียนได้และต้องพออธิบายให้คนอื่นฟังได้

คนที่จะมีสภาวะของการเป็นผู้นำและพูดให้คนอื่นรับฟังได้ การเขียนและพูด เราต้องเริ่มมาจากโรงเรียนให้เขียนและพูดในสิ่งที่เป็นจริงและไม่เกินเลยความจริง นี่คือจริยธรรมพื้นฐาน ซึ่งต่อไปจะเปลี่ยนไปเป็นจริยธรรมของวิชาชีพ เราอยากให้นัก ศึกษาของเราเป็นคนไทยที่ดี รู้สึกถึงวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมที่ดีของคนไทย การไม่ชอบความรุนแรง ซึ่งถ้าเรานำมาปฏิบัติเป็นชีวิตประจำวันได้แล้วนั้น ก็จะเข้าถึง ชีวิตการทำงานต่างๆ การเป็นคนดีของโลก เราอยากเห็นบัณฑิตของเราเข้าใจวัฒนธรรม ของโลกที่ดีพอ เมื่อเราวิวัฒนาการของไทยดีแล้วก็ย่อมจะมาผสมผสานเลือกเอาในสิ่ง

ที่ดีของวัฒนธรรมของโลกได้ และนอกจากนั้นการติดต่อทางด้านวิชาการ ธุรกิจ ก็ทำให้เกิดจริยธรรมที่ดีที่คนอื่นยอมรับ นับถือ และยังสามารภมีระบบทำงานในระดับโลกได้ คือทำงานเป็นทีม เป็นหมู่คณะ สภาวะผู้นำทางด้านสุขภาพ เราไม่ควรจะหวังว่าเป็นหน้าที่ของสาธารณสุข หมอหรือ พยาบาล ความรับผิดชอบเป็นเรื่องของสุขภาพของแต่ละบุคคล การกินอาหารที่ถูกต้องและไม่มากจนเกินไป การออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ พฤติกรรมด้านสุขภาพที่น่าเป็นห่วงต่อเยาวชนคือพฤติกรรมทางเพศสัมพันธ์ มีสภาวะผู้นำแบบนี้เป็นตัวอย่งที่เขาสามารถปฏิบัติตามได้และอธิบายได้

พฤติกรรมที่สำคัญอีกอย่างที่ต้องการวินัย คือ พฤติกรรมที่จะไม่ทำให้เกิดมลภาวะและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมถ้าบ้นฑิตของเรามีค่านิยมที่ว่าเขาจะไม่ทำให้เกิดมลภาวะ ไม่ว่าจะในบ้าน ชุมชน และในงานที่ทำทั้งหมดนี้คือพฤติกรรมเสริมเนื่องจากความรู้ความรุ้ความสามารถ เรื่องการสร้างวินัยและการสร้างสภาวะผู้นำเป็นเรื่องที่พูดกันไม่สิ้นสุดและต้องทำต่อไปได้จนตลอดชีวิต ยกตัวอย่างเช่น ประเทศสิงคโปร์ เมื่อ ๑๕ ปีที่แล้ว หลังจากที่แยกตัวออกจากประเทศมาเลเซีย นายกรัฐมนตรีสิงคโปร์ได้พูดว่าการที่ประเทศสิงคโปร์เป็นศูนย์กลางของโลกจะต้องเป็นคนที่ม่จริยธรรมและไม่โกงคนอื่น การเอาเปรียบทางด้านการค้าก็ควรต้องมีแต่ไม่ใช้การโกงหรือเอาเปรียบคนต่างชาติโดยที่ไม่ได้คำนึงถึงมารยาทหรือจริยธรรมต่าง ๆ

เรื่องของวินัยกับพฤติกรรมกับสภาวะผู้นำสิ่งต่างๆ ในบ้านเมืองเป็นเรื่องที่ใหญ่ ถ้าพวกเราช่วยกันรับหลักการอันนี้ งานเรื่องนี้จะประสบความสำเร็จได้ แต่ถ้าเรา

หวังจากแนวทางนโยบายของรัฐบาล คงจะยากที่จะเห็นวินัยเกิดขึ้น ถ้าหลักสูตรการศึกษาทุกระดับได้คิดถึงเรื่องนี้และยอมรับว่าเป็นการเขินครกขึ้นภูเขา และเป็นภูเขาที่ไม่มีวันสิ้นสุด เราก็คงต้องช่วยกันผลักดันกัน แล้วอีกใน ๒๐-๓๐ ปีข้างหน้าก็คงจะเห็นสังคมไทยที่มีวินัยและเสริมสร้างบ้านเมืองที่พวกเราและลูกหลานก็อยากจะอยู่ด้วยความสุข ความสำเร็จและผลงานที่เป็นประโยชน์แก่เมืองไทยและเป็นประโยชน์กับโลกอีกด้วย

ผู้ดำเนินรายการ สรุปดังนี้

การสร้างวินัยไม่ใช่เป็นหน้าที่ของใครคนใดคนหนึ่ง แต่จะเป็นหน้าที่ของทุกคน ถ้าทุกคนให้ความร่วมมือ ต้นแบบในการสร้างวินัยการศึกษาก็คือ พ่อพิมพ์ แม่พิมพ์ ในองค์กรของรัฐบาลที่เข้มแข็งที่สุดในขณะนี้คงเป็นองค์กรในเรื่องของสาธารณสุข เป็นองค์กรที่ทำอย่างมีระบบ เพราะว่าทุกคนที่ผ่านการฝึกอบรม สามารถเป็นเครื่องชีวิตได้ เป็นเพราะผู้นำมีวิสัยที่ดีเป็นการหล่อหลอม ทำให้มีความรับผิดชอบ แต่ทุกวันนี้เรื่องการศึกษาของเรา พ่อพิมพ์และแม่พิมพ์ของเราที่เป็นด้วยอุดมการณ์ ท่านจะเป็นคนดี แต่ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นวิชาชีพที่เป็นทางเลือกสุดท้ายของหลายๆ ท่านเมื่อมีตัวแบบที่ไม่ดี มันก็คงจะมีปัญหา เพราะฉะนั้นการสร้างสภาวะผู้นำที่จะทำให้เกิดคงเกิดได้ยาก

อภิปรายทั่วไปของผู้เข้าสัมมนา

จริยา ปกแก้ว (สภาวิจัยแห่งชาติ)

การมองกระบวนการศึกษาและวินัยคงมองแบบตัดตอนไม่ได้ ต้องมองแบบองค์รวม และต้นเหตุของปัญหาคืออะไร ต้นเหตุที่สำคัญก็คือ แผนพัฒนาประเทศที่สูงไปสู่แผนการพัฒนาเศรษฐกิจ ที่สำคัญเราเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจ สิ่งจำเป็นเบื้องต้นคือ การพยายามบอกว่ารัฐกำลังเข้าไปสู่วังวนทุนนิยมของโลก ควรจะออกมาได้หรือยัง เพราะผลพวงเหล่านี้ทำให้กระทบต่อสังคมที่แย่ รัฐอยู่ในอำนาจของผู้ที่อยู่ในวังวนทุนนิยมของโลก

สุดท้ายนี้ขอชมเชย สวช. ที่ให้โอกาสกับนักวิชาการต่างๆ มาร่วมอภิปรายในครั้งนี้ แต่ทำไมท่านจึงให้เวลากับเราน้อยเหลือเกิน

พุทธองศ์ (สถาบันการศึกษา ประเทศฮอลแลนด์)

การศึกษาของโลกขณะนี้กำลังล้มเหลว พลังสังคมในปัจจุบันไม่ได้รับความสมหวังอย่างที่ควรจะเป็น เป็นธรรมชาติอย่างที่เกิดมาควรเป็น เพราะการศึกษาของโลกในปัจจุบันไปมองประเด็นของการให้ความรู้จากภายนอก การศึกษาในอุดมคติกล่าวไว้ว่า การศึกษาจะต้องประกอบด้วย ๓ เรื่อง สิ่งที่สำคัญคือ นักศึกษาเรามองนักศึกษากว่าเป็นผู้รู้ ผู้จะไปเรียนสิ่งอื่น วินัยเราเกิดมามีครบวงจรในตัวของมัน เพราะวินัยมักมีกฎในธรรมชาติ ในจิตสำนึกที่บริสุทธิ์ การศึกษาและการสร้างวินัย คือ ต้องให้นักศึกษาได้รู้จักตนเอง

เสาวภา (สถาบันราชภัฏเลย)

งานสร้างวินัยไทยทั้งชาติ

คงไม่เกินความสามารถจะสร้างไหว

เริ่มครอบครัว เริ่มชีวิต เริ่มจิตใจ

๖.

ทุกสถาบันให้ตัวอย่างแก่เยาวชน

รุ่นพวกเราเปรียบเสมือนไม้ไผ่แก่

ซึ่งจะแก่ สร้างอย่างไร อาจไร้ผล

ด้วยความมานะเฉพาะตน

ตัวอย่างผลสัมมนาในคราวนี้

หย่อนกฎเกณฑ์การเข้าห้องประชุม

จับเป็นกลุ่มหลักบ้างก็หนีมาก็ซ้ำกลับก็ก่อน

เหตุผลดีเพราะรถติดทุก ๆ ที่ของเมืองกรุง

พยายามเน้นสร้างความประหยัดสารพัดอาหาร

มีให้ถูกลงกินกินอ้อมท้องสดใส

เป็นวันหยุดคงสำราญเบิกบานใจ

รับความรู้ด้วยจิตใจแสนปรีดา

นายสุรศักดิ์ บำรุงวงศ์

การศึกษาเป็นต้นเหตุของการทำให้คนละเมียดวินัยทั้งในปัจจุบันและอนาคต สิ่งเหล่านี้เป็นกระบวนการลัดคิวทางการศึกษา ซึ่งเป็นปัญหาใหม่มากในสังคมไทย เราจะสอนให้เขามีคิวกการศึกษาที่ดีได้อย่างไร ในเมื่อกระบวนการศึกษาเปิดโอกาสให้เขาลัดคิวการศึกษา ปัจจุบันปัญหาเกิดขึ้นได้แล้วในเชิงรูปธรรม อนาคตของเด็กเหล่านี้ ถูกทำลายเป็นจำนวนมาก รวมไปถึงผู้ปกครอง การศึกษานอกโรงเรียนได้ทำลายการศึกษาภายในโรงเรียน ปี ๒๕๓๘ ประกาศว่าจะเลิกแต่เป็นความเท็จ ในกฎเกณฑ์ที่มีอยู่ นักศึกษาภายใต้ระบบโรงเรียนยังสามารถใช้สิทธิในการสำเร็จการศึกษาได้ภายใน ๒ ปี ทั้ง ๆ ที่ในหลักสูตรของการศึกษาแต่ละระดับเป็นหลักสูตร ๓ ปี เป็นความชัดเจนที่เป็นการทำลายวินัยของเยาวชนและคุณภาพวัฒนธรรมและวินัยที่สำคัญของเยาวชน เป็นประเด็นที่ควรเร่งการแก้ไข

นายอมรเดช (หัวหน้าแผนกวิชาการพุทธสมาคมแห่งประเทศไทย)

วินัยสามารถแบ่งออกได้เป็นหลาย ๆ ประเภท แต่มี ๒ ประเภทใหญ่ ๆ คือ วินัยจริยธรรมแบบเต็มใจหรือแบบผสมผสานกับระเบียบวินัยแบบจำใจ ปัจจุบันเป็นระเบียบวินัยแบบจำใจ ทำให้เราเกิดความวิตกมากถ้าเราหลงกระแสของยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งเป็นกระแสของโลกาธิปไตย เราก็คงไม่ตีแน่ เราต้องรู้เท่าทันและเป็นยานของโลกาภิวัตน์ เราต้องพัฒนาโลกาภิวัตน์ให้ถึงธรรมาธิปไตยให้ได้ คุณูปการของพระพุทธศาสนาต่อการพัฒนาแบบยั่งยืน ซึ่งเป็นบทประชุมของพระเจ้าพระคุณเจ้าพระธรรมปิฎก เราจะดูแปดหน้าสุดท้ายของเอกสารที่แจก ที่จะบอกรูปแบบการพัฒนาอย่างครบถ้วน ที่บอกว่าเราต้องเริ่มการพัฒนาภายในที่ถูกต้อง พัฒนาศีล พัฒนาสมาธิ และการพัฒนาปัญญา และการพัฒนารอบด้านคือการปรับใจเราให้รู้เท่าทันและปรับกิจภายนอก

พ.ต.ต. ปรีทิตน์

การขาดวินัยเกิดจากปัจจัยภายในและภายนอก ปัจจัยภายในคือความต้องการของร่างกายและจิตใจพอเรามีจิตใจในด้านนี้ระเบียบวินัยจะเกิดขึ้น ปัจจัยภายนอกคือการรักษากฎหมาย สังคมดูเราอยู่หรือเปล่า เราอยากให้ส่งเสริมความดี คนดี

สังคมเรามีทั้งคนดีและไม่ดี อยากให้สังคมยอมรับ เช่น การทำความดีแล้วถูกย้าย เชื่อว่าหลาย ๆ คนอยากทำความดี แต่ไม่มีปัจจัย เช่น ความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นแนวทางที่นำไปสู่ความต้องการได้

นายบุญสม ยอดมณี

การพัฒนาสังคมเราคงหยุดกันไม่ได้แล้ว เราควรจะต้องมาปรับปรุงตนเองและปรับปรุงทางสังคมเราให้เข้ากับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะนี้ ขอเสนอเป็นหัวข้อดังนี้

๑. สมาคมครูไทย แทบจะไม่มีบทบาท ผู้ปกครองแทบจะไม่มีส่วนร่วมในกิจการการเรียนการสอน
๒. ตัวครูต้องมีวินัยมากขึ้น ผู้บริหารต้องมีความเฉียบขาด
๓. ทางโรงเรียนควรมีการจัดพื้นฐานที่เอื้อต่อกัน เรียนรู้ในด้านวินัยของเด็ก
๔. ทางหน่วยงานควรให้ความสำคัญในเรื่องการวิจัยที่เกี่ยวกับการสร้างระเบียบวินัย
๕. การดึงเอาสังคมที่อยู่นอกโรงเรียนและสังคมในโรงเรียน มาร่วมมือกัน

ผู้ดำเนินรายการ สรุปลงนี้

การดำเนินการอภิปรายในเรื่องการศึกษาและการสร้างวินัย ความคาดหวัง และสิ่งที่เป็นจริงสิ่งเหล่านี้เป็นรูปธรรมหรือไม่ วินัยเป็นของคนทุกคน อยู่ที่ว่าเราจะทำให้เกิดความสำเร็จได้หรือไม่

ในนามของคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ขอกราบขอบคุณท่านพลตรี กิตติศักดิ์ รัฐประเสริฐ ผู้ดำเนินการอภิปรายในครั้งนี้และวิทยากรทุกท่านที่เคารพ ท่านเรือโทไพโรจน์ สันติเวชกุล ซึ่งท่านได้กรุณาเป็นประธานทั้ง ๒ ภาค ขอกราบเรียนเชิญท่านมอบของที่ระลึกให้แก่วิทยากรทั้ง ๗ ท่าน โดยเฉพาะกลุ่มของศาสนาเพื่อสังคม ท่านเป็นกรรมการบริหารของสมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน ท่านได้จัดกิจกรรมสิทธิมนุษยชนและความเป็นสันติวิธี และเป็นผู้อำนวยการสันติวิธีในสังคมไทย ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

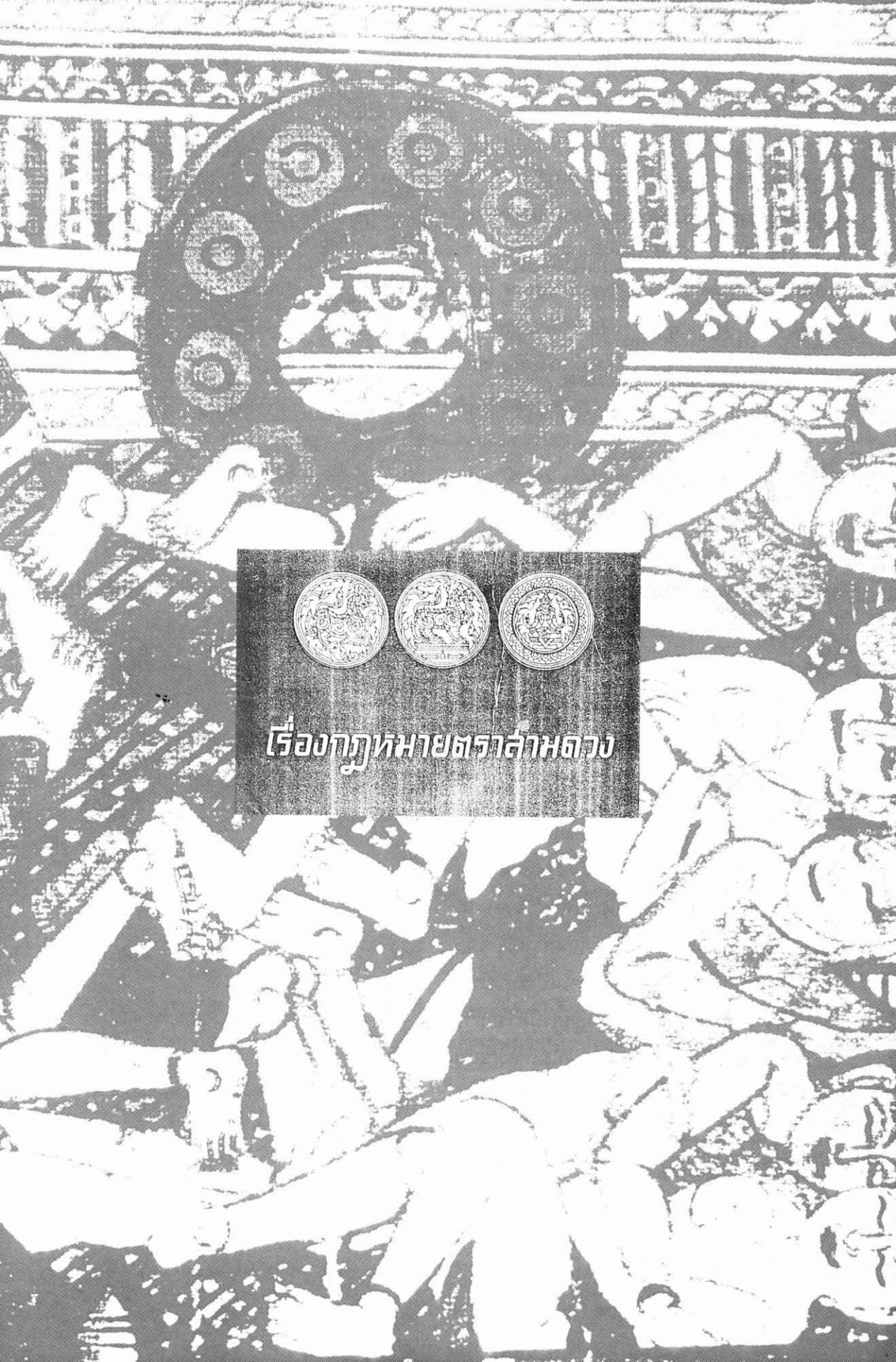

บทสรุปเชิงมติ

“การศึกษากับการสร้างวินัย : ความคาดหวังและความเป็นจริง”

ข้อ	ข้อความ	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่ตอบ
๑.	สังคมไทยกำลังมีปัญหาค้นวิกฤตด้านการขาดวินัย	๘๕.๐	๑๔.๒	๐.๙
๒.	การให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมชุมชนในการมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของและจัดการสาธารณสมบัติ จะมีส่วนช่วยแก้ปัญหาการขาดวินัยได้	๙๒.๐	๕.๖	๒.๔
๓.	การเสริมสร้างวินัยให้แก่คนในชาติเป็นภาระหน้าที่ของทุกสถาบันทางสังคม ไม่ใช่หน้าที่ของสถาบันการศึกษาแต่ฝ่ายเดียว	๙๘.๑	๑.๒	๐.๗
๔.	การยอมรับสิทธิและอำนาจของชุมชนในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน จะมีส่วนช่วยแก้ปัญหาการขาดวินัยได้	๙๓.๐	๕.๕	๑.๕
๕.	จำเป็นต้องมีกฎหมายรองรับสิทธิของชุมชนในการมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของสาธารณสมบัติร่วมกับรัฐ	๙๐.๓	๗.๕	๒.๔
๖.	รัฐพึงให้การส่งเสริมสนับสนุนและกำกับดูแลให้สถาบันต่างๆ ทางสังคม ทำหน้าที่เสริมสร้างวินัยให้แก่สมาชิกได้อย่างมีประสิทธิภาพ	๙๖.๘	๒.๑	๑.๒
๗.	รัฐพึงผลักดันให้มีการรณรงค์เผยแพร่การปลูกฝังวินัยผ่านสื่อมวลชนต่างๆ	๙๖.๘	๒.๒	๑.๑
๘.	รัฐพึงส่งเสริมการให้รางวัลแก่กลุ่มคนและองค์กรที่มีส่วนเสริมสร้างวินัยในสังคม รวมทั้งองค์กรที่เป็นตัวอย่างที่ดีในด้านความมีวินัย	๙๓.๓	๕.๕	๒.๒
๙.	รัฐพึงเตรียมความพร้อมให้ผู้สอนทุกสาขาวิชาในสถานศึกษามีศักยภาพและถือเป็นหน้าที่ในการปลูกฝังวินัยให้แก่ผู้เรียน	๙๕.๗	๒.๕	๑.๙

ข้อ	ข้อความ	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่ตอบ
๑๐.	รัฐพึงส่งเสริมการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาวิสัยของบุคคลในทุกระดับ	๙๕.๕	๕.๓	๑.๕
๑๑.	รัฐพึงกำหนดให้มีหน่วยงานซึ่งทำหน้าที่ดูแลการบังคับใช้กฎหมายโดยเคร่งครัดและส่งเสริมให้องค์กรประชาชนได้ดูแลและตรวจสอบการบังคับใช้กฎหมาย	๙๐.๙	๗.๒	๑.๙
๑๒.	รัฐพึงออกกฎหมายรับรองสิทธิและให้อำนาจชุมชนในการมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของสาธารณสมบัติร่วมกับรัฐ	๙๒.๐	๕.๖	๒.๕
๑๓.	หน่วยงานราชการที่รับผิดชอบควรออกกฎระเบียบในการให้สิทธิและอำนาจแก่ชุมชนในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาในชุมชน	๙๒.๓	๕.๖	๒.๑
๑๔.	ให้มีหน่วยงานกลางที่ทำหน้าที่ประสานงานกับหน่วยงานของรัฐและเอกชนเพื่อสนับสนุนการเสริมสร้างวินัยให้กับบุคลากรของหน่วยงานเหล่านั้น	๙๑.๓	๖.๘	๑.๙
๑๕.	ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการณรงค์และส่งเสริมกิจกรรม ครอบครัวเพื่อเสริมสร้างวินัย	๙๖.๖	๑.๗	๑.๗

เรื่องกฎหมายตราสามดวง

การอภิปราย

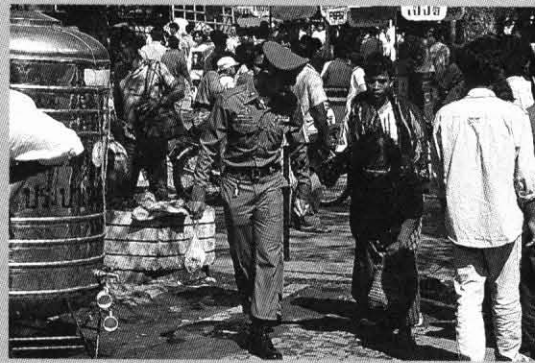
“กฎหมายไทย : จากมิตวัตถนธรรม”

- : ดร.กิตติศักดิ์ ปรกติ
- : นายวิชา มหาคุณ
- : พล.ต.ต.วันชัย ศรีนวลนัต
- : นายนิพนธ์ วิศิษฏ์ยุทธศาสตร์
- : นายทองใบ ทองเปาด์

ดำเนินรายการโดย นายโคทม อารียา

ดร. กิตติศักดิ์ ปรกติ

กฎหมายไทยในมุมมองของวัตถนธรรม ความรู้สึกที่เรากำลังประสบกับวิกฤตการณ์ทางสังคมและวัตถนธรรมในขณะนี้ เป็นเพราะผลจากการพัฒนาเศรษฐกิจก่อให้เกิดวิกฤตการณ์ปัญหาต่างๆ มากมาย ภาวะเช่นนี้เกิดขึ้นในประเทศไทยนานแล้ว ตั้งแต่ในสมัยกรุงศรีอยุธยา มีการกล่าวถึงวิกฤตในทำนองเดียวกัน เกิดจากในเพลงกลองยาวพยากรณ์กรุงศรีอยุธยา ซึ่งอยู่ในพงศาวดารไทย นักปราชญ์ในสมัยนั้นได้กล่าวถึงอาเพศในสังคมว่า พระมหากษัตริย์ในสมัยนั้นไม่ได้ทรงมีทศพิธราชธรรม วิกฤตที่เกิดขึ้นในสมัยก่อนเกิดจากธรรมะไม่ได้ครองเมืองคือ อำนาจที่ครอง

แผ่นดินคืออำนาจที่ขาดธรรมดา วิกฤตในปลายกรุงศรีอยุธยาให้นำไปสู่การเสียกรุงครั้งที่ ๒ เกิดขึ้นในภาวะที่กรุงศรีอยุธยามีความเจริญในทางเศรษฐกิจ คำทำนายของปราชญ์ในสมัยนั้นกล่าวว่า ถ้าธรรมะไม่ได้ครองแผ่นดิน แผ่นดินนั้นก็ล่ม ในสมัยรัชกาลที่ ๑ มีการรื้อฟื้นธรรมะให้ขึ้นมาครองแผ่นดิน ทรงพยายามปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานทางสังคม ให้เป็นสังคมที่ประกอบด้วยธรรมะ ความพยายามอย่างนี้ต่อเนื่องกันมาในหลายรัชกาล ในสมัยรัชกาลที่ ๔ ก็ทรงเผชิญกับลัทธิการล่าอาณานิคม สิ่งที่พระองค์ยังคงยืนยันว่าสิ่งที่เราจะเรียนกับฝรั่งนั้นควรจะเป็นแค่วิทยาศาสตร์ แต่ไม่ต้องเรียนเรื่องศาสนาและธรรมะ เพราะเรามีศาสนาและ ธรรมะของเราอยู่แล้ว ในสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า ได้ทรงมีการปฏิรูปบ้านเมืองให้ทันสมัย พัฒนาการที่เกิดขึ้นในยุคหลังส่วนที่ติดอยู่มาก อีกส่วนหนึ่งคือส่วนที่ทำให้เกิดการผิดพลาดล้มเหลวแล้วก็ตกทอดมาจนปัจจุบัน คนสมัยนี้ไม่ปรับปรุงคือ ความคิด ความเชื่อเรื่องกฎหมายเรื่องธรรมะในสังคมไทย โดยเฉพาะความคิดของนักกฎหมายผู้ซึ่งจะต้องผุดงไว้มองความยุติธรรมของสังคมนั้นได้ผิดไปจากแนวเดิมที่ยึดถือกันมาตลอด

กฎหมายคือธรรมะ ธรรมะคือกฎหมาย ธรรมะอยู่นอกกฎหมายที่มนุษย์ได้บัญญัติขึ้น ในสมัยรัชกาลที่ ๑ ได้ประมวลทำกฎหมายขึ้นมาเป็นกฎหมายตราสามดวง ปรากฎหลักฐานชัดเจนว่าพระองค์ทรงมีพระราชประสงค์ปรับปรุงกฎหมายให้เป็นธรรมที่มีมาแต่เดิม

ความคิดอย่างนี้ต่อเนื่องมาจากสมัยรัชกาลที่ ๔ ในสมัยรัชกาลที่ ๕ ได้นำเอาระบบฝรั่งเข้ามาปรับใช้ ก่อให้เกิดคุณประโยชน์มาก มีสิ่งหนึ่งที่นำความผิดพลาดมาสู่ประเทศไทยคือ ความเชื่อเรื่องกฎหมาย คำสั่งของผู้มีอำนาจ กฎหมายเป็นคนละเรื่องกับธรรมะและความยุติธรรม กฎหมายอย่างนี้เริ่มขึ้นก่อน เมื่อสมัยเสด็จในกรมหลวงราชบุรี บิดาแห่งกฎหมายไทยสมัยใหม่ เมื่อเชื่ออย่างนี้แล้วช่วยให้อำนาจสัมฤทธิ์ผลได้เร็ว ช่วยให้บ้านเมืองแก้ไขไปเร็ว ไม่ต้องมาโต้เถียง พระองค์ท่านทรงสอนนักกฎหมายและสอนตกทอดกันมาจนถึงปัจจุบันว่ากฎหมายนั้นเป็นข้อบังคับของผู้มีอำนาจในบ้านเมือง เมื่อผู้ใดไม่กระทำแล้ว ย่อมต้องโทษและต้องระวังอย่าคิดเอากฎหมายไปปนกับเรื่องความชั่ว ความยุติธรรม เพราะกฎหมายนั้นเป็นแบบที่เราต้องประพฤติตาม บางทีกฎหมายอาจจะชั่วได้ ความคิดอะไรชั่ว อะไรดี อะไรยุติธรรมนั้น เป็นเรื่องศาสนา ถ้าเกิดก็จะเกิดได้อย่างเดียว คือเกิดจากผู้ปกครองแผ่นดิน ความเชื่อนี้สอนมาเรื่อยๆ ก่อให้เกิดผลว่ารัฐนั้นเป็นอำนาจสูงสุดไม่อยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ใดๆ ไม่อยู่ภายใต้ธรรมะไม่เหมือนแต่เดิม เมื่อสอนอย่างนั้นกฎหมายก็เป็นเรื่องของคำสั่ง กฎหมายก็เป็นเรื่อง

ของอำนาจ แทนเรื่องถูกผิด ยุติธรรม เมื่อกฎหมายมีอำนาจ ผู้ที่จะสั่งๆ อย่างไม่รู้ก็ได้ ขึ้นอยู่กับความพอใจ ซึ่งมีผลทางความคิดว่าเมื่อเป็นกฎหมายแล้วจะมีเนื้อความอย่างไร ยุติธรรมหรือไม่ ไม่ใช่เรื่องที่นักนิติศาสตร์ที่ต้องมาศึกษา ได้แย้งกัน เพียงแต่พิจารณาว่าผู้ออกกฎหมายมีอำนาจออกกฎหมายหรือไม่ และด้วยเหตุนี้กฎหมายจึงเป็นกฎเกณฑ์ที่แยกออกจากศีลธรรม ความรู้สึกในเรื่องยุติธรรมแยกออกจากเรื่องจารีตประเพณี นักกฎหมายอ้างว่าเป็นความยุติธรรมตามกฎหมาย แม้ว่าจะขัดกับความยุติธรรมที่เป็นจริงก็ตาม ฉะนั้นหลักการปกครองที่ถือว่ากฎหมายเป็นหลักก็กลายเป็นการปกครองที่ถือผู้มีอำนาจเป็นใหญ่ ผู้ที่รับใช้กฎหมายก็กลายเป็นผู้รับใช้ผู้มีอำนาจ การแสวงหาความเป็นธรรมก็สิ้นสุด เหลือแต่เพียงกฎหมายที่ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษร อย่างไรก็ตามนั้นไม่มีความคิดที่จะไปควบคุม ตัดแปลงให้กฎหมายทั้งหลายมีเนื้อหาสอดคล้องกับความเป็นธรรม ความยุติธรรม ความคิดนี้ยังเป็นความคิดที่ตกทอด ในปัจจุบันความคิดนี้มารวมเข้ากับระบบราชการ ทำให้การมีอำนาจมั่นคงยิ่งขึ้น ความคิดอันนี้เมื่อไปบวกเข้ากับระบบสังคมที่เป็นแบบระบบอุปถัมภ์ ก็ถูกนำมาเพื่อแสวงหาอำนาจ เพื่อผลประโยชน์ ส่วนอีกด้าน คุณธรรมของระบบอุปถัมภ์ก็คือ เมตตาธรรม กตัญญู ก็ถูกนำมาแอบอ้าง การส่งส่วยก็เป็นเรื่องกตัญญู การที่ผู้ใหญ่จะช่วยเหลือผู้ย่อยที่ทำผิดก็กลายเป็นเรื่องเมตตา ความคิดนี้ก็ตกทอดมาในสมัยปัจจุบัน ต่อมาก็มีความคิดต่อต้านสู้กับความคิดนี้ เริ่มต้นจากการศึกษากฎหมายใหม่ เคียงคู่ไปกับพระราชดำริของรัชกาลที่ ๙ ในระบบมหาวิทยาลัยได้พยายามเสนอแนวความคิดคัดค้านความเชื่อที่ว่ากฎหมายคือคำสั่งของผู้มีอำนาจ และที่สังเกตดูจากพระราชดำรัสของรัชกาลที่ ๙ พบว่าจะเน้นให้นักกฎหมายทั้งหลายระลึกว่ากฎหมายนั้นจะต้องเป็นเครื่องมือที่รับใช้ความยุติธรรม ถ้าขัดกับความเป็นจริงก็ต้องปรับกฎหมายให้สอดคล้องกับความเป็นธรรม ความเป็นจริง จารีตประเพณีของคนในชาติ ในหลวง ก็ตรัสไว้ว่ากฎหมายไม่ใช่ตัวความยุติธรรม หากเป็นบทบาทบัญญัติว่ากฎหมายเป็นตัวรักษาความเป็นธรรม ไม่ควรคิดว่าการรักษาความยุติธรรมมีวงกว้างอยู่เพียงแค่ว่าขอบเขตกฎหมาย จำเป็นต้องขยายไปถึงศีลธรรม จรรยา ตลอดจนจนถึงเหตุผลตามความเป็นจริงด้วย แต่เดี๋ยวนี้ก็มีผู้คิดว่ากฎหมายคือการรับใช้ความยุติธรรมนี้เป็นความหวังใหม่ คือการนำเอาความคิดดั้งเดิมในสังคมไทยที่เชื่อว่าธรรมะอยู่เหนือกฎหมายปรับเข้าสู่ความเป็นจริงขึ้น ในการศึกษาในมหาวิทยาลัยก็ดี ความเคลื่อนไหวในวงตุลาการและนักกฎหมายอื่นๆ ก็ดีเริ่มมีลักษณะที่แสดงให้เห็นถึงการพยายามเรียกร้องหาความเป็นธรรมและปรับกฎหมายให้เข้ากับหลักความเป็นจริง

มากขึ้นทุกที เป็นความหวังของสังคมไทย เป็นพัฒนาการใหม่ที่เกิดขึ้นในวัฒนธรรมไทย ด้านหนึ่งวัฒนธรรมที่ตกทอดมาจากการปรับปรุงระบบราชการ ปรับปรุงประสิทธิภาพพร้อมศูนย์อำนาจของระบบเป็นวัฒนธรรมของการยกย่องอำนาจ วัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในยุคหลังเป็นวัฒนธรรมของการจำกัดอำนาจ การจำกัดอำนาจนั้นใช้เหตุผลเป็นหลัก ใช้หลักความเชื่อเรื่องธรรมะเป็นเครื่องจำกัดและแสดงออกให้ปรากฏ อย่างน้อยในสถาบันหนึ่งคือ สถาบันศาล สิ่งที่แสดงออกนั้นคือพลังของผู้พิพากษา ยืนหยัดความเป็นอิสระของ ตุลาการ เป็นอิสระจากการมีอำนาจของผู้ก้าว กายทั้งหลาย ต้องตัดสินใจไปตามมโนธรรมของคนไทยอิสระเท่านั้น เหตุการณ์นี้ไม่ใช่สิ่งจะเกิด การเรียกร้อง การต่อสู้ของตุลาการเพื่อจะผดุงไว้ซึ่งความเป็นอิสระ ความเป็นธรรม ใหม่โนธรรมเป็นตัวตัดสินใจโดยไม่มีอำนาจเป็นตัวสั่งในวงการเริ่มมองเห็นว่าตุลาการที่ตัดสินใจด้วยความอิสระตามมโนธรรมสำนึก ตามหลักแห่งความ ยุติธรรม ก็อาจจะเป็นอันตรายจึงต้องเรียกร้องหาหลักประกันให้เกิดความมั่นคงใน ความอิสระ ในตุลาการให้ใช้มโนธรรมตัดสินได้ ต่อสู้มาตั้งแต่ ๒๔๗๕ มาสำเร็จเมื่อ ๒๕๐๐ จนถึงปัจจุบัน ส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่เติบโตขึ้นมาเพื่อจำกัดอำนาจของรัฐ จำกัดการใช้อำนาจตามอำเภอใจ วัฒนธรรมแบบนี้เป็นวัฒนธรรมที่น่าส่งเสริม

ปัจจุบันนี้เกิดวัฒนธรรมที่จะพยายามส่งเสริมให้มีหลักกฎหมายปกครองขึ้น ในบ้านเมือง หลักกฎหมายมหาชนที่มาจำกัดอำนาจความไม่เป็นธรรมของข้าราชการ ก็ยังช้ำอยู่ แต่ต้องเกิดขึ้นแน่นอน ได้รับการผลักดันจากนักกฎหมายมากมาย วัฒนธรรมที่เกิดขึ้นใหม่คือวัฒนธรรมของการจำกัดอำนาจยังแพร่ไปไม่ทั่วถึงเท่าไรมัน ถูกกุดจากระบบราชการโดยตัวของมันเอง กัดไว้ด้วยระบบอุปถัมภ์ ซึ่งอาศัยคุณธรรม บังหน้า แสวงหาผลประโยชน์แบบไร้ขอบเขต กตัญญูธรรมแบบเอาแต่ได้ฝ่ายเดียว ส่วนของการจัดองค์กรเพื่ออำนาจการให้เกิดความเป็นธรรมให้เข้มแข็งขึ้น ไม่ว่าสิทธิ ชุมชน ถ้าท่านทั้งหลายต้องการแก้ไขวิกฤตการณ์ทางสังคมไทย ท่านทั้งหลายต้องช่วย กันสนับสนุนพลังใหม่ ให้มีพลังสำคัญเข้มแข็ง สนับสนุนพลังของการจำกัดอำนาจ การให้การศึกษาคู่มือสร้างทางสังคมอันเป็นธรรม ถ้าเรามีโครงสร้างธรรมะในจิตใจ เชื่อมโยงต่อกันกับวัตถุได้ การจัดองค์กรเพื่อรักษาความเป็นธรรมเป็นไปอย่าง มีประสิทธิภาพ ตั้งแต่ส่วนกลางไปยังส่วนภูมิภาคแล้ว เมื่อนั้นวิกฤตการณ์แห่งสังคมไทย ที่ธรรมะไม่ได้ครองแผ่นดินจะลดน้อยถอยลง และจะก้าวไปสู่ธรรมะครองแผ่นดินได้

นายวิชา มหาคุณ

กฎหมายได้มีส่วนร่วมทางวัฒนธรรมในมุมมองที่เรียกว่า มุมมองทางสังคมวิทยา โดยปกตินักกฎหมายถูกมองว่าอยู่ในกฎระเบียบ แบบแผน เป็นสิ่งที่ต้องบังคับ ในมุมมองสังคมวิทยา เรามองกฎหมายในแง่ที่เป็นวิถีชีวิตของผู้คน กฎหมายที่สัมผัสได้และรู้ว่าอะไรเป็นอะไร สามารถปฏิบัติตามได้โดยไม่ขัดเคืองใจกฎหมายบางส่วนในปัจจุบัน ประชาชนไม่ได้สัมผัสเพราะประชาชนไม่ได้มีส่วนร่วมกับการออกกฎหมายแบบจริงจังกฎหมายส่วนใหญ่มาจากผู้มีอำนาจ อาจจะเป็นสภาผู้แทนส่วนหนึ่ง กฎหมายที่ออกมาประชาชนไม่ทราบว่าเป็นอย่างไร บังคับอย่างไร กฎหมายอีกมากไม่ได้เข้าไปสู่ประชาชนที่แท้จริง ไม่ได้ไปสู่วิถีชีวิต แต่มันรับใช้ผลประโยชน์ของกลุ่มหนึ่งเท่านั้น และอาศัยกฎหมายเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ตลอดมา กฎหมายจากต่างประเทศที่ดีๆ และใช้บังคับได้ แต่พอมาถึงเมืองไทยก็ถูกบู้ยี่ป้าย เพราะว่ามีสิ่งที่เราคิดว่าดี ผู้มีอำนาจคิดว่าดี ไม่ใช่ชาวบ้านคิดว่าดี มันสวนทางกัน เราเคยคุยกันหรือเปล่าว่าชาวบ้านคิดอย่างไรกับระเบียบข้อบังคับที่ออกมาครอบงำเขา บางทีชาวบ้านเขาก็ไม่รู้ว่าที่ห้ามมันผิดอย่างที่เรานิยามศัพท์คำว่า ป่าไม้หมายความว่า ที่ดินที่ไม่มีต้นไม้สักต้นก็เป็นป่าไม้ได้ เป็นนิยามศัพท์ของผู้ที่มีอำนาจ แต่ไม่มองลึกไปว่าใครที่จะได้ครอบครองที่ดินผืนนั้นทำประโยชน์จริงหรือเปล่า คนที่จ้องจะครอบครองก่อนอื่นต้องตัดป่าให้ราบเรียบเหลือที่ดินผืนนั้น ก็ลงไม้จัดสรรกัน แล้วออก นส.๓ โฉนด โดยเอาวิธีการต่างประเทศที่เจริญแล้วจัดสรรที่ดินเพื่อประโยชน์ของราษฎรโดยตรง หมายความว่ารัฐมองว่าที่ดินไหนใช้ประโยชน์ไม่ได้หรือมีใครครอบไว้มากมายรัฐจะบังคับแบ่งให้คนทำประโยชน์ ไม่ใช่ครอบครองไว้เฉยๆ แต่เรากลับตาลปัตร คือ เราเอาผลของมันคือการได้ที่ดิน แต่ไม่ได้เอาต้นกำเนิดของมัน เอาที่ดินจากคนที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์มาให้คนที่ใช้ประโยชน์ทำ นั่นคือหลักกฎหมาย ซึ่งเอามาพูดกับชาวบ้านก็จะเข้าใจ แต่ก็มาเถียงกันว่าคนที่ไม่มีที่ดินทำกินอยู่แล้วไม่ใช่เกษตรกรนั่นคือการออกกฎหมายเป็นหมู่เฉพาะ คนใช้กฎหมายอ้างว่ารู้ แต่จริงๆ ไม่รู้ คนที่ดีความก็เป็นคนกลุ่มเดียวกันฉะนั้นกฎหมายที่ออกมาเพื่อรับใช้คนกลุ่มเดียวและออกมาก็ซับซ้อน แม้แต่ใน คณะรัฐมนตรีก็คำนวณว่าไม่ใช่กฎหมายเพราะคนอ่านง่าย กฎหมายต้องอ่านยาก ต้องเขียนให้มีความดีความเอาไว้ ผลที่ได้รับคือชาวบ้านไม่มีส่วนร่วมในกฎหมายที่ปกครองตนเอง ทำไมไม่ทำกฎหมายให้มันง่าย ทำให้ชาวบ้านเข้าใจว่าจะออกกฎหมายแบบนี้ อย่างเช่น ประเทศจีน ก่อนที่จะออกกฎหมาย เขาจะโฆษณาประชาสัมพันธ์ก่อนว่า เป็นอย่างไร

ทำให้ชาวบ้านเข้าใจ ทำให้เขารู้สึกว่านี่คือส่วนหนึ่งในชีวิตของเขา วัฒนธรรมเป็นวิถีของผู้คน ถ้าเราจะทำให้กฎหมายเป็นวัฒนธรรมอันหนึ่งของไทยก็ต้องให้ซึมซับเข้าในวิถีชีวิตของผู้คน อย่าให้เป็นของศักดิ์สิทธิ์ ควรช่วยกันทำกฎหมายให้มันง่าย ใกล้กับวิถีชีวิตของคน อีกประการหนึ่งที่มองเห็นเป็นข้อบกพร่อง คือเราฝากความหวังกับกฎหมายมากเกินไป อะไรจะสำเร็จผลด้วยกฎหมายทั้งนั้น เราควรจะทำกันเอง ไม่ควรให้มีใครมาวางกรอบ ถ้าคนในสังคมดีมีคุณธรรม กฎหมายในสังคมจะมีน้อย ถ้าคนชั่วมากขึ้นเท่าไร กฎหมายก็จะมีมากมาย เหมือนสมัยพระพุทธเจ้า สมัยก่อนไม่มีศีลอยู่ในจิตใจ แต่เมื่อคนบวชมากเข้า ก็วินัยต้องมาบัญญัติศีล ๒๒๗ ข้อ ควรมีกฎหมายให้น้อย คนดีให้มาก

พล.ต.ท.วันชัย ศรีวนนัต

พูดถึงเรื่องวัฒนธรรมแล้วรู้สึกวิตก วัฒนธรรมหมายความว่า เป็นวิธีการดำเนินชีวิตของสังคมแบบแผนการประพฤติปฏิบัติ การแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิด ในสมาชิกสังคมเข้าใจต่าง ๆ วัฒนธรรมสิ่งที่คนได้เลือกสรรและสั่งสมแก้ไขจนถือว่าเป็นสิ่งที่ดีงาม เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ใช้เป็นเครื่องมือ เป็นแนวทางในการป้องกันแก้ไขปัญหาในสังคม ฉะนั้นถ้าสิ่งใดไม่ใช่ของดีของงามจึงไม่ใช่วัฒนธรรม วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น สร้างขึ้นเป็นมรดกตกทอด ไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นโดยสัญชาตญาณ วัฒนธรรมแยกแยะออกเป็น ๒ ส่วน

๑. เป็นรูปของสัญลักษณ์ เช่น คำพูดจาก กิริยามารยาท

๒. เป็นรูปวัตถุ ออกมาให้เห็นเป็นรูปธรรม เช่น สิ่งก่อสร้าง ศิลปะ

กฎหมายเป็นกฎเกณฑ์ แบบแผน ที่เป็นบรรทัดฐานของสังคม ใช้ควบคุมความประพฤติ พฤติกรรมของคนในสังคม โดยมีมาตรการบังคับใช้ มีบทลงโทษที่เป็นกิจลักษณะ มีขบวนการที่แน่นอน ปัจจุบันกฎหมายไม่ได้เป็นคำสั่งของรัฐอย่างเดียว แต่เป็นดวงจิตของประชาชนและความถูกต้อง กฎหมายเกิดจากศีลธรรมที่มาจากธรรมเนียมประเพณีที่ปฏิบัติมายาวนานจนเป็นที่ยอมรับว่าดี จึงบัญญัติออกมาเป็นกฎหมาย ศิล ๕ ประการเองก็เป็นบัญญัติของกฎหมาย เป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่ากฎหมายมีที่มาจากศีลธรรมประเพณี

กฎหมายที่ออกมาในสมัยนี้เป็นกฎหมายของเทคนิค อ่านแล้วไม่เข้าใจ สลับซับซ้อน นักปราชญ์ได้กล่าวว่า ใครมีอำนาจออกกฎหมาย ก็ต้องออกกฎหมายให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง

วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นและทำขึ้นมา เกิดการเรียนรู้ เปลี่ยนแปลงและนำมาใช้ กฎหมายก็เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม กฎหมายและวัฒนธรรมสัมพันธ์กัน แยกกันไม่ออก มีคำกล่าวว่าวัฒนธรรมเป็นแหล่งที่มาของกฎหมาย เช่น เรื่องห้ามไม่ให้ลูกฟ้องพ่อแม่ อีกหลายอย่างที่เป็นตัวสะท้อนสภาพของสังคมและวัฒนธรรม สังคมแต่ละยุคสมัยก็มีการวิวัฒนาการไปตามสภาพ เช่น กฎหมายการปฏิรูปที่ดิน การห้ามสูบบุหรี่ การทำแท้ง ในปี ๒๕๓๕ กฎหมายได้เน้นเรื่องสิทธิมนุษยชน กฎหมายการนำหน้าชื่อสตรีก็กำลังมีการเปลี่ยนแปลงและแก้ไขเพราะเห็นว่าไม่เป็นธรรมสำหรับสตรี อันนี้ก็สอดคล้องว่าชนชั้นใดบัญญัติกฎหมายก็ต้องให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง หรือกฎหมายการข่มขืนภรรยาไม่ผิด ก็เป็นข้อโต้เถียงที่ต้องปรับปรุงที่กล่าวมาก็จะสะท้อนถึงว่าทำไมต้องมีกฎหมาย มีวัฒนธรรมอย่างเดียวไม่เพียงพอ

หรือไว้กับการทำให้สังคมนี้อยู่อย่างปกติสุข คำตอบคือวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ทำขึ้นสร้างขึ้น ใครจะปฏิบัติก็ได้ ไม่มีการบังคับ อย่างมากก็ถูกติเตียนจากคนรอบข้าง ถ้าให้มีวัฒนธรรมอย่างเดียวสังคมคงหาความเป็นระเบียบเรียบร้อยไม่ได้ ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นต้องมีกฎหมายออกมาให้คนในสังคมอยู่ในกรอบ กฎหมายและวัฒนธรรมก็ยังไม่เกิดการควบคุมสังคมให้สัมฤทธิ์ผลได้จะต้องมีองค์กรต่าง ๆ มาช่วยควบคุมดูแลด้วย ได้แก่ องค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมาย เช่น เจ้าหน้าที่สำนักงานที่ดิน ศาลการ

อีกประการหนึ่งคือ การใช้กฎหมายของเจ้าพนักงานหรือหน่วยราชการที่มีหน้าที่นั้นมีข้อติดขัดอะไรบ้าง ในการใช้กฎหมายไม่ได้ผล คือ วัฒนธรรมในการที่ไม่ได้ปฏิบัติตามกฎหมายเป็นความภาคภูมิใจ น่าโก้เก๋ เช่นการฝ่าฝืนกฎจราจร การวางของขายตามทางเท้า ใครสามารถหลีกเลี่ยงภาษีได้ถือเป็นวัฒนธรรมที่ไม่ถูกการเอา รัดเอาเปรียบ ความอยากได้การขาดตัวอย่างและตัวแบบที่ดีทำให้เกิดการบังคับ กฎหมายไม่สมบูรณ์ เป็นนิมิตหมายที่ดีที่ผู้บริหาร ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบ ให้ความสนใจเรื่องวัฒนธรรม ถ้าเราสอนเด็กให้เคารพกฎจราจรในวันนี้ อีก ๓๐ ปีถึงจะมีผล สิ่งที่น่าเป็นห่วงก็คือว่าผู้ใหญ่อย่าทำวัฒนธรรมที่ไม่ดีให้เด็กเห็น ต้องช่วยกันสร้าง วัฒนธรรมที่ดีเป็นตัวอย่างและตัวแบบที่ดี

ผู้ดำเนินรายการสรุปดังนี้

วิกฤตการณ์ทางสังคมโดยทั่วไปเกิดจากการขาดการพัฒนาวัฒนธรรม เรื่องของกฎหมายก็กลายเป็นเครื่องมือของผู้ที่มีอำนาจเท่านั้น การขาดความยุติธรรมทำให้เกิดระบบราชการรวมอำนาจ เกิดการบิดเบือนระบบอุปถัมภ์ วัฒนธรรมค่านิยมต่างๆ ก็ถูกบิดเบือนไป เป็นระบบแสวงประโยชน์ เราต้องช่วยให้กฎหมายเป็นเครื่องมือของการสร้างความยุติธรรม ฉะนั้นวัฒนธรรมใหม่จะเกิดขึ้นคือการใช้กฎหมายตามเหตุผล และธรรมะวัฒนธรรมคือวิถีชีวิต แต่ประชาชนห่างเหินจากกฎหมาย กฎหมายไม่ได้เป็นของประชาชนเพราะประชาชนไม่ได้เป็นผู้ออก ไม่ได้ร่วมรู้ อย่าให้กฎหมายแปลกแยก ถ้าเราอยู่ด้วยกันอย่างสันติสุข กฎหมายก็เป็นสิ่งไม่จำเป็น กฎหมายเองก็มาจากวัฒนธรรมและมีส่วนเหมือนและส่วนแตกต่าง กฎหมายเป็นสิ่งดีงามที่ทำให้คนเราอยู่ร่วมกันโดยสันติ รักใคร่ปรองดอง วัฒนธรรมไม่มีส่วนบังคับมีกลไกรองรับ ความห่างเหินระหว่างกฎหมายและวัฒนธรรม บางครั้งกฎหมายกลายเป็นเครื่องมือรับใช้ผู้ที่มีอำนาจ กลายเป็นกลไกใช้ควบคุมสังคม แต่เดิมบอกว่าวัฒนธรรม คือวิถีชีวิต แต่บางครั้งก็มักจะไขว้เขว ถ้าเราเห็นปัญหาแล้วก็ต้องช่วยกันแก้ไข

นายนิพนธ์ วิทยบุญทศศาสตร์

กฎหมายมาจากกรากเหง้าของวัฒนธรรมและประเพณี เพราะในสังคมที่มีคนมากขึ้นเราต้องมีกฎเกณฑ์เพื่อกำหนดให้คนอยู่ร่วมกันอย่างเป็นธรรม เราจะมองว่ากฎหมายนั้นให้ความเป็นธรรมกับทุกคนไม่ได้จริงแล้วความเป็นธรรม ๑๐๐% ไม่มีในสังคมนี้ แต่น้อยที่สุดให้เกิดการพอใจของทุกคน นี่คือความเป็นธรรม ทำให้กฎหมายไทยถึงต้องเขียนให้เกิดการตีความ ตอนที่ร่างกันก็พยายามที่จะไม่ให้ออกมามีการตีความ จะให้เขียนกฎหมายออกมาแล้ว ไม่ให้มีปัญหานี้ก็คงทำไม่ได้ ที่สำคัญคือการใช้กฎหมายให้เกิดการเป็นธรรมเป็นเรื่องใหญ่ที่สุด การร่างกฎหมายเองก็พยายามปรับให้เข้ากับวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมเป็นหลัก กฎหมายเป็นเรื่องสำคัญของทุกคน ทุกคนจะปฏิเสธว่าไม่รู้กฎหมายไม่ได้ เราจำเป็นต้องรู้ บางอย่างกฎหมายที่เราออกเองยังจำไม่ได้ กฎหมายในการบังคับใช้มีปัญหาอยู่ ๒ ประเภท

๑. ประชาชนใช้บังคับกันเอง เช่น เรื่องสัญญาผิดข้อตกลงกัน

๒. การใช้กฎหมายโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งก่อให้เกิดวิกฤตการณ์ไม่เป็นธรรม-อย่างคนไทยเวลามีปัญหาเราต้องมีการเจรจากันก่อน แต่ฝรั่งต้องใช้กฎหมายตัดสินทุกเรื่อง วัฒนธรรมของเราก็พยายามพูดจากันก่อนหาคนมาไกล่เกลี่ย นี่เป็นวัฒนธรรมของเราเกี่ยวข้องกับกฎหมาย ที่มีปัญหามากคือในวัฒนธรรมไทย เรายังมีผู้มีอิทธิพล มีผู้อุปถัมภ์ มีอำนาจนิยม เพราะฉะนั้น โครงสร้างทางกฎหมายของเรา แตกต่างจากต่างประเทศ เพราะเขาไม่มีในเรื่องผู้มีอิทธิพล อย่างขบวนการยุติธรรมตำรวจเองเป็นผู้ใกล้ชิดประชาชนเกิดการร้องเรียนความไม่เป็นธรรมอยู่มาก ในสังคมของเราต้องเน้นหนักเรื่องการบังคับใช้กฎหมาย โดยเฉพาะผู้ใช้กฎหมายเบื้องต้นคือตำรวจ อย่างอัยการเองก็มีอำนาจมาก มีการสั่งคดี การมีอำนาจไปดุลไปคาน มันไม่มี ศาลเองบางทีก็มีดุลพินิจกว้าง ศาลชั้นต้น ศาลแขวง ศาลอาญา ข้อมูลชนิดเดียวกัน ดุลยพินิจเรื่องยังไม่เหมือนกัน ต้องมาปรับโครงสร้างขบวนการยุติธรรม กฎหมายที่ออกมาถ้าหากไม่เกิดความเป็นธรรม และไม่ทันสมัยหรือมีจุดบกพร่องที่ต้องปรับปรุงแก้ไข เราสามารถเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้ ทุกวันนี้ในสภา ก็พยายามปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย การบังคับใช้กฎหมาย ในเรื่องกลไกเป็นเรื่องที่เราต้องคำนึงมากที่สุด ความไม่เป็นธรรมที่เกิดขึ้นในบ้านเมืองเราก็เกิดจากการบังคับประชาชนให้ปฏิบัติ เช่น ต้องให้ประชาชนดำเนินการเรื่องภายใน ๓๐-๕๐ วัน ถ้าไม่ทำตามถือว่าเป็นความผิดแต่ไม่มีกฎหมาย ที่ออกมาเพื่อให้เจ้าหน้าที่ดำเนินเรื่องในสิ่งที่ประชาชนไปร้องขอให้เสร็จ

ภายใน ๓๐-๕๐ วัน อย่างนี้ไม่เป็นธรรมกฎหมายของเราก็กำลังรวบรวมแต่ก็ต้องใช้เวลา
มาก แม้แต่คำสั่งของคณะปฏิวัติ เราก็กวักไขให้หมด แต่ทุกวันนี้ก็ยังไม่หมด

สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องใหญ่ เราต้องรีบดำเนินการเพื่อให้สังคมเป็นธรรม ทุกวันนี้
เราต้องอาศัยวัฒนธรรมประเพณีอย่างเดียวยังคงไม่ได้ ต้องมีการประสานเชื่อมโยงกัน
ระหว่างวัฒนธรรมกับกฎหมาย วิกฤตการณ์ทางวัฒนธรรมก็เกี่ยวข้องกับกฎหมาย ถ้า
กฎหมายไม่มีผลบังคับ ความเสื่อมทางวัฒนธรรม ประเพณี ก็เกิดโดยกฎหมายบังคับ
ไม่ได้ สิ่งเหล่านี้มันควบคู่กันไป แยกกันไม่ออก ในสังคมไทยทุกวันนี้ปัญหาการวิ่งเต้น
อุปถัมภ์ยังมีอยู่ในสังคมไทย เราปฏิเสธไม่ได้ แม้แต่กฎหมายการปราบปรามการ
ทุจริตยังมีอยู่แต่ก็มีการทุจริตกันมาก เป็นสิ่งที่ต้องแก้กัน พยายามพัฒนาบุคลากรที่
เกี่ยวข้องในวงการกฎหมาย เพราะสิ่งที่สำคัญที่สุดคือคนถือกฎหมายแล้วเล็งกฎหมาย
หาประโยชน์จากกฎหมาย บ้านเมืองไม่สันติสุข กฎหมายเราสามารถเปลี่ยนแปลง
แก้ไขได้ถ้าไม่เป็นธรรม แต่กฎหมายฉบับเดียวกันคนใช้กันคนละความหมาย เป็นเรื่อง
ที่เลวร้าย เป็นการทำลายวัฒนธรรมประเพณี เพราะกฎหมายของเราเกี่ยวข้องกับ
วัฒนธรรมและประเพณี

ฯ

ผู้ดำเนินรายการสรุปดังนี้

จะบอกว่าความเป็นธรรม ๑๐๐% ก็คงยาก แต่ต้องพยายามกันไป คนร่างก็
บอกว่าพยายามร่างให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมประเพณี บอกว่าร่างแล้วไม่ต้องตีความ
แล้ว แต่ก็ต้องตีความอยู่ดี และก็ต้องดูที่ผู้ใช้กฎหมายด้วย ควรยกเครื่องใหม่ ธีเอ็น
จีเนียร์ริง อย่างการเกิดกรณีพิพาทก็นิยมให้ผู้ใหญ่มากไกลเกลี่ย เราจะทำให้เกิดกลไกได้
หรือไม่ที่จะให้เกิดทางเลือกในการแก้ไขความขัดแย้ง ไม่ใช่สู้อัยการ ศาล ตำรวจ
คุกอย่างเดียว แต่สามารถจะมีระบบการเจรจาต่อรอง การไกลเกลี่ย การเปิดรับฟังความ
คิดเห็นสาธารณะและอื่นๆ อย่างน้อยก็ทำให้เรื่องในศาลน้อยลง ทำให้คนเรามีความสุข

ทายทองใบ ทองแปด

การแปลกฎหมาย ตัวอย่างเช่น การที่คนมีลูกมีกฎหมายรับรองบุตร นอกสมรส พ่อ-แม่ พาลูกไปจดทะเบียนรับรองบุตรก็ได้ แต่ก็มีการตีความมากขึ้นใหม่อีกว่า รับรองบุตรไม่ได้ การจะรับรองบุตรต้องไปฟ้องศาลทุกกรณี เมื่อศาลพิพากษาที่จะต้องนำเอาคำพิพากษานี้มาจดทะเบียน แต่ไม่ทราบว่ามันนี่เลิกหรือยัง เจตนารมณ์นั้นดี เพื่อคุ้มครองเด็กและให้ปฏิบัติตาม แต่ตีความไปคนละเรื่อง คนที่อยากไปรับรองบุตรก็ไม่ไป กฎหมายการบุกรุกป่า ชาวบ้านเข้าไปอยู่อาศัยมานาน แล้วก็ออกกฎหมายมาที่หลังว่านี่คือการบุกรุกป่าไม่ทราบใครบุกรุกใคร กฎหมายมาบุกรุกชาวบ้านหรือชาวบ้านบุกรุกป่า เรื่องอุทยาน ชาวบ้านอยู่กันตั้งแต่สมัยพ่อแม่ พอออกกฎหมายก็ห้ามบุกรุก แต่มันเป็นที่ที่เขาเคยเก็บของป่าขาย พวกเขาถามว่าจะให้เขาทำอย่างไร ผิดกฎหมายหรือไม่ แต่มันก็ผิดกฎหมาย กฎหมายที่ออกมาบังคับใช้นั้นชาวบ้านไม่รู้เรื่องเลย ความจริงที่ท่านอาจารย์วิชาพูดไว้ว่าสังคมที่ดีคือสังคมที่มีกฎหมายน้อยที่สุด เป็นเรื่องที่เราพูดกันตลอดเวลา ถ้าคนดีแล้วกฎหมายก็ไม่จำเป็น คนเรามีวัฒนธรรม ศีลธรรม แล้วกฎหมายก็ไม่จำเป็น ประเทศของเรามีกฎหมายดี ๆ มาก ไม่ได้ด้อยกว่าต่างประเทศ แต่บางครั้งมีปัญหา ที่วิกฤตก็เพราะเรื่องการปฏิบัติ เพราะความคิดความเชื่อที่ว่าถ้าใหญ่แล้วจะถือว่าเป็นคนดี คนถูกต้องเป็นความเชื่อที่ผิด แต่ก็มียุททุกวันนี้ อย่างเรื่องห้ามลูกฟ้องพ่อแม่ แต่ถ้าพ่อแม่ไม่อยู่ในศีลธรรม เราก็ฟ้องก็ได้ ถ้าหากพ่อแม่ใช้สิทธิโดยไม่ชอบก็ให้อัยการฟ้องแทนที่เป็นการเปิดโอกาสในการให้ของกฎหมาย กฎหมายเราให้ทุกอย่าง ถ้าเด็กอายุต่ำกว่า ๗ ปีทำผิด เราก็ไม่เอาโทษ ใครทอดทิ้งเด็ก คนชรา ก็มีโทษ แม้แต่การใช้สัตว์ เราก็ห้ามใช้สัตว์ที่อายุน้อยๆ ป่วย แก่ คนบ้าทำผิดกฎหมายก็ไม่เอาโทษ นี่เป็นวัฒนธรรมที่ดีที่สะท้อนออกทางกฎหมาย ทนาย อัยการ ผู้พิพากษา หากมีความเป็นธรรมอยู่บ้างในเวลาเกิดคดีความ ถ้าเป็นคนผิดก็ถูกลงโทษหรือได้รับโทษลดน้อยลงตามการลดหย่อน กฎหมายเราเปิดให้มาก หากเป็นผู้เยาว์ไม่เคยทำความผิด ก็อาจจะลดหย่อนผ่อนโทษ แต่ที่เป็นทุกวันนี้ทำให้เกิดระบบการซื้อคดี ถ้าผิดจริงอยากพ้นโทษก็ช่วยได้แต่ต้องจ่ายเงินเยอะ แม้แต่คนที่ถูก เราควรแนะนำว่าควรแน่ใจ ๖๐-๗๐% ควรเผื่อไว้บ้าง การบังคับใช้กฎหมายเราควรมาแก้ไขกันทางด้านวัฒนธรรม ทางด้านจิตใจ คือปรับคนให้มีจิตสำนึก มีความรับผิดชอบ มีมโนธรรมให้มากขึ้น การที่จะทำให้สังคมดี มีกฎหมายน้อย เราต้องมาส่งเสริมกันทางด้านวัฒนธรรม ศีลธรรม ถ้าคนเรามีวัฒนธรรม สันติภาพมักจะเกิดขึ้น

เอง สังคมบางที่มีวิกฤตเกิดขึ้นก็เพราะคนเราไม่เคารพกฎเกณฑ์ กฎหมายเท่าที่ควร เรื่องที่เราวิพากษ์ถึงมากก็เพราะตำรวจเป็นผู้อยู่ใกล้ชิดประชาชน ตั้งแต่ต้นจนหลัง ทุกอย่างต้องวิงวาทตำรวจ บางที่การปฏิบัติตามกฎหมายของเรานั้นน้อยหย่อน ความจริงเราไม่ต้องการเพราะไม่ใช่เงื่อนไขอย่างเดียวที่จะทำให้มีสันติภาพ บางที่เป็นอย่างนั้นเพราะวัฒนธรรมถูกทำลายด้วยการเมินเฉย เพิกเฉย แต่คงไม่ใช่ตำรวจอย่างเดียว คงเป็นรัฐบาลที่อยู่เบื้องสูงด้วย อย่างพวกฮิปปีเตี้ยวันเดินกันให้เกลื่อน เราเองก็มีกฎหมายการตรวจคนเข้าเมือง แต่พอรัฐบาลส่งเสริมให้เป็นปีการท่องเที่ยว ฮิปปีก็เลยเข้าเมืองกันไปหมด ความจริงที่กฎหมายเราห้ามก็เพราะมีพวกทำลายวัฒนธรรม กฎหมายโสเภณีเราก็มี ยิ่งห้ามก็ยิ่งเกิดขึ้นทั่วประเทศ

เรื่องโสเภณีอีกหน่อยก็ดัง เพราะมีนักเขียนชาวสวีเดนเดินทางเข้ามาทำเรื่องนี้ โดยติดต่อผ่านกระทรวงการคลัง โดยการอุปการะของรัฐบาลด้วย เรื่องกฎหมายแรงงานเด็กเจ้าหน้าที่บอกว่าต้องหลบหูหลบตา เพราะจะให้พวกเขาไปเข้าห้องเข้าโรงแรมหรือเข้าโรงงานแห่งนี้ แรงงานจังหวัด ผู้ว่าราชการจังหวัด ยังพูดอย่างนี้ จะให้ทำอะไร วัฒนธรรมทางการเมืองก็เหมือนกัน แต่เดิมพวกรุ่นน้องๆ ที่เป็นนักการเมืองมีอุดมการณ์ แต่เตี้ยวันไม่มีคนเหล่านี้เลย พวกนี้เขาบอกว่าเขาจะสังกัดพรรคอะไรก็ได้ แต่ขอให้ เป็น ส.ส. นี่เพราะวัฒนธรรมทางการเมืองสูญไป ไม่มีการห่วงอุดมการณ์ ขอให้ได้เป็น ส.ส. อย่างเดียว อยากให้ทำลายความคิดนี้ออกไปเสียเช่นเดียวกับข้าราชการ มีการประชุมที่พิทยา การประชุมผู้ว่าราชการจังหวัด เพื่อต่อสู้กับการแก้ไขกฎหมายวิธีดำเนินการความอาญาเพื่อให้เกิดความยุติธรรมแก่ประชาชน เพื่อให้ความคุ้มครองแก่ประชาชนมากขึ้น แต่ปรากฏว่า แต่ก่อนมีเฉพาะตำรวจที่มาคัดค้านแต่ผู้ว่าก็เอา มัน เพราะกลัวเสียอำนาจไป กลัวอัยการ ศาล มามีอำนาจ แต่จริงแล้วเป็นการแก้ไขให้ความคุ้มครองแก่พลเมืองไทยเพราะในกระแสโลกาภิวัตน์เรากำลังมีความสัมพันธ์กับต่างประเทศมากขึ้น วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นเรื่องสำคัญเพราะประเทศเราปกครองระบอบประชาธิปไตยก็ต้องช่วยเผยแพร่และส่งเสริม

อภิปรายทั่วไปของผู้เข้าสัมมนา

แม่ชีชนิดา วิเชียรเจริญ

จะแก้วิกฤตการณ์อันนี้ต้องขอพึ่งบารมีไทย เพราะบารมีไทย เพราะบารมีพิเศษของเราเป็นผู้ออกกฎหมาย ท่านเป็นผู้ซ่มซิ่น ทูบตี เตะภรรยา วิกฤตการณ์ทั้งหลายบารมี

เป็นผู้ทำทั้งหมดเลย ผู้หญิงและเด็กก็เป็นเหยื่อ เป็นผู้ถูกรับเคราะห์ ขอฝากไว้ให้
 บรูซเพคในประเทศไทยปรับปรุงปลุกฝังวัฒนธรรม วินัยและทัศนคติ ถ้าท่านมองเห็น
 ผู้หญิงเราเสมอภาคกัน ท่านก็คงไม่ข่มขืน ไม่ทุบตี ไม่ทำอะไร

พ.ต.ต.ประดิษฐ์ สงวนสุข

คนดี คนไม่ดี มีอยู่ทุกหน่วยงาน ท่านต้องเปิดใจ ทุกหน่วยพยายามแก้ไข
 กรมตำรวจก็ปรับโครงสร้าง การอึดอัดใจในการบังคับใช้กฎหมายในขณะปฏิบัติ ผู้ออก
 กฎหมายยังไม่เข้าใจ แล้วผู้ใช้กฎหมายซึ่งอยู่กับประชาชน เจ็บปวดอย่างไร อย่างเรื่อง
 แพเถื่อนที่กาญจนบุรี นับ ๑,๐๐๐ แพ ที่เข้าไปบุกรุกลำน้ำ หน่วยงานของรัฐเข้าไป
 ทำให้เกิดม็อบขึ้นมาเพราะเป็นอาชีพของประชาชน นักท่องเที่ยวเสียชีวิตสัปดาห์ละ
 ๓ คน เพราะไม่มีสารกันแพ ไม่มีชูชีพ เปิดเสียงดัง ทั้งที่ร้องเรียนกันก็เห็นอยู่แต่
 ที่ราชการทำกันเป็นเรื่องผลประโยชน์ อยากให้คิดสักนิดว่าที่ร้องเรียนเป็นเรื่องผล
 ประโยชน์ส่วนตนหรือของชาติ มองในภาพรวมเป็นอาชีพของคน การที่ตำรวจเข้าไป
 ดูแลอย่างจริงจังในเรื่องนี้ ทุกคนอึดอัดมาก จึงขอให้ส่งเสริมคนดีและให้ทุกฝ่ายมีกำลัง
 ในการแก้ไขปัญหาตรงนี้

วิโรจน์ วัฒนกุล

กฎหมายไทยจากมิติวัฒนธรรม
 ท่าน ดร. โคทม ปรมาจารย์
 ดร.กิตติศักดิ์ ปกติ
 ท่านวิชาญเลิศล้ำคำบรรยาย
 ท่านนิพนธ์ ส.ส. ให้ข้อคิด
 แต่ละท่านยกนิทานมาแสดง
 แต่ชาวบ้านอยู่แดนดินถิ่นบ้านนอก
 เพราะผู้รักษากฎหมายหลายคดี
 คนทำผิดบางที่ไม่ติดคุก
 มีพวกดีพี่น้องกว้างขวางแนะนำ
 ขอวิงวอนสถาบันอันสูงส่ง
 คนทำดีจะได้กินมากมาย

ท่านแนะนำคุ้มคำมหาศาล
 บริการเป็นผู้นำอภิปราย
 กล่าวคดีไว้มากล้นหลากหลาย
 ท่านวันชัยก็ได้ร่วมชี้แจง
 ท่านทองใบก็อุทิศช่วยแถลง
 ฟังแจ่มแจ่มแจ่มใสเข้าใจดี
 มักถูกหลอกเสียหลักหมดศักดิ์ศรี
 เจ้าหน้าที่มีใจไม่เป็นธรรม
 จึงเกิดทุกขัยภัยออกความชอกช้ำ
 หรือใช้เงินช่วยค้ำก็สบาย
 บริสุทธิยุติธรรมล้นเหลือหลาย
 คนทำชั่วใจวอดวายตามหลักธรรม

นายมงคล สักวาที

กฎหมายที่ว่าห้ามลูกฟ้องพ่อแม่ แต่ถ้าฟ้องได้ ต้องให้อัยการฟ้องให้ ถ้าเกิดมีพ่อแม่ไม่ดีขึ้นมา น่าจะมีกฎหมายโดยมีเจตนาว่าเด็ก ๆ ไม่ได้ขอมาเกิด อ.สุณีย์ท่านพูดถ้าโยงไปถึงว่าพ่อแม่รู้ว่าตัวว่าเด็ก ๆ ไม่ได้ขอมาเกิดนะ คุณไม่มีสิทธิไปเรียกร้องความกตัญญูจากลูก น่าจะมีกฎหมายเช็คว่าตอนนั้นจะมีลูก สุขภาพจิตดีไหม มีเงินที่จะพอเลี้ยงดูไหม ซึ่งเด็กเขาไม่ได้ขอมาเกิด ตามพุทธศาสนาบอกว่า ชีวิตเกิดมามีทุกข์ แล้วไปสร้างชีวิตใหม่ให้เกิดมามีทุกข์ทำไม แล้วเรื่องการใช้จ่ายแรงงานเด็กจะหมดไปเลยถ้ามีกฎหมายอันนี้

นายจิต จิตรภาษา วารสารศิลปวัฒนธรรม

มีกฎหมายฉบับหนึ่งที่เกี่ยวกับการรักษาวัฒนธรรม คือ กฎหมายป้าย ในป้ายถ้ามีอักษรไทยอยู่รวมอักษรอื่น อักษรไทยต้องใหญ่ไม่น้อยกว่าอักษรอื่น และต้องอยู่เหนือ ไม่ใช่อยู่ใต้อักษรภาษาอังกฤษ อักษรไทยเป็นวัฒนธรรม เวลาที่อักษรภาษาต่างประเทศกรานเรา ท่านเปิดโทรทัศน์ช่องไหนท่านจะเห็นว่า มีแต่เลขฝรั่ง ไม่มีเลขไทยเลย ทำไมไม่มีกฎหมายบังคับ ในเมื่อชาวต่างชาติ อ่าน ฟัง ภาษาไทยได้ เขาก็ต้องรู้เลขไทย เราควรจะยึดเยียดให้เขารู้เพราะเลขไทยเป็นอารยธรรมที่ยิ่งใหญ่ ไม่ใช่เป็นแค่วัฒนธรรม ของไทยเรามีมานาน มีอารยธรรม ขอให้กฎหมายบังคับว่าถ้ามีภาษาไทยก็ควรให้ใช้เลขไทย

นายวิษา ณ นคร

๑. ปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดวิกฤตการณ์ คือ ปัจจัยที่ไม่เข้าใจในวิชาชีพกลุ่มต่างๆ ในสังคมไทยทำให้การพัฒนาสังคมไทยนั้นถูกเบี่ยงเบน ถึงเวลาแล้วที่ควรจะหันมาทบทวนปรัชญาของแต่ละกลุ่มวิชาชีพว่าคืออะไร ของตำรวจคืออะไร ผู้พิพากษาคืออะไร ทางออกง่ายๆ ในตอนนี้คือ ในขบวนการคัดเลือกจัดสรรกลุ่มวิชาชีพที่จะเข้าไปศึกษา น่าจะเน้นคุณธรรมและจริยธรรมเฉพาะกลุ่ม หลักสูตรนี้สามารถถ่วงถ่วงได้

๒. ในระยะยาวก็ควรต้องส่งเสริมคนดี

๓. การยกเลิกการปกครองคนที่ทำความผิดที่เป็นสี่เดียวกับเรา ตำรวจปกป้องตำรวจ ครูปกป้องครู สิ่งเหล่านี้ต้องถูกแก้ไข

พล.ต.ต.วันชัย ศรีवलนัต

ขอแก้ไขที่ว่าปรัชญา เพราะว่าทางกรมตำรวจเองก็มีปรัชญา ๒๙ ข้อ การคัดเลือกตำรวจแต่ละสถาบัน ก็คัดเลือกคนดีเข้าไปทั้งนั้น แต่เมื่อจบไปแล้วเจอสภาวะสิ่งแวดล้อมหล่อหลอมให้ไปทั้งดีและชั่ว แต่ทุกสถาบันก็ต้องมีคนดีเหลืออยู่ ไม่ใช่มีแต่คนชั่ว ประการสุดท้ายการส่งเสริมคนดี ไม่ปกป้องคนผิดทุกสถาบันต้องส่งเสริมอยู่แล้ว ตำรวจที่ทำผิดก็มักมีการลงโทษไล่ออก แม้แต่ผู้ใหญ่เราก็ไม่ได้ละเว้นเพราะสมัยนี้เป็นสังคมข่าวสารจะทำอะไรเงี้ยบๆ ก็ไม่ได้ ทุกคนรู้

สมรัก สุทรากาศ

ตามที่ท่านวันชัยว่า ถ้าเรามีศีล ๕ ครบ ปัญหาไม่เกิด อาจเป็นสูตรใหม่ที่ว่า ท่านให้ ๕ ผมบวก ๔ แล้วให้อีก ๕ บวก ๔ คือคุณธรรม ๔ ประการ อีก ๔ ข้อคือ ค่านิยมพื้นฐาน ๕ ประการ ที่เราติดกันอยู่ทั่วทุกจังหวัด หอกระจายข่าวเรามี เราใช้ประโยชน์นั้นใหม่ โหม่นนำมาสู่สิ่งที่คนจะอ้างว่าไม่รู้กฎหมายแล้วกระทำผิด อ้างไม่ได้ บุคลากร กลไกทางรัฐ ได้เอื้อประโยชน์ต่อชาวบ้านมากน้อยเพียงใด

บทสรุปเชิงมติ
“กฎหมายไทย : จากมิติวัฒนธรรม”

ข้อ	ข้อความ	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่ตอบ
๑.	กระบวนการทางกฎหมายในหลายกรณียังไม่มีความเป็นธรรมโดยเฉพาะสำหรับกลุ่มผู้เสียเปรียบทางสังคม	๙๓.๖	๕.๐	๒.๓
๒.	ประเทศไทยยังขาดหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลความเป็นธรรมทางกฎหมาย โดยเฉพาะในการพิทักษ์ผลประโยชน์ของบุคคล/กลุ่มผู้เสียเปรียบทางสังคม	๘๘.๒	๘.๕	๓.๓
๓.	เมื่อเกิดความขัดแย้ง คนจำนวนมากยังนิยมการแสวงหาเส้นสายและพึ่งพิงระบบนอกกระบวนการยุติธรรมในการแก้ไขปัญหา	๙๒.๔	๔.๖	๓.๐
๔.	รัฐพึงปรับปรุงกฎหมายให้มุ่งเน้นลักษณะมนุษยนิยมและคำนึงถึงกลุ่มผู้เสียเปรียบทางสังคม	๙๑.๑	๕.๔	๓.๕
๕.	รัฐพึงสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบัญญัติหรือปรับปรุงกฎหมาย	๙๓.๒	๓.๕	๒.๙
๖.	รัฐพึงปรับปรุงคุณภาพองค์กรและบุคคลที่รับผิดชอบเกี่ยวกับกระบวนการทางกฎหมายและยุติธรรมให้ใช้ทักษะมนุษยนิยมเป็นแนวทางในการดำเนินงาน	๙๕.๐	๒.๕	๒.๕
๗.	รัฐมีหน้าที่ผลักดันให้มีการปฏิบัติในการนำวิธีการ “ประชาพิจารณ์” (Public Hearing) มาใช้ในทุกโอกาสที่มีทัศนคติขัดแย้งกันทางสังคม	๘๕.๓	๙.๙	๔.๙
๘.	รัฐมีหน้าที่ส่งเสริมการศึกษาวิจัยเพื่อค้นหาคุณค่าทางวัฒนธรรมและจริยธรรมทางสังคมมาใช้เป็นฐานในการปรับปรุงกฎหมายและกระบวนการทางกฎหมาย	๙๒.๕	๓.๑	๔.๕
	รัฐมีหน้าที่ผลักดันให้มีกฎหมายเหล่านี้			

ข้อ	ข้อความ	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่ตอบ
๙.	คุ้มครองการดำรงรักษาเผ่าพันธุ์และวิถีชีวิตตามจารีตประเพณีที่ไม่ขัดต่อศีลธรรม	๙๔.๖	๒.๑	๓.๓
๑๐.	รับรองสิทธิของชุมชนท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	๙๕.๓	๒.๒	๒.๕
๑๑.	เปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลของราชการได้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิทธิประโยชน์ของประชาชนโดยตรง	๙๕.๑	๒.๔	๒.๕
๑๒.	รัฐมีหน้าที่ที่บทวนเพื่อแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับและวิธีดำเนินการราชการที่มีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุผลทางเพศ	๘๘.๒	๗.๒	๔.๕
๑๓.	กำหนดให้มีหน่วยงานของรัฐทำหน้าที่ดำเนินการทางกฎหมายเพื่อช่วยเหลือผู้เสียหายที่เป็นกลุ่มผู้เสียเปรียบทางสังคม	๙๓.๖	๓.๖	๒.๕
๑๔.	รัฐมีหน้าที่โดยตรงที่จะต้องเผยแพร่ความรู้และวิธีการทางกฎหมายแก่สมาชิกในสังคมอย่างกว้างขวางด้วยวิธีการอันเหมาะสม	๙๕.๗	๒.๕	๑.๘
๑๕.	ส่งเสริมให้มีการให้รางวัลและประกาศเกียรติคุณผ่านสื่อมวลชนแก่องค์กรและบุคคลที่ปฏิบัติงานด้านกฎหมายดีเด่นในด้านการเสริมสร้างความเป็นธรรมในสังคม	๙๕.๐	๒.๙	๒.๑

การอภิปราย

“ความเป็นชุมชนกับการอยู่รอดในสังคมไทย”

- : ผู้ใหญ่วิบูลย์ เข็มเฉลิม
- : นายสมพงษ์ พัดปุย
- : รศ.ดร. ม.ร.ว. อคิน รพีพัฒน์
- : นายสมพันธ์ เตชะอธิก
- : ดร.โกศล ศรีสังข์

ดำเนินรายการโดย ดร.อานันท์ กาญจนพันธุ์

ผู้ใหญ่วิบูลย์ เข็มเฉลิม

หลายคนกำลังวิตกว่าชุมชนกำลังจะล่มสลาย หรือล่มสลายไปแล้ว ชุมชนได้แยกออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ กลุ่มคนที่มีรายได้ต่ำลง ในเมื่อ ๓๐ ปีก่อน ยังเห็นสภาพชุมชนเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง ยังมีการร่วมมือกันลงแขกทำงานยังอยู่ทั่วไป การใช้เงินในการจ้างงานยังเป็นปัจจัยรอง การให้वानจะง่ายกว่าการที่จะใช้เงิน การที่มีอาหารก็จะแบ่งปันกัน การที่ใครจะซ่อมบ้านก็ต้องหยุดงานอื่นไปช่วยกัน ถ้ามีข่าวเกี่ยวกับโจรผู้ร้ายก็จะมาช่วยระวังภัย เช่น มีการปล้นวัว ควาย ๓๐ ตัว ในหมู่บ้านผม ชาวบ้านก็ออกติดตามกัน ๒๐๐ กว่าคน ติดตาม ๗ วัน ก็เอาวัวกลับมาได้ ๒๙ ตัว ที่ตามไม่ได้อีกหลายตัวถูกคนร้ายได้นำไปเป็นอาหารแล้วนั้น คือความเข้มแข็งที่ชุมชนเคยมีอยู่ในอดีต มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันจนผ่านมาก็เพิ่ม

ความแข่งขัน ความแย่งชิงแสวงหาผลประโยชน์ และคอยเอาไรต์เอาเปรียบกันเพิ่มขึ้น การช่วยเหลือกันอย่างสมัยเต็มไม่มีแล้วคนคิดแต่จะเอาตัวรอด คนเริ่มเบียดเบียน เริ่มทำร้ายบ้านเพราะสิ่งของเริ่มหาย สมัยก่อนสิ่งของมีค่าวางไว้อย่างไรก็อยู่อย่างนั้น

ช่วยกันเก็บรักษา สิ่งเหล่านี้เริ่มมองเห็นเกิดปัญหาขึ้น คนเริ่มมีปัญหากับการทำมาหากิน คนร่ำรวยเป็นที่ยอมรับในสังคมมากขึ้น กลายเป็นค่านิยมใหม่ ทุกคนคิดว่าทำอย่างไรถึงรวย ชาวบ้านก็เริ่มขายที่ทำกินเพราะคิดว่าจะรวย ผมคิดว่าคนที่ขายที่ทำกินคือคนที่สิ้นหวังในอาชีพ เพราะคนที่ยังมีความหวังในอาชีพ จะไม่ยอมขายที่ทำกิน

เกิดปัญหาวิกฤตขึ้นในชุมชน คนแก่ที่ทำงานไม่ไหวก็เฝ้าบ้าน เด็กเล็ก ๆ พี่น้องต้องช่วยกัน ดูแลกันเอง พ่อแม่ต้องปล่อยทิ้งไว้ เพราะพ่อแม่ต้องทำมาหากิน ปัญหาเหล่านี้จะยิ่งหนักขึ้น ที่น่าเป็นห่วงคือถ้าคนในสังคมมากขึ้นคนจนมากขึ้นไปเรามีแนวทางจะแก้ไขอย่างไร ปัญหายังมีอีกมากมายที่เราจะพูดกันโดยเฉพาะปัญหาของคนในชนบท ชุมชนที่กำลังล่มสลาย เราพูดกันทั้งวันก็ไม่หมด แนวทางในการแก้ปัญหาานั้นไม่ง่ายในช่วงหลัง ถ้ามีโอกาสผมจะเสนอวิธีการแก้ไขปัญหาเพื่อทำให้ชุมชนอยู่รอดได้

ผู้ดำเนินรายการสรุปดังนี้

ภายใต้กระแสของการพัฒนา ชาวบ้านก็ทำทุกอย่างที่รัฐบาลบอกว่าดีทำแล้วก็เจอปัญหาสุดท้ายก็สูญเสียที่ดินที่เป็นที่ทำมาหากิน ดังนั้นสิ่งที่ผู้ใหญ่พยายามทำก็คือหันไปหาแนวทางเลือกอื่น ๆ ทำอย่างไรให้หันไปหารากฐานเดิม แต่เดิมวัวควายหายก็ช่วยกันหาแต่เดี๋ยวนี้ไม่มี

นายสมพงษ์ พัดปุย

ปัญหาทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นปัญหาครอบครัว ปัญหาชุมชน ปัญหาในระดับประเทศ ต้องอยู่ที่ชุมชน ถ้าพูดถึงชุมชนวัฒนธรรมนั้น ที่จริงมันแก้ไม่ได้ เพราะในความเป็นจริงมนุษย์โยงกันหลายเรื่อง โยงถึงคนโยงถึงมหาดไทย โยงถึงสื่อมวลชน ทุกอย่างเป็นกระบวนการหมด เราต้องมองทุกอย่างอย่างเปิดกว้าง มองจากความเป็นจริง มิฉะนั้นจะแก้ไม่ได้ จากการทำงานปฏิบัติ เรื่องจริงบอกเราเลยว่าเรามองเฉพาะอย่างไม่ได้ เราจะต้องมองไปทุกเรื่อง คำว่าชุมชน เป็นสิ่งที่มีชีวิต ครอบครัวคืออณูเล็กที่สุดของสังคม ถ้าครอบครัวมีปัญหาสังคมมีปัญหาหมด แต่ชุมชนก็เป็นอณูเล็กที่สุดของการพัฒนา เพราะครอบครัวมันเล็กเกินไปต้องรวมเป็นหมู่บ้าน ถึงจะมีกำลังในการพัฒนาชุมชน เป็นสิ่งที่มีชีวิตมีการเจริญเติบโต ชุมชนมีภาพประทับใจ คนเป็นสิ่งมีชีวิตเขาจะคิดแนวทางที่จะแก้ไขปัญหาของเขา เขาใช้กลไกอะไรวัด แต่ตอนนี้ วัดก็ทรุดไปมาก โรงเรียนก็คือครู แต่ครูสมัยนี้ครูไม่อยู่ในหมู่บ้านแต่อยู่ในเมือง ครูกับหมู่บ้านก็เริ่มห่าง ที่เหลืออยู่ก็เป็นกรรมการหมู่บ้าน ก็มีการเลือกตั้ง สิ่งเหล่านี้เราต้องมองชุมชนอย่างมีวิวัฒนาการ มีการเปลี่ยนแปลง ชุมชนที่คาบเกี่ยวระหว่างชุมชนชนบทและชุมชนเมือง มี ๓ ชุมชน ได้แก่

๑. ชุมชนในเมืองใหญ่ คือมีประชากรเป็นล้านที่เห็นชัดว่าเป็นชุมชนในเมืองใหญ่ก็คือสลัม ชุมชนไม่มองแค่ว่าเป็นหมู่บ้านมีหลังคาติดกันแล้วเรียกว่าชุมชน แต่ต้องมองถึงความเกี่ยวพันทางจิตใจทางวัฒนธรรม ซึ่งสิ่งเหล่านี้มันมีอยู่ในชุมชนแออัดหรือสลัม ชุมชนใหญ่จะมีการเหมือนกัน เมืองใหญ่ชุมชนจะถูกแยกออกจากสิ่งแวดล้อม ความรู้สึก และโครงสร้างของเมือง เมืองเองก็ถูกจัดโครงสร้างที่ไหนเป็นที่ราคาแพงก็จะถูกตัดเป็นถนน สร้างโรงงานก็ถูกไล่ออกไปเรื่อย เวลาที่จะสร้างทางด่วนก็จะสร้างตรงที่คนจนอยู่ เพราะว่า ไล่ง่าย เพราะเป็นที่หลวงเป็นที่บูกรุก ไม่ว่าจะใน

กรุงเทพฯ เชียงใหม่ ชุมชนก็จะถูกกระทบมากที่สุด ในแง่การพัฒนาของเมืองชุมชนยากจนอยู่อย่างลำบากในเมืองต่างๆ เมือง ของประเทศไทย เช่นหมู่บ้านจัดสรร ยิ่งราคาแพงมากเท่าไร ความเป็นชุมชนก็ไม่มีทุกอย่างสมบูรณ์หมด เช่น น้ำ ไฟ ยาม ก็เรียบร้อย ทุกคนไม่ต้องมาพึ่งพากัน บ้านที่ราคาต่ำหน่อยก็ต้องมาพึ่งพากัน ร่วมมือกันเพราะเขาขายแล้วทั้ง ต้องช่วยกัน แต่ก็มีความเป็นชุมชนเกิดขึ้น มีการตั้งกรรมการหมู่บ้านมีการรวบรวมเงินเก็บค่ายามในหมู่บ้าน แต่สิ่งเหล่านี้ยังไม่ได้มีการศึกษาเป็นเพียงการรวมกันของคนในหมู่บ้านเดียวกันเพื่อแก้ปัญหา

๒. ชุมชนเมืองเล็ก มีข้อดี คือ นายกเทศมนตรี ครู หมอ คือคนในท้องถิ่น รู้จักกันหมด มีความเอื้ออาทรกัน เพราะฉะนั้นความเชื่อถือกัน การยอมรับกันนั้น มีอยู่ แต่โชคไม่ดี คือบ้านเมืองจะปกครองแบบพ่อปกครองลูกของผู้มีอิทธิพล เทศมนตรี บางที่ไม่ดี ชาวบ้านก็ทำอะไรไม่ได้ เขาก็เจอปัญหาคล้ายกับกรุงเทพฯ แต่กรุงเทพฯ ดีกว่า คือมีงบประมาณ ทางมหาดไทยก็ตั้งคำศัพท์มาว่า ชุมชนย่อยคือชุมชนที่อาจจะไม่ใช่สลัมแต่มีอาณาเขตแน่นอน เมืองเล็กนี้เทศบาลควบคุมถึงการกำหนดทิศทางการพัฒนาในเมืองต่างๆ แต่มีปัญหาคือ ชุมชนเก่าที่ล้อมโถมในเมืองถือเป็นชุมชนเสื่อม อยู่ แต่มีดีที่อยู่ล้อมรอบ มีขยะเต็มไปหมด มีคนติดยามากกว่าในสลัมมีการถูกไล่ที่ เพราะที่ดินราคาเริ่มแพง เรามีปัญหาใหม่ คือ หมู่บ้านเก่าที่มาอยู่กลางเมือง ชีวิตผู้คน สับสนไม่มีการจัดตั้งผู้นำ ไม่มีทิศทางการพัฒนาต่างคนต่างอยู่ สลัมจะดีกว่าเมื่อถูกบีบหนักก็รวมตัวกัน ฉะนั้นมีหมู่บ้านจำนวนมากที่ไม่รู้ว่าจะวางตัวอย่างไร เช่น อ.สุวรรณภูมิ เป็นต้น เพราะข้างหน้าเป็นตึก มีธนาคารมีพนักงาน พอเลยไปมีวัดเดิน เมืองนั้น แปรกมมากที่มีทุกอย่างรวมกันประสมประสานกันแต่ไม่รู้ว่าจะไปทางไหน เมืองอย่างนี้ มีมากในประเทศไทย และมีการเปลี่ยนแปลงรวดเร็วมาก สิ่งเหล่านี้จะกระทบคนในเมืองมาก คนบ้านนอกยังดีกว่าที่มีหลัก คนไปทำงานเมื่อมีลูกก็ส่งให้ปู่ ย่า ตา ยาย เลี้ยงแต่ยังดีที่มีหลัก มีที่ดินที่จะปลูกผักขาย แต่พอกลายเป็นเมืองมันทำไม่ได้ เพราะต่างคนต่างเอาตัวรอด นี่เป็นวิกฤตทางชุมชนอันใหม่ที่กำลังเกิดขึ้น ชุมชนก็เหมือนกับพวกเรา คืออยู่ในช่วงที่เปลี่ยนวัฒนธรรม ไม่สามารถจะอยู่ในทิศทางเดิมได้ในลักษณะที่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นแบบอย่างหมู่บ้านบ่อสร้าง จ. เชียงใหม่ ที่ทำรม เดิมอยู่อย่างสงบ เมื่อมีถนนตัดผ่านก็เริ่มมีนายหน้าค้าที่ดิน เริ่มมีการฆ่ากัน ทะเลาะกันเกิดขึ้น หมู่บ้านที่เคยอยู่กัน ๗๐๐ ปี เกิดการเปลี่ยนแปลงขนานใหญ่ เกิดการซื้อคทางวัฒนธรรม สิ่งเหล่านี้เมืองไทยยังไม่ชัดเจน เราควรจะต้องทำแนวทางต่อไป

หมู่บ้านทุกหมู่บ้านไม่มีความเป็นอิสระ เพราะอย่างน้อยก็ถูกมหาดไทย

ปกครอง ถูกตำรวจปกครองมองแค่ชุมชนมันแก้ปัญหาไม่ได้ ต้องมองทั้งโครงสร้างทั้งหมดที่เกี่ยวข้อง ถึงจะแก้ไขได้ สิ่งที่เป็นอิทธิพลกับคนมากคือละครหลัง ๒ ทุ่มครึ่ง จะเข้ามาในจิตใจของคน

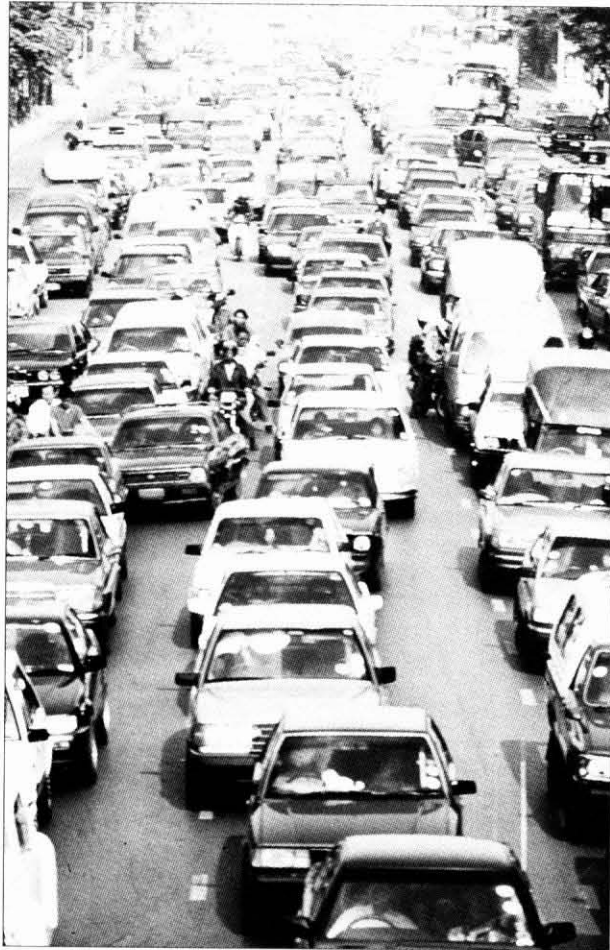
วัฒนธรรมคือสิ่งที่กินได้เสฟได้ กระแสครอบงำที่สำคัญคือกระแสสื่อสารมวลชน กระแสสินค้าวาเลนไทน์ทำไมถึงดัง วัฒนธรรมที่เป็นแบบประหยัดมันไม่ดัง เพราะไม่มีการโฆษณา ถ้าพูดถึงวัฒนธรรม แต่ไม่ได้ไปดูกระแสอีกข้างหนึ่ง เราจะไม่มีวันคืบหน้า นี่เป็นภาพรวม ปัจจุบันมีการกระทำกัน ๒ ฝ่าย ฝ่ายหนึ่ง เพื่อให้ตนเองอยู่รอดมีความเป็นหมู่บ้าน ซึ่งยังมีโอกาสรวมกันได้ ส่วนใครไม่อยู่ในหมู่บ้านก็โซคร้ายไม่รู้จะไปรวมกับใคร สลัมก็มีโอกาสรวม เพื่อตนเองอยู่รอด

ฝ่ายหนึ่งต้องควบคุมในหมู่บ้าน ให้อยู่ภายใต้ความต้องการ คือกระแสฝ่ายทุนกับฝ่ายปกครอง ๒ ฝ่ายจะขัดแย้งกัน ฝ่ายที่แยคือฝ่ายชุมชน ถ้าจะพัฒนาชุมชน ต้องดูว่าอะไรเป็นหลัก ทุกวันนี้ไม่มีใครค้านว่า วัฒนธรรมชุมชนดีมีปัญหาคือว่าเราพัฒนาอย่างไร เป็นเรื่องที่ต้องคิด ความคิดอย่างเดียวไม่พอ เราต้องมีเป้าหมายชุมชนที่ไหน ก็หมู่บ้าน ระยะเวลา การให้อำนาจ อันที่ ๒ ฝ่ายปกครองเป็นผู้กำหนดวิถีชีวิตของชาวบ้าน ชาวบ้านก็ทำตามเพราะไม่มีปากเสียง เพราะฉะนั้นกลไกรัฐต้องเอาจริงและให้ความสำคัญทางวิชาการ วัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิตของคน คงไม่มีใครผูกขาดเป็นเจ้าของวัฒนธรรม ต้องเริ่มต้นที่ชาวบ้าน หมู่บ้าน สรุปลก็คือความคิดดีไม่พอ ต้องมีหลัก มีแผน มีขบวนการ ต้องกำหนดสิ่งต่างๆ มาจากชุมชน ต้องกำหนดกันจริงๆ แล้วต้องทำถึงแม้จะแก้ไขไม่ได้ในหลายเรื่อง แต่สิ่งแรกที่ได้ คือได้คน ได้กลุ่ม ได้กำลังใจ ทำให้มีกำลังใจในการพัฒนา ตอนนี้มีความคิดใหม่ในหัวเมืองต่างๆ มีกระแสอิสระ อยากที่จะสร้างสรรค์ แต่ต้องให้ส่วนกลางคือกรุงเทพฯ สนับสนุนนั่นเอง

ผู้ดำเนินรายการ สรุปได้ดังนี้

ขบวนการต่อเนื่อง ผู้คน สิ่งมีชีวิต เขาจะเคลื่อนไหวไปอย่างไร ภายใต้กระแสการพัฒนา ถ้าอยู่ในเมืองก็ถูกผลัก ถูกไล่ ไม่สามารถดำรงอยู่ได้ไม่ว่าเมืองเล็ก เมืองใหญ่ ต้องปรับตัว ความสำคัญคือคนในกลุ่มต้องร่วมมือกัน คนส่วนกลางก็มีส่วนส่งเสริมให้ขบวนการเหล่านี้แพร่หลายไปได้ คงอยู่ได้

รศ.ดร.ม.ร.ว.อดิษฐ์ สวัสดิ์

ผมเคยทำงานใกล้กับนักเศรษฐศาสตร์ แต่มักจะโดนถามว่าอะไรคือ “ชุมชน” ชุมชนที่นักเศรษฐศาสตร์วิเคราะห์เขาไม่เคยคิดถึงชุมชน ไม่มีชุมชนในระบบความคิดของเขา เขาใช้กรอบครัวเรือนประชากรเป็นพื้นฐานในการกำหนดชุมชน ชุมชนคือมีระเบียบปฏิบัติของคนร่วมกัน มีความช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีระเบียบวินัยซึ่งเกิดจากความรู้สึกควบคุมกันไป มีอะไรร่วมกัน มีวัดเป็นของร่วมกัน มีบางสิ่งที่เขารักและห่วงแหนร่วมกัน จากสิ่งที่เขารักก็จะกำหนดที่จะรักษาสิ่งที่เขารักและห่วงแหน เขาควรจะต้องปฏิบัติต่อกันและกันอย่างไร มีความเกื้อกูลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

พื้นฐานหมู่บ้านในชนบทและในสลัม เป็นของที่สำคัญของเขา คือมีสถาบันครอบครัวเป็นหลักใหญ่อยู่คือ ความกตัญญูและความมีผู้นำของคนในชุมชน

การที่จะได้อะไรมาก็ต้องเสียบางอย่างไป การที่เราให้เกษตรกรแบกภาระเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศมาโดยตลอด ทุกประเทศเป็นเหมือนกันหมด มุ่งหน้าจะพัฒนาอุตสาหกรรม ผลกระทบเกิดขึ้น คือ การอพยพโยกย้าย กฎเกณฑ์ที่ทุกคนต้องอยู่ร่วมกัน ช่วยกัน ถูกกระทบไปหมด โดยการพัฒนาอุตสาหกรรม แต่สิ่งดีมันก็มีเราได้ประโยชน์ทางวัตถุ การเงิน ความมั่งคั่ง แล้วเราได้จ่ายไป เพื่อซื้อสิ่งนี้มา

ตอนนี้เราอยู่ในลักษณะการรอด และไม่รอดของสังคมล่มสลาย มีลักษณะคือการไม่รู้ว่าจะไรดีชั่ว เพราะกฎของสังคมที่เคยร่วมกันอยู่ มันเหมือนกันหมด ไม่รู้อะไรดีอะไรชั่ว ที่เราพูดกันมาก ถึงความล่มสลายของชุมชน เพราะเรามาถึงจุดเปลี่ยน จุดต่ำสุด สูงสุด จุดที่อยู่ระหว่างแรงปะทะของสมัยใหม่ สมัยเก่าปะทะกัน ซึ่งตอนนี้เรากำลังสร้างของใหม่ สังคมมันไม่ตายหรอก แต่มันเปลี่ยนรูป ลักษณะ ปรับสภาพไปได้ วัฒนธรรมเป็นสิ่งมีชีวิต มีการเปลี่ยนแปลงเราต้องเข้าใจและปรับสภาพที่เป็นอยู่ได้

วัฒนธรรมจะสร้างขึ้นมามีใหม่ต้องมีพื้นฐานอยู่ในความเข้าใจ รู้จักตัวเราเอง และวัฒนธรรมของเราเองและคุณค่าของเก่าที่มีอยู่เป็นฐาน สังคมที่ไม่รู้ว่าจะไรถูกอะไรผิด ก็จะเปลี่ยนไปในไม่ช้า เริ่มรู้ว่าอะไรเป็นสิ่งถูกสิ่งไม่ถูก เป็นสิ่งที่รักและห่วงแหน

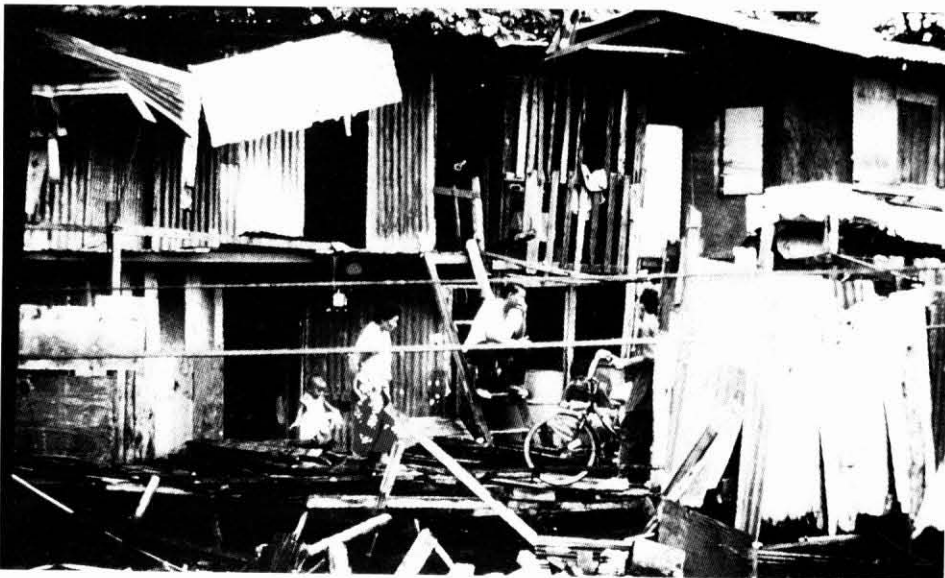
มีคนต่างศาสนาคคนหนึ่งพูดกับผมว่า ความรักในพุทธศาสนาของคนไทยมีสูงมาก จากเรื่องที่เกิดขึ้นเมื่อเร็วๆ นี้ ความรู้สึกที่ศาสนาพุทธเป็นของที่รักและห่วงแหนเห็นได้ชัด อีกสิ่งหนึ่งที่เรารักและห่วงแหนที่เห็นเสมอคือ สถาบันพระมหากษัตริย์ มีหลายครั้งที่คนไทยได้แสดงออกมาซึ่งความรักในสถาบันพระมหากษัตริย์เหมือนกับที่แสดงถึงความรักและห่วงแหนในพุทธศาสนา คนไทยเรายังมีหลักอีกมาก แต่ตอนนี้

กระแสนิยมที่ต้องการความรวดเร็ว ต้องการตัวรอด แต่ต้องมีการปรับหลักในการแข่งขัน เพราะตอนนี้ไม่มีหลักว่าอะไรถูกอะไรผิด นั่นเป็นเหตุให้การแข่งขันมีการเอาเปรียบ คัดโกงกันตลอดเวลา ของที่เราจะสร้างขึ้นใหม่ทุกอย่างต้องมีกฎเกณฑ์ เพื่อให้เข้ากับสภาพสังคมที่อยู่ในปัจจุบัน จะเอาของเก่ามาปรับมันก็ไม่ได้ เพราะมันจะปรับไม่เข้ากับสภาพสังคมที่เราได้เปลี่ยนไปแล้ว สังคมที่เปลี่ยนไปแบบวัตถุนิยม เราต้องการศึกษาให้ดีกว่าชุมชนต่างๆ เขาก็มีการปรับตัวอย่างไรแก้ไขอย่างไร องค์กรสร้างมาอย่างไร รวมตัวได้อย่างไร เราจะสร้างองค์กรใหม่และสร้างวัฒนธรรมที่จะมาปรับระหว่างวัฒนธรรมใหม่กับวัฒนธรรมเก่า ให้เข้ากับสภาพแวดล้อม วัฒนธรรมก็คือเครื่องมือที่เราจะใช้ในการอยู่รอดของสังคมนั่นเอง และถ้าหากถามว่าอยู่รอดและไม่รอดหมายความว่าอย่างไร ถ้าหากจะอยู่ในลักษณะไม่รู้อะไรกัน ส่าพินกัน เป็นลักษณะที่เป็นไปไม่ได้ สังคมเองคงไม่เป็นเช่นนั้น สังคมเมื่อถึงจุดๆ หนึ่งก็จะพลิกฟื้นขึ้นมาสร้างกฎระหว่างของตนเองได้มีความหวังอย่างนั้น และคนไทยเรามีสิ่งยึดเหนี่ยวและอีกหลายอย่างที่คนไทยเห็นคุณค่าและหวงแหนอยู่ จะมาช่วยกอบกู้ให้เราสามารถผ่านพ้นภาวะเช่นนี้ไปได้ ถ้าถามว่าวัฒนธรรมและชุมชนจะอยู่รอดหรือไม่ อันนี้ เป็นปัญหาว่าวัฒนธรรมจะเปลี่ยนไปอีกหรือไม่ วัฒนธรรมอะไรจะเหลืออยู่บ้าง อันนี้ไม่ทราบเพราะขึ้นอยู่กับพวกเราทั้งหลายว่าจะปรับอะไรให้เข้ากับสิ่งใหม่ ให้เข้ากับสภาพใหม่ๆ ได้

ผู้ดำเนินรายการ สรุปได้ดังนี้

ความเป็นชุมชนชีวิตและวัฒนธรรม เป็นสภาวะความเป็นธรรมชาติของมนุษย์ เพราะมนุษย์จำนวนมากที่ต้องอยู่กันเป็นชุมชนเป็นสังคม ดังนั้น จำเป็นต้องมีระเบียบ กฎเกณฑ์ของการที่จะอยู่ร่วมกัน ซึ่งกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นมาจาก ความรัก ความหวงแหน ความรู้สึกร่วมกันบางอย่าง อันนี้เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตและหันไปคิดว่าหน่วยอื่นมีความสำคัญในเรื่องการเปลี่ยนแปลง ดังนั้น เกิดสภาวะหนึ่งขึ้นมา ทำให้ผู้คนสับสนวิกฤต ผู้คนไม่รู้ว่าเราจะใช้กฎเกณฑ์หรือวิธีการอยู่ร่วมกันแบบไหน เมื่อเราไม่ทราบว่าจะอยู่ร่วมกันแบบไหน ก็มีบางคนคิดว่าอย่างนี้ดีกว่าและก็พยายามดึงสังคมไปในทางนั้น สภาวะอย่างนี้คนไม่รู้จะไปทางไหน ดังนั้นช่วงต่างๆ ที่เราดำรงอยู่คือ ช่วงของวิกฤต ซึ่งแม้ว่าด้านหนึ่งไม่รู้ว่าไปทางไหน แต่ก็ยังมีกลุ่มบางกลุ่มที่พยายามหาทางว่า เมื่อเราเปลี่ยนสภาพมาใหม่แล้ว เราจะไปสร้างกฎเกณฑ์บางสิ่งที่ผูกพันกันใหม่ได้อย่างไร ในสภาวะที่สับสนนั้นก็มีการแสวงหาโดยเริ่มจากจุดเล็กๆ และดำรงสืบเนื่องกันมา การเปลี่ยนแปลงของสังคมมันไม่ได้ทำลายทุกอย่าง แต่ยังคงไว้ซึ่งพลังบางอย่างอยู่ในใจของมนุษย์ สะท้อนให้เห็นว่าพลังเท่านั้นคงอยู่ ปัญหาอยู่ที่พลังเหล่านี้จะขยายตัวไปสู่การสร้างสรรค์กฎเกณฑ์ใหม่ สภาวะสังคมใหม่ที่ต้องเปลี่ยนแปลงไป เราต้องยอมรับว่า เราไม่สามารถกลับไปสู่สังคมรูปแบบสังคมเดิมได้ แต่ก็มีหลายอย่างที่อยู่ในรากเหง้าของสังคมเดิมที่จะช่วยชี้ทางให้ว่าควรจะปรับตัวอย่างไร

นายสมพันธ์ เตชะอธิก

เราจะทำอย่างไรให้ชุมชนอยู่รอดได้อย่างมีความสุข ความรู้สึกถึงแผนพัฒนา
ทุกชุดของรัฐบาล ฉบับที่ ๑-๗ มีความสำเร็จหลายประการ ความสำเร็จประการแรก คือ

๑. แทบจะขาดความเป็นครอบครัวที่พ่อ แม่ ลูก อยู่ครบ แทบจะไม่มีเลย ทุก
หมู่บ้านเหมือนกัน การหาคนที่ไม่เป็นหนี้ ไม่เล่นหวย หาแทบไม่ได้เลย อันนี้รัฐบาล
ประสบความสำเร็จ

๒. หาสัตว์ป่าไม่พบเลยในแต่ละหมู่บ้าน

๓. ป่าไม้สูญหายไปจำนวนมาก

๔. มีคนรวยมากขึ้น รถติดมาก ทำให้ชาวต่างประเทศสงสัยว่าเรารวยขึ้นหรือจนลง

๕. เกษตรกรได้มาเป็นกรรมกรกันอย่างทั่วถึง มีการอพยพกันมากในชนบท
นี่เป็นความสำเร็จในมิติรัฐบาล แต่ในมิติที่วิทยาการพูดมาทั้ง ๓ วัน ไม่เหมือน
กันเลย เรามีปัญหามากมายจริง ๆ แล้วทางแก้อยู่ที่ไหน ทางแก้เราเชื่อว่าต้องอยู่ที่
ประชาชน เงินช่วยแก้ไขปัญหาอะไรไม่ได้ ในชีวิตความเป็นอยู่วัฒนธรรมของชาวบ้าน
คุณภาพชีวิต เราไม่เห็นว่าจะมีอะไรดีขึ้น จากที่ฟังมาตลอด ๓ วัน เราจะเห็นว่าปัญหา
มีอยู่มาก เงินลงไปหลายแสนล้านบาท ทำไมคุณภาพชีวิตของคนชนบทไม่ดีขึ้น ทำให้
เห็นปัญหาอยู่มาก ในขณะที่งบประมาณเพิ่มขึ้นเพราะมีเงินคงคลังมาก แต่ทุก
ครอบครัวในชนบทเป็นหนี้หมด ในเดือนมีนาคม ถ้าไปที่ ธกส. ท่านจะเห็นคนไปกู้
เงินมาก ถ้าท่านอยากรวยจะต้องปล่อยให้กู้ ใช้เวลา ๑ อาทิตย์ ให้เกษตรกรกู้เงินจาก
ธกส. มาใช้คืน ท่านจะรวยทันที มีนักการเมืองหลายท่านที่ทำแบบนี้

คำว่าชุมชนมีความหมายกว้างและหลากหลาย จุดที่จะเน้นคือ หมู่บ้าน
ในอีสานเป็นส่วนใหญ่ ขอเน้นเรื่องการรวมกลุ่มขององค์กรชาวบ้าน เราทุกคนมี
เป้าหมายว่าจะไปพัฒนาความเข้มแข็งในองค์กรชาวบ้าน แต่เท่าที่ดูองค์กรของรัฐ
เอกชน และอื่นๆ พบว่าความเข้าใจเรื่ององค์กรชาวบ้านมีน้อยมากในการที่จะเข้าใจ
ความหมายกว้างๆ มี ๒ แบบ

๑. องค์กรแบบทางการ เช่น สภาตำบล องค์กรการบริหารส่วนตำบล คณะ
กรรมการหมู่บ้าน นี่เป็นเรื่องของราชการที่จะไปจัดตั้งอยู่แล้ว และยังยึดแนวทางที่ว่าต้อง
ไปควบคุมและตรวจสอบ ทำให้พบว่าแนวทางแบบนี้ยังอยู่ในวงจรที่ไม่สามารถไป
แก้ไขปัญหาของชุมชนได้เลย

๒. องค์กรแบบไม่เป็นทางการ กว้างๆ มี ๓ ชนิด ชนิดที่ไปรวมตัวกันทำ

กิจกรรม เช่น กลุ่มออมทรัพย์ แต่ก็บรรเทาปัญหาได้เล็กๆ น้อยๆ ชนิดที่รวมหลายๆ กิจกรรมเข้ามา อันนี้ก็ยังไม่สามารถแก้ปัญหาความยากจนได้ เพียงแต่บรรเทาปัญหาได้เล็กน้อย ช่วยให้มียาได้เสริม ชนิดที่รวมปัญหาเป็นเครือข่ายขึ้นมา เช่น ที่อีสานก็มี สมิชชาเกษตรกรรายย่อย พอเราไปดูองค์กร คนก็ไม่เข้าใจว่าเราจะพัฒนาองค์กรไปแบบไหนดี องค์กรแบบที่ไม่เป็นทางการก็ไม่ได้ไปจดทะเบียนกับทางราชการ หน่วยงานราชการก็ไม่ชอบที่จะให้เกิดแบบนี้ ในขณะที่เดียวกันประชาชนที่ไปรวมตัวกันไปจดทะเบียนก็ไม่ชอบที่ถูกควบคุม ถูกตรวจสอบก็ไม่ชอบอีก งานวิจัยสหกรณ์มีผลออกมาว่าองค์กรพัฒนาไม่เข้มแข็ง ไม่สามารถแก้ไขปัญหาชาวบ้านได้จริง

เราจะเลือกเอาอย่างไรสำหรับองค์กร ๒ แบบนี้ มันถึงเวลาแล้วที่รัฐบาลจะสนับสนุนการรวมตัวของประชาชนเอง ที่เราสนับสนุนธุรกิจรวมตัวเป็นบริษัททำไมง่ายจัง ทำไมลดหย่อนภาษี ให้สาธารณูปโภคแก่ธุรกิจง่าย แต่ทำไมกับประชาชนดาดำๆ ยากเหลือเกิน ถึงเวลาที่เราจะให้เขาพัฒนาตนเอง นี่อาจเป็นทางแก้ปัญหา ถ้าเรายอมรับว่ารัฐบาล ราชการ เราอ่อนกำลังลง เราช่วยแก้ไขปัญหานี้สินให้ชาวบ้านไม่ได้ ช่วยแก้ปัญหาคความยากจนให้ชาวบ้านไม่ได้ เราช่วยพัฒนาวัฒนธรรมให้ดีขึ้นไม่ได้ และเราพัฒนาคุณภาพชีวิต รวมถึงสิ่งแวดล้อมไม่ได้ จะทำให้มันเข้มแข็งลำบากเหลือเกิน ถึงเวลาที่จะให้สิทธิและอำนาจประชาชนเป็นทางแก้ปัญหา

ถ้าเราจะพัฒนาองค์กรชาวบ้านในแนวแบบนี้ ถ้าเรายอมที่จะเข้าใจและส่งเสริมในลักษณะแบบนี้ เราต้องไปดูองค์กรภายใน องค์กรที่เข้มแข็งและมีศักยภาพนี้

มีอยู่จริง เราค้นพบว่าองค์กรที่มีอยู่จริงนี้มีองค์ประกอบอยู่หลายตัว (รายละเอียดอยู่ในเอกสารที่แจก)

๑. อุดมการณ์ร่วม เราต้องทำให้ชาวบ้านที่มารวมตัวกันเข้าใจอุดมการณ์ร่วมกัน ซึ่งชาวบ้านเป็นเจ้าของการแก้ไข้ปัญหา แต่พวกเขาขาดทรัพยากรที่จะส่งเสริมสนับสนุนเข้าไป ขาดเงินทุนเป็นหน้าที่ขององค์กรภายนอกที่เข้าไปทำงาน การที่จะรวมกันโดยที่ไม่มีผลประโยชน์องค์กรจะหายไปอย่างคนที่มาสัมมนาเรามีผลประโยชน์ร่วมกันคือ เราต้องช่วยกันรักษาวัฒนธรรมให้ดีขึ้นนั้น ทำให้เราเกาะเกี่ยวกันขึ้นระหว่างองค์กรได้ดีขึ้น แต่ถ้าไม่มีอุดมการณ์ร่วมก็ขาดความยั่งยืน เป็นการทำกิจกรรมตามผลประโยชน์ร่วมเฉพาะกิจไป

๒. กิจกรรมร่วมกัน การตัดสินใจของคนที่มาด้วยกัน มีผู้นำ มีการสื่อสาร ข้อมูลถึงกัน ถ้าเราสามารถทำให้องค์กรเหล่านี้เข้มแข็งขึ้นได้จริง ๆ จะเป็นแนวทางที่แก้ปัญหาได้ เขาจะค้นพบว่าเรามีองค์กรชาวบ้านที่มีศักยภาพ มีความสามารถสูง มีความเข้มแข็ง

เราเห็นความเข้มแข็งว่าชาวบ้านเริ่มเห็นว่าการต่อรองและประสานทรัพยากรจากราชการต่อชาวบ้านมีสูงขึ้น ทำอย่างไรจึงจะถูกใจชาวบ้าน ผู้นำที่มีแนวความคิด ผู้นำที่มีศีลธรรม ผู้นำทางอาชีพเทคนิคการปฏิบัติมีมาก และผู้นำที่ประยุกต์กับหน่วยงานภายนอก สิ่งเหล่านี้เป็นศักยภาพของชาวบ้านที่มีอยู่จริง และรอการส่งเสริมให้ทั่วถึง เมื่อองค์กรชาวบ้านเป็นแบบนี้ ในกระแสโลกาภิวัตน์มี ๓ เรื่องที่สำคัญ เข้าไปปะทะกับองค์กรชาวบ้าน คือ

๑. มีการพูดถึงการพัฒนาหรือการปรารถนาดีที่จะเข้าไปพัฒนาในรูปของการใช้วัตถุกับเงินจำนวนมาก ขณะนี้มีถนนเข้าไป ไฟฟ้า เชื้อน เงินเข้าไปจากหน่วยงานหลายพันล้านบาท แต่เงินและวัตถุเข้าไปแล้วไม่มีความหมายถ้าเราไม่ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคนและองค์กรชาวบ้าน เพราะถ้าเงินเข้าไปมาก ทำให้ค่านิยมที่ก่อให้เกิดปัญหา เงินมากชาวบ้านก็กลัวมาก ฉะนั้นเราพบว่าชาวบ้านไม่มีวันใช้หนี้ได้หมด ขบวนการพัฒนาและชาวบ้านให้เข้มแข็งเป็นหัวใจที่สำคัญมากกว่าเอาเงินและวัตถุเข้าไป

๒. กระแสจากภายนอกที่เข้าไปพูดเรื่องธุรกิจชุมชนในความหมายการจัดการแบบองค์กรทางธุรกิจที่ค้ากำไรและบวกไปกับการดูถูกว่าชาวบ้านมีปัญหาจัดการเงินไม่เป็น จัดการบริหารไม่เป็น องค์กรชาวบ้านจำเป็นต้องจัดการการบริหารแบบธุรกิจเอกชนที่ค้ากำไร แต่การดำเนินการองค์กรเพื่อแก้ปัญหาชาวบ้าน เป็นคนละเป้าหมาย

ทำไมชาวบ้านต้องถูกดูถูกอยู่ตลอดเวลา โง่ ขาดความรู้ ทำไมไม่ให้องค์กรชาวบ้านเลือกว่าจะใช้ระบบบัญชีแบบไหน ทำไมต้องบอกว่าแบบธุรกิจดีกว่า ควรจะเปลี่ยนแปลง ควรเอาชาวบ้านเป็นตัวตั้งแล้วจะทำให้ไม่เกิดปัญหาการดูแล

๓. นโยบายกระจายความเจริญสู่ภูมิภาค มีโรงงานเข้าไปเพื่อให้รูปแบบเหมือนกรุงเทพฯ ตรงนี้องค์กรชาวบ้านจะอยู่เข้มแข็งได้ไหม โรงงานที่เข้าไปจะก่อให้เกิดความอ่อนแอหรือไม่ ทำอย่างไรจะช่วยประยุกต์ได้ ถ้าเราส่งเสริมให้องค์กรชาวบ้านกลับไปใช้ชีวิตครอบครัว ชีวิตชาวบ้าน ภูธรธรรมและวัฒนธรรมแล้วช่วยทำให้เขาพึ่งตนเองได้แล้วนำทรัพย์สินที่อยู่ในพื้นดินมาใช้ประโยชน์ ถ้าเราทำได้ ชีวิตองค์กรชาวบ้านจะเข้มแข็ง ความอยู่รอดของชุมชนกับสังคมไทยจะเข้มแข็งและดี

ผู้ดำเนินรายการสรุปดังนี้

การพัฒนาที่เกิดขึ้นไม่ทำให้คนดีขึ้น ยิ่งทำให้จนลง เพราะเอาชีวิตไปแลกกับสิ่งที่เป็นวัตถุสิ่งที้องค์กรชุมชนที่เป็นเมืองและในชนบท และสามารถเปลี่ยนแปลง ปรับได้เขาไม่ต้องการเงินเพิ่ม สิ่งที่ต้องการการยอมรับ การมีอิสระที่จะหันกลับสู่วิถีใหม่ และนำพลังเหล่านี้มาสร้างสรรค์การปรับตัวและปรับชีวิตต่อไป การพูดถึงเรื่องชุมชนไม่ได้มองถึงจุดเล็กเท่านั้น แต่สังคมประชาธิปไตยต้องการรากฐานที่ชัดเจน สังคมที่ชุมชนเกี่ยวข้องกับประชาธิปไตยและวัฒนธรรม การที่จะมองจุดเล็กและให้ความสำคัญจำเป็นต้องมีมิติทางวัฒนธรรม เพื่อที่เข้าใจความหมายและนัยสำคัญของสิ่งเหล่านี้

ดร.โกศล ศรีสังข์

ผมไม่เชื่อว่าไม่มีความเป็นกลางทางวิชาการในโลก ถ้ามี คนนั้นไม่โง่ก็ฉลาด แกมโง่ หรือหลงละเมอในความไม่รู้เรื่อง ผมผูกพันกับการเป็นลูกชาวบ้าน มีความต้องการจะแก้ปัญหาอย่างสุดใจ ผมอยากพาพี่น้องไปสู่ยุคสมัย ๖,๐๐๐ ปีที่แล้ว มีนักปราชญ์ชาวอินเดียเขียนไว้ว่า เมื่อใดสังคมก้าวถึงยุคหนึ่ง ซึ่งทรัพย์สินสมบัติทำให้ได้มาซึ่งยศถาบรรดาศักดิ์ ความมั่นคงคือแหล่งเดียวกับคุณธรรม กามตัณหาคือสายสัมพันธ์เดียวระหว่างสามี ภรรยา ความโกหกหลอกลวงเป็นบ่อเกิดแห่งความสำเร็จ การสมสู่คือทางเดียวแห่งความสำราญ ความฉาบฉวยภายนอกมีความสำคัญกว่า ศาสนาในหัวใจ เมื่อนั้นสังคมจะอยู่ในเกลียวศตวรรษที่ ๖,๐๐๐ ปีที่แล้วหรือเปล่า ประเด็นที่จะพูดมี ๓ เรื่อง

๑. วิฤตการณ์
๒. รากเหง้าความวุ่นวายทั้งหลายที่เป็นอยู่คืออะไร
๓. แล้วเราจะเดินหน้าไปอย่างไร

๖.

รากเหง้าของความวุ่นวายหรือวิฤตการณ์ มี ๓ ประเด็น

๑. เกิดจากคนทั้งหลายลืมนรดกตนเอง ดูถูกตนเอง ทำตามคนต่างชาติ เป็นความหลงผิดที่ฉกรรจ์ที่สุด เรารอดพ้นจากการเป็นเมืองขึ้น แต่เรากลับเป็นธาตุของเขาทิ้งปัญญาและถูกรอบงำทางวัฒนธรรมเป็นสาเหตุสำคัญที่สุดของความวุ่นวายที่เกิดขึ้น ต้นเดือนที่ผ่านมาที่ประชุมที่ศูนย์สิริกิติ์ เดือนมีนาคมที่ผ่านมาเชิญฝรั่งมาพูด ๔๐ นาที ค่าพูดสองล้านห้าแสนบาท คนขนาดหัวหน้าพรรคการเมืองยังยกย่องฝรั่งขนาดนั้น แล้วจะเอาอะไรกับประเทศไทย ท่านรู้ไหมใครเป็นคนร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ ก็หัวหน้าพรรคการเมืองท่านนั้น

๒. การรวบอำนาจและการรวมทรัพย์สินสมบัติไว้ในมือของคนหยิบมือเดียว การรวบอำนาจนี่คงเป็นไปได้อีกไม่นาน ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖, ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙, ๑๗, ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๓๕ และอื่น ๆ ถือเป็นวิฤตการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วและอาจจะเกิดขึ้นอีกในไม่ช้า

๓. การที่ชาวบ้านถูกรอบงำ ถูกมอมเมา สื่อสารมวลชนที่วิมอมเมาประชาชนมากในการแก้ปัญหาที่จะพ้นจากสภาวะวิฤตนั้น เรามีกำลังอำนาจพลังที่เผชิญปัญหาเพื่อให้อยู่รอดได้ แก้ปัญหาได้แล้วก้าวไปข้างหน้าด้วยความมองอาจ มี ๓ ทาง

(๑) เรามีอัจฉริยะของความเป็นชาติที่หลายประเทศสูญเสียไปแล้ว ของไทยเรามีสถาบันกษัตริย์อยู่ยังคงกระพันตลอดมา ทุกคนรู้ว่าสถาบันนี้มีความสำคัญแค่ไหน ซึ่งเป็นศูนย์รวมประเพณี ศาสนา การเมืองของไทยทั่วโลกงวว่าทำไมเหตุการณ์ ๑๔ ตุลา พระองค์เรียกบุคคล ๒ - ๓ คนมาคุย เหตุการณ์ก็สงบเงียบ มีอำนาจอะไรในสถาบันนี้ที่สามารถกอบกู้ความสงบคืนมาได้ คนไทยมีพุทธศาสนา พุทธศาสนาใจกว้างยอมให้ทุกศาสนาอยู่ด้วยกันได้โดยสันติ ทุกศาสนาเหมือนกัน ความหมายอันลึกซึ้งของสถาบันกษัตริย์ในสังคมไทย

(๒) ความเป็นหมู่บ้าน หมู่บ้านเป็นที่พึ่งสุดท้ายของนักรบผู้พ่ายแพ้ในเวทีแรงงานกรุงเทพฯ หรือเวทีไหนก็ตาม แพ้แล้วก็กลับบ้าน แม้แต่คนที่เกษียณอายุแล้วก็อยากกลับบ้าน ถึงหมู่บ้านจะบอบสลายแต่ยังไม่ล่มสลาย

(๓) คนดี ในวงการราชการและทุกวงการ คนดีเพียงจำนวนหนึ่งกับระบบที่มีพลังมหาศาลสู้กันยาก เห็นด้วยกับการให้กำลังใจกับคนดีที่อยู่ในวงราชการ ทุกคนต้องทำงานเป็นทีม

แนวทางทุกทาง ถ้าถามว่าอยู่รอดไหม ต้องตอบว่าเกือบไม่รอด และอยู่อย่างมีความเติบโตใหญ่ด้วยความเป็นไทยทำให้เชื่ออย่างนั้น ถ้าไม่รอดทุกคนก็ตายด้วย ไม่มีใครอยากตาย ฉะนั้นคงต้องอยู่รอด

สิ่งที่ทำให้เราอยู่รอดและปลอดภัย ทำให้เราก้าวไปข้างหน้า คือ

๑. ประชาชนตระหนักแล้วว่าตนเองมีอำนาจ เมื่อก่อนเคยหงอ แต่เดี๋ยวนี้ไม่หงอ ไม่กลัวแล้ว

๒. อำนาจเผด็จการของใคร ใครจะอยู่ยังคงกระพันได้ อย่างเหตุการณ์ ๑๔ ตุลา ยังชี้ให้เห็นว่ายังมีอำนาจที่ต้านทานได้ ความชอบธรรมยังมีบุญบารมีอยู่เหนือมนุษย์หรือสถาบันอื่นที่ใช้อำนาจทางการเมือง

๓. ศาสนาวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ แม้แต่ทุกคนจะลืมไม่ได้ แต่ก็ยังมีหลายหน่วยงานพยายามกอบกู้มันขึ้นมา

๔. หมู่บ้านยังเป็นที่พึ่งสุดท้าย

๕. องค์กรของรัฐเริ่มตระหนักถึงความจำกัดของตน เริ่มถ่อมตนมาก แต่เดิมราชการคิดว่าตนเองเป็นเทวดา แต่เดี๋ยวนี้ไม่คิดอย่างนั้นแล้ว อย่างการประชุมเบญจภาคีที่จังหวัดมหาสารคามก็เป็นแนวทางที่ดีที่เป็นระบบที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหาความขัดแย้งในอดีต

๖. โลกาภิวัตน์คืออะไร คนที่ตื่นเต้นก็บอกว่าโลกไร้พรมแดน แต่แก่นแท้ของ

โลกาภิวัตน์มองจากชาวบ้านคือ อำนาจการเมือง อำนาจเศรษฐกิจ อำนาจเทคโนโลยี สร้างกำไรให้ได้มากที่สุดในเวลาอันน้อยที่สุดนั่นคือโลกาภิวัตน์ อย่างที่คุณอำนวย วิวรรณ พูดว่าในยุคโลกาภิวัตน์มีแต่คนแพ้ คนชนะกับคนเสมอกันไม่มี คนแพ้ไม่มีใครมาเซ็ดหน้าตาให้ ประเทศไทยต้องชนะ ไม่มีทาง ไม่จำเป็นต้องชนะ เราแพ้บ้างก็ดี ถ้าพูดถึงการเอาชนะ ใครจะชนะตลอดไปไม่มี ความเป็นคนอยู่ที่ไหน คนที่แท้จริงต้องมีทั้งแพ้ชนะเสมอกัน ต่างๆ นานาไม่อยากจะสังคมนกลายเป็นตุ๊กตา การ์ตูน

ท่านพระธรรมปิฎกท่านได้พูดไว้ชัดเจนว่า ทางออกของสังคมไทยคือต้องกลับสู่พุทธธรรมให้ถึงรากแก้ว ท่านพูดถึง ๓ อย่าง

๑. ต้องทำบุญ คือ มีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
๒. ต้องมีวิถีชีวิตเป็นแบบสมณะ
๓. เป็นอิสระ ถ้ามีอิสระแล้วก็เหมือนเราตรัสรู้

ท่านอาจารย์ป๋วย กล่าวไว้ว่า สันติประชาธรรมในการบริหารการเมือง สันติประชาธรรม คือทางที่ควรจะไป ผมเองก็ใช้คำว่าธรรมาธิปไตย พวกเราที่มาที่นี่ทุกคนมีความสำคัญ และถ้าทุกคนกลับไปบ้านด้วยปฏิญาณที่ว่าต้องพยายามกอบกู้สภาพวิกฤตการณ์สังคมไทยให้รอดพ้นไปข้างหน้า ถ้าเราไม่ทำแล้วก็ไม่รู้ว่าใครจะทำ

ผู้ดำเนินรายการ สรุปดังนี้

รากเหง้าปัญหาที่ทำให้เราวิกฤตมันมาจากการที่เราดูถูกตัวเราเอง ตามคนต่างชาติ การหวงอำนาจนี้เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาต่างๆ แต่อย่างไรก็ตามแม้สังคมจะผ่านยุควิกฤตต่างๆ ไม่ได้หมายความว่าสังคมไทยเรานี้ขาดพลัง มันมีพลังที่ดำรงอยู่ในสถาบันต่างๆ หลายสถาบัน ศาสนา พระมหากษัตริย์ แม้แต่หมู่บ้านในชนบทและในเมืองก็ยังเป็นที่ยิ่งที่สุดท้าย พลังเหล่านี้จำเป็นต้องศึกษาทำความเข้าใจให้มีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น เพื่อนำไปสู่การช่วยให้สังคมไทยอยู่รอดตลอดไป ชาวบ้านเองเดี๋ยวนี้ไม่หงอเหมือนแต่ก่อน พยายามให้สิทธิและอำนาจของตนเองกอบกู้หมู่บ้านของตนเองให้มาสู่ทิศทางที่ถูกต้อง ทุกอย่างที่พูดมาเหมือนมันจะเกิดขึ้นเองได้ แต่เป็นเช่นนั้นไม่ได้ จำเป็นต้องมีการรวมตัวกัน อย่างที่ อ.โกศล พูดว่าสิ่งที่จะทำให้เราเกิดความหวงแหนร่วมกันนั้นชุมชนแบบใหม่ที่เราแสวงหากันนั้นคงจะเป็นพลังที่สำคัญที่จะทำให้ประเทศไทยผ่านยุคการเบียดเบียน สับสนไปด้

อภิปรายทั่วไปของผู้เข้าสัมมนา

นายวิทวัส คงคากุล

ข้าราชการบำนาญ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เรียนถามท่าน ผู้ใหญ่วิบูลย์ว่า

๑. เราพูดถึงชุมชน ความหวังของเราคือผู้นำ ผู้ที่มีบทบาทมากที่สุดน่าจะเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งน่าจะเป็นผู้แก้ปัญหาวิกฤตต่างๆ ให้ผ่านพ้นไปได้

๒. เรียน อ. อุดิน ว่า สังคมเรามีอายุเกือบ ๑,๐๐๐ ปี พุทธศาสนาก็เป็นแก่นแท้มากกว่า ๒,๕๐๐ ปี เรามาพูดถึงการสับสนในสังคมว่าไม่รู้ว่าจะไรผิด ถูก ชั่ว ดี นั้นผมรับไม่ได้ ทุกคนรู้ว่าอะไรดี อะไรชั่ว แต่ทุกคนไม่กล้ากำจัดคนชั่วให้ออกไป ผมไม่เห็นประเด็นความสับสนเป็นอย่างนี้หรือเปล่า

คนดีคือคนที่ไม่มีอำนาจ แต่คนที่มีอำนาจก็เป็นคนไม่มีคุณธรรม ถึงเวลาแล้วก็ต้องออกมาชี้ ผมเป็นคริสต์ ก็รับทราบเรื่อง คีล ๕ เป็นเรื่องที่ทุกคนต้องประพฤติปฏิบัติ เราน่าจะเลิกสับสนกันได้แล้ว แล้วน่าจะเอาจริงกับเรื่องที่เรารู้ เราประพฤติปฏิบัติ

ไม้แฉะนำตัวเอง

ปัญหาสังคมของชุมชนมีมากมาย ผมมีปัญหาว่านักวิชาการกล่าวว่าต้องเอาวัฒนธรรมนำวิชาการด้านอื่นๆ ทั้งหมด แต่เวลานี้ที่จะมองเห็นได้ก็คือ ประเพณีและวัฒนธรรมอยู่ข้างหลัง คนที่จะทำให้เกิดสิ่งนี้แก่ประเทศและประชาชนก็ยังไม่ชัดเจนเวลานี้ศาสนาเองเราก็งงไม่รู้จะไปยึดทางสายไหน มีทั้งให้ของขลัง พาไปสวรรค์ สร้างมูลนิธิ หรืออีกหลายอย่าง ไม่ทราบว่ามีอีกกี่นิกาย ประชาชนไม่รู้ว่าจะเอาสายไหนไปยึด ถ้ามีอย่างพระธรรมปิฎกเยอะก็ดี

เราสัมมนาพระไตรปิฎกใหม่ได้ใหม่ ให้ทุกวัดเอาแก่นพุทธศาสนา พยายามเอาตรงนี้ให้ประชาชนทำให้ได้ เรื่องคีล ๕ ขอให้ถือชักร้อก็ดี ทุกวันนี้ช้อเดียวก็ไม่มีใครจะถือได้ ควรจะสัมมนาพระไตรปิฎกเพื่อให้ประชาชนได้ทราบว่าเอาอะไรเป็นที่ยึดเหนี่ยวดี

พันเอก เรวดี สุวรรณยะ

ขอถามปัญหา ๒ ข้อ

๑. แต่เดิมเรามีกระทรวงวัฒนธรรม แต่ทำไมถึงยุบ วัฒนธรรมเราไม่ดีหรืออย่างไร ถึงได้ยุบกระทรวงวัฒนธรรม จะสร้างขึ้นใหม่ได้ไหม นี่แหละคือปัญหาที่ทำให้เกิดวิกฤตของเรา

๒. แต่เดิมผมได้หยุดวันพระ แต่เดี๋ยวนี้หยุดเสาร์อาทิตย์ แต่ปัจจุบันไม่ค่อยจะรู้แล้วว่าวันโกน วันพระ จะปรับอย่างไรให้เด็กรู้ว่าวันโกน วันพระ ทำให้รู้ว่าวันโกน ขึ้นกี่ค่ำ แรมกี่ค่ำ ขอให้ช่วยปรับนี้จะช่วยสร้างวัฒนธรรมได้ในระดับหนึ่ง

อ.เสาวภา จากสถาบันราชภัฏเลย

๑. การที่พูดว่าการตามฝรั่ง ประเทศเรามีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมมานานแล้ว เราเลือกสิ่งที่ดีของเขามาใช้ได้ เช่น การตรงต่อเวลา การมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ตามในสิ่งที่ดีไม่เห็นเสียหายอะไร วัฒนธรรมไทยหลายอย่าง ควรจะเลิก เช่น การเอาหน้าเอาตา

๒. ศาสนาเราควรพูดถึงหัวใจศาสนา ทำความดี ละเว้นความชั่ว ทำจิตใจให้ผ่องใส จาง่าย แต่ทำได้ยากมาก ปฏิบัติบูชาคือหัวใจของศาสนาส่วนหนึ่ง หิริโอตตัปปะ ความละอายต่อการทำชั่ว สังคมเราไม่ได้นำมาใช้ ปี ๓๘ เป็นปีแห่งความสับสน ไม่รู้ว่าจะไปทางไหน ปีนี้ปีสืบสานวัฒนธรรมไทย ปีเทคโนโลยีสารสนเทศไทย เวิลด์เทค ๘๕ ที่มหาวิทยาลัยสุรนารี ก็มี อยู่ให้ติดกับเทคโนโลยีและอาหารเพื่อชาวโลก

นายมนตรี เปรมบุญ

อยากให้ท่านช่วยอภิปรายสังคมในอดีต ถ้าจะให้หนักได้บ้างไม่ได้บ้าง อย่างไผ่แดงของคุณศีกฤทธิ เราจะเห็นว่าใช้สมการเป็นแกนนำ โดยผู้นำศาสนานั้นจะเป็นผู้มีความรู้ ความเสียสละ ในการคิดแผนพัฒนาต่างๆ เราไม่เคยใช้ศาสนาเป็นแกนนำหรือผู้ที่ให้การปรึกษา

นายศุภชาติ (เขตห้วยขวาง)

ผมเองเป็นตัวแทนชุมชนอย่างแท้จริงและเป็นคณะผู้ทำงานบริหารด้วยวิวัฒนาการในเรื่องการพัฒนาชุมชนกำลังหายไป ส่วนหนึ่งที่ทางชุมชนขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐ คือ ขาดการสนับสนุนให้แก่คณะกรรมการชุมชน ให้ชุมชนคณะกรรมการเป็นผู้ดำเนินงานชุมชน ที่พระราม ๙ สามารถยกกลุ่มธรรมดาเป็นกลุ่มที่มีเงินจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ ยกระดับคนในชุมชน มีการรักษาประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ปัญหาก็คือตัวของคณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งขึ้นมา ไม่ได้รับการยอมรับจากราชการ

นายปิยะพจน์ สุมธำอักษร จากสุราษฎร์ธานี

วิกฤตต่าง ๆ ที่ผ่านมาก็เป็นเพราะว่าทุกคนมีการลืมน ลืมวัฒนธรรมเก่า เราพูดถึงชุมชน แต่ไม่ได้พูดถึงวิกฤตต่าง ๆ เป็นเพราะว่าทุกคนมีการลืมน ลืมวัฒนธรรมเก่า เราพูดถึงชุมชน แต่ไม่ได้พูดถึงตัวเราซึ่งเป็นเจ้าของปัญหา ว่าเราเป็นพุทธะแต่ลืมนพุทธะไป แสวงหาสิ่งต่างๆ จากภายนอก รัฐที่จะมาช่วยเราแต่ลืมนคิดไปว่าตนเป็นที่พึ่งแห่งตน ถ้าทุกท่านหันกลับมาพัฒนาตัวเราให้กลับสู่ความเป็นพุทธะแล้วโลกนี้จะสันติสุข ต่อไปนี้ในการพัฒนาทุกประเภทต้องทำให้ทุกฝ่ายหันมาพัฒนาจิตใจในเรื่องของคุณธรรมที่เป็นพุทธจิตใจให้ได้

นาวาตรี วีระ ปทุมทอง

วัฒนธรรมคือสิ่งที่ทำให้เจริญขึ้น ดีขึ้น คนสมัยก่อนก็มีวัฒนธรรม มีการพัฒนาจิตใจ เรามีพื้นฐานมาจากพุทธศาสนา ประเพณีต่างๆ ก็เห็นเรื่องศาสนา วัฒนธรรมมีด้วยกัน ๒ อย่างคือ วัฒนธรรมหลัก วัฒนธรรมรับ ช่วงวัฒนธรรมหลักคือ ประเทศไทยเรามีสถาบันพระมหากษัตริย์ มีภาษา วัฒนธรรมรับช่วงคือเดิมเรารับประทานอาหารโดยใช้มือเปิบ แต่เดี๋ยวนี้เราใช้ช้อนส้อม

วัฒนธรรมหลักที่อยากจะเน้นคือเรื่องเลขไทย เรามีเลขไทยมาช้านาน เรากลับลืมน ไม่ใช่ ทราบว่ามันเป็นสากลก็เอาตัวเลขไทยไว้ข้างบน ตัวเลขสากลไว้ข้างล่าง ไม่น่าเกลียดตรงไหน ห้างร้าน ก็ตั้งชื่อตามฝรั่งพวกเราโดยมากแล้วณรงค์ก็ณรงค์

กันแต่ปาก พฤติกรรมไม่ทำกันเท่าไร ฝากให้ท่านคิดว่าสิ่งของของเราเราขอฟื้นฟู
 อยากให้คนไทยไม่ทิ้งขยะ เพราะไม่ใช่กลัวตำรวจจับ แต่กลัวบ้านเมืองจะสกปรก ให้
 มันออกมาจากจิตสำนึก ถ้าเรามีจิตสำนึก สำนึกที่ดี วัฒนธรรมที่ดี การกระทำความ
 ชั่วย่อมไม่เกิดขึ้น

ความคิดเห็นเพิ่มเติมของวิทยากร

ผู้ใหญ่วิบูลย์ เข็มเฉลิม

แนวทางที่นำไปสู่การแก้ปัญหา การแก้ปัญหาเป็นไปได้ยากเพราะเกิดการ
 สะสมจากรุ่นชั่วอายุคนจะแก้ไขได้ทันทีคงไม่ได้ ต้องต่อสู้กันทางความคิด หลายอย่าง
 เราเห็นว่ามีความเป็นไปได้ ถ้าหากมีความร่วมมือกันอย่างจริงจัง ใครทำใครก็ได้ ชุมชน
 มีผู้นำ ผู้ใหญ่บ้าน สภาตำบล กรรมการหมู่บ้าน นั่นคือตัวที่ไปทำลายสะพานกลาง
 นั้นเอง เพราะบทบาทของผู้นำแต่เดิมเกิดจากการสั่งสมความเชื่อและการแก้ปัญหา
 ร่วมกันไม่ใช่เกิดจากการเลือกตั้งหรือแต่งตั้ง การเลือกตั้งเกิดจากการต้องการการเติบโตใหญ่
 ทางสังคม เพราะเป็นการเข้าไปมีอำนาจไม่ใช่เข้าไปแก้ปัญหาของสังคมทุกวิถีทางที่จะ
 ทำให้มีอำนาจก็จำเป็นต้องทำ การที่ชาวบ้านเลือกผู้ใหญ่บ้านไปหนึ่งคนทำให้เขาต้อง
 เสียคนอื่นเพื่อให้หมดไทย ถ้าคนที่ถูกเลือกเข้าไปเป็นคนของชาวบ้าน คนๆ นั้นก็
 จะเกิดปัญหาไม่สิ้นสุด การทำงานให้กับชาวบ้านไม่ใช่มีผู้นำแล้วสามารถทำอะไรได้
 ผู้นำที่ขึ้นมาจริง ๆ ไม่ใช่เป็นแนวหน้าต้องไปสู้กับใคร ปัญหาการพัฒนาชุมชนที่เกิดขึ้น
 มาก เกิดจากการขาดการต่อเนื่อง ความคิดชุมชนที่มีในอดีต ทำให้ไม่เกิดการพัฒนา
 ได้ ชาวบ้านเองก็มีความรู้ แต่คนที่ไปกำหนดคือกรุงเทพฯ กรุงเทพฯ เป็นศูนย์กลาง
 ของประเทศไทยเป็นตัวกำหนดให้ทุกแห่งทำอย่างกรุงเทพฯ ชาวบ้านเขาแก้ปัญหา
 ของเขาเหล่านั้นได้ แต่ทางกรุงเทพฯ ไม่เข้าใจ ก็เกิดปัญหาความขัดแย้ง เมื่อต้อง
 เปลี่ยนความคิดทางกรุงเทพฯ แล้วก็ก่อให้เกิดความคิดไม่ต่อเนื่อง เรียนรู้ไม่ต่อเนื่อง
 ทำให้ไม่มีพลังพัฒนาการ เพราะต้องเริ่มต้นใหม่แทนที่จะเริ่มต้นด้วยการเรียนรู้ กลับ
 เริ่มต้นด้วยการถูกสั่ง เพื่อให้ได้มาในเวลาอันสั้น ทำให้คนกลายเป็นตัวหมุนเวียน เมื่อ
 อะไรเปลี่ยนเขาต้องเปลี่ยนไปด้วย เขาก็จัดการปัญหาไม่ได้ เพราะแต่เดิมเคยพึ่งตนเอง
 ได้ ก็ถูกทำลายหมดไปแล้ว

คำพูดมากมายที่พูดอย่างเดียวกัน แต่คิดไม่เหมือนกัน ก็เป็นปัญหาของการแก้ปัญหา ผมเชื่อในแนวทางของวัฒนธรรม เพราะวัฒนธรรมคือ การเรียนรู้ขบวนการที่เรียนรู้เพื่อการดำรงชีวิตความรู้ที่ได้รับการสั่งสมมากมาย วัฒนธรรมกำหนดขั้นตอนเทศกาลใช้ประเพณีเป็นตัวถ่ายทอดซึ่งกำหนดโดยเทศกาลของฤดูกาลผลิต เนื่องจากเราเป็นสังคมการเกษตร ใน ๑๒ เดือน ก็มีกิจกรรมที่ทำให้เราได้เรียนรู้ทั้ง ๑๒ เดือน ถ้าเรียนรู้ตรงนั้นเราจะรู้ว่าคุณนั้นช่วยทำให้ชุมชนช่วยตนเองได้ แต่ความรู้นั้นไม่ได้รับการถ่ายทอดมาถึงในปัจจุบัน แต่เราไปเปลี่ยนวิธีการทำให้เกิดผลกระทบใหญ่คือบ้านเมือง

วัฒนธรรมถ้าทำความเข้าใจว่าเป็นตัวกระบวนการเรียนรู้ เป็นตัวเนื้อหา เป็นวัฒนธรรมที่ต้องสืบทอดเพื่อการแก้ปัญหา เพื่อการดำรงชีวิต

นายสมพงษ์ พัดปุย

ทุกท่านเห็นด้วยกับการรักษาวัฒนธรรม การที่กำหนดเป้าหมายว่าเป็นชุมชนต้องระบุให้ชัดเจนว่าชุมชนไหนที่ได้บ้าง ต้องกำหนดจุดเป้าหมาย เราก็จะมองเห็นทางออก เพราะทุกชุมชนทุกกลุ่มกำลังต่อสู้เขาอาจจะจะเอาชุมชนศาสนา วัฒนธรรมไปช่วยอย่างไร ช่วงนั้นแหละที่เราจะเอาตรงนี้ใส่เข้าไป

วัฒนธรรมคือ อารู่วิเศษ ใช้ได้กับทุกคน ทุกที่ ทุกเวลา ปัญหาก็คือเราจะใช้ได้อย่างไร ปัญหาเราตอนนี้ ก็คือวัฒนธรรมก็ไปอีกทาง การทำมาหากินก็ไปอีกทาง อย่างการสัมมนาที่สภาพัฒน์ฯ จัดก็น่าจะมาติดตามผลร่วมกับ สวช. เพราะทำเรื่องเดียวกัน

สศ.ดร. ม.ร.ว.อดิธ สพีพัฒน์

การใช้คำผมอาจจะแรงไปเวลาให้คำพูดว่า อะไรผิด อะไรถูก คนอย่างเรา ๖๐ กว่าปี คงรู้แน่ๆอะไรผิดอะไรถูก แต่ก็ยังมีหลายคนที่ไม่รู้ว่าจะอะไรผิด อะไรถูก จากคำพูดที่ท่านพูดว่า ตอนนี้ศาสนาไม่รู้ว่าจะไปยึดสายไหน เรามีทั้งพระให้ของคลัง สร้างมูลนิธิก็หมายความว่า คนไม่รู้ว่าจะอะไรถูก อะไรผิด สมัยก่อนโรงเรียนสอนให้เรารู้จักสันโดษพอใจในสิ่งที่เรามีอยู่ เวลาที่ตัวเราก็สับสน ว่าพอใจในสิ่งที่เรามีอยู่ก็คือไม่ก้าวหน้า ต้องวิ่งหาเงินนู่นวายนี่ไปต่างๆ นานา ถึงจะมีความเจริญก้าวหน้า สับสนไหมครับว่าอะไรถูกอะไรผิด อย่างคนอังกฤษสมัยก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒ มาทำงานในเมืองไทย โกงจนร่ำรวย แต่ตอนที่อยู่อังกฤษไม่กล้า ทหาร GI ก็เหมือนกันโกงตลอด แต่อยู่ที่

ประเทศเขา เขาไม่กล้า นี่แหละความเป็นชุมชน สมัยก่อนชุมชนเชื่อในเรื่องศาสนา คนที่เป็นผีปอบคือคนไม่มีความเชื่อเพื่อ คือคนที่ชาวบ้านไม่ต้องการให้อยู่ในหมู่บ้าน เขาจึงว่าเป็นผีปอบ เหตุการณ์ต่าง ๆ จึงเกิดขึ้นเพราะชุมชนเชื่อว่าผีปู่ ยา ตา ยาย คุ่มครองเราอยู่ แต่เดี๋ยวนี้ของเหล่านี้หายไปหมด กลายเป็นผีที่ทำให้โกงเขาเยาะหาเงินจนร่ำรวย สับสนใหม่ จากจุดนี้คนทุกคนไม่ได้เกิดมาดี คนที่สอนมาดีแต่เชื่อว่าเขาจะทำตามที่สอน ถ้าหากมีคนรู้ว่าชุมชนคือ การที่มีชื่อของที่รักของที่หวง เราควรทำอย่างไร อย่างเด็กโนสล้มไปตีคนขับรถเมล์ ถามเขาตอบว่าที่เขาไปตี เพราะแค้นแม่ค้าโนสล้มแต่เขาทำไม่ได้เพราะถ้าทำเขาก็อยู่ในสลัมไม่ได้ นั่นเพราะเขารู้ว่าความเป็นชุมชน คือการร่วมกัน เมื่อเขาทำเขาก็จะอยู่ไม่ได้ในชุมชน ชุมชนเองก็มีกฎเกณฑ์มีหลักหลายอย่างในชุมชน ถ้าเราช่วยให้มันรอดพ้นไปทุกอย่างจะไปได้ดี

นายสมพันธ์ เตชะอธิก

สังคมจะอยู่รอดเพราะเรามีของที่เรารักหวงแหน ร่วมกัน เพียงแต่เราจะเอาชีวิต วัฒนธรรม เกษตร กู้ชีวิต กู้ธรรม ฟังตนเอง และฝังทรัพย์สินในผืนแผ่นดินอย่างไร ยังยืนกลับไปให้กับชุมชนได้อย่างไร หมายความว่าเอาชุมชน เอาครอบครัว องค์กร ชาวบ้านสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมกลับคืนสู่ชนบท และในเมืองในชุมชนต่างๆ ถ้าเราไม่สามารถเอาวัฒนธรรมแบบนี้คืนไปได้ เราต้องเอาชีวิตวัฒนธรรมสองวัฒนธรรมให้กับคนในชุมชน คือ ให้คนในชุมชนมีชีวิตแบบเกษตร และอุตสาหกรรมคู่กัน อย่างที่อำเภอสูงเนินมีโรงงานทอกระสอบซึ่งมีชีวิต ๒ วัฒนธรรม มาทำงานในโรงงาน และกลับไปหาครอบครัว มีชีวิตอยู่กับครอบครัวได้ เสียอย่างเดียวโรงงานต่างๆ เหล่านั้นทำลายสิ่งแวดล้อม ก็เป็นชีวิตแบบ ๒ วัฒนธรรมได้ สิ่งที่ต้องบรรจุในแผน ๘ มีหลายอย่างคือ

๑. เอาชีวิตวัฒนธรรมแบบที่พูดแล้ว เราต้องมีกฎหมายที่ต้องรองรับการรวมตัวของประชาชน เพราะการที่เราหวังพึ่งองค์กรทางการอย่างเดียว บอกได้เลยว่าหวังพึ่งไม่ได้ องค์กรที่ดีๆ ยังมีรัฐบาลต้องให้กฎหมายรองรับ เพื่อทำให้คนสองตัวมากขึ้น และแก้ปัญหาของเขาเองได้มากขึ้น

๒. เงินทุนกับวัตถุที่เข้าไปต้องไปถึงคนจนให้ได้ ขณะนี้ที่แก้ปัญหาไม่ได้เพราะเราไปไม่ถึงกลุ่มเป้าหมายที่เป็นคนจน เพราะฉะนั้นต้องมีวิธีการ ต้องเปลี่ยนในวิธีการนำเข้าไปเพื่อให้ได้ตรงเป้าหมาย

๓. การจัดการ ต้องให้ชาวบ้านประยุกต์ขึ้นมาเอง อย่าบอกว่าของเราดี ให้ทำตามไม่สำเร็จ ถ้าเราไม่บอกว่าของชาวบ้านดี เอาของเขาขึ้นมาแล้วเราตามของเขา วิธีของเราที่ดีอย่าไปนำชาวบ้านมากควรตามเขาบ้าง

ทั้งหมดนี้คงทำให้ความเป็นชุมชนอยู่รอด ดึงเอาครอบครัวและวัฒนธรรมกลับมาได้ วัฒนธรรมนี้คือความหวัง

ดร.โกศล ศรีสังข์

ความแตกต่างระหว่างตะวันตก กับตะวันออกที่เป็นปัญหาทั้งหมดเราไม่ได้พูดกัน พูดแต่ว่าของตะวันตกนั้น เขามองโลกว่าคนหนึ่งต้องมีอำนาจเหนืออีกคนหนึ่ง เป็นเรื่องของอำนาจเหนือซึ่งกันและกันต้องชนกัน ต้องขัดแย้งกัน นี่เป็นความคิดของตะวันตก รากฐานเป็นอย่างนั้น แต่ของเราสรรพสิ่งเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันความคิดทั้งสองอย่างถึงชนกันตลอดมา

คุณเวรดิอยากได้กระทรวงวัฒนธรรมคืนมา กระทรวงเองไม่มีความหมาย แต่ต้องเนื้อหาสาระ เห็นด้วยในเจตนาที่อยากให้กรมการศาสนา และสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ แยกมาเป็นกระทรวงใหม่ ซึ่งความหมายก็คือไม่ใช่อยู่ที่กระทรวงและควมมีอำนาจ อยากจะให้ความสำคัญแท้จริงต่อเนื้อหาสาระต่อทรัพยากรทุกอย่าง

เรียนถาม อ.อศิน ว่าที่ผมพูดมาทั้งหมดนั้นฝันไปหรือเปล่า ขอขอบคุณครับ

ผู้ดำเนินรายการ สรุปลงนี้

ขอบคุณทุกท่านที่อดทนนั่งฟัง นี่เป็นอย่างกระแสที่ว่า ถ้าปลาตามน้ำแสดงว่าปลาตาย แต่ถ้าปลาวายทวนน้ำแสดงว่าปลาเป็น คิดว่าเราต้องการคนจำนวนมากที่ทวนกระแส เรื่องของการใช้วัฒนธรรมคือ เรื่องของสติและปัญญาในการทวนกระแส หมายถึง เราต้องกำหนดทิศทางในการพัฒนา คนเราสามารถกำหนดทางเลือกให้ตรงกับสิ่งที่เราต้องการต้องมีความหลากหลาย สติและปัญญา คือ สิ่งที่สำคัญที่เราตระหนักคิดได้ในวัฒนธรรม วัฒนธรรมหมายถึงปลาเป็นที่ทวนได้ทุกอย่าง ถ้าอยากจะทำตามกระแสก็เป็นปลาทาย ไม่ทราบว่าคุณท่านอยากจะเป็นปลาเป็นหรือปลาทาย

บทสรุปเชิงมิติ
“ความเป็นชุมชนกับการอยู่รอดในสังคมไทย”

ข้อ	ข้อความ	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่ตอบ
๑.	สังคมไทยกำลังมีปัญหาขั้นวิกฤตในด้านความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อม	๘๖.๐	๑๑.๙	๒.๐
๒.	สภาพชุมชนในชนบทอ่อนแอทุกด้าน เช่น ครอบครัว วัฒนธรรมประเพณี ทรัพยากร และเศรษฐกิจ ฯลฯ	๘๓.๓	๑๔.๓	๒.๓
๓.	รัฐควรมีนโยบายสนับสนุนอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมแก่บุคคลที่รวมกลุ่มกันเพื่อดำเนินการไปสู่เป้าหมายทางด้านจริยธรรมและภูมิปัญญาของชุมชน	๙๔.๒	๓.๔	๒.๓
๔.	รัฐพึงมีหน้าที่ในการสนับสนุนการดำรงอยู่ของชุมชนวัฒนธรรมประเพณี	๙๑.๑	๖.๕	๒.๓
๕.	ควรมีมาตรการทางกฎหมายรองรับสิทธิและอำนาจของชุมชนรวมทั้งการดำรงชีวิตตามประเพณีที่ไม่ขัดต่อศีลธรรม	๘๙.๑	๙.๒	๑.๗
๖.	รัฐพึงจัดให้มีระบบที่สามารถสนับสนุนและอำนวยความสะดวกแก่ฝ่ายต่างๆ ที่ทำกิจกรรมเกี่ยวกับการดำรงอยู่ของชุมชนตามประเพณี	๙๓.๕	๔.๑	๒.๔
๗.	รัฐควรจัดสรรพื้นที่สีเขียวเพื่อการนันทนาการและควรสนับสนุนกิจกรรมที่เอื้อให้คนในชุมชนเมืองได้มีโอกาสร่วมกิจกรรมกันอย่างสร้างสรรค์	๙๐.๘	๕.๘	๓.๔
๘.	ควรมีกฎหมายรองรับองค์กรชาวบ้านที่รวมตัวกันเอง เพราะจะช่วยสร้างความอยู่รอดของชุมชน	๘๘.๑	๙.๖	๒.๔
๙.	ควรออกกฎหมายรองรับอำนาจและสิทธิของชุมชนในการจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติของท้องถิ่น	๘๙.๘	๗.๘	๒.๔

ข้อ	ข้อความ	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่ตอบ
๑๐.	เพื่อให้เกิดความมั่นคงในครอบครัวและชุมชน รัฐพึงดำเนินการดังนี้ ๑๐.๑ ส่งเสริมกิจกรรมทางเศรษฐกิจในชุมชน ๑๐.๒ จัดการศึกษาแบบให้เปล่าจนถึงระดับมัธยมศึกษาให้แก่สมาชิกของชุมชน ๑๐.๓ สนับสนุนการประกันสุขภาพของเด็ก ผู้สูงอายุ และคนพิการ ให้อยู่รอดได้ในชุมชน	๙๕.๙	๒.๐	๓.๑
๑๑.	รัฐควรมีหน้าที่สนับสนุนการฟื้นฟูและสืบทอดวัฒนธรรมในชุมชน ดังนี้ ๑๑.๑ สนับสนุนเงินทุนเริ่มแรกในการจัดตั้งกองทุนวัฒนธรรมของชุมชน ๑๑.๒ ให้ทุนการศึกษาวิจัยเพื่อหาแหล่งข้อมูลและจัดทำทำเนียบชุมชนที่ดำรงวัฒนธรรมท้องถิ่น ๑๑.๓ ส่งเสริมกิจกรรมวัฒนธรรมในชุมชน ๑๑.๔ ให้มีหน่วยงานกลางซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลและจัดทำข้อมูลวัฒนธรรมที่เผยแพร่ได้ เพื่อบริการแก่สื่อมวลชนและผู้สนใจทั่วไป	๙๒.๒	๔.๘	๓.๐
๑๒.	สนับสนุนและฟื้นฟูสถาบันทางศาสนาในชุมชนให้สามารถเป็นที่พึ่งและเป็นศูนย์รวมทางจิตใจแก่สมาชิกได้	๙๔.๕	๒.๗	๒.๗
๑๓.	รัฐพึงส่งเสริมการดำเนินธุรกิจชุมชนโดยให้เงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ ลดหย่อนภาษี และช่วยเหลือด้านเทคโนโลยีแก่ผู้ลงทุนในชุมชน เช่นเดียวกับการส่งเสริมการลงทุนของธุรกิจเอกชน	๘๗.๗	๗.๒	๕.๑
๑๔.	รัฐพึงส่งเสริมให้ชุมชนที่ร่วมวัฒนธรรมเดียวกันได้มีเวทีพบปะแลกเปลี่ยนทัศนะ ประสบการณ์ และปรับปรุงวัฒนธรรมให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในยุคปัจจุบัน	๙๐.๘	๔.๘	๔.๔

ความเป็นจริงในปัจจุบันและแนวโน้ม
การปฏิบัติในอนาคต ๕ กรณี

วัฒนธรรมกับการพัฒนา : มิติที่ถูกลืม

โดย

นายณรงด์ นิตยาพร

สรุปในการสัมมนาในครั้งนี้มี ๒ ส่วน ส่วนแรกเป็นภาพรวมของวัฒนธรรมในอดีตและในปัจจุบัน ซึ่งจะนำเอาสิ่งเหล่านี้ไปวิเคราะห์เพื่อนำไปสู่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๘ ต่อไป ส่วนสองคือ แนวโน้มในการปฏิบัติในอนาคต

ความเป็นจริงในปัจจุบันทุกคนยอมรับวัฒนธรรมเป็นมิติที่ถูกลืม หรือเป็นวัฒนธรรมที่ให้ผลพลอยได้ ซึ่งเป็นผลมาจากแผนการพัฒนาที่เน้นทางเรื่องเศรษฐกิจ เพื่อเร่งรัดความเจริญเติบโตเป็นหลัก ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑-๗ เราจะพูดถึงคนบ้าง เรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจบ้าง ก็ยังเป็นเรื่องหลักในการพัฒนา ทำให้เกิดการหลงลืมความคิดเชิงจิตวิญญาณ ทำให้ลืมเกี่ยวกับวิถีชีวิตในชุมชนไป แต่สิ่งเหล่านี้ยังไม่สายเกินไป เพราะมีการตื่นตัวเรื่องวัฒนธรรมกับการพัฒนา ที่สรุปจากการสัมมนา มี ๕ ประเด็น

๑. กระแสการศึกษาและการยอมรับในเรื่องภูมิปัญญาชาวบ้านมากขึ้น มีการเผยแพร่ผลงานการดำรงชีวิตเพื่อส่วนรวมเป็นไปอย่างต่อเนื่อง แต่บางครั้งเรายังมีความสับสนในเรื่องความเข้าใจในภูมิปัญญาชาวบ้าน ภูมิปัญญายังยึดติดกับตัวบุคคลเป็นส่วนมาก ซึ่งไม่ส่งผลกระทบต่อในวงกว้างเท่าที่ควร

๒. การรวมกันจะเป็นไปในรูปการจัดตั้ง การมีส่วนร่วมของประชาชนเริ่มมีมากขึ้น โดยเฉพาะการรวมตัวของประชาชนแบบธรรมชาติเกิดจากสำนึกและความรับผิดชอบในการที่จะแก้ปัญหาของชีวิตที่เกี่ยวข้องกับเรื่องส่วนตัวและส่วนรวม โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนได้มีการรวมตัวในเรื่องการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและป่าไม้ มีการรวมกันเพื่ออนุรักษ์อาชีพการเกษตร รวมทั้งมีการรวมกันเพื่อจัดตั้งเรื่องของกองทุนจากชุมชนมากขึ้น มีการจัดโรงเรียนชุมชนขึ้น สิ่งเหล่านี้เป็นการรวมตัวขึ้นโดยธรรมชาติ ไม่ใช่เป็นการจัดตั้งโดยภาคราชการ แม้จะยังไม่เข้มแข็ง ครอบคลุมทุกหมู่บ้าน แต่ก็เป็นความหวังอันหนึ่ง

๓. กระแสโลกาภิวัตน์และความเจริญทางด้านข้อมูลข่าวสาร ทำให้การไหลบ่าทางด้านวัฒนธรรมตะวันตกเป็นไปอย่างรวดเร็วและรุนแรงกว่าในอดีต มีผลกระทบต่อความเปลี่ยนแปลงรากฐานความเป็นมนุษย์ที่ละเอียดอ่อนของคนไทย ที่เห็นได้ชัด
๔. กระทบต่อรูปแบบของครัวเรือนคนไทยจากการเป็นครอบครัวขยายกลายเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น มีผลกระทบต่อครอบครัวและสังคมเป็นอย่างมาก วัฒนธรรมใหม่ที่เข้ามาเป็นวัฒนธรรมแห่งความฉาบฉวยและรุนแรง สับสน จนยากจะแยกแยะระหว่างคุณค่าแท้และคุณค่าเทียม

๔. ความตื่นตัวของรัฐในการรณรงค์เพื่อสืบสานวัฒนธรรมไทยแสดงให้เห็นถึงความพยายามที่จะต่อสู้กับความเปลี่ยนแปลงของกระแสวัฒนธรรมทางตะวันตก เป็นสิ่งที่ดีที่เรารู้จักตื่นตระหนกกับสิ่งที่เราคิดว่าดีแต่ขณะนี้ไม่ดี สิ่งที่เราเริ่มอย่างกะทันหันเราต้องยอมรับจะให้คนปรับตัวกับสิ่งที่กำลังรณรงค์คงเป็นไปได้ยาก

๕. กระแสการพัฒนาที่เน้นความสำคัญของคนนั้น โดยมีวัฒนธรรมเป็นรากฐานที่จะนำไปสู่การพัฒนาคนให้เป็นคนดี คนเข้มแข็ง คนเก่ง กระแสแบบนี้จะดำเนินการไปไม่ได้ เว้นแต่จะมีการตอบรับและมีความพร้อมของผู้ดำเนินการทางวัฒนธรรม
แนวโน้มที่ปฏิบัติกันในอนาคตก็สรุปว่ามีแนวทางที่จะนำไปสู่การปฏิบัติในอนาคต มี ๔ ประเด็น

๑. เน้นเรื่องรากฐานของบุคคลครอบครัว ให้มีความสำนึกและความคิด
๒. การเสริมสร้างอำนาจแก่ชุมชน
๓. สร้างความหลากหลายให้เกิดขึ้นในสังคม
๔. การพัฒนาในลักษณะองค์รวม

ข้อเพิ่มเติมบางประเด็น

๑. การส่งเสริมการเรียนรู้ทางด้านภูมิปัญญาชาวบ้านซึ่งมีอยู่แล้วในชุมชน ทำอย่างไรจะส่งเสริมให้คนเรียนรู้ภูมิปัญญานั้นๆ ให้เป็นประโยชน์อย่างแท้จริง โดยเน้นให้เห็นศักยภาพของตนเองเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่จะพัฒนาตนเองและชุมชน จะเป็นไปได้ต้องมีการแสวงหาสิ่งที่ดีที่อยู่ในชุมชน รวมทั้งภูมิปัญญาใหม่ที่ปรับให้เกิดความเป็นจริงขึ้นในสังคม

๒. การส่งเสริมขบวนการเรียนรู้และการรวมตัวเป็นองค์กรของชุมชน การรวมตัวโดยจิตสำนึกอาจจะเกิดได้ช้า การสานต่อก็เป็นไปได้ไม่นาน งานวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาควรเป็นรากฐานที่ก่อให้เกิดการรวมตัวเป็นชุมชนมากขึ้น และส่งเสริมให้แต่ละองค์กรเข้มแข็งมากขึ้นโดยการเรียนรู้ ถ้าทำได้จะทำให้องค์กรอยู่ได้ถาวร องค์กรชุมชนต้องมีการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และส่งเสริมซึ่งกันและกัน จะก่อให้เกิดความเข้มแข็งและขยายไปทุกพื้นที่ได้

๓. การส่งเสริมงานศึกษาและงานวิจัย ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญ เพื่อให้ได้คำตอบทางรากฐานวัฒนธรรมของตนเอง และกระแสเปลี่ยนแปลงจากโลกภายนอก เพื่อเชื่อมโยงกระแสวัฒนธรรมเก่า สร้างเสริมวัฒนธรรมใหม่ให้รองรับและส่งเสริมในการพัฒนาคนที่สมบูรณ์และยั่งยืน ควรมีการวิจัยและพัฒนา

๔. การเพิ่มทางเลือกให้แก่ประชาชนส่วนมากจะไม่ให้เป็นทางเลือก ส่วนมากจะเป็นการขึ้นนำสิ่งที่เราคิดว่าดี สิ่งเหล่านั้นดี การส่งเสริมวัฒนธรรมไทยไม่ควรเสนอรูปแบบที่เป็นวัฒนธรรมในอดีต แต่ควรเสนอรูปแบบความคิดและผลที่เกิดขึ้นแต่ละด้านทั้งวัฒนธรรมเก่า วัฒนธรรมใหม่ รวมถึงกระแสที่มีภายนอกประเทศ

การใช้วัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาไม่ใช่หน้าที่ของใครโดยเฉพาะ เพราะวัฒนธรรมเป็นพื้นฐานของสังคม ฉะนั้น การพัฒนาจึงต้องมองในมิติวัฒนธรรมไปด้วย การใช้วัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาไม่ใช่เป็นขบวนการไฟไหม้กองฟางอย่างเช่นหลายๆ เรื่อง ต้องมีการทำอย่างต่อเนื่องต่อการรวมตัวของประชาชนแต่ละฝ่าย ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๘ แนวทางเราเน้นเรื่องการพัฒนาคน ถือว่าเป็นปัจจัยหลักผิดจากแผน ๑-๗ ที่ผ่านมา เราเน้นในเรื่องเศรษฐกิจ ในแผน ๘ เราเน้นที่ "คน" ทำให้คนคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น

สถาบันวิชาชีพกับความรับผิดชอบต่อสาธารณะ
โดย
นายไสว พรหมณี

เรามีองค์กรวิชาชีพมากมาย แต่เรามักไม่ทราบว่ามืองค์กรวิชาชีพอะไรบ้าง เช่น องค์กรวิชาชีพราชการก็เป็นองค์กรที่เป็นพรรคใหญ่ องค์กรนี้เองมีบทบาททำให้สังคมไทยเกิดวิกฤตได้เหมือนกัน อยากรจะให้ดูให้ดี องค์กรวิชาชีพของหมอ วิศวกร สื่อสารมวลชน อื่นๆ องค์กรที่กำลังเคลื่อนไหวอยู่ และมีผลกระทบต่อวิกฤตการณ์ทางสังคมไทยหลายเรื่อง เรื่องความปลอดภัยในการทำงาน ในสถานประกอบการปี ๒๕๓๖ โรงงานตุ๊กตาเคเตอร์เกิดไฟไหม้ ทำให้คนตาย และโรงแรมถล่มที่โคราช นี่ล้วนเป็นความรับผิดชอบต่อขององค์กรวิชาชีพ แต่ละวิชาต่างก็มีความรับผิดชอบต่อที่จะรักษาประโยชน์ของตนเอง และของสาธารณะ อย่างเช่น กรมประชาสัมพันธ์ เราเข้าใจว่าเป็นสื่อของรัฐและของประชาชน ถือเป็นเจตนาารมณ์ที่เราต้องวางวัตถุประสงค์ไว้ แต่สถานการณ์ตอนนี้รักษาไว้ ๗๐% อีก ๓๐% ต้องทวนกระแสตลอดเวลา มืองค์กรอยู่หลากหลายในแต่ละวิชาชีพ องค์กรขาดการประสานกันระหว่าง

องค์กร เพราะต่างฝ่ายก็มีวัตถุประสงค์ ขาดองค์กรรมในการประสาน องค์กรเองก็มีผลกระทบเรื่องการรักษาผลประโยชน์ แต่ก็อาจจะไปกระทบประชาชนอยู่บ้าง

เมื่อมาถึงระดับหนึ่งที่เกิดวิกฤตขึ้นมา เราขาดคนที่จะมาตั้งรั้ววิกฤต แบ่งได้ ๗ ข้อ

๑. ความยากจน เป็นวิกฤตทั่วโลกที่มีคนยากจน ที่ขาดความบริการด้านสาธารณสุข ทำให้เกิดการโยกย้ายทางสังคมเมือง เกิดผลกระทบมากมาย

๒. เมื่อเกิดการพัฒนาเศรษฐกิจขึ้นมาแล้วลืมนมองไปถึงปัญหาสังคม เกิดมีคนตกขอบ เป็นกลุ่มที่มีปัญหา เช่น กลุ่มพวกที่มานอนใต้สะพาน พวกกลุ่มคนเร่ร่อน โสเภณี เป็นปัญหาที่รอการดูแลและก่อให้เกิดปัญหาวิกฤต ในสังคมเมืองไทยวิกฤตไม่อยู่ในหมู่บ้านแล้ว มันจะอยู่ในเมือง สะสมมากขึ้น

๓. วิกฤตทางวัฒนธรรมเกิดจากผลพวงของการวางแผนทางวัฒนธรรมครอบครั้ว ความศรัทธาในศาสนามีความย่อหย่อน เป็นผลกระทบที่ทำให้เกิดวิกฤตทางวัฒนธรรม จริยธรรมของสังคม และก็ไปกระทบต่อวิชาชีพต่างๆ เช่น หมอทำแท้งต่างๆ ที่ผิดกฎหมาย

๔. วิกฤตศรัทธาเป็นปัญหามากทั้งจากในอดีตและในปัจจุบัน สะสมจากสื่อการทำงาน เจ้าหน้าที่รัฐ จากองค์กรวิชาชีพต่างๆ ทำให้เห็นว่าเกิดความสิ้นหวังในสังคมไทย โดยจะแก้ปัญหาวิกฤตศรัทธา เมื่อเกิดปัญหาแล้วสุดท้ายใครจะช่วยในการตัดสินใจปัญหานั้นๆ จะสะสมทีละน้อยๆ ก่อให้เกิดปัญหา ปัจจุบันสื่อต่างๆ เข้าถึงทุกเวลา ทำให้เรามองเห็นสภาพสังคมสะท้อนออกมาได้มาก ศรัทธาตัวนี้เป็นตัวสะสมให้เกิดวิกฤตอันนี้ขึ้นมา ถ้าองค์กรวิชาชีพเข้าใจจะช่วยลดปัญหา ความเข้าใจวิกฤตศรัทธาตัวนี้เป็นตัวสะสมให้เกิดวิกฤตอันนี้ได้บ้าง

๕. สงครามแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติ อันนี้เกิดแล้วในประเทศไทย สองปีที่แล้วเกิดการขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติทางน้ำ เรื่อง สปก. ก็เกิดการแย่งชิงระหว่างคนรวยกับคนจน ถึงเวลาที่องค์กรต่างๆ ต้องเข้ามารับผิดชอบ เช่น องค์กรสื่อมวลชน การแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติ เป็นวิกฤตไม่ใช่เฉพาะประเทศไทย แต่เป็นทั่วไปทั้งสังคมโลกด้วย

๖. สิ่งแวดล้อม เป็นปัญหาที่ก่อให้เกิดวิกฤตในระยะยาว ซึ่งเกิดขึ้นทุกขณะ ไม่ว่าจะทางอากาศ น้ำ เสียง ประเทศอังกฤษที่สนามบิน หลัง ๖ ทุ่มถึงตี ๕ ห้ามให้เครื่องบินขึ้นลง แต่บ้านเราให้ขึ้นลงตลอด นี่คือนี่ที่เปลี่ยนแปลงขึ้นในสังคมโลกในแง่ของสิ่งแวดล้อม

๗. อุตสาหกรรม เราต้องมองในเรื่องสารพิษ อย่างหมอกที่วิจัย ต่างคนก็คิดต่างกัน บางคนก็บอกว่า สารพิษคือผลพวงจากอุตสาหกรรม ความต่างคนต่างถูกนี้ก็ก่อให้เกิดวิกฤตได้ หากคนผิดไม่ได้ ได้เถียงกันตลอด

๘. การพัฒนาการศึกษา ต้องมีการพัฒนาระบบความคิดใหม่ ให้มองทุกอย่างให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม พัฒนาความคิดทางนี้อย่างไรก็ตามต้องสร้างอุดมการณ์ของคนในประเทศในชาติในแต่ละวิชาชีพให้เห็นสอดคล้องต้องกันในปัญหาสังคม การพัฒนาต้องพัฒนาตั้งแต่เริ่มต้น พัฒนาครอบครัว กลุ่มสังคมใกล้เคียงต้องพัฒนาชนบท ในชนบทเขาก็ช่วยกันให้มีความสมดุลกัน ไม่ให้มีการเกิดวิกฤต พูดจกกันได้ สังคมเมืองค่อนข้างเป็นปัญหา คงต้องลงรายละเอียดว่าจะคิดกันอย่างไร ศาสนาในสังคมพุทธเป็นอย่างไร ต้องหันมาศึกษาในเชิงปฏิบัติให้เกิดความสำนึก ในด้านความพอดีของสังคม อิทธิพลของวิกฤตทางวัฒนธรรมมันเกิดมา ๓ ด้าน คือ

(๑) กระแสสังคมโลก ตอนนีเขากำลังพูดถึงเรื่องอะไร มันมีความคิดกระทบกับสังคมไทยในเรื่องการตัดสินใจในแง่ของเรื่องใหญ่ๆ ด้านกระแสโลกมีอิทธิพลต่อการสร้างวิกฤตพอสมควร เพราะว่าเกิดความขัดแย้งขึ้นในสังคมไทย

(๒) ความเจริญก้าวหน้า เช่น คนต้องการรถ ต้องการถนนหนทาง ท่ามกลางความเจริญ มีความขัดแย้งทางด้านวัฒนธรรม

(๓) ประเพณี แต่เดิมประเพณีพื้นบ้านมีความคิด แต่ในลักษณะการทันสมัยของโลกมาปะทะกับประเพณีวัฒนธรรมที่เราียดอยู่ก็ก่อให้เกิดวิกฤตขึ้นในสังคม

ต้องมีองค์กรประสานวิชาชีพโดยเฉพาะขึ้นมาว่าไปกระทบหลายเรื่องในวิชาชีพ ต้องมีเครื่องชี้วัดกระแสว่ากระแสในสังคมอย่างนี้จะก่อให้เกิดวิกฤต ต้องให้คนตัดสินใจว่าจะดับกระแสที่ทำให้เกิดวิกฤตทางสังคม แต่ก็ไม่ทราบว่าจะเอาอะไรเป็นเครื่องวัด สังคมไทยนิยมให้ข้าราชการเป็นคนทำ จะขัดแย้งอย่างไร ก็ส่งไปให้ข้าราชการ ต้องมีกลไกในการขจัดความขัดแย้งให้ได้ สังคมไทยคงถึงที่หมาย เช่น ทุกคนคงมองออกว่าวิกฤตตรงไหนก็ไปตรงนั้น

วัฒนธรรมแห่งความเอื้ออาทรเป็นวัฒนธรรมที่ควรจัดสร้างขึ้นมา สร้างบรรทัดฐานของวิชาชีพแนวใหม่ที่รับผิดชอบต่อสังคมด้วย

ผู้ดำเนินรายการ สุปดงนี้

ท่านได้แนะนำให้ประสานในเรื่องของวัฒนธรรมเอื้ออาทร การประสานกลไกซึ่งมีความขัดแย้งกันมากในสังคม เสนอให้พิจารณาวิชาชีพในแนวใหม่ในสังคมที่กำลังเผชิญวิกฤตในขณะนี้ เรามักจะหันไปหาทางแก้ที่ไม่รับผิดชอบกันเท่าไร ไม่ได้ใช้สติปัญญาในการที่จะหันไปหาทางแก้

การศึกษากับการสร้างวินัย : ความคาดหวัง และความเป็นจริง

โดย

ดร.เจริญ ดันธวงค์

เรื่องวินัยคนไทยและเด็กไทยปัจจุบันนี้ บังเอิญได้ค้นคว้าข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติได้จัดสัมมนาได้ข้อมูลว่า สภาพสังคมไทยปัจจุบันนี้มีปัญหาพฤติกรรม และวินัยที่เกิดขึ้นจริงอย่างไร และแก้ไขอย่างไร ได้พบความจริงว่า ปัญหาพฤติกรรมของคนไทย และเด็กไทย นักวิจัยแบ่งออกเป็น ๗ เรื่องใหญ่ด้วยกัน

๑. พฤติกรรมจากการเลี้ยงดู ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ บทบาทของสมาชิกในครอบครัวไม่เหมาะสม เพราะที่เกิดจากครอบครัวที่น่าสงสาร เช่น พ่อเมาสุราอาละวาด แม่เล่นไฟ ความก้าวร้าวที่แสดงออกมา โดยเฉพาะผู้ปกครอง สร้างสิ่งแวดล้อมที่ไม่ดีขึ้นมา การเลี้ยงดูไม่เหมาะสม การเบี่ยงเบนทางเพศทำให้เด็กหลายคนแสดงบทบาทไม่ตรงกับเพศ สิ่งเหล่านี้สร้างพฤติกรรมส่วนใหญ่เกิดจากการเลี้ยงดู

๒. พฤติกรรมการขยันเรียน บางครั้งพ่อแม่อาจขาดการเอาใจใส่ลูกแทนที่ลูกจะขยันเรียนกลับไม่สนใจก็มี บางทีแม่ดูแลมากเกินไปลูกก็ทำอะไรไม่ได้สักอย่างเหมือนไข้อยู่ในหินก็เกิดมีปัญหาขึ้นมา บางครั้งเด็กสนใจการเรียนจนไม่สนใจการบ้านเลยก็มี ความไม่สมดุลในการเลี้ยงดูเป็นสิ่งที่สร้างปัญหาขึ้นมาได้

๓. พฤติกรรมสุขภาพ พ่อแม่ขาดความรู้ไม่รู้จักฝึกให้ลูกกินอาหารครบหมู่ และขาดความรู้เรื่องสุขภาพของตนเองจึงสร้างปัญหา

๔. พฤติกรรมคนดีคนเก่ง การศึกษาทำให้เด็กทุกคนเครียด ต้องกวัดวิชาตั้งแต่เด็ก เพราะเกิดการแข่งขันกันต้องสอบเข้าโรงเรียนดี ๆ บางครั้งเด็กเองก็ขาดวุฒิภาวะ ไม่รู้จักฟังตนเอง ทำให้เกิดการเลียนแบบและในที่สุดก็ทำให้เด็กเห็นแก่ตัว

๕. พฤติกรรมความเป็นพลเมืองดี ปัญหาที่พบบ่อย คือการขาดความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อครอบครัวและสังคม

๖. ประชาธิปไตย คนไทยยังขาดการสนใจในการใช้สิทธิของตนเองและไม่เคารพสิทธิของคนอื่น

๗. พฤติกรรมในการทำงาน ปัญหาวินัยที่พบคือการขาดความภาคภูมิใจต่อองค์กร โยกย้ายบ่อย ขาดนิสัยการทำงานที่ดี ไม่อดทน หนึ่งงาน และระบบงานบางครั้งก็ไม่รักษาความดีไว้ ทำให้คนดีที่ถอยได้

แนวทางแก้ไขและสร้างวินัยให้กับเด็กไทยและคนไทยนั้น คือ

๑. สร้างพื้นฐานทางด้านวินัยด้านการสร้างรากฐานที่มั่นคง และตกแต่งพฤติกรรมที่ดีขึ้น ซึ่งมีปัจจัยมูลเหตุดังนี้

๑.๑ ระดับสติปัญญาที่ทำให้คนรู้จักคิด มีเหตุผล มีறிโอดดับปะ

๑.๒ สุขภาพจิตดี ทำให้อารมณ์เบิกบาน

๑.๓ มีประสบการณ์สังคม สามารถแก้ไขปัญหาชีวิตได้อย่างองอาจและมั่นใจ

การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมโดยสร้างคุณสมบัติที่เหมาะสมต้องมี

๑. ปลุกฝังค่านิยมที่เหมาะสม

๒. มีเหตุผลเชิงจริยธรรม

๓. รู้จักคาดการณ์อนาคต

๔. ความเชื่อว่าทำได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว

๕. มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

ความคาดหวังว่าการศึกษจะช่วยสร้างวินัยได้นั้น ครูต้องปฏิรูปการสอนวินัยที่พบในขณะนี้ต้องอาศัยทางแก้ไขจากหลายฝ่าย โดยเฉพาะการศึกษามีหน้าที่

หลักในการสอนให้คนเป็นคนดี การศึกษาสร้างวินัยได้ แต่ครูต้องเปลี่ยนแนวสอนใหม่ ให้ได้ผลทางการเรียนทั้งทางวิชาการ วิชาชีพ และการเข้าใจในชีวิต

แนวทางแก้ไขของครู คือ

๑. ครูต้องสอนให้เด็กเรียนรู้ด้วยตนเอง ไม่ใช่ท่องจำและเรียนรู้จากอาจารย์เพียงอย่างเดียว

๒. ครูต้องสอนเด็กให้รักท้องถิ่น

๓. ครูต้องสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ เพื่อให้การสอนมีประสิทธิภาพ

๔. ปรับวิธีการสอบเปลี่ยนจากการท่องจำมาเป็นหาเหตุผลในเชิงวิเคราะห์ สังเคราะห์

ความคาดหวังคือ ฝึกให้เด็กรู้จักคิด ให้เด็กไทยคิดหาเหตุผลให้ได้ และต้องฝึกเด็กให้มีทักษะเรียกว่า ทักษะชีวิต แบ่งเป็น ๒ ด้าน คือ ทักษะที่เรียกว่าเจตคติ เพื่อให้คิด เชื้อ อย่างเป็นระบบ และทักษะในการลงมือปฏิบัติ

การสร้างเจตคติให้เหมาะสมนั้น มี ๔ ระบบด้วยกัน

๑. ความเห็นใจในผู้อื่น

๒. ความภาคภูมิใจในศักดิ์ศรีของตนเอง

๓. ความคิดสร้างสรรค์

๔. การรู้จักคิด วิเคราะห์ จุดดี จุดเสีย

ทักษะในการลงมือปฏิบัติ

๑. สามารถตัดสินใจด้วยตนเองได้

๒. การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้

๓. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

๔. มีการสื่อสารที่ดี สามารถสื่อสารให้คนเข้าใจได้

การสร้างวินัยให้ได้ผลที่สุดคือการศึกษา การศึกษาเป็นหน้าที่ในการสร้างวินัยให้คนไทยในชาติ แต่ต้องอาศัยเวลา ทุกฝ่ายควรร่วมมือกันจากทุกคน

ผู้ดำเนินรายการ สรุปดังนี้

การศึกษาจะช่วยการสร้างวินัย แต่ต้องมีการปฏิรูป ต้องมีการเปลี่ยนแปลง และต้องใช้เวลา

กฎหมายไทย : จากมิตีวัฒนธรรม

โดย

นายวัชรินทร์ เกตะวันดี

วัฒนธรรมมีความหมายกว้างๆ อยู่

๒ แนวทาง

๑. หมายถึง สิ่งดีงาม ที่มีคุณค่า ที่คนในสังคมประพฤติปฏิบัติ แสดงออกมาซ้ำนานในรูปขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปวัฒนธรรมอันดี ทั้งที่เป็นรูปธรรม นามธรรม ที่ควรอนุรักษ์

๒. หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อดำรงชีวิตอยู่ร่วมกัน ทั้งที่มีระเบียบแบบแผน และรูปแบบที่ยอมรับกัน ภายในสังคมนั้นๆ

พื้นฐานของมิติทางวัฒนธรรมอย่างกว้าง สรุปลงได้ ๕ ประการ

๑. มิติวัฒนธรรมทางสังคมที่อยู่ร่วมกัน ต้องเป็นสังคมที่มีความสันติ สงบราบรื่น มีความเข้าใจในการที่อยู่ร่วมกัน

๒. มิติวัฒนธรรมทางเศรษฐกิจในยุคปัจจุบันที่เรียกว่า ยุคโลกาภิวัตน์ เป็นโลกที่แข่งขันในการชิงดีชิงเด่น

๓. มิติวัฒนธรรมทางการศึกษา ยุคปัจจุบันเราต้องเร่งในการศึกษา เพราะยอมรับว่าการพัฒนาประเทศนั้นต้องพัฒนาคน ถ้าคนมีความรู้ความสามารถ มีคุณภาพ ก็นำไปสู่ความเจริญของประเทศให้ก้าวหน้าได้ในที่สุด

๔. มิติวัฒนธรรมทางการเมือง การเมืองบางครั้งน่าเบื่อและไร้ค่า แต่ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยต้องมีวัฒนธรรมการเมืองเกี่ยวพันด้วย

๕. มิติวัฒนธรรมทางจิตใจ ต้องพัฒนาให้มีจิตใจเอื้ออาทร ซื่อสัตย์ สามัคคี เสียสละ ซึ่งกฎหมายแต่ละฉบับก็ต้องมาจากพื้นฐานมิติทางวัฒนธรรมเป็นหลัก

สภาพปัญหากฎหมายไทยในปัจจุบัน มี ๒ ประการ

๑. คนร่างกฎหมายไม่ได้เล่นการเมือง กฎหมายส่วนใหญ่จะมาจากคณะปฏิวัติ กลุ่มผลประโยชน์คนเล่นการเมืองก็ไม่ได้ร่างกฎหมาย นี่เป็นจุดด้อยจุดหนึ่งทางกฎหมาย

๒. องค์กรที่ออกกฎหมายมักใช้ดุลพินิจของตนเองในการออกกฎหมาย เพื่อผลประโยชน์ของแต่ละองค์กร แต่ละกลุ่มคน เช่น สปก. ๔-๐๑ คนร่างกฎหมายไม่ทราบพื้นฐานของสังคม

กฎหมายไม่ได้ปกป้องผลประโยชน์ประชาชนให้มีความชอบธรรม การเขียนกฎหมายต้องส่งเสริม

๑. ให้มีการเขียนกฎหมายโดยสะท้อนความเป็นอยู่ของประชาชน ให้มีความชอบธรรมสอดคล้องจารีตประเพณี ศีลธรรม

๒. ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการออกกฎหมายและบังคับใช้กฎหมาย

มาตรการออกกฎหมาย

๑. รัฐสภาออกกฎหมายกระทรวงและปรับปรุงกฎหมายรับรองสิทธิชุมชน และการดำเนินเผ่าพันธุ์วิถีชีวิตของชุมชน

๒. รัฐสภาส่งเสริมการออกกฎหมายให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการร่างกฎหมายโดยการประชาสัมพันธ์เป็นประชามติ

๓. องค์กรและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายให้มีจรรยาบรรณ ศีลธรรมในการดำเนินงานตามกฎหมาย

๔. ให้ฝ่ายที่บังคับใช้กฎหมาย โดยกฎหมายที่ถูกบังคับใช้แล้ว มีส่วนร่วมของประชาชนมาผสมผสานเข้าใจกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการยอมรับและให้มีผล

ทางการปฏิบัติ

ถ้าทำได้อย่างนี้จะเป็นผลประโยชน์ที่ดีที่เกิดขึ้นกับประชาชน กฎหมายส่วนใหญ่ร่างมาจากข้าราชการประจำทำให้เกิดปัญหา การออกกฎหมายต้องมาจากความเป็นจริงของสังคม ถ้าไม่ถูกต้องก็แก้ไขให้สอดคล้องกับความเป็นจริง ไม่ต้องเถียงกัน แนวทางการดำเนินงานทางกฎหมายเพื่อให้บรรลุดัตถุประสงค์ให้ตรงกับความเป็นจริงของสังคมของประชาชน

๑. ส่งเสริมการศึกษาและวิจัยเพื่อค้นหาคุณค่าทางวัฒนธรรม จริยธรรมของสังคม
๒. ให้มีกฎหมายรักษาคุ่มครองเผ่าพันธุ์และสิทธิเสรีภาพ สิทธิของชุมชน
๓. ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการออกกฎหมาย ให้มีประชามติ
๔. ปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับสภาพสังคมและปรับปรุงให้เหลือกฎหมายน้อยลง ใช้ภาษาง่ายๆ ให้ประชาชนเข้าใจ ไม่ต้องกำกวม สองแง่สองงาม
๕. ส่งเสริมให้มีขบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจทางกฎหมายโดยไม่ชอบธรรม ให้ประชาชนมีวินัยในการใช้กฎหมาย ยอมรับและปฏิบัติ
๖. ส่งเสริมให้มีการนำกฎหมายดีๆ มาใช้ เช่น กฎหมายการใช้แรงงานเด็ก โสเภณีเด็ก

การแก้ไขปัญหาต่างๆ ต้องอาศัยกฎหมาย ถ้ากฎหมายเอาจริงเอาจังก็สามารถแก้ปัญหาได้ ต้องเน้นเรื่องการศึกษา ให้คนมีความรู้ มีวิชาชีพที่มั่นคงถาวร

ความเป็นชุมชนและการอยู่รอดของสังคมไทย

โดย

นายบัณฑิร อ่อนดำ

ขอสรุปบรรยากาศการทำงาน

๑. มีการจัดเอกสารที่พูดออกมานี้เป็นรูปเล่ม

๒. วิทยากร

๓. มีการแสดงความคิดเห็นกัน

สรุปเนื้อหาในการสัมมนาเป็น ๕ ข้อใหญ่ๆ

๑. มองในแง่ที่เป็นปัญหาเป็นวิกฤตการณ์

๒. เรามีความคิดจะแก้ไขอย่างไร

๓. มีการเสนอในที่ประชุมนี้ให้เสนอเป็นนโยบายได้

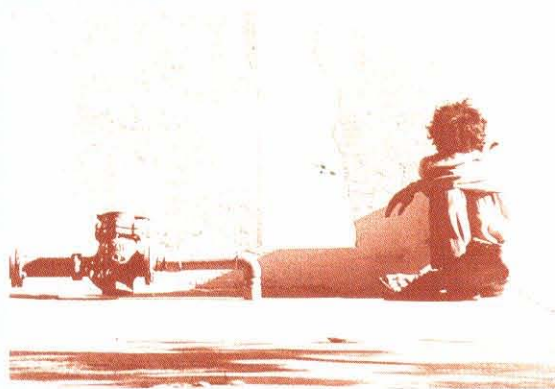
๔. ถ้าเป็นนโยบายจริงๆ แล้วจะมีมาตรการชัดเจนอย่างไร

๕. แนวทางการดำเนินการควรเป็นไปอย่างไร

ขณะนี้ชุมชนชนบทลำบาก สูญเสียวัฒนธรรมเดิมไป เสียความเป็นชุมชนไป ๒ อย่าง

๑. คุณค่า ประเพณี วัฒนธรรมที่เป็นนามธรรม เช่น ความรัก ความห่วงแหน

๒. องค์กรชุมชนมันหายไป (วิถีชีวิตเก่า กับองค์กรชุมชนมันอยู่ในขั้นวิกฤต)

เราคุยกันว่า สิ่งที่เราจะเอากลับมาเป็นรูปแบบไหน สาเหตุที่วิเคราะห์กันมา หมู่บ้านก็มาจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ผลกระทบของเราไปโยงกับต่างประเทศ การพัฒนาจากภายนอกเราคงไม่ไปห้ามไม่ให้มันเกิดเพราะกระแสหลักมันมีอยู่แล้ว ประเด็นที่จะแก้ไขปัญหาก็คือว่าไม่ควรจำกัดหรือห้ามไม่ให้มี ไม่ควรให้หยุดยั้ง ควรชี้ให้เห็นถึงการเกิดผลกระทบ

เราแก้อย่างไรให้อยู่รอด เราไม่ได้ตั้งสมมติฐานให้ตัวนั้นมีหรือไม่มี ประเด็นที่จะต้องตั้งก็คือ เราจะปรับปรุงให้มีการแก้กับสถานการณ์นี้อย่างไร ตั้งแต่ในอดีตมาจนกระทั่งในปัจจุบัน แต่คนที่จะแก้ไขนั้นเขามองว่ามีอะไรเหลืออยู่ เมื่อพูดถึงการแตกสลายของชุมชนที่แต่ละท่านพูดถึง ชุมชนแตกสลาย ชุมชนกำลังสลาย ชุมชนบอบสลาย สถานการณ์มันมีเชื้ออยู่ คุณค่าที่ดีเก่าๆ นี่ยังอยู่ ชุมชนเหมือนกับชีวิตมีการจัดปรับอะไรต่ออะไร มีเกิดมีดับ เขาเชื่อกันว่ามันน่าจะฟื้นฟูชุมชนออกมาได้ ด้วยความคิดเห็นโดยเน้น คือ

๑. สนับสนุนวิถีที่เป็นรากแก้วของชุมชนที่เรียกว่า บุญวิถี การเป็นสมณะ อิสระ การรวมกลุ่มเพื่อดำเนินการทางเรื่องจริยธรรม ศิลธรรม นโยบายต้องกว้างๆ
๒. ต้องสนับสนุนองค์กรของประชาชนที่รวมกันอยู่แล้ว น่าจะมีนโยบายสนับสนุนวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมที่เป็นเชื้อให้คงอยู่

มาตรการที่จะให้เกิดผลก็คือ ต้องมีกฎหมายรับรององค์กรประชาชน ส่งเสริมให้มีกลไกประสานงานติดตามงาน แต่ก็มีความคิดตรงกันว่าน่าจะมีโครงสร้างที่จะเป็นมาตรการที่จะทำกันออกมา

จากที่ฟังมาแล้ว น่าจะมีแนวทางดำเนินงานกว้างๆ ๕ ประการ

๑. มีกฎหมายรับรององค์กรชาวบ้านที่รวมตัวกันเอง เพื่อจะช่วยสร้างความอยู่รอดของชุมชนเอง
๒. รัฐควรออกกฎหมายรับรองสิทธิและอำนาจองค์กรชุมชนในการจัดสรรทรัพยากรท้องถิ่น
๓. เพื่อให้เกิดความมั่นคง และความอยู่รอดในชุมชน ควรส่งเสริมกิจกรรมทางเศรษฐกิจในชุมชนด้วยการสนับสนุนกองทุนที่มีเป้าหมายในคนยากจน และสนับสนุนธุรกิจแบบชาวบ้าน รวมทั้งสนับสนุนคุณภาพชีวิตของ คนชรา เด็กพิการ ให้อยู่รอดในชุมชนด้วย

๔. สนับสนุนและฟื้นฟูการสืบทอดวัฒนธรรมในชุมชน คือ

- ๔.๑ สนับสนุนองค์กรชาวบ้านที่ผู้นำ พระ สตรี ผู้ชาย เป็นแกนนำใน

การพัฒนา ไม่ผูกขาดกับผู้ใดผู้หนึ่ง

๔.๒ ส่งเสริมกิจกรรมวัฒนธรรมในชุมชนทุกระดับ

๔.๓ ให้งบทุนการศึกษาและวิจัยเพื่อแสวงหาข้อมูลและจัดทำทำเนียบชุมชนที่ดำรงวัฒนธรรมท้องถิ่น

๕. การอยู่รอดต้องพึ่งสถาบัน ชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ชาติ หมายถึง ประชาชนที่เป็นชาวบ้าน ส่วนใหญ่การพัฒนาเป็นส่วนหนึ่งของการอยู่รอดของสังคมไทย ศาสนาก็จำเป็น ถ้าชาติ ศาสนา มีปัญหาอยู่เราจะทำอย่างไร นี่เป็นข้อเสนอแนะที่น่าจะคุยกัน บ้าน วัด โรงเรียนในชุมชน ก็น่าจะเป็นสถาบันหลัก เราต้องสนับสนุนการอยู่รอดของชุมชน เพื่อจะสนับสนุนการอยู่รอดของชาติด้วย

อภิปรายทั่วไปของผู้นำชุมชน

นายวารินทร์ พาดำรง

สิ่งที่เราลืมกันในปัจจุบัน เป็นสิ่งเล็กๆ น้อยๆ ที่มีความสำคัญ ปฏิทินทุกวันนี้ โดยเฉพาะเดือนมกราคม มีบอกใหม่ว่าวันครูเป็นวันที่เท่าไร แม้แต่องค์กรครูสภาปฏิทินของเขาไม่มีวันที่ ๑๖ มกราคม ซึ่งเป็นวันครูเลย เรามักถกเถียงอะไรต่างๆ แต่สิ่งเล็กน้อยที่เรามัวปล่อยทิ้งไว้นี้แหละ วัฒนธรรมของเราถึงได้สูญสลายไป

นายประภม จันทรวิเศษ

ศูนย์รวมของชุมชนในการที่จะทำกิจกรรมมีความเป็นไปอย่างไร เพียงไร สิ่งที่ทำนากล่าวมาเป็นสิ่งที่ดียิ่งแต่หลายอย่างที่นำเสนอมานั้น ศูนย์รวมที่เป็นเอก คือวัด วัดในต่างจังหวัด ไม่มีปัญหาอะไร แต่วัดที่อยู่ในชุมชนในกรุงเทพฯ เริ่มเปลี่ยนเป็นวัดพุทธพาณิชย์กันหมดแล้ว ชุมชนบางที่ที่จะปลูกบ้านยังไม่มี แล้วจะอาศัยที่ตรงไหน เป็นศูนย์รวมของชุมชน ถ้าในชนบทก็มีวัด ลาดบ้านที่พอพูดกันได้ แต่ในชุมชนเมืองก็มีหน่วยงานหนึ่ง คือ การเคหะ หลังจากจัดการคนที่อยู่ในที่ชุมชนแออัดไปอยู่ในที่อีกแห่งแล้ว เริ่มมีสถานแห่งหนึ่งกันไว้ให้เป็นที่รวมของชุมชนในด้านพบปะกิจกรรมต่างๆ แต่ในหมู่บ้านเมืองมีสักหมู่บ้านใหม่ที่มีสถานที่เพื่อการรวมคนในชุมชนนั้น ถ้าไม่มีอะไรเดือดร้อนจริงๆ ก็คงจะเป็นต่างคนต่างแก่ ในส่วนของโรงงานมักจะทำงานโดยเร่งรัดเพื่อให้ได้ผลผลิตมากๆ และได้รายได้ให้มากๆ แต่จะหาที่ที่จะชุมนุมกันในหมู่บ้านทำงานมีน้อยเหลือเกิน ศูนย์รวมสถานที่ที่จะแสดงที่กิจกรรมร่วมกันนั้นมีความเป็นไปได้ อย่งไร

จ.

นายปรีชา พงกอบ

๑. อยากให้เห็นการสัมมนาแต่ละครั้ง ยกย่องภูมิปัญญาของไทย นิยมไทย เพราะเมืองไทยเป็นเมืองพุทธ อยากให้ยกการแก้ปัญหาในแบบหลักอริยสัจ มีการพิสูจน์แล้วว่าเป็นหลักวิทยาศาสตร์

๒. สวช. น่าจะไต่จบประมาณเพิ่มในส่วนของกิจกรรม เทป วิดีโอธรรมะ ที่เผยแพร่ไปนั้นยังไม่ถึงโรงเรียนชนบท ค่านิยมพื้นฐานคุณธรรม ๔ ประการ ก็น่าจะแจกไปยังโต๊ะผู้บริหารจะเป็นเรื่องดีมาก ปัญหาพบว่าพระสงฆ์ขาดการดูแลจากรัฐ เพราะคิดว่าท่านช่วยตัวเองได้ อยากให้คณะทำงานส่งเสริมองค์กรทางพระที่เป็นรูปธรรมอยู่แล้ว เช่น โรงเรียน ศูนย์เด็กเล็กให้ท่านได้กำลังใจ ท่านขาดแคลนจริงๆ

ชาวสวนในจังหวัดจันทบุรี

ควรหยุดวันพระ ควรอบรมให้มีการรักวัด รักพระ คำว่าโลกาภิวัตน์นี้ โลก = กรุงลงกา เมืองยักษ์ วิ, ภี = พินิจพิจารณา วัตน์ = วัดตนาการ อย่าลืมคำนี้ นะครับ

เพราะเราใช้กันผิด บางท่านได้แก้แต่ไม่กล้าทำ ความกล้ามีอยู่ ๓ ประการ

๑. รัฐบาลมีความเด็ดขาด
๒. ครอบครัวยุทธศาสตร์ ค่านิยมที่อยากได้ตามกัน
๓. ประชาชนต้องกล้า กล้าเรียกร้อง

คุณชาย ชนนคร

๑. ด้านการศึกษา อยากให้โรงเรียน และกระทรวงศึกษาธิการ เน้นให้นักศึกษาคิดและตัดสินใจให้ใช้ดุลยพินิจให้มาก เพราะโลกในอนาคตเป็นโลกที่ไร้พรมแดน สื่อจะเข้ามามาก ถ้าเด็กไม่มีทักษะในการเลือกอนาคตเขาจะถูกครอบงำ

๒. นักวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ ทรัพยากร สิ่งแวดล้อม ต้องมีอุดมการณ์ และมีความกล้าหาญทางจริยธรรมสำคัญมาก ความกล้าหาญทางจริยธรรมเป็นสิ่งที่เราลืมไปแล้ว แต่ในยุคนี้จำเป็น อย่าเอาตัวรอด อย่าช่วยเหลือเกื้อกูลกันเฉพาะกลุ่ม

๓. ในฐานะที่เป็นองค์กรเอกชน การที่เข้าไปตามแผนที่บอกว่ารัฐและเอกชน ต้องผนึกกำลังกันเพื่อช่วยเหลือเด็กนั้น ๆ ต้องการใช้อำนาจของตนเองจริงๆ ไม่ต้องการอยู่ภายใต้กติกาที่ไร้สาระ

ไม้ระบู้ชื่อ

สรุป ๓ ประเด็น

๑. ตัวเรามีหิริโอตตปปะ ควรแนะนำผู้ที่อยู่ใกล้ชิด
๒. สนับสนุนยกย่องคนทำดี
๓. ประณามปราบปรามคนที่ทำความผิด

ไม้ระบู้ชื่อ

ทุกสิ่งทุกอย่างจะเป็นไปได้ด้วยความเรียบร้อย คือ การมีน้ำใจซึ่งกันและกัน

คุณเสาวนิตย์ ลาพานันท์ (แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง)

ถึงเราพูดมานั่นเป็นวิกฤตการณ์ทางสังคมไทย เนื่องจากผลพวงมาจากการหย่อนยานการปลูกฝังค่านิยมและวัฒนธรรมไทย ค่านิยมอันพึงประสงค์อะไรคือคุณค่าแท้ อะไรหรือคุณค่าเทียม จึงเกิดวิกฤตการณ์ทางสังคมไทยที่กำลังประสบในขณะนี้กระทบไปหมดทุกกระทรวง ทบวง กรม จำเป็นให้มีผู้แทนที่รับผิดชอบให้มากๆ

ผู้ดำเนินรายการ สรุปดังนี้

ภัยของสังคมไทยคืออะไร มาจากไหน

๑. การตื่นตัวทางด้านวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ดี แต่ถ้าตื่นกลัวก็ต้องพิจารณาให้ดี การตื่นตัวในกระแสเช่นนี้นำไปสู่การตื่นรู้ ตื่นสติ ใช้ปัญญาร่วมกัน

๒. ภัยมาจากสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว เรามีความขัดแย้งหลายลักษณะ แต่ที่สำคัญคือเราไม่สามารถแก้การขัดแย้งโดยสันติวิธีได้

๓. นี่คงเป็นข้อปรารถนาาร่วมกัน คือ อยากจะมุ่งสู่ความสมานฉันท์ ไม่ใช่มุ่งแสวงหาความแตกต่างขัดแย้งและรุนแรง

๔. ได้ข้อสรุปร่วมกันที่ว่าท่านได้เห็นสิ่งที่ว่าวัฒนธรรมกับการพัฒนา ข้อเสนอแนะจากทุกท่านนำไปสู่ข้อปฏิบัติหลายประการ

ขอให้เริ่มจากทุกท่านที่มาาร่วมกันทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน แต่ละฝ่ายมีความตั้งใจดี แต่มีข้อจำกัดของแต่ละสถาบัน

บทสรุปการประเมินผลภาพรวม
โดย
ฝ่ายติดตามและประเมินผล
กองนโยบายและแผนวัฒนธรรม

การประเมินผลการสัมมนา ฝ่ายติดตาม และประเมินผล กองนโยบายและแผนวัฒนธรรม ได้แจกแบบสอบถามให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาทุกคนในช่วงสุดท้ายของการสัมมนาโดยแจกสอบถามประมาณ ๑,๐๐๐ ชุด ได้รับคืนกลับมา ๖๕๙ ชุด เมื่อตรวจสอบแบบปรากฏว่าไม่สมบูรณ์ จำนวน ๑๐๕ ชุด ส่วนที่สามารถนำมาวิเคราะห์ได้มีจำนวน ๕๕๔ ชุด ผลการประเมินสรุปได้ดังต่อไปนี้

ตอนที่ ๑

๑. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นชาย ร้อยละ ๕๔.๕ และเป็นหญิงร้อยละ ๔๕.๕

๒. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อายุ ๔๑-๕๐ ปี (ร้อยละ ๓๙.๗) รองลงมาคืออายุ ๓๑-๔๐ ปี (ร้อยละ ๒๔.๙) และอายุ ๕๑-๖๐ ปี (ร้อยละ ๒๔.๐) ตามลำดับ ซึ่งเมื่อพิจารณาโดยภาพรวมเห็นว่า มีอายุอยู่ในวัยที่เป็นผู้ใหญ่และ

คาดว่าจะมีตำแหน่งหน้าที่สำคัญในการทำงาน คืออายุ ๔๑-๖๐ ปี ถึงร้อยละ ๖๓.๗

๓. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ ๖๒.๘) รองลงมาคือระดับปริญญาโท (ร้อยละ ๒๖.๔) และต่ำกว่าปริญญาตรี (ร้อยละ ๑๐.๘) ตามลำดับ

๔. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่รับราชการ (ร้อยละ ๘๐.๐) รองลงมา คือทำงานเอกชน (ร้อยละ ๗.๘) ประกอบอาชีพอื่นๆ ร้อยละ ๘.๓

ตอนที่ ๒

การสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อหา รูปแบบ วิธีการ วิทยากร และแนวคิดบางประการในการสัมมนาโดยให้ผู้ตอบให้จัดลำดับคะแนน มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยมาก (๕, ๔, ๓, ๒, ๑) จำนวน ๘ ข้อ แล้วนำมาหาค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ได้ข้อคิดเห็นเรียงลำดับ

๑. เห็นด้วยในระดับมาก มี ๕ ข้อ ได้แก่

- (๑) การประกาศปีรณรงค์และสืบสานวัฒนธรรมไทย ($\bar{x} = ๔.๒๙$)
- (๒) ขณะนี้สังคมไทยวิกฤต ($\bar{x} = ๔.๐๕$)
- (๓) เนื้อหาการอภิปรายมีความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาสังคม ($x=๓.๙๓$)
- (๔) วิทยากรบรรยายให้ความชัดเจนต่อวิกฤตสังคมไทย ($\bar{x} = ๓.๖๗$)
- (๕) ในภาพรวมของการจัดสัมมนาครั้งนี้ สวช. จัดได้ดี ($\bar{x}=๓.๖๔$)

๒. เห็นด้วยในระดับปานกลาง มี ๓ ข้อ ได้แก่

(๑) หลังจากการสัมมนาช่วยให้แนวทางของการแก้ปัญหาในทางปฏิบัติจริง ($\bar{x} = ๓.๓๔$)

(๒) รูปแบบการสัมมนาเช่นนี้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อการแก้ปัญหาวิกฤตสังคมที่เป็นรูปธรรม ($\bar{x} = ๓.๑๒$)

(๓) รัฐบาลปัจจุบันได้แก้ปัญหาวิกฤตสังคมที่เป็นรูปธรรม ($\bar{x} = ๒.๕๕$)

แสดงให้เห็นว่าผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยกับการประกาศปีรณรงค์และสืบสานวัฒนธรรมไทยเป็นอันดับที่ ๑ ($\bar{x} = ๔.๒๙$) และเห็นว่ารัฐบาลปัจจุบันแก้ปัญหาวิกฤตสังคม ที่เป็นรูปธรรมอันดับสุดท้าย ($\bar{x} = ๒.๕๕$)

เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของแต่ละกลุ่มแล้วพบว่า

๑. เพศหญิงและเพศชาย มีความคิดเห็นแตกต่างกันใน ๒ ข้อคำถาม คือ

- (๑) ความเห็นว่าขณะนี้สังคมไทยวิกฤต

(๒) หลังจากการสัมมนาช่วยให้ท่านได้แนวทางแก้ปัญหาในการปฏิบัติจริง ส่วนในข้อคำถามอื่นทั้งหญิงและชาย มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

๒. ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่างกัน ๑ คู่ คือ ผู้ที่มีการศึกษาดำรงปริญญาตรี ผู้ที่มีการศึกษาระดับปริญญาโทมีความคิดเห็นต่างกันเกี่ยวกับขณะนี้สังคมไทยวิกฤต ส่วนข้อคำถามอื่นๆ ผู้ที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

๓. ผู้ตอบแบบสอบถามที่รับราชการและทำงานเอกชนมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันในทุกๆ ข้อคำถาม

ตอนที่ ๓

การสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา สาเหตุของปัญหา ผู้สร้างปัญหาและแนวทางการวางแผนพัฒนาสังคมเพื่อแก้ปัญหาวิกฤตเป็นแบบจัดลำดับความสำคัญจาก (๑,๒,๓,๔ และ ๕) จำนวน ๔ ข้อ สรุปผลได้ดังนี้

๑. วิกฤตการณ์ทางสังคมไทย ๕ เรื่องที่จัดสัมมนาต้องแก้ไขด่วนที่สุดเรียงลำดับได้ดังนี้

- อันดับที่ ๑ การศึกษากับการสร้างวินัย : ความคาดหวังและความเป็นจริง
- อันดับที่ ๒ ความเป็นชุมชนกับการอยู่รอดในสังคม
- อันดับที่ ๓ สถาบันวิชาชีพกับความรับผิดชอบต่อสาธารณะ
- อันดับที่ ๔ วัฒนธรรมกับการพัฒนา
- อันดับที่ ๕ กฎหมายไทย : จากมิติวัฒนธรรม

๒. สาเหตุที่ก่อให้เกิดวิกฤตการณ์ในสังคมไทย

- อันดับที่ ๑ ความสัมพันธ์ความอบอุ่น ความเป็นปึกแผ่นของสมาชิกในครอบครัว พ่อ แม่ และลูก สันคลอนแยกสลาย
- อันดับที่ ๒ การขาดระเบียบวินัยของคนในชาติ
- อันดับที่ ๓ การพัฒนาขาดความสมดุลในระบบความสัมพันธ์ระหว่าง “มนุษย์ สังคม ธรรมชาติ”
- อันดับที่ ๔ ภูมิปัญญา ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมของคนในชาติถูกละเลย
- อันดับที่ ๕ ความสับสนและเสื่อมศรัทธาต่อบุคคลในสถาบันศาสนา

๓. ผู้สร้างปัญหาในสังคม

- อันดับที่ ๑ นักการเมือง
- อันดับที่ ๒ ผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น
- อันดับที่ ๓ ข้าราชการ
- อันดับที่ ๔ นักหนังสือพิมพ์
- อันดับที่ ๕ ตัวผู้ตอบ

๔. การวางแผนพัฒนาประเทศควรเน้นเรื่องใด

- อันดับที่ ๑ การศึกษาเพื่อพัฒนาสังคม
- อันดับที่ ๒ พัฒนาเศรษฐกิจเพื่อการอยู่ดีกินดีของประชาชน
- อันดับที่ ๓ การใช้วัฒนธรรมเป็นแกนกลางของการพัฒนา
- อันดับที่ ๔ การพัฒนาการเมืองให้มีความมั่นคง
- อันดับที่ ๕ พัฒนาภาคอุตสาหกรรมสู่ชนบทและลดภาคเกษตรกรรม

จากการประเมินผลภาพรวมการสัมมนาครั้งนี้ จะเห็นว่ามีข้อน่าสังเกตหลายประการ อาทิเช่น เรื่องของการยอมรับสภาพสังคมไทยอยู่ในขั้นวิกฤตที่ต้องแก้ไข โดยเฉพาะเรื่องการศึกษากับการสร้างวินัย : ความคาดหวังและความเป็นจริง เป็นเรื่องที่ต้องร่วมมือกันแก้ไขโดยเร่งด่วนที่สุด และยังคงค้นพบอีกว่าต้นตอหรือสาเหตุที่ทำให้สภาพสังคมไทยวิกฤตอยู่ขณะนี้เกิดจากความสัมพันธ์ ความมอมเมา ความเป็นปึกแผ่นของสมาชิกในครอบครัว พ่อ แม่ ลูก สันคลอน แยกสลาย กลุ่มนักการเมืองและกลุ่มผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น เป็นกลุ่มที่สร้างปัญหามากที่สุดในสังคมไทย ผู้เข้าสัมมนาในครั้งนี้อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นเพศ ช่วงอายุ ระดับการศึกษา และอาชีพใด มีความคิดเห็นสอดคล้องและไม่แตกต่างกันว่าขณะนี้สังคมไทยตกอยู่ในสภาพวิกฤตต้องได้รับการแก้ไข สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติในฐานะเป็นหน่วยงานรัฐบาลและเป็นหน่วยงานกลางในการประสานงานด้านวัฒนธรรมระดับชาติ จะนำข้อค้นพบที่ได้รับจากการสัมมนานำเสนอต่อผู้บริหารระดับสูงและผู้เกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการ กิจกรรม เพื่อเผยแพร่แก่สื่อมวลชน ประชาชน เพื่อช่วยกันแก้ไขปัญหาวิกฤตทางสังคมไทยในรูปของการปฏิบัติจริงต่อไป

สรุปการประเมินผล

โดย
คณะกรรมการฝ่ายวิชาการ

ตามที่ สวช. จัดสัมมนาในระดับชาติเรื่อง “วิกฤตการณ์ทางสังคมไทย” ในวันที่ ๒๐-๒๑ เมษายน ๒๕๓๘ ณ หอประชุมใหญ่ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย และแต่งตั้งให้คณะกรรมการฝ่ายวิชาการ ดำเนินการทางวิชาการ สรุปรวบรวมผลและสังเคราะห์ผลการจัดกิจกรรม สัมมนาในระดับชาติในครั้งนี้ นั้น

คณะกรรมการฝ่ายวิชาการได้มีการประชุมสรุปและประเมินผลงานในวันที่ ๒๓ เมษายน ศกนี้ ขอเรียนสรุปการประเมินผลการจัดสัมมนาในระดับชาติ ดังนี้

๑. สรุปงานและประเมินผล

๑.๑ มองเชิงปริมาณ คนสนใจมาก วันแรก ๒,๓๐๐ คน และหลังจากนั้นก็อยู่ในระดับ ๑,๕๐๐ คน เป็นอย่างต่ำสุด มาจากทุกฝ่าย โดยเฉพาะกลุ่มอาจารย์จากทบวงมหาวิทยาลัย มีมากกว่า ๓๐๐ คน

๑.๒ มองในเชิงคุณภาพมีความ

หลากหลายของวิทยาการและผู้เข้าร่วมก็มาหาข้อคิดคำตอบเกี่ยวกับความขัดแย้งในการพัฒนาประเทศ เป็นเรื่องที่ตั้งใจดูความสนใจ ผู้คนจำนวนมากต้องการทำความเข้าใจ

๑.๓ การประชาสัมพันธ์งานสัมมนา โดยผ่านสื่อวิทยุ ถ่ายทอดหลายสถานี ได้มุมมองหลายทัศนะที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานวัฒนธรรม โดยเฉพาะปาฐกถาพิเศษ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ฯลฯ

๑.๔ การตอบสนองต่อเอกสารวิชาการดีมาก เกินความคาดหมาย

๑.๕ การจัดสัมมนาครั้งนี้ เป็นเพียงจุดเริ่มต้นจำเป็นที่จะต้องสานงานให้ต่อเนื่องไป

๑.๖ ควรจัดเตรียมโทรศัพท์ โทรสารให้สื่อมวลชนเพื่อความคล่องตัว

๑.๗ มีวิจารณ์ว่าในส่วนการนำเสนอในรายการข่าววิทยุการสตรี และกรณีภาคใต้ขาดการจัดวิทยุการ

๑.๘ ผู้เข้าสัมมนายังมีความคิดความเข้าใจเกี่ยวกับสังคม-วัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ระหว่างผู้เข้าร่วมสัมมนา คนใน สวช. ควรมีการปรับคลื่นความคิดกัน ดั่งนั้นจึงจำเป็นต้องมีการปรับกระบวนการทัศนที่ต่อเนื่อง

๑.๙ เจ็อนเวลาของการเตรียมงานลักษณะในอนาคตจำเป็นต้องใช้เวลาไม่น้อยกว่า ๖ เดือน เพื่อเตรียมงาน รวมทั้งการเตรียมความคิดภายในองค์กรผู้จัดรวมทั้งด้านความเข้าใจร่วมกัน

๑.๑๐ หากจัดสัมมนาลักษณะนี้ ควรต้องมีกระบวนการมีส่วนร่วมให้ชัดเจน เช่น แบ่งกลุ่มย่อย

๒. งานสืบเนื่อง ที่ สวช. ควรดำเนินการต่อไป

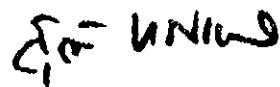
๒.๑ ควรให้อนุกรรมการวิจัยภาคต่างๆ มีบทบาทเป็น Advisory boards ให้เครือข่าย สวช. จังหวัดต่างๆ หรืออาจจะเน้นที่บางภาคที่ก้าวหน้าด้านการเสริมงานพัฒนาให้มีสำนึกรู้คล้ายคลึงกันในเรื่องวัฒนธรรมกับการพัฒนา แทนที่จะเป็นแบบที่เคยเป็น

๒.๒ จัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ โดยต้องมีการดูงานเข้าถึงพื้นที่

๒.๓ จัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ โดยเน้นกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญ เช่น สื่อมวลชนสายวัฒนธรรมมาร่วมระดมความคิดกับนักการเมือง ๖ กระทรวงหลัก ทั้งนี้โดยใช้ Resolutions จากสัมมนาหาวิเคราะห์เป็นรูปธรรมในงานของตนและวางแผนประสานงาน

๒.๔ ประเด็นที่เป็นเรื่องกฎหมาย จะต้องดำเนินการผ่านคณะกรรมการการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม

- ๒.๕ เรื่องที่เป็นนโยบายระดับรัฐ ดำเนินการผ่าน กวช. เข้ารัฐบาล
- ๒.๖ นำเรื่องวัฒนธรรมกับการพัฒนา เข้าแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘ โดยผ่านสภาพัฒน์ฯ และ กวช.
- ๒.๗ ควรรวบรวมและแยกแยะรายชื่อผู้เข้าสัมมนา จัดทำระบบข้อมูลเป็นเครือข่ายวัฒนธรรมของ สวช.
- ๒.๘ การจัดนิทรรศการให้จัดทำเป็นเอกสารเผยแพร่ด้วย นอกจากนี้จะผลิต C.D. ROM
- ๒.๙ จัดทำเอกสาร รายงาน สรุปผลการจัดสัมมนาระดับชาติ ดังรายละเอียดเค้าโครงรายงาน ดังแนบ
จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

(รองศาสตราจารย์สุริชัย หวันแก้ว)

ประธานคณะกรรมการฝ่ายวิชาการ

จัดสัมมนาระดับชาติเรื่อง “วิกฤตการณ์ทางสังคมไทย”

เนื่องในโครงการสืบสานวัฒนธรรมไทย ปี ๒๕๓๘

สรุปข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เข้าสัมมนา

โดย

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
กรมประชาสัมพันธ์

อ.ส.ม.ท.

กรป. กลาง

ในการประชุมครั้งนี้ผู้เข้าร่วมประชุมประมาณ ๒,๐๐๐ กว่าคน จากทุกสาขาอาชีพ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน โดยการร่วมมือกันของหน่วยงานต่างๆ ถึง ๑๑ หน่วยงาน ได้แก่ สวช. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรป.กลาง กระทรวงมหาดไทย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม อ.ส.ม.ท. กรมประชาสัมพันธ์ คณะกรรมการการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมและสมาคมส่งเสริมและสร้างสรรค์งานวัฒนธรรมแห่งประเทศไทย นอกจากการนำเสนอของรองนายกรัฐมนตรีนายบัญญัติ บรรทัดฐาน และ ศ.ดร. สิปปนนท์ เกตุทัต ในวันเปิดการสัมมนา และการปาฐกถาของ ฯพณฯ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ องคมนตรีและรัฐบุรุษ ในวันสุดท้ายแล้ว ก็มีการนำเสนอในรูปแบบของการ

อภิปรายร่วมในหัวข้อต่างๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับวิกฤตการณ์ทางสังคมไทย โดยวิทยากรซึ่งมาจากทั้งฝ่ายราชการ องค์กรเอกชน และประชาชนสลับกับการซักถามและการเสนอข้อคิดเห็นจากผู้เข้าร่วมสัมมนา ที่ประชุมได้ให้ข้อคิดเห็นต่อวิกฤตการณ์ทางสังคมไทย และมีข้อเสนอดังต่อไปนี้

๑. แนวทางการพัฒนาที่ผ่านมาขาดการพิจารณามิติทางด้านวัฒนธรรม ก่อให้เกิดปัญหาสังคมด้านต่างๆ รวมทั้งความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อม เห็นว่าวัฒนธรรมผูกติดกับชีวิตของประชาชนในชุมชนไม่ว่าจะในเมืองหรือในชนบทอย่างแน่นแฟ้น การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในรูปของการส่งเสริมให้ชุมชนได้ค้นคว้าและให้ภูมิปัญญาของชุมชนในการแก้ปัญหาของชุมชนเองจะเป็นทางออกที่ดีที่สุดในการแก้ปัญหาชีวิตและสิ่งแวดล้อมของชุมชน และเห็นว่าความเข้มแข็งของชุมชนก็คือความอยู่รอดของสังคมไทยโดยรวม รัฐบาลควรจะกำหนดให้ ๖ กระทรวงหลักหาทางสอดใส่นโยบายและแนวทางวัฒนธรรมในการปฏิบัติภารกิจของตน

๒. ประเทศไทยได้มีความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจในเวลาอันรวดเร็ว แต่กลไกที่จะจรรโลงระเบียบของสังคมตามไม่ทัน ทำให้เกิดปัญหาต่างๆ เช่น ปัญหาวินัย และปัญหาการปฏิบัติวิชาชีพของบุคลากรในทางสถาบันวิชาชีพซึ่งส่อให้เห็นว่ามีได้ดูแลสมาชิกให้ทำหน้าที่ของตนตามจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ ในบางกรณีก่อให้เกิดความเสียหายต่อสาธารณะอย่างรุนแรง ที่ประชุมเห็นว่าสังคมไทยยังขาดแนวปฏิบัติที่ถูกต้องในเรื่องสถาบันวิชาชีพ ซึ่งหากทำหน้าที่ในการควบคุมดูแลการปฏิบัติงานของสมาชิกได้อย่างจริงจังแล้ว ประชาชนจะได้รับบริการที่เป็นประโยชน์แก่พวกเขาอย่างเต็มที่

๓. มาตรการทางด้านกฎหมายและมาตรการทางด้านวัฒนธรรม เป็นมาตรการสองด้านที่จะใช้ประสานกันแก้ปัญหาดังกล่าวได้ แต่ต้องปรับปรุงกระบวนการทางกฎหมายให้สอดคล้องกับระบบจริยธรรมของสังคมและวิถีชีวิตแบบใหม่ของประชาชนไปพร้อมกัน ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมเพื่อสร้างกฎหมายให้อยู่บนฐานของความพอดีระหว่างสิทธิของปัจเจกชน สิทธิชุมชน และอำนาจของรัฐในขณะเดียวกัน

๔. รัฐบาลควรเอื้อให้เกิดบรรยากาศทางปัญญาและเมตตาธรรม เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการแสวงหาทางแก้ปัญหาาร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานรัฐ องค์กรเอกชน บริษัทห้างร้าน หรือประชาชนโดยทั่วไป เพื่อที่แต่ละฝ่ายจะได้ข้อคิดไปใช้เป็นแนวในการทำงานของตน ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดนโยบาย มาตรการหรือแผนงาน

สรุปสาระจากการอภิปราย

ของวิทยากรและผู้เข้าสัมมนา

โดย

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

วัฒนธรรมกับการพัฒนา : มิติที่ถูกถกเถียง

๑. ความหมายของวัฒนธรรม

๑.๑ วัฒนธรรม คือ วิถีชีวิตในการสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและสังคม ถ้ามองในแง่นี้ วัฒนธรรมกับการพัฒนาเป็นเรื่องที่แยกออกจากกันไม่ได้

๑.๒ วัฒนธรรมประกอบไปด้วยระบบต่างๆ สามารถเป็นคือ

- (๑) ระบบคุณค่า
- (๒) ระบบภูมิปัญญาและ
- (๓) ระบบอุดมการณ์ซึ่งเป็นเรื่องของ

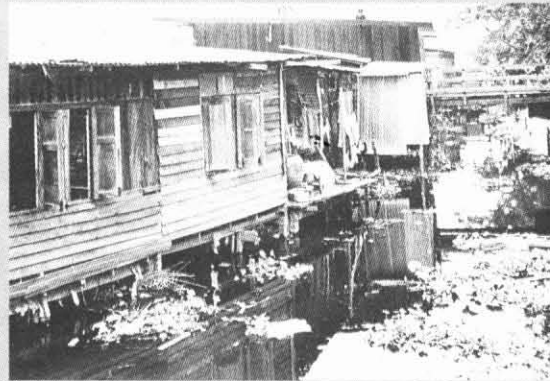
อำนาจ

๑.๓ วัฒนธรรมมีความหมายที่ครอบคลุมถึง “ศิลปวัฒนธรรม” และ “ชีวิตวัฒนธรรม”

๒. มิติที่ถูกถกเถียงในการพัฒนาประเทศ

๒.๑ ความสำคัญของคุณค่าของคน ธรรมชาติ และสิ่งเหนือธรรมชาติ

๒.๒ ระบบคิดที่เป็นองค์รวมทั้งสามระบบดังกล่าวมาแล้วอันเป็นรากเหง้าของสังคม

ระบบคิดดังกล่าว สามารถจะนำมาใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนา

๒.๓ ค้ำค้ำศรีของความเป็นคนและความสำคัญของสิทธิของชุมชน

๓. ปัญหาสังคมไทยอันเป็นผลมาจากการพัฒนาที่ขาดมิติวัฒนธรรม

๓.๑ ปัญหาการเอาไรต์เอาเปรียบ การขาดน้ำใจ การพลัดพรากจากครอบครัวและชุมชน ยาเสพติด โสเภณี โรคเอดส์ เป็นผลของการพัฒนาที่เน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจ การเน้นวัตถุ และการส่งเสริมบริโภคนิยมซึ่งสะท้อนให้เห็นการพัฒนาที่ขาดมิติทางวัฒนธรรม

๓.๒ การทำลายทรัพยากรธรรมชาติ

๓.๓ การทำลายค้ำค้ำศรีของความเป็นคนโดยลดคุณค่าลงไปเป็นเพียง “ทรัพยากรมนุษย์” ซึ่งมีค่าเพียงเป็นปัจจัยการผลิตอย่างหนึ่ง

๓.๔ การขยายตัวของอำนาจรัฐเข้าไปในชุมชนเป็นการทำลายศักยภาพของการแก้ปัญหาของชุมชนมองไม่เห็นศักยภาพของภูมิปัญญาที่สั่งสมมาของชุมชนว่าจะสามารถช่วยให้ชุมชนสามารถปรับตัวได้

๔. ข้อเสนอเกี่ยวกับทางการแก้ปัญหาของรัฐบาล (มติร่วม)

๔.๑ การแก้ปัญหาในระดับนโยบาย

๔.๑.๑ การพัฒนาใดๆ ต้องคำนึงถึงทุนทางวัฒนธรรมที่สมาชิกในสังคมมีส่วนร่วมกัน เช่น ภูมิปัญญาชาวบ้านและวิธีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติตามประเพณี เป็นต้น

๔.๑.๒ รัฐพึงเคารพสิทธิของชุมชนท้องถิ่นในการกำหนดทางเลือกของตนเอง ถ้าสิทธิของชุมชนดังกล่าวนั้นไม่ก้าวท้าวสิทธิของคนกลุ่มอื่นและไม่เป็นภัยต่อประเทศชาติ

๔.๑.๓ มาตรการในการแก้ปัญหา

๔.๑.๑ รัฐพึงตระหนักและสนับสนุนความหลากหลายของกลุ่มสังคม-วัฒนธรรมให้สามารถพัฒนาศักยภาพของตน

๔.๑.๒ รัฐพึงกำหนดให้มีมาตรการทางกฎหมายเพื่อคุ้มครองและส่งเสริมวิถีชีวิตตามประเพณีที่ไม่ขัดต่อศีลธรรม และส่งเสริมการสืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีลักษณะสร้างสรรค์ และให้มีกฎหมายประกันลักษณะพิเศษของวัฒนธรรมแต่ละท้องถิ่นด้วย

๔.๑.๓ รัฐพึงเปิดโอกาสให้เจ้าของวัฒนธรรมพัฒนาขบวนการเรียนรู้ สร้างสรรค์ ผลิตภัณฑ์ใหม่และปรับตัวทางวัฒนธรรมอย่างเป็นอิสระโดยรัฐไม่พยายาม

ใช้อำนาจครอบงำ ทั้งนี้เพื่อให้คนในชาติ รู้จักค้นหาทางเลือกและสามารถตัดสินใจในการเก็บและทิ้งวัฒนธรรมดั้งเดิมด้วยตัวของเขาเอง ✓

๔.๓ แนวทางดำเนินการแก้ปัญหา

๔.๓.๑ สนับสนุนและสร้างแรงจูงใจให้ภาคธุรกิจ-อุตสาหกรรม อุทิศผลประโยชน์บางส่วนกลับคืนสู่ชุมชน

๔.๓.๒ สนับสนุนให้ภาคธุรกิจ-อุตสาหกรรมนำคุณค่าทางวัฒนธรรม มาประยุกต์ใช้กับกระบวนการผลิตสมัยใหม่

๔.๓.๓ สนับสนุนการเสริมสร้างเครือข่ายชุมชนในการสืบทอดและพัฒนาวัฒนธรรม

๔.๓.๔ ปรับปรุงระบบการศึกษาให้เน้นกระบวนการคิดแก้ปัญหา ร่วมกันด้วยสติปัญญาและการลงมือปฏิบัติจริง

๔.๓.๕ เสริมสร้างศักยภาพและส่งเสริมให้ชุมชนมีอำนาจในการร่วมจัดการศึกษาแก่สมาชิกของชุมชน

๔.๓.๖ ส่งเสริมการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาและการนำผลงานวิจัยประยุกต์ใช้

๔.๓.๗ ให้หน่วยงานรัฐจัดทำข้อมูลเพื่อบริการประชาชนเกี่ยวกับแหล่งทรัพยากรทางวัฒนธรรมและประสบการณ์การนำวัฒนธรรมมาใช้ในการพัฒนา

๔.๓.๘ เสริมสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรม (Cultural Space) และประชาสังคม (Civil Society) ซึ่งประชาชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน

องค์กรวิชาชีพกับความรับผิดชอบต่อสาธารณะ

สภาพปัญหา

๑. โลกกว้าง จิตแคบ การเปลี่ยนแปลง รวดเร็วและมีอัตราเร่งสูง สังคมและวัฒนธรรมปรับตัวรับมือไม่ทัน มีผลสืบเนื่องไปถึงปัญหาความไม่เป็นธรรมในสังคม และความขัดแย้งในสังคม

๒. ระหว่างกลุ่มสังคมที่ปรับตัวตามได้ทันสามารถสร้างโอกาสได้มากขึ้น ส่วนกลุ่มสังคมผู้ด้อยโอกาวยังมีโอกาสน้อยลงไปอีก

๓. การกระทำความผิดในสังคมมีความซับซ้อนมากขึ้น โดยเฉพาะประเภทแรก “ความผิดชนิดที่หาผู้เสียหายไม่ได้” เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาการค้าประเวณี

และประเภทที่ส่องความผิดที่จะต้องใช้ความรู้ ความเชี่ยวชาญในการวินิจฉัย เช่น ความเสี่ยงใหม่ ๆ จากเทคโนโลยีและอุตสาหกรรมต่อผู้ใช้แรงงานต่อชุมชนก็ถูกกระบวนจากโครงการพัฒนา ฯลฯ

๔. ภาครัฐยังมีกระบวนการที่ล้าสมัยต่อองค์กรวิชาชีพ เคยชินกับการแก้ปัญหาด้วยการให้หน่วยงานราชการดำเนินการเอง และเข้าไปแทรกแซงโดยตรง ซึ่งในยุคสมัยที่สังคมซับซ้อนขึ้นมากนี้ปรากฏว่าไม่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพียงพอ

๕. กฎหมายเดิมล้าสมัย ภาครัฐให้หน่วยงานราชการควบคุมบังคับโดยตรง เมื่อทำได้ไม่ทั่วถึงย่อมไม่มีประสิทธิภาพจึงหย่อนยาน ขาดองค์กรกลาง ตัวแทนของกลุ่มวิชาชีพที่มีบทบาทหน้าที่ในการควบคุมจรรยาบรรณวิชาชีพจริงจังกว้างและสืบเนื่อง

๖. องค์กรวิชาชีพทั้งภาครัฐและเอกชนยังขาดบทบาทสร้างสรรค์ในการให้ข่าวสารแก่สาธารณะและปกป้องผลประโยชน์ของสาธารณะบางครั้งมีบทบาทด้านพิทักษ์ผลประโยชน์สมาชิกวิชาชีพหรือของหน่วยงานเฉพาะแห่งโดยไม่คำนึงผลเสียหายต่อสาธารณประโยชน์

นโยบาย

๑. สร้างบรรยากาศ เจริญสติในสังคมให้อื้อต่อการพิจารณาปัญหาสังคมที่ซับซ้อนและมีความขัดแย้งซึ่งมีโอกาสจะกลายเป็นความรุนแรง

๒. ปรับกระบวนการทัศน์ใหม่สู่การพัฒนาที่ยั่งยืนที่รองรับโดยวัฒนธรรมแห่งการเอื้ออาทร และเอื้อให้ต่อองค์กรวิชาชีพที่มีอิสระ สร้างสรรค์และมีส่วนร่วมในความรับผิดชอบต่อปัญหาของสาธารณะและผู้ด้อยโอกาส

๓. ส่งเสริมการระดมปัญญาจากองค์กรวิชาชีพต่างๆ เพื่อให้มีส่วนร่วมปกป้องสิทธิประโยชน์ของสังคมส่วนรวม

๔. สร้างกรอบนโยบายในการเสริมสร้างองค์กรวิชาชีพที่สามารถดูแลผลประโยชน์สาธารณะและผดุงจรรยาบรรณวิชาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ

๕. กระตุ้นส่งเสริม บรรทัดฐานของวิชาชีพแนวใหม่ วิชาชีพรับใช้สาธารณชนและผู้ด้อยโอกาสมีความเป็นเลิศในด้านบริการ

๖. ปฏิรูปสถาบันให้โปร่งใสและให้รับผิดชอบต่อสาธารณะและมีบทบาทเชิงแนะนำและประเมินผล ตรวจสอบต่อการดำเนินงานของหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง

๗. กำหนดทิศทางการประสานงานระหว่างหน่วยราชการต่างๆ เพื่อสนับสนุนองค์กรวิชาชีพให้เข้มแข็งในการพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะ และเกื้อหนุนแนะนำแก่การดำเนินงานของภาครัฐ

มาตรการ

๑. ให้มีกฎหมายรับรองสถานภาพบทบาทขององค์กรวิชาชีพที่ทันสมัยกับสภาวะสังคมวัฒนธรรม
๒. บทบาทหน้าที่องค์กรวิชาชีพ
 - ๒.๑) ส่งเสริมความรู้และควบคุมมาตรฐานการดำเนินงานและให้บริการ
 - ๒.๒) ควบคุมจรรยาบรรณ
 - ๒.๓) อุทิศวิชาชีพเพื่อสังคม
๓. ส่งเสริมการยกระดับมาตรฐานในการประกอบวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพโดยสาธารณะ
 ๔. ส่งเสริมการตรวจสอบจรรยาบรรณวิชาชีพโดยสาธารณะ (Public accountability)
 ๕. รณรงค์วัฒนธรรมวิชาชีพสร้างสรรค์ และมีขีดความสามารถตอบสนองต่อสาธารณะ ทั้งในหมู่องค์กรวิชาชีพภาคเอกชนและภาครัฐ
 ๖. ส่งเสริมวัฒนธรรมสันติวิธี เช่น รับฟังความคิดเห็นของผู้ด้อยโอกาส และประชาพิจารณ์ในการแก้ไขความขัดแย้งในสังคม
 ๗. ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่สืบเนื่องระหว่างองค์กรวิชาชีพ องค์กรอาสาสมัคร องค์กรพัฒนาเอกชนและภาครัฐ ภาคเอกชนในแต่ละกลุ่มปัญหา

แนวทางในการดำเนินการ

๑. สร้างเสริมบรรยากาศในการใช้สติและปัญญาสังคมร่วมกัน
๒. ดำเนินงานทุกระดับพร้อมๆกัน ในระดับโครงสร้าง สถาบัน องค์กร และกลุ่มบุคคล
๓. โครงการเสริมสร้างขีดความสามารถและสำนึกสาธารณะในหมู่สมาชิกองค์กรวิชาชีพอย่างเป็นรูปธรรม
 ๔. ส่งเสริมและรับรองสิทธิของผู้บริโภคและประชาชนให้รวมกลุ่มกัน เป็นองค์กรสาธารณประโยชน์หรือรูปแบบอื่นในการเฝ้าระวัง
 - ๕) พึงทักษ์คุณสมบัติของสมาชิกของวิชาชีพต่างๆ อย่างรัดกุมและเคร่งครัด
 ๖. ให้สถานศึกษาและสถานฝึกวิชาชีพต่างๆ สอดแทรกกิจกรรมเพื่อเน้นให้เกิดสำนึกในจรรยาบรรณ วิชาชีพไว้ในหลักสูตร

การศึกษากับการสร้างวินัย : ความคาดหวังกับความเป็นจริง

ความหมายของวินัยกับการศึกษา

๑. วินัย คือ ระเบียบปฏิบัติของชีวิต และการเคารพกฎระเบียบของสังคม ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของคุณธรรม (นายวัลลภ ตังคณานุรักษ์) เป็นเรื่องของการใช้ปัญญาพิจารณาญาณ และเกี่ยวกับความดีงาม (ดร.ดวงเดือน ดร.พนม และ อ.อาภา)

๒. ตามนัยของวินัยในข้อ ๑ วินัยจึงเกี่ยวข้องกับระเบียบสังคมทั้งสองส่วนไปพร้อม ๆ กันคือ ส่วนที่เป็นสังคมชาติ และส่วนที่เป็นสังคมชุมชน

๓. การใช้มาตรการจากภายนอกเพียงอย่างเดียว ไม่สามารถจะเสริมสร้างให้เกิดวินัยอย่างถาวรได้ วินัยที่เกิดขึ้นเป็นพฤติกรรมถาวรจะต้องเกิดจากประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความหมายซึ่งจะช่วยให้นักเรียนซึมซับรับไปเป็นนิสัยที่ถาวรได้ในที่สุด

๔. การศึกษา คือ กระบวนการสร้างพฤติกรรมความเป็นคนที่สมบูรณ์ทุกด้าน ดังนั้นถ้าคนมีการศึกษาก็จะมีวินัยดีด้วย ทั้งนี้ การศึกษาไม่ได้หมายความว่าเฉพาะการเรียนในโรงเรียนเท่านั้น (ดร. พนม พงษ์ไพบูลย์)

๕. การศึกษา คือ การพัฒนามนุษย์ไปสู่ความดีงามและความสมบูรณ์ หรืออีกนัยหนึ่งคือ การพัฒนามนุษย์ไปสู่การรู้ระเบียบในชีวิตของตนเองและระเบียบกฎเกณฑ์การอยู่ร่วมกันในสังคม (นายวัลลภ ตังคณานุรักษ์)

๖. การศึกษาคือกระบวนการเตรียมคนให้ไปมีบทบาทในสังคมหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของสังคมของผู้เรียนนั่นเอง

สภาพปัญหาการศึกษากับการสร้างวินัย

๑. วิฤตการณ์ของสังคมไทยที่เห็นชัดเจนอย่างหนึ่ง คือ การขาดวินัยของคนในชาติ ซึ่งเป็นผลจากการพัฒนาประเทศโดยเน้นการบริโภคมากกว่าการดำรงชีวิตอย่างเรียบง่าย และเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจมากกว่าการพัฒนาทางสังคม (ดร.พนมพงษ์ไพบูลย์ นายวัลลภ ตังคณานุรักษ์ และ ๘๕% ของผู้ตอบแบบสอบถาม)

๒. หลักสูตรและการเรียนการสอนในระบบการศึกษาของไทยทุกระดับยังไม่ประสบความสำเร็จในการสร้างวินัย เพราะวินัยต้องสร้างอย่างต่อเนื่อง และต้องรับผิดชอบร่วมกันอย่างจริงจังระหว่างสถาบันครอบครัว โรงเรียน วัด และผู้กำหนดนโยบายการศึกษาของชาติ (นายสมชัย วุฑฒิปรีชา ศ.นพ.ดร.ณัฐ ภมรประวัติ ดร.พนมพงษ์ไพบูลย์ และนายวัลลภ ตังคณานุรักษ์)

๓. ความล้มเหลวของระบบการศึกษาในการสร้างวินัยอาจจะเป็นเพราะว่าผู้มีอำนาจในระบบการศึกษาได้กำหนดลักษณะพฤติกรรมซึ่งถือว่าเป็นวินัยโดยไม่สอดคล้องกับสภาพชีวิตจริงของสังคม (ดูวัลลภ ในนิยามดังกล่าวข้างต้น) จึงทำให้สิ่งที่โรงเรียนปลูกฝังไม่ได้รับการสานต่อโดยบ้านและชุมชน ตัวอย่างเช่น การที่กระทรวงศึกษาธิการในสมัยหนึ่งบังคับให้นักเรียนเดินเข้าแถวไปและกลับจากโรงเรียนโดยมีหัวหน้าแถวถือธงแดง ซึ่งไม่ได้รับการสานต่อจากผู้มีอำนาจในกระทรวงศึกษาธิการคนต่อ ๆ มา

ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหา (บทร่วม)

๑. นโยบาย

๑. รัฐพึงส่งเสริมการสร้างวินัยแก่คนในชาติโดยถือว่าเป็นเรื่อง สำคัญ สูงสุดและเป็นภาระหน้าที่ของทุกสถาบันในสังคม ไม่ใช่หน้าที่ของสถาบันการศึกษาแต่ฝ่ายเดียว

๒. รัฐพึงส่งเสริมการสร้างวินัยโดยอาศัยหลัก “กัลยาณมิตร” คือสนับสนุนส่งเสริมให้มีแหล่งความรู้ที่ดีและมีแบบอย่างที่ดีในสังคมทุกระดับให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้

๓. รัฐพึงให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมชุมชนเพราะชุมชนเป็นแหล่งของภูมิปัญญาที่จะช่วยให้เราได้ทั้งเนื้อหาและวิธีการในการเสริมสร้างวินัย

๔. รัฐพึงมีนโยบายทางการศึกษาที่เน้นทั้งวัฒนธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นไปในขณะเดียวกัน ซึ่งจะสอดคล้องกับนโยบายทางวัฒนธรรมที่มุ่งเห็นความเข้มแข็งของชุมชนในอันที่จะช่วยสร้างความอยู่รอดของชาติ

๒๓. มาตรการ

๑. ประสานกับสถาบันสังคมต่างๆ ในการเสริมสร้างวินัยให้แก่สมาชิกได้อย่างมีประสิทธิภาพ
๒. ผลักดันให้มีการรณรงค์เผยแพร่การปลูกฝังวินัยผ่านสื่อมวลชนต่างๆ
๓. ยอมรับสิทธิและอำนาจของชุมชนในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดเป็นการศึกษาที่รับใช้ชุมชนไปได้ด้วยในขณะเดียวกัน
๔. ออกกฎหมายรองรับสิทธิชุมชนเพื่อที่จะสามารถฟื้นฟูภูมิปัญญาของชุมชน อันจะช่วยให้ชั่งคิดแก่การจัดการศึกษาทั้งในแง่เนื้อหาและวิธีการ

แนวทางการดำเนินงาน

๑. ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการรณรงค์และส่งเสริมกิจกรรมครอบครัวเพื่อเสริมสร้างวินัย
๒. สร้างความพร้อมให้กับผู้สอนในทุกสาขาวิชาและทุกสถาบันการศึกษาเพื่อให้มีศักยภาพและให้ถือเป็นหน้าที่ในการปลูกฝังวินัยแก่ผู้เรียน
๓. ส่งเสริมให้มีการสร้างหลักสูตรโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม
๔. ส่งเสริมการวิจัยค้นคว้าเกี่ยวกับการพัฒนาวินัยของบุคคลทุกระดับ
๕. ส่งเสริมการให้รางวัลแก่กลุ่มคนและองค์กรที่มีส่วนเสริมสร้างวินัยในสังคม รวมทั้งองค์กรที่เป็นตัวอย่างที่ดีในด้านความมีวินัย
๖. ให้หน่วยราชการที่เกี่ยวข้องออกกฎระเบียบเกี่ยวกับการให้สิทธิและอำนาจแก่ชุมชนในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาในชุมชนนั้นๆ
๗. ให้มีหน่วยงานกลางที่ทำหน้าที่ประสานงานกับหน่วยงานของรัฐและเอกชน เพื่อสนับสนุนการเสริมสร้างวินัยให้กับบุคลากรของหน่วยงานเหล่านั้น
๘. กำหนดให้มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ดูแลการบังคับใช้กฎหมายโดยเคร่งครัด และส่งเสริมให้องค์กรประชาชนได้ดูแลตรวจสอบการบังคับใช้กฎหมาย

กฎหมายไทย : จากมิตติวัฒนธรรม

สภาพปัญหา

๑. เนื่องจากวิวัฒนาการของระบบกฎหมายแยกอำนาจออกจากความเป็นธรรมและวิถีชีวิตของประชาชน

๒. กฎหมายมาจากส่วนกลาง ประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการออกกฎหมาย และรับรู้รายละเอียดต่างๆ ของกฎหมายอย่างแท้จริง

๓. องค์การที่เกี่ยวกับการออกกฎหมาย ต่างใช้ดุลพินิจของตัวเองในการออกกฎหมายและใช้กฎหมายในลักษณะที่อาจมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้ทั้งนั้นเพื่อผลประโยชน์ขององค์กรของแต่ละกลุ่มเอง ทำให้เกิดปัญหา

(๑) ไม่เป็นธรรมต่อประชาชน

(๒) ไม่ปกป้องผลประโยชน์ของส่วนรวม

ดังนั้น ประชาชนจึงหันไปแก้ปัญหานอกระบบกระบวนการยุติธรรม

นโยบาย

๑. ส่งเสริมกฎหมายที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตของประชาชนและให้มีการใช้อำนาจกับความชอบธรรมทางกฎหมายให้สอดคล้องกับจารีตประเพณี ศีลธรรม จรรยาและชีวิตจริงทางสังคมของประชาชน

๒. ส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการออกกฎหมายและบังคับใช้กฎหมาย

๓. ปรับปรุงคุณภาพขององค์กรและบุคคลที่รับผิดชอบเกี่ยวกับกระบวนการทางกฎหมาย

มาตรการ

๑. ให้รัฐสภาออกกฎหมาย ปรับปรุงและสังคายนากฎหมาย รับรองสิทธิชุมชนและคุ้มครองการดำรงเผ่าพันธุ์และวิถีชีวิตชุมชน

๒. ให้รัฐสภาส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการร่างกฎหมาย โดยวิธีการประชาพิจารณ์ก่อนประกาศบังคับใช้

๓. ให้องค์กรและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทางกฎหมาย ตระหนักในจรรยาบรรณ คุณธรรม ศีลธรรม เป็นแนวทางในการดำเนินงานตามกฎหมาย

แนวทางการดำเนินงาน

๑. ส่งเสริมการศึกษาวิจัยเพื่อค้นหาคุณค่าทางวัฒนธรรมและจริยธรรมของสังคม

๒. ผลักดันให้มีกฎหมายคุ้มครองรักษาเผ่าพันธุ์และวิถีชีวิตของประชาชน รวมทั้งรับรองสิทธิชุมชน

๓. เปิดให้มีการทำประชาพิจารณ์ก่อนออกกฎหมาย

๔. ปรับปรุงกฎหมายให้ทันสมัยและสอดคล้องกับภาวะสังคมและแก้ไขกฎหมาย ให้เหลือจำนวนน้อยลงและใช้ภาษาง่ายๆ ที่ประชาชนสามารถเข้าใจได้ง่าย ไม่ต้องขึ้น กับดุลยพินิจของการตีความทางกฎหมาย

๕. ส่งเสริมให้องค์กรและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย เปิดเผยข้อมูล ความรู้แลการให้บริการทางกฎหมายแก่ประชาชน โดยถือเป็นหน้าที่ปฏิบัติอย่างไม่ หลีกเลี้ยง

๖. ส่งเสริมให้มีกระบวนการที่ตรวจสอบการให้อำนาจในการปฏิบัติตาม กฎหมายโดยไม่ชอบธรรม

๗. ส่งเสริมให้ประชาชนมีวินัยในการปฏิบัติตามกฎหมาย

๘. ส่งเสริมให้มีการนำกฎหมายดีๆ มาใช้ปฏิบัติกัน เช่น การฟ้องร้องพ่อแม่ ที่ขายลูก ผ่านอัยการกฎหมายห้ามใช้แรงงานเด็ก

๖.

ความเป็นชุมชนกับการอยู่รอดในสังคม

สภาพปัญหา

๑. ขณะนี้สังคมไทยกำลังมีปัญหาชั้นวิกฤตในด้านความสัมพันธ์ของ สภาพแวดล้อม

๒. สภาพชุมชนในชนบทอ่อนแอลงทุกด้าน เช่น ความอ่อนแอของครอบครัว ความอ่อนแอของวัฒนธรรม ประเพณี ความขาดแคลนทรัพยากร และการพึ่งพิงทาง เศรษฐกิจจากภายนอก

นโยบาย

รัฐควรมีนโยบายสนับสนุนอย่างเป็นธรรมแก่บุคคลที่รวมกลุ่มกันเพื่อดำเนิน การไปสู่เป้าหมายทางด้านจริยธรรมและภูมิปัญญาของชุมชน

มาตรการ

รัฐพึงมีหน้าที่ในการสนับสนุนการดำรงอยู่ของชุมชนวัฒนธรรมประเพณี

แนวทางการดำเนินงาน

๑. รัฐควรจัดสรรพื้นที่สีเขียวเพื่อการนันทนาการ และสนับสนุนกิจกรรมที่เอื้อให้คนในชุมชนเมืองมาร่วมกิจกรรมกันอย่างสร้างสรรค์

๒. การมีกฎหมายรองรับองค์กรชาวบ้านที่รวมตัวกันเอง จะช่วยสร้างความอยู่รอดของชุมชน ดังนั้น รัฐจึงควรออกกฎหมายดังกล่าว

๓. รัฐควรออกกฎหมายรองรับอำนาจและสิทธิของชุมชนในการจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติของท้องถิ่น

๔. เพื่อให้เกิดความมั่นคงในครอบครัวและชุมชน รัฐพึงดำเนินการดังนี้

๔.๑ ส่งเสริมกิจกรรมทางเศรษฐกิจในชุมชน

๔.๒ จัดการศึกษาแบบให้เปล่าจนถึงระดับมัธยมศึกษาให้แก่เด็กในชุมชน

๔.๓ สนับสนุนการประกันคุณภาพชีวิตของเด็ก ผู้สูงอายุ และคนพิการ ให้อยู่รอดได้ในชุมชน

๕. รัฐควรมีหน้าที่สนับสนุน พี่นฟู และสืบทอดวัฒนธรรมในชุมชน มีดังนี้

๕.๑ สนับสนุนเงินทุนเริ่มแรกในการจัดตั้งกองทุนวัฒนธรรมของชุมชน

๕.๒ ให้ทุนการศึกษาวิจัยเพื่อแสวงหาแหล่งข้อมูลและจัดทำทำเนียบชุมชนที่ดำรงวัฒนธรรมท้องถิ่น

๕.๓ ส่งเสริมกิจกรรมวัฒนธรรมในชุมชน

๕.๔ ให้สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ เป็นแหล่งข้อมูลและจัดทำแหล่งข้อมูลที่เผยแพร่ได้ เพื่อบริการทางด้านวัฒนธรรมกับการพัฒนาแก่อีواملชน

ภาคผนวก

คำสั่งสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
ที่ ๒๑๗/๒๕๓๘
เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานจัดสัมมนาระดับชาติ
เรื่อง “วิกฤตการณ์ทางสังคมไทย”
เนื่องในโครงการสัปดาห์วัฒนธรรมไทย ปี ๒๕๓๘

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กำหนดให้มีพิธีเปิด ปี ๒๕๓๘ วัฒนธรรมกับการพัฒนาและจัดสัมมนาระดับชาติ เรื่อง “วิกฤตการณ์ทางสังคมไทย” ในวันที่ ๒๐-๒๒ เมษายน ๒๕๓๘ ณ หอประชุมใหญ่ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย เพื่อให้การจัดดำเนินงานดังกล่าวเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ตามวัตถุประสงค์ของทางราชการที่กำหนดไว้ จึงแต่งตั้งคณะกรรมการทำงานฝ่ายต่างๆ เพื่อการจัดสัมมนาระดับชาติครั้งนี้ขึ้น ดังนี้

๑. คณะกรรมการอำนวยการ มีหน้าที่พิจารณาหลักการในการดำเนินงาน อำนวยการ ประสานงานการติดตาม การจัดสัมมนาระดับชาติให้บรรลุวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และเป็นไปตามหลักการที่กำหนดไว้และมีอำนาจในการพิจารณาในการแต่งตั้งคณะทำงานและเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่างๆ ได้ตามที่เห็นสมควร

คณะกรรมการประกอบด้วย

๑. ประธานกรรมการการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม	ที่ปรึกษา
๒. ผู้อำนวยการกองอำนวยการกลางรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ	ที่ปรึกษา
๓. นายกษัตริย์ศึกและสร้างสรรค์งานวัฒนธรรมแห่งประเทศไทย	ที่ปรึกษา
๔. เลขาธิการคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
(นายพยุหศักดิ์ จันทร์สุรินทร์)	ประธาน
๕. รองเลขาธิการคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
(นายเสริม สุพรรณกุล)	รองประธาน
๖. ผู้อำนวยการสถาบันวัฒนธรรมศึกษา
(นายล้วน รอดทอง)	รองประธาน

๗. ผู้อำนวยการสำนักงานทหารพัฒนา กร.ป.กลาง	รองประธาน
๘. ประธานคณะกรรมการฝ่ายวิชาการ (รศ. สุริชัย หวันแก้ว)	กรรมการ
๙. ผู้อำนวยการกองนโยบายและแผนวัฒนธรรม	กรรมการ
๑๐. ประธานคณะกรรมการฝ่ายจัดที่พักผู้เข้าสัมมนา (ผู้อำนวยการกองเอกชนสัมพันธ์)	กรรมการ
๑๑. ประธานคณะกรรมการฝ่ายพิธีการและต้อนรับ (ผู้อำนวยการกองวัฒนธรรมสัมพันธ์ต่างประเทศ)	กรรมการ
๑๒. ประธานคณะกรรมการฝ่ายอาหารและเครื่องดื่ม (ผู้อำนวยการกองทุนส่งเสริมงานวัฒนธรรมไทย)	กรรมการ
๑๓. ประธานคณะกรรมการฝ่ายนิทรรศการ (ผู้อำนวยการส่วนไทยนิทัศน์)	กรรมการ
๑๔. ประธานคณะกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์และสื่อทัศนูปกรณ์ (ผู้อำนวยการศูนย์ประชาสัมพันธ์วัฒนธรรม)	กรรมการ
๑๕. ประธานคณะกรรมการฝ่ายลงทะเบียน (ผู้อำนวยการส่วนส่งเสริมการถ่ายทอดวัฒนธรรม)	กรรมการ
๑๖. ประธานคณะกรรมการฝ่ายสถานที่และสวัสดิการ (ผู้อำนวยการศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย)	กรรมการ
๑๗. ผู้อำนวยการส่วนวิจัยและพัฒนา	กรรมการ
๑๘. นางมนตรี เทียมสิงห์	กรรมการ
๑๙. นางสุทธินี ยาวะประภาส	กรรมการ
๒๐. นายเน้นทสาร สีสลับ	กรรมการและเลขานุการ
๒๑. ผู้อำนวยการส่วนส่งเสริมวัฒนธรรมไทย	กรรมการผู้ช่วยเลขานุการ
๒๒. ผู้อำนวยการกองกลาง	กรรมการผู้ช่วยเลขานุการ
๒๓. นางพรทิพย์ นาคเรือง	กรรมการผู้ช่วยเลขานุการ
๒๔. หัวหน้าฝ่ายวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนา	กรรมการผู้ช่วยเลขานุการ
๒๕. นายกาลัก เตชะชั้นหมาก	กรรมการผู้ช่วยเลขานุการ
๒๖. หัวหน้าฝ่ายติดตามและประเมินผล	กรรมการผู้ช่วยเลขานุการ

๒. คณะกรรมการฝ่ายวิชาการ มีหน้าที่ ดังนี้

๑. เป็นที่ปรึกษาทางวิชาการ
๒. กำหนดแนวทางและรูปแบบการสัมมนาและวิทยาการ
๓. ประมวลปัญญาและแนวทางแก้ไข จาก
 - ผลการสัมมนากลุ่มย่อย ทั้ง ๕ ครั้ง
 - เอกสารแนวความคิดหลัก
 - การสำรวจประชามติ
๔. จัดทำแบบสำรวจทัศนคติของผู้เข้าสัมมนา ต่อปัญหาและแนวทางแก้ไขวิกฤตการณ์ทางสังคมไทย ทั้ง ๕ ประเด็น
๕. จัดเก็บแบบสำรวจความคิดเห็นของผู้เข้าสัมมนาแต่ละประเด็น
๖. วิเคราะห์ สังเคราะห์ ข้อคิดเห็น ของผู้เข้าสัมมนา และนำเสนอต่อวิทยาการ ในวันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๓๘
๗. จัดเตรียมแผ่นป้าย และกล่องรับข้อคิดเห็น เพื่อให้ผู้เข้าสัมมนามาร่วมเขียนข้อคิดเห็นโดยประสานงานกับฝ่ายสถานที่และฝ่ายศิลปกรรม
๘. ประสานงานกับวิทยาการ ฝ่ายสถานที่ ฝ่ายประชาสัมพันธ์ เพื่อเตรียมกระบวนการนำเสนอ
๙. ประสานงานกับฝ่ายประชาสัมพันธ์ และฝ่ายสถานที่ในการเตรียมการเสนอภาพนอกทัศน์และการใช้สื่อต่างๆ ของวิทยาการ
๑๐. รวบรวมผลและสังเคราะห์ผล ดังต่อไปนี้ เพื่อเสนอต่อ กวช. และกรม.
 - ๑๐.๑ ผลการสำรวจทัศนะของผู้เข้าสัมมนาทุกหัวข้อ
 - ๑๐.๒ ข้อมูลจากแผ่นป้ายและกล่องรับความคิดเห็น
 - ๑๐.๓ ข้อมูลจากข้อสรุปและข้อสังเกตของวิทยาการ
๑๑. รวบรวมข้อมูลและกิจกรรมต่างๆ ระหว่างการสัมมนาทั้งหมดตรวจสอบและเรียบเรียงเพื่อจัดทำเป็นเอกสารรายงานผลการสัมมนาและกิจกรรมประกอบการสัมมนา

คณะกรรมการประกอบด้วย

๑. รองเลขาธิการคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
(นายเสริม สุพรรณกุล)	ที่ปรึกษา
๒. รองเลขาธิการคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
(นายหนันทสาร สีสลับ)	ที่ปรึกษา

๓. ผู้อำนวยการสถาบันวัฒนธรรมศึกษา (นายล้วน รอดทอง)	ที่ปรึกษา
๔. รศ.ดร.ประคอง นิมมานเหมินทร์	ที่ปรึกษา
๕. รศ.ดร.สุริชัย หวันแก้ว	ประธาน
๖. พลตรี กิตติศักดิ์ รัฐประเสริฐ	รองประธาน
๗. รศ.ดร.ไชยันต์ รัชชกุล	กรรมการ
๘. ดร.โกศล ศรีสังข์	กรรมการ
๙. ดร.อานันท์ กาญจนพันธุ์	กรรมการ
๑๐. นายชูพินิจ เกษมณี	กรรมการ
๑๑. นายบัณฑกร อ่อนดำ	กรรมการ
๑๒. ดร.สามารถ ศรีจำนงค์	กรรมการ
๑๓. ดร.วัฒนา สุกัญฉิล	กรรมการ
๑๔. ดร.ฉันทนา จันทร์บรรจง	กรรมการ
๑๕. ดร.นลินี ต้นชวนิตย์	กรรมการ
๑๖. ผศ.ดร.กิตติศักดิ์ ปรกติ	กรรมการ
๑๗. อ.ธีรยุทธ บุญมี	กรรมการ
๑๘. รศ.ดร.วรพล พรหมิกบุตร	กรรมการ
๑๙. นางสาวเย็นฤดี วงศ์พุด	กรรมการ
๒๐. ดร.มาเรียม นิลพันธุ์	กรรมการ
๒๑. ผู้อำนวยการกองนโยบายและแผนวัฒนธรรม	กรรมการ และเลขานุการ
๒๒. ฝ่ายพัฒนานโยบายและแผน	กรรมการและผู้ช่วย เลขานุการ
๒๓. ฝ่ายงบประมาณ	กรรมการและผู้ช่วย เลขานุการ
๒๔. ฝ่ายติดตามและประเมินผล	กรรมการและผู้ช่วย เลขานุการ
๒๕. ฝ่ายวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนา	กรรมการและผู้ช่วย เลขานุการ

๓. คณะกรรมการฝ่ายนิทรรศการ มีหน้าที่ดังนี้

๓.๑ ประสานงานและรวบรวมข้อมูลทุกประเภทจากฝ่ายวิชาการ เพื่อนำเนื้อหาที่กำหนดกรอบแนวความคิดในการสื่อสารออกมาในรูปนิทรรศการ

๓.๒ จัดทำ จัดหา ข้อมูลทุกประเภท เพื่อนำมาจัดแสดงนิทรรศการ

๓.๓ จัดเตรียมการต้อนรับและการบรรยายพิเศษแก่ประธาน และแขกผู้มีเกียรติ

๓.๔ จัดทำแผ่นพับแนะนำนิทรรศการ

คณะกรรมการประกอบด้วย

๑. ผู้อำนวยการส่วนไทยนิทัศน์	ประธาน
๒. นายชูพินิจ เกษมณี	กรรมการ
๓. นางอาภา ถนัดช่าง	กรรมการ
๔. นายบัณฑิต อ่อนดำ	กรรมการ
๕. นายคมสัน หุตะแพทย์	กรรมการ
๖. หัวหน้าฝ่ายศิลปกรรม ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย	กรรมการ
๗. หัวหน้าฝ่ายวัฒนธรรมกับการพัฒนาส่วนส่งเสริมวัฒนธรรมไทย	กรรมการ
๘. หัวหน้าฝ่ายนิทรรศการ	กรรมการและ เลขานุการ
๙. นักวิชาการวัฒนธรรมส่วนไทยนิทัศน์	กรรมการและ ผู้ช่วยเลขานุการ

๔. คณะกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์และสื่อโสตทัศนูปกรณ์ มีหน้าที่

๔.๑ ประสานงานและรวบรวม ข้อมูล จากฝ่ายวิชาการ เพื่อนำเนื้อหาที่กำหนดแนวคิด และกระบวนการ

ก. ประชาสัมพันธ์

ข. การผลิตสื่อ อเนกทัศน์ และหรือวีดิทัศน์

๔.๒ ประสานงานองค์กร หน่วยงาน ภาครัฐและเอกชน และนักวิชาการ ต่างๆ ในการสร้างสรรค์การผลิต ภาคอเนกทัศน์ ที่สอดคล้องกับเนื้อหาของการจัดสัมมนา

๔.๓ ควบคุม ดูแล การใช้โสตทัศนูปกรณ์ทุกประเภท ระหว่างการจัดสัมมนา

๔.๔ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้เกิดบรรยากาศของการจูงใจแก่สาธารณชนในการเข้าร่วมสัมมนา

๔.๕ จัดทำแผ่นพับสัมมนา ป้ายโฆษณา และอื่นๆ เพื่อเชิญสาธารณชนเข้าร่วมสัมมนา

คณะกรรมการประกอบด้วย

๑. ผู้อำนวยการศูนย์ประชาสัมพันธ์วัฒนธรรม	ประธาน
๒. นายไพรัช บุญยกะลินกรรมการ	
๓. นางนันทพร วันงาม	กรรมการ
๔. นายทนต์ จุ่มพรม	กรรมการ
๕. น.ส. ชรีรัตน์ ซีประเสริฐ	กรรมการ
๖. นางกฤษณา พันธุ์วานิช	กรรมการ
๗. นางสาวสุนีย์ เฉลิมศักดิ์ตระกูล	กรรมการ
๘. น.ส. อมรรัตน์ เทพกำปนาท	กรรมการ
๙. นายชุมศักดิ์ หรั่งฉายา	กรรมการ
๑๐. นางยุพา ทวีวัฒนกิจบวร	กรรมการ
๑๑. นายวินัย ชาวัดหลวง	กรรมการ
๑๒. นายประสงค์ เป้าแก้ว	กรรมการ
๑๓. นายมณฑล ยิ่งยวด	กรรมการ
๑๔. นายโกวิท ผกามาศ	กรรมการและ
เลขานุการ
๑๕. น.ส.บุญทอม นีภธรรม	กรรมการและ
ผู้ช่วยเลขานุการ

๕. คณะกรรมการฝ่ายสถานที่และสวัสดิการและศิลปกรรม มีหน้าที่

๕.๑ ประสานงานกับทุกฝ่ายเรื่องการใช้สถานที่ เพื่อเตรียมการให้สอดคล้องประสานกับทุกๆ ฝ่าย

๕.๒ ดูแลสถานที่จอดรถและวางระบบการจราจรในวันสัมมนา

๕.๓ ออกแบบปกเอกสารสัมมนา จัดทำป้ายชื่อวิทยากร ป้ายข้อความเวที หอประชุมใหญ่ และป้ายต่างๆ ตามความเหมาะสม

๕.๔ จัดดอกไม้และโต๊ะบูชา

คณะกรรมการประกอบด้วย

๑. นายองอาจ อยู่โพธิ์	ประธาน
๒. นายสมโภชน์ ฉายะเกษตริน	รองประธาน
๓. ม.ล.เต็มแสง สรรพโส	รองประธาน
๔. นายศักดิ์ดา ศรีสุขคำ	กรรมการ
๕. นายสาโรจน์ เล้าเจริญสมบัติ	กรรมการ
๖. นายศุภชัย ศรีมาตรงค์	กรรมการ
๗. นางจงรัก ริมสินธุ์	กรรมการ
๘. น.ส. อัจฉรา ประสานนาม	กรรมการ
๙. นายสุชาติ คณนนท์	กรรมการ
๑๐. นายสมโชค อภัยกุล	กรรมการ
๑๑. นายมานอชญ์ สังข์ทอง	กรรมการ
๑๒. นางพัชรี วัฒนวรการ	กรรมการและเลขานุการ
๑๓. นายชัชววัฒน์ เขียวพันธ์ุ์	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๔. นางจิตติมา ปันจ้อย	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๖. คณะทำงานฝ่ายจัดที่พักผู้เข้าสัมมนา มีหน้าที่

๖.๑ ต้อนรับและให้ข้อมูลการเดินทางมาสัมมนาและสถานที่ตั้งแก่ผู้เข้าร่วมสัมมนา ที่เข้าพักตามโรงแรมต่างๆ และตรวจสอบการอำนวยความสะดวกของโรงแรมในเรื่องการเข้าพัก อาหาร รถรับส่ง

๖.๒ ดูแลรับผิดชอบ หลักฐานการเบิกจ่ายเงินของวิทยากร และคณะทำงานชุดต่างๆ ที่เข้าพักในโรงแรม

๖.๓ ประสานงานกับโรงแรม เรื่องที่พักของวิทยากร และคณะทำงาน

คณะกรรมการประกอบด้วย

๑. นางสาวสุนิต ปิ่นทอง	ประธาน
๒. นางสาวจริยา ชัชวรัตน์	กรรมการ
๓. นางปราณี ศรีสม	กรรมการ
๔. นางศิริกาญจน์ นาคเสวีวงศ์	กรรมการ
๕. น.ส.กุลวดี เจริญศรี	กรรมการ
๖. นายสามารถ จันทร์สุริย์	กรรมการ

๗. นางศิริกุล สันติชาติ	กรรมการ
๘. นายวัชร บุนนาค	กรรมการและเลขานุการ
๙. นายวิโรจน์ ใจอารีรอบ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๐. นายมนัส สุทเธนทร์	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๗. คณะกรรมการฝ่ายการเงินและจัดทำเอกสารสัมมนา มีหน้าที่ดังนี้

- ๗.๑ อำนวยการ การจัดพิมพ์ การโรเนียว การปุ่ไข การถ่ายเอกสาร การเรียง การเข้าเล่ม การเข้าปกเอกสารประกอบการสัมมนา โดยประสานงานกับฝ่ายวิชาการ
- ๗.๒ จัดเตรียมกระดาษร่าง ดินสอ และกระดาษใส่เอกสาร จำนวน ๑,๗๐๐ ชุด
- ๗.๓ ประสานงานกับฝ่ายวิชาการ จัดชุดเอกสาร ให้แก่ผู้เข้าสัมมนา จำนวน ๑,๗๐๐ ชุด
- ๗.๔ ประสานงานกับฝ่ายลงทะเบียน ในการแจกเอกสารแก่ผู้เข้าสัมมนา
- ๗.๕ อำนวยการ การใช้งบประมาณในการดำเนินกิจกรรมทั้งหมด

คณะกรรมการประกอบด้วย

๑. ผู้อำนวยการกองกลาง	ประธาน
๒. หัวหน้าฝ่ายคลัง	กรรมการ
๓. หัวหน้าฝ่ายนิติการ	กรรมการ
๔. หัวหน้าฝ่ายการเจ้าหน้าที่	กรรมการ
๕. หัวหน้าฝ่ายสารบรรณ	กรรมการ
๖. หัวหน้างานพัสดุ	กรรมการ
๗. นางวิษชุดา เอี่ยมแสง	กรรมการ
๘. นางจิรัชฌา วิไลวงศ์	กรรมการ
๙. นายประดิษฐ์ โปชิว	กรรมการและเลขานุการ
๑๐. นางปรีศนา กลิ่นปรุง	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๑. นางสาวอนงค์รัตน์ ศักดิ์ภักดิ์	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๒. นางดรรรชนี นนทเกษ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๘. คณะกรรมการฝ่ายลงทะเบียน มีหน้าที่ดังนี้

- ๘.๑ วางแผนและจัดระบบในการลงทะเบียน และประสานงานกับฝ่ายกำหนดกลุ่มและเชิญเข้าร่วมสัมมนาฝ่ายเอกสารฯ และฝ่ายสถานที่ฯ

๘.๒ จัดทำทะเบียนในการลงชื่อผู้เข้าร่วมสัมมนา และดูแลการลงชื่อสัมมนา ให้ครบเรียบร้อยทุกวัน

๘.๓ ควบคุมดูแลจัดสถานที่สำหรับการลงทะเบียน และการแจกเอกสารประกอบการสัมมนาให้แก่ผู้เข้าสัมมนาทุกคน (กรณีแขกผู้มีเกียรติและวิทยากรให้เป็นหน้าที่ของฝ่ายพิธีการ)

คณะกรรมการประกอบด้วย :

๑. ผู้อำนวยการส่วนส่งเสริมการถ่ายทอดวัฒนธรรม	ประธาน
๒. นางสมถวิล ภูมิภักดี	กรรมการ
๓. น.ส.ลัดดา ตั้งสุภาชัย	กรรมการ
๔. นางชมพูนุท พงษ์ประยูร	กรรมการ
๕. น.ส.สมหญิง สหัสสานนท์	กรรมการ
๖. นายศิริพงษ์ ทับทิม	กรรมการ
๗. นางอรอนงค์ บุญชูวิทย์	กรรมการ
๘. น.ส.จุฑามาศ ไทญ์คุ้ม	กรรมการ
๙. นายประสิทธิ์ อนินวงศ์	กรรมการ
๑๐. นางอัมพร โปธิว	กรรมการ
๑๑. นางอัจฉรา พรณรัักษ์	กรรมการ
๑๒. นางนงคราญ วัชรศุทธิ์	กรรมการ
๑๓. นายประจักษ์ คล้ายเนียม	กรรมการ
๑๔. น.ส.ศุภิตี ภู่เกษมวางกูร	กรรมการ
๑๕. น.ส.จรรยาตรี คำสุวรรณ	กรรมการ
๑๖. น.ส.อรพิน โอฟารานนท์	กรรมการ
๑๗. นางวนัสดา บุรณะบุศย์	กรรมการ
๑๘. นายสามารถ จันทร์สุรย์	กรรมการและเลขานุการ
๑๙. น.ส.กรกนก อัครพานิชย์กุล	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๒๐. น.ส.พิศมัย ภูพานิช	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๙. คณะกรรมการฝ่ายพิธีการและการต้อนรับ มีหน้าที่ดังนี้

- ๙.๑ ต้อนรับประธาน แขกผู้มีเกียรติ วิทยากร พาไปที่นั่งและรับส่งขึ้นลงเวที
- ๙.๒ ประสานงานกับฝ่ายวิชาการ ดูแลรับส่งคำกล่าวรายงานและคำกล่าว

เปิดงาน คำกล่าวปิดงาน

๙.๓ คัดสรรพิธีกร แต่ละวัน และประธานแต่ละหัวข้อสัมมนา โดยประสานงานกับฝ่ายวิชาการ

๙.๔ เชิญประธานแต่ละหัวข้อสัมมนา มอบของที่ระลึก

๙.๕ ดูแลจัดเตรียมของที่ระลึก และส่งมอบของที่ระลึก

๙.๖ เตรียมเอกสารการสัมมนา ค่าใช้จ่ายการสัมมนา และใบเสร็จรับเงินแก่วิทยากร

๙.๗ ดูแลการบริการเครื่องดื่ม อาหาร สำหรับแขกผู้มีเกียรติและวิทยากรแต่ละวัน

๙.๘ กำกับดูแลและปฏิบัติงานพิธีการในพิธีการเปิดงาน และพิธีปิดงาน

๙.๙ ทำหน้าที่พิธีกรทุกวัน

คณะกรรมการประกอบด้วย

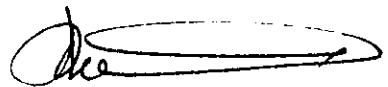
๑.	นายหนันทสาร สีสลับ (รองเลขาธิการคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ)	ที่ปรึกษา
๒.	ม.ร.ว.จักรภพ จิตรพงศ์ (ผู้อำนวยการกองวัฒนธรรมสัมพันธ์ต่างประเทศ)	ประธาน
๓.	ผู้อำนวยการส่วนส่งเสริมวัฒนธรรมไทย	กรรมการ
๔.	ผู้อำนวยการส่วนส่งเสริมการถ่ายทอดวัฒนธรรม	กรรมการ
๕.	ผู้อำนวยการศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย	กรรมการ
๖.	ผู้อำนวยการศูนย์ประชาสัมพันธ์วัฒนธรรม	กรรมการ
๗.	หัวหน้าฝ่ายศิลปะการแสดง ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย	กรรมการ
๘.	หัวหน้าฝ่ายศิลปกรรม ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย	กรรมการ
๙.	นายสุจริต บัวพิมพ์	กรรมการ
๑๐.	นางสาวนันทิยา สว่างยุติธรรม	กรรมการ
๑๑.	หัวหน้าฝ่ายบริหารงานทั่วไป กองวัฒนธรรมสัมพันธ์ต่างประเทศ	กรรมการและเลขานุการ
๑๒.	นางสาวมุกดา ทุกุลพาณิชย์	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๓.	นางสาวสุภวรรณ นาเพชร	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

คณะกรรมการประกอบด้วย :

๑. ผู้อำนวยการส่วนส่งเสริมวัฒนธรรมไทย	ประธาน
๒. น.ส.ดรุณี ปุชณีย์	กรรมการ
๓. นางสุธิมา ทับทิมอ่อน	กรรมการ
๔. น.ส.อรพิน โอฬารานนท์	กรรมการ
๕. ผู้แทน กรป. กลาง จำนวน ๘ ท่าน	กรรมการ
๖. น.ส.กนกวรรณ คุ่มวงศ์	กรรมการ
๗. ฝ่ายธุรการส่วนส่งเสริมวัฒนธรรมไทย	กรรมการ
๘. น.ส.กุลวดี เจริญศรี	กรรมการและเลขานุการ
๙. น.ส.วรรณมา เอ็มหนูช	กรรมการและผู้ช่วย
เลขานุการ
๑๐. น.ส.อมรรัตน์ ลีเพ็ญ	กรรมการและผู้ช่วย
เลขานุการ
๑๑. นางกุลยา เรือนทองดี	กรรมการและผู้ช่วย
เลขานุการ

ทั้งนี้ตั้งแต่บัดนี้ เป็นต้นไป

ตั้ง ณ วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๓๘

(นายพยนต์ศักดิ์ จันทรสุรินทร์)

เลขาธิการคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

การสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง “วิกฤตการณ์ทางสังคม”

จัดพิมพ์ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
ถนนรัชดาภิเษก เขตห้วยขวาง กรุงเทพฯ ๑๐๓๒๐

ที่ปรึกษา : นายพยุงค์ศักดิ์ จันทรสุนทร เลขาธิการคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
นายเสริม สุพรรณกุล รองเลขาธิการคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
นายประสิทธิ์ แต่งรัมย์ รองเลขาธิการคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

คณะกรรมการ : นายเกียรติศักดิ์ อิชยานันท์ ผู้อำนวยการกองนโยบายและแผนวัฒนธรรม
นายสมพจน์ จันทรเที่ยง หัวหน้าฝ่ายติดตามและประเมินผล
นายชะวีย์ชัย ภาติณัฐ นักวิชาการศิลปกรรม
นางนวลจันทร์ จันทรมณี เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผนวัฒนธรรม

● แนวความคิดในการพัฒนาวัฒนธรรม ●

ในการพัฒนาประเทศในอนาคต ต้องคำนึงถึงมิติทางสังคมและทางวัฒนธรรมเป็นสำคัญมากกว่าการพัฒนาที่มุ่งเน้นกิจกรรมทางเศรษฐกิจและเงินตามกระแสหลักในการพัฒนาในปัจจุบัน ซึ่งการพัฒนาประเทศนั้นต้องคำนึงถึงหลักการสำคัญ ๔ ประการ คือ

๑. จะต้องพิจารณาถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นกับคน ชุมชน สังคม และวัฒนธรรม และมีแผนงานวัฒนธรรมในการพัฒนา

๒. จะต้องทำให้เกิดความมั่นคงทางสังคมและวัฒนธรรม โดยให้สังคมและชุมชนเป็นมีส่วนร่วมสำคัญในการดำเนินการของตนเอง

๓. จะต้องเสริมสร้างความเข้าใจและการประพฤติปฏิบัติในการสร้างวินัยในตนเอง

๔. จะต้องสร้างความร่วมมือและความเข้าใจให้เกิดขึ้นจากทุกฝ่าย เนื่องจากงานวัฒนธรรมเป็นงานที่ละเอียดอ่อน ทุกองค์กรล้วนมีหน้าที่ในการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมทั้งสิ้น

๕. ต้องถือว่าวัฒนธรรมดำรงอยู่ในวิถีชีวิตทางเศรษฐกิจ สามารถนำวัฒนธรรมไปส่งเสริมและเผยแพร่ได้

พญงค์ดี จันทรสรินทร์

เลขาธิการคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

ถนนรัชดาภิเษก เขตห้วยขวาง

กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๒๐

โทร. ๒๕๗๐๐๑๓ ต่อ ๕๐๕